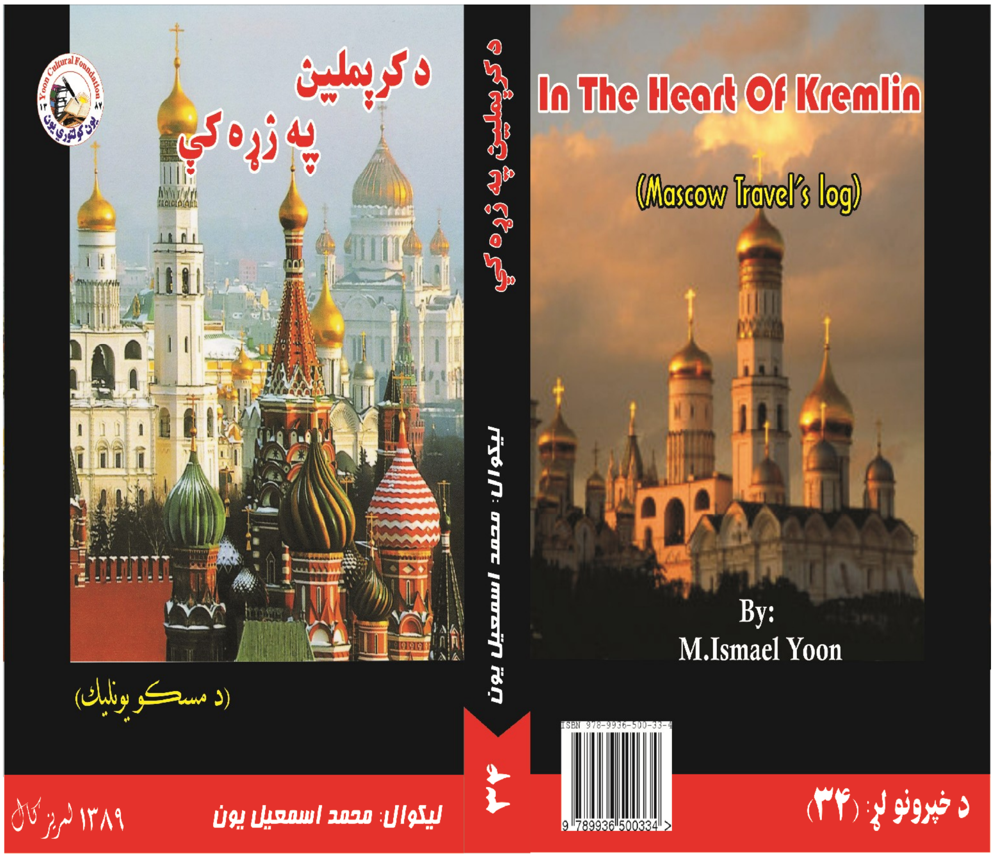

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرېملين په زړه کې

(د مسکو يونليک)

ليکوال

محمد اسمعيل يون

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم: د کرېملين په زړه کې

لیکوال: محمد اسمعیل یون

خپرندوی: یون کلتوري یون

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپکال: ۱۳۸۹ل- ۲۰۱۰م کال

د لیکوال پرله پسې نومره: (۳۴)

د خپرندوی پرله پسې نومره: (۳۴)

کمپوز/ډیزاین: ضیاالرحمن ضیاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

گڼه	سرلیک	مخ
۱	دا یونلیک او یو څو خبرې	۱
۲	د یون زیار او نوښت	۴
۳	د یون بل یون	۹
۴	شالید	۱۳
۵	پیلامه	۲۱
۶	د سفر تیاری	۲۵
۷	له کوره تر هوایي ډګره	۲۷
۸	له کابله د مسکو پر لوري	۲۹
۹	د مسکو هوایي ډګر	۴۵
۱۰	د مېلمستون پر لوري	۴۷
۱۱	د مېلمستون لومړۍ ننداره	۵۳
۱۲	د لومړۍ ورځې لومړی ماښامی	۵۷
۱۳	لومړی ماښام لومړنۍ ناسته	۶۱
۱۴	په مېلمستون کې لومړۍ شپه	۷۲
۱۵	د کنفرانس یا جرګې لومړۍ ورځ	۸۰
۱۶	د فضایي څېړنو مرکز	۸۲
۱۷	د راډیو پر لوري	۹۳
۱۸	د مسکو څو یادګاري ځایونه	۱۰۲
۱۹	یوه ماښامنۍ په افغاني سفارت کې	۱۰۹
۲۰	له نیوزویک اوونیزې سره ناسته	۱۱۳
۲۱	د روسیې د مشرانو جرګې له هئیت سره کتنه	۱۲۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۲	له انټرفاکس سره په خبري کنفرانس کې ګډون	۱۳۴
۲۳	یوه غرمنۍ په کباب فیستوال هوټل کې	۱۴۱
۲۴	د مخدره موادو د کنټرول اداره کې غونډه	۱۴۳
۲۵	عمومي غونډه	۱۵۲
۲۶	یوه غرمه د مسکو په پرزېډنټ هوټل کې	۱۸۷
۲۷	ګروپي کار	۱۹۰
۲۸	یوه ماښامنۍ په قفقاز هوټل کې	۲۰۵
۲۹	له سوداګرو سره غونډه	۲۰۹
۳۰	د پرېکړه لیک لومړی متن	۲۲۳
۳۱	د کرېملین پرلوري	۲۲۴
۳۲	یوه غرمنۍ په میش پیش هوټل کې	۲۴۴
۳۳	د روسیې پوځي موزیم	۲۴۲
۳۴	یوه ماښامنۍ له افغان سوداګرو سره	۲۵۵
۳۵	د پرېکړه لیک وروستی متن	۲۲۵
۳۶	په مسکو کې یوه پخوانۍ کلیسا	۲۷۵
۳۷	د روسیې له یو انټرنېټي ټلویزیوني چینل سره مرکه	۲۸۲
۳۸	د مسکو ښار یوه شپه	۲۸۵
۳۹	د مسکو نړیوالو اړیکو انستیتیوت	۲۸۸
۴۰	د روسیې اطلاعاتو او کلتور وزارت له مرستیال...	۲۹۰
۴۱	په مسکو کې وروستۍ غرمنۍ	۲۹۳
۴۲	په بهرنیو چارو وزارت کې کتنه	۲۹۵
۴۳	د کابل پر لوري د تګ تیاری	۳۰۸
۴۴	د لیکوال لنډه پېژندنه	۳۱۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا یونلیک او یو څو خبرې

سفر د ژوند یوه برخه ده، خو داسې برخه چې ډېر کړلېچونه او لوړې ژورې لري. اوسني سفرونه د پخوانو هغو په شان ډېر سخت نه دي؛ تخنیکي امکاناتو د زمانې مزې رالنډ کړي، خو کله چې د یونلیکنې مساله رامنځته کېږي او بیا د پېښو یا سترګو لیدلي حال دقیق ثبت، نو په دې کې بیا د پخوانیو او اوسنیو سفرونو ډېر توپیر نه لیدل کېږي.

دا یونلیک چې اوس یې تاسې لولئ، زما د یوه رسمي سفر مسلسل یادښتونه دي؛ داسې یادښتونه چې د سفر د پېښو پر انعکاس سربېره یو څه پټ پیغامونه هم لېږدوي. زه په دې سفر کې دومره پر لیکنو بوخت وم، چې سر مې له کاغذه او قلم مې له لیکه نه دی پورته کړی. واقعیت دادی چې زه په دې سفر کې د سفر په خوند نه یم پوه شوی، خو زما له ډېرو هڅو سره سره بیا هم د دې یونلیک کره کول پوره کال وخت وغوښت. د یوه کال پرله پسې کار په نتیجه کې دې یونلیک دغه بڼه، چې اوس یې تاسې ګورئ، غوره کړه. د هغو ټولنو، چې یو څوک ورته په لومړي او دویم ځل سفر کوي، پېژندنه او د هغو د ځایونو او اشخاصو د نومونو دقیق ثبت څه اسانه خبره نه ده، په تېره بیا له یو لړ پیغامونو سره د دوو بېلابېلو ټولنو پرتلنه، ورته والی او یا بېلوالی. ددې یونلیک لومړی ابتدایي متن ما د سفر په بهیر کې لیکلی و، خو ډېرې زیاتې نیمګړتیاوې یې لرلې. کله چې کابل ته راغلم د یوې نیمې میاشتې په بهیر کې مې بیا له سره ولیکه، تر هغه وروسته خواږه ملګري ضیاء الرحمن ضیاء کمپوز کړ، څلور پنځه ځله ما له سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ایډېټ کړ، خو بیا یې هم لاسمون ته اړتیا لرله، یوځل مې ښاغلي (عبدالقیوم زاهد مشواني) ته، چې زه یې پر پښتو ایډېټ پوره ډاډه یم، د کتنې لپاره ورکړ، هغه هم وکوت، د هغه تر سمون وروسته مې مسکو کې ښاغلي (ډاکټر شېرحسن حسن) او ښاغلي (محمد طاهر کانې) ته د بیا سمون لپاره ولېږه او ددې ترڅنګ مې ورته ددې کتاب اړتیاوې او نیمګړتیاوې له اصلي متن سره یوځای، په یوه ځانګړې جدول کې ورلېږلې. ښاغلي (محمد طاهر کانې) او ښاغلي ډاکتر شېرحسن حسن ددې اړتیاوو او نیمګړتیاوو یوه برخه د ښاغلي کروپنوف د دفتر د مرستیال ښاغلي (الینور باترېشن)، د هغه همکار ښاغلي (ډاکتر بشر) په مرسته پوره کړې وه، خپل خپل کره معلومات او نظریات یې هم ورسره یوځای کړې وو، وړاندیزونه هم ورسره مله وو، د نومونو او ځایونو دقیق ثبت هم ورسره و. تر څو میاشتني کاري ځنډ وروسته مې دا اړتیاوې او نیمګړتیاوې پوره کړې.

د کتاب اړوندو تصویرونو کې مې بدلون راوست، دوه ځله مې بیا ایډېټ کړ. د لاسمون لپاره مې ښاغلي (سید عبدالله ولیزي) او ښاغلي (وفاالرحمن وفا) ته هم ورکړ، هغو دواړو هم ایډېټ کړ. تر هغه وروسته مې یو ځل بیا په دقت سره وکوت او د وروستي چک لپاره مې یو ځل بیا ښاغلي ډاکتر صیب شېرحسن او ښاغلي طاهر کانې ته هم د سریزو او هم د وروستۍ کتنې لپاره ولېږه، هغوی د دویم ځل لپاره بیا چک کړ، وروستۍ نیمګړتیاوې یې پوره، خپلې سریزې او د لاسمون په هیله یې خپل وړاندیزونه هم ورسره راولېږل. ما هغه بیا په پام کې ونیول؛ یوځل بیا مې له سره ایډېټ کړ، تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وروسته مې ښاغلي وفاالرحمن وفا ته یو ځل بیا د کتنې لپاره ورکړ، د ښاغلي وفا تر کتنې وروسته مې یوځل بیا وکوت، د وروستي ځل لپاره مې بیا ښاغلي عطاالله حیران ته ورکړ، د هغه تر کتنې وروسته مې یو ځل بیا په خپله وکوت او نور نو د چاپ پر لوري لاړ. لکه څنګه چې مې یادونه وکړه؛ دې یونلیک په خپله د سفر ډېر زیات پړاوونه وهلي، خو بیا هم په زغرده ویلای شم چې لا به هم ډېرې نیمګړتیاوې ولري. انساني عقل بشپړ نه دی، که سړی هر څومره تلاش وکړي، بیا به هم خپلې نیمګړتیاوې پوره له منځه یو نه سي، خو خیر انسان تر خپله وسه پورې مسولیت لري. دا چې په دې یونلیک کې څه دي؟ اړتیا یې څه وه؟ او د څه لپاره لیکل شوی؟ دې پوښتنو ته به خپله دا یونلیک ځواب وایي، خو تر کومه ځایه چې زما مسولیت دی، ما خپل پوره وس کړی او ځان مې پوره ستړی کړی دی. هیله لرم چې درانه لوستونکي ترې ګټه پورته کړي او راتلونکې کې د تاریخ د یوې برخې یوه برخه وګرځي.

قدرمنو دوستانو(ډاکتر شېرحسن حسن، محمد طاهر کاښي، ډاکتر بشر، الینور باترېشن، ضیاءالرحمن ضیاء، عبدالقیوم زاهد مشواڼی، وفاالرحمن وفا، سید عبدالله ولیزي، عطاالله حیران) او نورو څخه چې ددې اثر په بشپړولو، سمون او کره کولو کې یې خپله ونډه اخیستې، له ټولو څخه مننه کوم او کور ودانی ورته وایم.

یو ځل بیا دې د ټولو کور ودان وي

په مینه

ستاسو ټولو یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یون زیار او نوښت

ستاسې لاس ته تراوسه پورې د ښاغلي محمد اسمعیل یون درې عنوانه بېلابېل یونلیکونه در رسېدلي دي، «د کریملېن په زړه کې» يې څلورم یونلیک دی چې تاسې يې لولئ. دا د مسکو یونلیک دی چې ښاغلي یون په ډېر دقت او مهارت لیکلی دی.

د چین په ایِوو (yiwu) ښار کې وم ، چې یون صیب په برېښنا لیك کې دغه کتاب راواستاوه او راته لیکلي يې وو، چې هم يې ولولم، که د روسي نومونو په تلفظ کې کومه خبره وړاندې وروسته یا لاندې باندې شوې وي، اصلاح يې کړم او هم وربانديې خپلې خبرې ولیکم. زما دغه سفر تر دوو میاشتو زیات پسې اوږد شو، او کور ته تر را رسېدو پورې مې راسپارل شوی کار ځکه ترسره نه شو کړای، چې زما سفري کمپیوټر د PDF د لوستلو پروګرام نه درلود ، هغه فایل چې یون صیب دغه کتاب وربانديې راستولی و، اوس دادی کور ته را رسېدلی یم او کتاب مې په مزه مزه بې له وقفې ترپایه ولوست .

په کندهار کې زموږ د یو فرهنګي ملګري چې کومه لیکنه یا کوم کار په طبیعت برابر وي، نو بیا وایي: « یاره، چې رښتیا سي خورا خوند مو پر واخیست» ، زما له خوا يې هم همداسې وبولئ، ځکه د مسکو یونلیك د ډېر اړخیزو ښېګڼو په درلودلو خوندور دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تاریخي لحاظ د مسکو یونلیک د روسیې او افغانستان د ډپلوماتیکو اړیکو په نوي کلن تاریخ کې د یوې داسې جرګې یا مشترکې غونډې مستند ثبت دی، چې نه سوچه سرداري او سرکاري وه او نه د انټرناسیونالیستي ملګرتوب په فضا کې د یو تیار شوي پروتوکول لاسلیک کول وو، بلکې په ربښتیني ډول، هم د افغانستان او هم د روسیې له خوا د خلکو د بېلابېلو قشرونو استازو او د نظر خاوندانو ګډون په کې کړی و.

فقط څو کاله وړاندې ددې خبرې تصور خورا ګران کار و، چې (عبدالکریم خلیلي) دې له (سلیمان لایق) سره یو ځای په یوه هئیت کې مسکو ته د یوې نادولتي موسسې له خوا راوبلل شي، چې د روسیې او افغانستان د مناسباتو د پرون، نن او سبا په باب خپله فکري شتمني د نورو پر مخ پرانیزي او د نورو افکارو ته په پوره اوسېله غوږ ونیسي. زه به لانور هغه ټول دولتي او نادولتي ګډونوال نه یادوم، چې د یونلیک په ګڼ شمېر مخونو کې یې د نومونو او نظرونو یادونه شوې ده. دغه کسان د مختلفو فکري خطونو پیروان دي، خو د هېواد د ګټو پر وړاندې د مسؤلیت احساس او د زمانې ضرورت دې ته مجبور کړي، چې د هېوادونو تر منځ په دغسې جرګو کې د نورو پر وړاندې د خبرو د مېز یوې خواته کېني.

یون صیب په دغه یونلیک کې ددغې تاریخي جرګې ټول جریان په ډېر وضاحت او مستند ډول د تاریخ کتابتون ته وسپاره او له ورکېدو یې وژغوره، که نه نو دغه مهمه پېښه به هم د نورو ډېرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهمو او نامهمو هغو په شان د لنډې مودې په ترڅ کې د کثافاتو صندوق ته ورجارو شوې وه.

زه د مسکو یونلیک ژورنالیستیک اړخ ځکه ستایم، چې که جرګې ته له راغلي هئیت سره هر څومره تکړه ژورنالیست یا د ژورنالیستانو یوه ډله د خپلو کامرو او د احوال د ثبت له سامانونو سره مسکو ته راغلي وای، نو په دومره جزیاتو به یې د جرګې ټول جریان نه و ثبت کړی او که یې هر څومره په خپل کار کې اخلاصمندي هم کړې وای، نو به یې د ټلویزیون، راډیو یا اخبار لپاره یوازې د څو دقیقو راپور ترتیب کړی و او د رسمي مکلفیت له شامته به یې حتماً د راپورتاژ پیل او پای یوازې د ښاغلي کریم خلیلي په تصویر او ارشاداتو رنګین کړی و.

د یون د یونلیک کمال په دې کې دی، چې د یوې اوونۍ د هرې ورځې، هر ساعت، هر جرو بحث، هر ملاقات، هرې مطبوعاتي مرکې، چکر، ټوکو ټکالو، خوب کولو، ډوډۍ خوړلو، هر دم او قدم مکمل او مفصل راپورتاژ یې دادی د کتاب په بڼه هم د ورځنیو مطبوعاتو او هم د تاریخ حافظې ته وسپاره.

زه چې تر اوسه څومره ملکونو ته تللی یم، هر چېرې مې کوښښ کړی، چې یو ځل د هغه ځای یو غټ کتاب پلورنځي ته سر ورښکاره کړم، هدف مې حتماً د کوم کتاب اخیستل نه وي، زه غواړم وپوهېږم، چې له کتاب سره ددغه یا هغه ځای د خلکو چلند او علاقه یا نه علاقه څنګه ده؟ هلته په کتاب اخیستو کې د نورو څیزونو په شان ګڼه ګوڼه لیدل کېږي که نه؟ اخیستونکي واړه دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

که زاړه او له څه ډول کتابونو سره علاقه لري؟ له تورو او سپینو یا رنګه اخبارونو، مجلو، کوچنیو کتابونو او که د غټو شهکارونو له درنو بنډلونو سره؟

تقریباً په ټولو هېوادونو اوښارونو کې له خپلو ځانګړتیاو سره یوه خبره عامه ده، چې هر ځای توریستي کمپنۍ او موسسات د ارزښتمندو هېوادونو او ښارونو په باره کې کوچني رنګه معلوماتي کتابګوټي په خورا لوړ تیراژ چاپوي او په ډېر ارزان قیمت یې بازار ته وړاندې کوي، خو ما تر اوسه نه د افغانستان په باب کوم کتاب لیدلی او نه مې په افغانستان کې په پښتو یا دري ژبو د نورو هېوادونو او ښارونو په باره کې کوم معلوماتي کتاب تر سترګو شوی دی.

ما اورېدلي چې یون په خپلو نورو یونلیکونو کې هم د لیدلو سیمو، ښارونو او خلکو په باره کې ګټور معلومات ځای کړي دي او دادی اوس وینم، هغه معلومات چې یون صیب د مسکو او دهغه د شاوخوا محیط په باره کې افغان لوستونکو ته وړاندې کړي، راته ښکاري، چې هغه په خپلو یونلیکونو کې د نورو هېوادونو په باره کې هم دغې لنډې معلوماتي لړۍ ته شعوري لاس اچولی او باور مې دادی، چې پښتني ماحول به د یون ددغه خدمت ډېره قدرداني وکړي.

په پښتني چاپېریال کې خو د یکه زار غړډېرو کړی، شعر په کې پوره عام شوی، خوندور چې له بې خوندو سره ګډ شي، نو په شعر کې موږ ښه پوره یو، نثر کې هم د کیسې، لنډې کیسې، ناول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

داستان په بڼه پامور کار شوی، ژباړې ماړې هم شته او سیاسي خاطرې ماطرې هم ښې ډېرې دي، خو یونلیک ډېره عامه خبره نه ده.

یونلیک د لوستونکي لپاره، هم د یو نالیدلي خیالي ماحول هنري کیسه ده او هم په یوه زمانه کې د ځایونو او ولسونو د ژوند رښتینی انځور.

د مسکو یونلیك ددې تر څنگ، چې مسکو ته د یو راغلي هئیت د یوې اوونۍ د کار او ناستې پاستې یو مفصل او مستند رپوټ دی، د یون د قلم په هنري ځواك داسې جالب لیکل شوی او وډل شوی، چې که پیل یې کړې، د شپون صیب خبره " بچك مې نه دی چې تر پایه ځان ځنې خلاص کړي. "

زه ښاغلي یون ته ددغه کامیاب نوښتگر زیار مبارکي وایم او دده د لاړیاتو بریالیتوبونو او نوښتونو په هیله یم .

په مینه او اخلاص
ډاکتر شېرحسن حسن
د ۲۰۱۰م کال د جولای ۲۲مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یون بل یون

څه د پاسه شل کاله ، یانې د (۱۳۶۸) او یا بـه د (۱۳۶۹ لېږدیز لمریز) کال دوبی و ، چې زه د دوبي په رخصتیو کې له اوکراین څخه خپل ګران هېـواد افغانسـتان تـه تللی وم . هغـه مهـال مـا د پخواني شوروي اتحـاد د اوکـراین جمهوریت د لـووف ښـار پـه پوهنتـون کـې لوړې زده کړې کولې. د رخصتیو په یوه میاشت کې بـه مـې د خپلـې کورنۍ د غړو په لیدنه کتنه زړه ښاد او سترګې څه ناڅه مړې شوې. سربېره پر دې، ما به ډېره هڅه کوله چې د یـوې میاشـتې رخصـتۍ په بهیر کې ټول دوستان، یاران او خواږه ملګري ووینم او هممهـال یې د حال پوښتنه وکړم. په تېره بیا بـه د رحمـان بابـا لیسـې لـه ځینـو هغو ټولګیوالو سره، چې پـه (۱۳۶۰ – ۱۳۶۳) کلونـو کـې مـو څلـور کاله په یوه ټولګي او لیلیه کې تېر کړي وو، لیدنو کتنو یو ځانګړی خوند درلـود. ددغـو لیـدنو کتنـو پـه بهیـر کـې د تېـرو، پـه زړه پـورې خاطرو یاد زمونږ لیدنو کتنو ته یوه ځانګړې رنګینې ورکوله. داسې هم پېښ شوي چې د کومې لیدنې کتنې په ترڅ کې مې لـه یـوه نـوي دوسـت او ملګـري سـره پېژنـد ګلوي کـړې او تـر څـو لیـدنو کتنـو وروسته بیا د اوږدې مودې لپاره سره بېل شوي یو.

هو، زما په یاد دي، د هماغه (۱۳۶۸) او یا به (۱۳۶۹ لمریز) کال دوبـی و چـې د پلازمېنـې کابـل پـه درېیمـو مکروریـانو کـې مـې د امیر محمد جلالزي (چې هغـه مهـال د ننګرهـار طب پـوهنځي زده کړیال او اوسمهال ډاکتـر دی) پـه کـور کـې لـه محمد اسـمعیل یـون

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره وپېژندل. امیر محمد جلالزي، چې ما له پخوا نه پېژاند او تر ما ځخه زما د مشر ورور ټولګیوال و، بیا په رحمان بابا لېسه کې څو دورې تر ما مخکې و، موږ یو بل ته وروپېژندلو او ویې ویل چې یون صیب لیکوال او شاعر دی. زه یې هم داسې ورو پېژندلم چې کانې هم کله کله شعر لیکي او له سندرو ویلو سره هم مینه لري.
زموږ د پېژندګلوۍ د مجلس په ترخ کې امیر محمد جلالزي وویل، چې اوسمهال د خوشال فرهنګي ټولنې په نامه یوه ټولنه جوړېږي، د دغې ټولنې د جوړېدو لپاره د خلکو مالي مرستې ته ضرورت دی، نو که ته هم کومه مرسته په توان کې لرې کولای شې چې یون صیب ته یې ورکړې. ما هغه مهال لس زره افغانۍ په جېب کې درلودې چې اوس مې هم په یاد دي، ټول سره سره سلګونونه وو. له دغو پیسو نه مې شپږ که اوه زره افغانۍ یون صیب ته له خوشال فرهنګي ټولنې سره د مرستې په موخه ورکړې. دا زما او یون صیب لومړنۍ پېژندګلوي او لومړنۍ لیدنه کتنه وه. بیا مې لکه چې یو ځل بیا هم سره ولیدل، خو له (۱۳۶۹) یا (۱۳۷۰ ل) کال راهیسې بیا د (۲۰۰۹ ز) کال د مې میاشتې تر (۱۳) نېټې پورې، چې دوی د یوه افغان پلاوي په ترکیب کې روسیې ته راغلل ، نه وو لیدلی.
یون صیب راته له هماغه لومړي سره یو تکړه او پلټند سړی ښکاره شو او لکه ځنګه چې یې په اړه ما فکر کړی و، د وخت په تېرېدو سره راته دا ټول ثابت شول. ده د څو لسیزو په اوږدو کې د خپلو هلو ځلو، پرله پسې پوهنیز او ادبي کار له برکته په دغه ډګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ښه لویه تجربه خپله کړه او زموږ د هېواد په یو له ډېرو تکړه او پرکاره لیکوالو او شاعرانو بدل شو.

سربېره پر دې، یون صیب د سیاست لېوال هم دی او په دغه ډګر کې یې هم ګامونه اغېزمن ښکاري. دی لکه زموږ د هېواد داسې شاعران او لیکوال لکه خدای بښلی اجمل ختهك، کبیر ستوري، اسحاق ننګیال او ځینې نور، د قلم او سیاست پر دواړو لارو موازي مخ پر وړاندې روان دی.

ما د یون صیب له اثارو نه یوازې دده «په اورونو کې سندرې» شعري ټولګه، چې ده زموږ د هېواد تکړه ژورنالیست او لیکوال داود جنبش ته په خپل لیک ډالۍ کړې وه او ماته په تصادفي ډول په مسکو کې د یوه افغان په کور کې لاس ته راغله، لوستې ده. دده بله لیکنه چې ما ولوسته هغه همدا یونلیك دی، چې روسیې ته د سفر په ترځ کې یې لیکلی دی.

د یونلیك لیکنې دود زموږ په هېواد کې دومره پراختیا نه ده موندلې او که ووایو چې همدا اوسنی تاریخي پېر یې په لاره کې لومړني ګامونه دي، نو تېروتنه به مو نه وي کړې. زما په اند یونلیك لیکنه په خپله تومنه کې یو ډول خپلواك لیکنی ځېل (ژانر) دی، چې پر خاطرو او یادښتونو سربېره، کله کله هنري داستاني اړخونه او د تاریخ لیکنې ځینې عناصر هم په خپل ځان کې رانغاړي. له بلې خوا یې که دغو بېلابېلو اړخونو ته فکر وکړو، داسې ښکاري لکه د بېلابېلو ځېلونو یو رنګین ترکیب چې وي. زما په اند په یونلیك کې د بل هر اړخ په پرتله تاریخي اړخ ډېر برجسته او جوت وي. پر دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بنسټ کېدی شي وویل شي چې یونلیك د څېړنیزو کارونو په ترڅ کې، په تېره بیا تاریخ لیکنې لپاره د یوې سرچینې او اخځ په توګه چوپړ کولای شي.

ما د یون صیب یونلیك ولوست، په زړه پورې و. مسکو ته د افغان جګپوړي پلاوي سفر او په دغه ښار کې یې پاتې کېدنې یوه اوونۍ دوام وکړ. یون صیب د دغه پلاوي یو غړی و. لکه څنګه چې زه له پلاوي سره د ژباړن په توګه ملګری وم، نو ما په پرله پسې توګه لیدل چې یون صیب په څومره لېوالتیا سره پر لیکنه بوخت و او یوه شیبه یې هم بې لیکنې نه تېروله. زموږ عزتمن، زیارکښ لیکوال او شاعر محمد اسمعیل یون په خپله ژبه او هېوادني فرهنګ مین او خپل فرهنګ ته د خدمت د لارې یو نه ستړی کېدونکی لاروی دی.
زموږ ګڼ شمېر هېوادوال دوی ته ډېرې هیلې لري او ددې غوښتونکي دي چې د خپل ګران هېواد افغانستان ملي ګټو ته د درناوي اصل په پام کې نیولو سره به په هېڅ ډول حالاتو کې له خپل غوره کړي ، ملي او هېوادني دریځ او تګلوري څخه وا نه وړي. زه دوی ته پولادي هوډ ، اوږد او ښېرازه ژوند غواړم ، د ګڼ شمېر پوهنیزو او هنري پنځونو په لاره کې یې د بریالي یون په هیله یم.

په پښتنه او فرهنګي مینه
محمد طاهر کاني
روسیه – وولګینسکي
۲۰۱۰ ز کال د مې ۲۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

شالید

زه او زما همزولي د جنګ نسل یو. د جنګ نسل په دې مانا ؛ له هغې ورځې چې مور ښې او کیڼ لاس پېژندلی، نو په افغانستان کې جګړه پیل شوې ده. د ښوونځي په شپږم ټولګي کې وم، چې د (۱۳۵۷ل) کال پېښنه رامنځته شوه، څه موده لا تېره نه وه، چې د هېواد په ګوټ ګوټ کې جګړه پیل شوه، جګړې ورو ورو زور واخیست، د (۱۳۵۸ل) کال د ثور پر (۲۱) مه نېټه جګړې د پلار له خوږې مینې محروم کړم. دې حادثې مې پر روح او روان دومره درانه ګوزارونه وکړل، چې تر ننه یې هم سوز او درد احساسوم، تېک د پرش کاله تېر شول، خو د پلار د مرګ نېټه مې، لکه د همدې پرون ترخه خاطره، همداسې تر اوسه پر ذهن خوره ده. همدې ترخې حادثې او د غم بار په حقیقت کې شعر ته وهڅولم، شعر مې داسې یو مجبوریت او داسې یو ملګری و، چې همېشه به راسره مل و، هر کله چې به مې یو څو کرښې توري کړې، نو د زړه بار به مې اوچت شو. شعر مې په پیل کې د غم ملګری و، خو وروسته وروسته مې ورسره شعور هم یوځای شو، د زمانې څرخ همداسې تاوېده، په هر ګرداو کې یې په سلګونو څه چې په زرګونو سرونه رېبل، د کلیوالي ژوندساحه راباندې راتنګه شوه، ښوونځي د جهالت په لمبو کې لولپه شول، کال دوه په کلي کې پاتې شوم، بې ښوونځي او بې لوسته، کلیوالي چاپېریال دومره تنګ و، چې د راډیو اورېدل په

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې هم شین کفر و، د مجاهدینو، حکومت او د هغه د ملاتړو شوروي پوځونو ترمنځ جګړه ورځ پر ورځ ګرمېده، له مسکو راډیو سره مې ډېره مینه وه، د شپې به مې په پټه تر بړستن لاندې اورېده، بړستن به مې ښه پرې تاوه کړه، ان چې په کوټې کې د کورنۍ نورو غړو هم نه شوه اورېدلای، خو په اوړي کې چې خلک په لغمان کې اکثره پر بامونو ویده کېږي، د مسکو، کابل او نورو راډیوګانو اورېدل راته ډېر مشکل کار و، ځکه چې که مجاهدینو د دې راډیوګانو په اورېدلو څوک ګیر کړي وای، نو سخته «جهادي سزا» یې ورکوله. خو دې سره سره په هر ترتیب د مسکو او کابل راډیو ادبي پروګرامونه مې په اسانۍ نه قضا کول. دې کار ورو ورو له شعر او ادبیاتو سره زما پیوند ښه پسې ټینګ کړ، ځینې قطعې او څلوریزې به مې لیکلې، زما د زړه باد به پرې کېناسته، خو اوس چې ورته ګورم خورا خامې راته ښکاري. هغه وخت مو ړ د سیاست پر پېچلتیاوو ډېر نه پوهېدو، خو د راډیوګانو له لارې د نړۍ له اکثرو او په تېره بیا د خپل هېواد له پېښو سره اشنا شوي وو، کله چې به ځینو مجاهدینو او د هغو له قومندانانو سره په مجلس کې د ناستې پاستې زمینه برابره شوه نو له دې ناستو او یا هم په کابل کې د نورو ازادو خلکو له خبرو به مو ډېر څه زده کول. د (مسکو) او (واشنګټن) نومونه مې همغه وخت په ذهن کې ناست وو، سره له دې چې دا یو مې هم نه و لیدلی، خو په ذهن کې مې د هر یو په باب ځانګړی تصور و، مسکو موږ ته ځکه ډېر مشهور و، چې هره ورځ به څو څو ځله په نېک او بد نامه یادېده. زما په ذهن کې د یو داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی ښار په بڼه تړوکېدلی و، چې لوی لوی سړکونه او جګ جګ تعمیرونه به لري او په سړکونو کې به يې هم زيات موټر تګ راتګ کوي.

د کلي ساحه راباندې نوره هم راتنګه شوه، پر (۱۳۶۰ل) کال کابل ته راغلو، کال وروسته لومړی د کابل د (ده خدایداد) په لېسې، بيا د کابل د کور جوړولو فابريکې په (ده يحيی لېسې) کې شامل شوم، څه باندې يو کال مې په همدې ښوونځيو کې زده کړه وکړه، بيا پر (۱۳۶۲ل) کال په کابل کې د خوشال خان لېسې په اتم ټولګي کې شامل شوم. کله چې دې لېسې ته راغلم، نو له ادبياتو سره مې شوق نور هم زيات شو، دا نو بيا هغه مهال و، چې په ټول افغانستان کې د شورويانو - کابل حکومت او مجاهدينو ترمنځ سخته جګړه روانه وه. خوشال خان لېسې ته چې اکثره په کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیورنډ کرښې ته د ورشېرمه ولایتونو او هم د کوزې پښتونخوا پښتنو زده کوونکو زده کړه کوله او هم د دولت له خوا ورته نسبتاً ښه پاملرنه کېدله، اکثره وخت د دې چانس و، چې زده کوونکي یې شوروي اتحاد ته د لوړو زده کړو لپاره لاړ شي، په خوشال خان لېسه کې د زده کړې پر مهال په سلګونو هغه زده کوونکي چې یا زموږ همدوره وو او یا هم ټولګیوال، شوروي اتحاد ته لاړل. ماته هم د دې زمینه برابره وه، خو له ادبیاتو سره زما مینې دې ته هڅولم چې همدلته پاتې شم. پر (۱۳۶۴ل) کال زه په خوشال خان لېسه کې د نوي تاسیس شوي ادبي انجمن مسول شوم، دې کار نو له ادبیاتو سره زما مینه لاپسې زیاته کړه، همدا مهال مې په ځینو چاپي رسنیو کې یو نیم شعر او لیکنه هم خپرېدل، دا نو بیا زما په ادبي ژوندانه کې نه هېرېدونکې خوږې خاطرې دي. د دوو درېو کلونو په بهیر کې په خوشال خان لېسه کې یو ځوان ادبي غورځنګ په ټوکېدو شو؛ داسې یو ادبي غورځنګ چې نه یې تر دې دمخه او نه یې هم بیا راوروسته چا په دې لېسه کې ساری ولید. پر (۱۳۶۶ل) کال له دې لېسې خخه دویم نومره فارغ او پر (۱۳۶۷ل) کال د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې محصل شوم. د تحصیل پر لومړي کال راته یو ځل بیا یو بل چانس برابر شو؛ (په مسکو کې د پاتریس لوممبا نړیوال پوهنتون کې زده کړې). په پښتو څانګه کې مې د زده کړې یوه میاشت تېره شوې وه، په ټولګي کې ناست وم، دروازه ټک ټک شوه، ویې ویل: ((محمد اسمعیل څوک دی؟)) ما وویل: ((زه یم))، ویل یې: ((راځه! د پوهنتون ریاست ته یې غوښتی یې.)) لږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وارخطا شوم، دا وخت مې په اخبارونو کې ځينې شعرونه چاپېدل، ځينو يې سياسي رنګ هم لاره او همداسې ځينې ليکنې. ما فکر وکړ حتماً په دې باب څه ستونزه ده، د پوهنتون د محصلينو معاونيت دفتر ته وردننه شوم. معاون صيب راته وويل: ((محمد اسمعيل ته يې؟)) ما ويل: ((هو!) پر مېز يې زما د لېسې درې کلنې نومرې ايښې وې. ماته يې وويل: ((خارج ته ځې؟ بورس دی.)) ما وويل: ((کوم ځای ته؟)) ده وويل: ((مسکو ته!)) ما وويل: ((زه به مشوره وکړم)) ده وويل: ((وزارت او د ګوند مرکزي کمېټې ستا درې کلنې نومرې کتلي، نو هغوی ته انتخاب کړې يې، نو که دې خوښه وي اوس لاړ شه د ګوند مرکزي کمېټې ته، هغوی درته يوه فورمه درکوي.)) معاون زياته کړه: ((دلته هر وخت خلک انتقادونه کوي، چې حکومت خارج ته بېسواده خلک لېږي او اکثره په واسطو ځي، نو دا دی ته او څو نور ځوانان يې د لوړو نومرو پر اساس انتخاب کړي ياست.)) پر همغه ورځ د دې پوهنتون بورسونو ته له دوو تنو نورو نوماندانو سره د ګوند مرکزي کمېټې (د خلکو ديموکراتيک ګوند مرکزي کمېټې فرهنګي برخې) ته لاړو. هغوی يوه فورمه راکړه او ويې ويل: ((مور غواړو د لياقت پر اساس خلک ولېږو، نو ځکه مور تاسې څوتنه انتخاب کړي ياست. (پاتريس لومباپوهنتون) په مسکو کې ډېر معتبر نړيوال پوهنتون دی، چې اکثره بهرنيان په کې زده کړې کوي.)) ما وويل: ((زه لږ وخت او مشورې ته ضرورت لرم)) هغوی وويل: ((دا فورمه ډکه کړه، که دې

زړه وشو، لاړ به شي او که نه بیا به موږ ته بېرته احوال راکړي، چې موږ بل څوک ولېږو، هسې نه چې بورس و سېزل شي.))

ما دا فورمه ډکه کړه، صحي معاینات مې بشپړ کړل، ځان سره مې ډېر چورت وواهه، ما وویل چې زما اساسي هدف ټول افغان ولس په تېره بیا پښتو او پښتنو ته خدمت کول دي، که زه د پنځو کلونو لپاره لاړ شم، روسي ژبه او ادبیات هلته ولولم، نو بیا به پښتو ته څه وکړم؟ زه خو د خپلې ژبې متخصص کېدلای نه شم، نو ښه به دا وي چې د لیسانس ډپلوم په خپله ژبه کې واخلم، چې

ملوک رغون او یون د تحصیل پر مهال په یوه مشاعره کې

اساس مې پوخ شي، بیا که د ماسترۍ لپاره بل هېواد ته لاړ هم شم اساس به مې پوخ وي. پرځان هم څه ناڅه بې باوره وم، ما ویل هسې نه چې هلته لاړ شم او بېخي پردی شم؛ اوس چې مې له کابله لغمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته زړه نه کېږي، بیا به له مسکوه څنګه د کابل راتګ ته زړه ښه کړم، ښه چورت مې وواهه، ما ویل راځه تېره درنه پرځای ښه ده، اینده ژوند مې هم یو څه په فکر کې تېر کړ، پنځه کاله وروسته به راځې، بیا به دلته له یو چا سره ژوند شریکوې دا هم یوه ستونزمنه مسئله ده. رښتیا رښتیا دي، دې خبرې هم ښه ټکنی کړم، ما ویل راځه په دې څلورو کلونو کې به تحصیل هم وکړې او د خپل ژوند په باب به فکر هم وکړې. زه له سره دې مسئلې ته متوجه وم، چې نالوستې هغې سره ژوند نه شریکوم، نو ځکه خو دا ټول عوامل د دې سبب شول چې د مسکو پر بورس غټه تېره کېږدم. د خلکو دیموکراتیک ګوند مرکزي کمېټې ته مې احوال ورکړ، چې زه نه شم تللای او بېرته مې خپلو درسونو ته په نورمال ډول دوام ورکړ او پر (۱۳۷۰ل) کال له پښتو څانګې څخه په لومړۍ نومره فارغ شوم او پر همدې کال بېرته د کدر غړی شوم.

د (۱۳۷۱ل) کال په پیل کې په کابل کې نظام بدل شو، دې سره جنګونه یو ځل بیا ګرم شول، په کابل ښار کې کوڅه په کوڅه جنګ پیل شو، ګڼ شمېر افغانان بیا کډوالۍ ته اړ شول، زما یو شمېر ملګري په تېره بیا فرهنګي ملګري دېته اړ شول، چې خپل هېواد پرېږدي. یو زیات شمېر افغانان دا مهال لومړی پاکستان بیا له هغه ځایه مسکو او له روسیې څخه بیا نورو لویدیزو هېوادونو ته تلل، همدا لاره په اصطلاح یو پُل و.

دا مهال هم ماته زمینه برابره وه، خو بیا مې هم مسکو ته د تګ اراده ځکه ونه کړه، چې لوی هدف مې په کې نه درلود. د طالبانو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

واکمنۍ کې هم مسکو ته د تحصیل کړو افغانانو بهیر روان و، خو مونږ په پېښور او کابل کې فرهنګي کار ته ترجیح ورکړه، په لنډمهاله او منځمهاله اداره کې په ګڼو سیاسي او ټولنیزو چارو کې مصروف شوم، خو په افغانستان کې پر (۱۳۸۳ل) کال د جمهوري ریاست تر ټاکنو وروسته، څو ځله بیا بهر ته د تللو چانس برابر شو، خو بیا مې هم مسکو ته د تګ نصیب نه و. د دې ټولو چانسونو د کنسلېدو اساسي علت همدا و، چې هلته په تګ کې راته څه لوی هدف نه ښکارېده، خو تر ډېر ځنډ وروسته د داسې یو سفر زمینه برابره شوه، چې هم هدفمند و او هم ما ورته مناسب وخت درلود، دا نو همدا سفر دی چې همدا یونلیک یې په ترځ کې راوټوکېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیلامه

د (۲۰۰۸م) کال په مني (اکتوبر) کې د روسیې فدراتیف جمهوریت څخه یو هئیت راغلی و، چې په هغه کې د روسیې فدراتیف جمهوریت د وګړ پوهنې، مهاجرتونو او نفوس شمېرنې انستیتیوت رئیس (یوري واسیلویچ کروپنوف) او ورسره یې یو افغان ملګری ښاغلی (ډاکتر محمد بشر بشردوست) شامل وو. دلته یې له یو زیات شمېر روښنفکرو افغانانو سره کتلي وو، د دې هئیت یوه موخه دا وه، چې د افغانستان له واقعیتونو څخه له نږدې خبر شي. دې هئیت روسیې ته تر بېرته ستنېدو وروسته (په

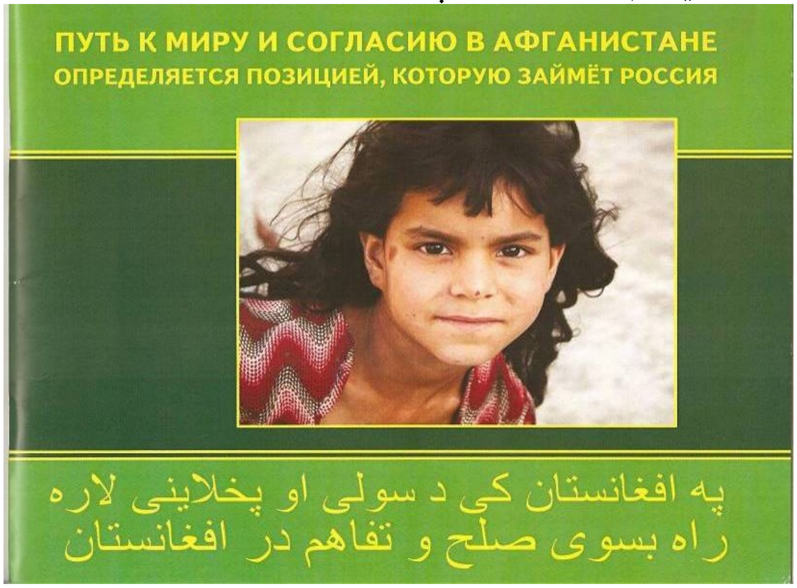

افغانستان کې د سولې او پخلاينې لاره) په نامه یوه وړوکې رساله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وليکلـه، دا رسـاله د (۲۰۰۸م) کـال پـه ډسـمبر کـې پـه روسـي ژبـه بشپړه شوه او يوه مياشت وروسته ښاغلي ډاکتر شېرحسن حسن پـه پښـتو وژباړلـه او چـاپ يـې کـړه. ليکـوال پـه دې کتـابګوټي کـې د افغانسـتان لـه يو لړ واقعيتونو څخه پرده پورته کړې ده. د (۲۰۰۹م) کال د مارچ مياشتې په پيـل کـې ښـاغلي ډاکتـر بشـر يـو ځـل بيـا لـه مسکوه افغانسـتان تـه سفر وکـړ. پـه دې سـفر کـې يـې يـو ځـل بيـا لـه مطرحـو روښـنفکرانو، سياسـتپوهانو او سياسـتوالو افغانـانو سـره وکتـل، ما سره يې هم په دې سفر کـې وليـدل او د راتلونکـو مياشـتو په بهير کې يې پـه مسـکو کـې د افغانسـتان او روسـيې د اړيکـو پـه بـاب د جوړېـدونکي کنفـرانس پـه اړه معلومـات راکـړل، هيلـه يـې راڅخه وکړه چې په دې کنفرانس يا جرګه کې ګډون وکړم. نه يـوازې خپله ګډون وکړم، بلکې ځينې نور شعوري او ملتپـال افغانـان هـم ورتـه معرفـي کـړم. بشـر صـيب زياتـه کـړه: ((پـه روسـيې کـې اوس يـو شمېر داسې روسي پوهـان پيـدا شـوي چـې هغـوی غـواړي د روسـيې حکومت په دې قانع کړي، د افغانسـتان واقعيتونـه، لکـه څنګه چـې دي همغسـې درک کـړي؛ د افغانسـتان لـه اکثريـت سـره تربګنـې پرېږدي او افغانستان د يو څو محدودو ډلو او ډلګيـو لـه ليـد لـوري مطالعه نـه کـړي.)) بشـر صـيب څرګنـده کـړه: ((مـوږ بايـد لـه دې ډول پوهـانو سـره مرسـته او همکـاري وکـړو، چـې پـه روسـيې کـې د افغانسـتان پر وړاندې حاکمـه روحيـه بدلـه کـړي. دا ډول پوهـان چـې په روسيه کې نوي راټوکېدلي، طبعاً خپل خپل مخالفين هم لـري او پخواني محافظه کاران يې سخت مخالفت کوي، ځکه د هغوی ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې کې ده، چې په افغانستان کې له خپلو همغو پښتانو ډلو ټپلو سره اړیکې وساتي.)) ما ورته وویل: ((د هغوی دې ډول تېروتنو خو دواړه ملکونه تباه کړل، نو که بیا هم دوی دې لړۍ ته دوام ورکوي، نتیجه یې د همغې تباهۍ دوام دی.)) بشر صیب وویل: ((زموږ هدف هم، همدا دی چې دې لړۍ ته د پای ټکی کېږدو.))

ما ، بشر صیب سره ومنله چې که تر هغه وخته کومه حادثه پېښه نه شوه، نو انشاءالله چې په دې کنفرانس یا جرګې کې به ګډون وکړم. ځو موده وروسته مې هغوی ته د برېښنالیک له لارې د خپل پاسپورټ کاپي ولېږله، له دفتر سره مې هم مشوره وکړه، هغوی هم د ګډون خوښه راکړه.

د (۲۰۰۹م) کال د مې میاشتې پنځمه نېټه وه چې له مسکوه د بشر صیب برېښنالیک راغی، په هغه کې یې لیکلي وو: ((د روسیې سفارت ته به لاړ شې، خپل پاسپورټ به ورکړې، ستاسو ویزه مو درلېږلې ده.)) پر سبا مې پاسپورټ له خپلو څلورو عکسونو سره د خپل دفتر ملګري (وفاءالرحمن وفا) ته ورکړ، هغه د روسیې سفارت ته یوړ او هلته یې د روسیې سفارت یو کارکوونکي ښاغلي (الکسي) ته چې د همدې سفر د انتظام لپاره موظف شوی و، ورکړ، هغه ورته یوه فورمه ورکړه چې دا هم ډکه کړم او هم یو نیم سل ډالره (د ویزې قیمت) ورسره مل کړم. وفاالرحمن وفا سره مې فورمه ډکه کړه، د (۱۵۰) ډالرو په باب مې ورته وویل: ((موږ رسمي دعوت یو دا پیسې څنګه اخلي؟ هغه راته وویل چې دوی ماته وویل چې دا د دوی اصول دي؛ هر شخص چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسيې ته ځي دوی پرې دا اصول تطبيقوي)). ما وويل چې داسې ده نو دا پيسې هم ورته يوسه. پر سبا يې وفا پاسپورټ بېرته راکړ، د روسيې فدراتيف جمهوريت وېزه په کې نصب وه.

دا وخت له ځوان ليکوال ښاغلي عبدالغفور لېوال سره هم په تماس کې شوم چې هغه هم د دې سفر ملگری و، هغه ته مې وويل چې نور څوک دي؟ هغه وويل: ((ډېر زيات کسان دي، د پارلمان گڼ شمېر غړي، سليمان لايق صيب، اسد دانش او ځينې نور کسان هم په کې شامل دي، ښه لويه ډله ده.)) ما وويل: ((څه هر څومره چې ډېر وي ساعت به مو تېر وي)). د مې مياشتې دا وخت نو هغه شپې ورځې دي، چې ما د خپل شلکلن فرهنگي کار د انسجام پروژه بشپړتيا ته نږدې کړې ده. پر دې پروژې ما له څو کلونو راهيسې په متواتر ډول کار کړی دی، اکثره کتابونه يې چاپ ته تللي او يوازې يو څو عنوانه کتابونه يې پاتې دي. د مسکو سفر ته مې په دې حالت کې ځکه زړه ښه کړ چې يو خو لنډ و، بل يې اهميت زيات و، بل مې کارونه داسې منظم کړل چې يو څه کارونه به زه ځان سره واخلم او څه کارونه چې زما دوو نورو ملگرو: (وفاالرحمن وفا او ضياءالرحمن ضياء) منظمول او بيا ما کره کول، هغه به هغوی ته وسپارم، نو په دې خاطر مې دې يو اوونيز سفر ته زړه ښه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سفر تیاری

د مې لسمه نېټه د يکشنبې ورځ وه، د ملي امنيت شورا دفتر د فرهنګي چارو په رياست کې مې ټکټ او پاسپورټ يو ځل بيا له سره چک کړل، د اريانا افغان الوتکې ټکټ مې درې ورځې دمخه اخيستی و. اريانا افغان هوايي شرکت په اوونۍ کې يو ځل مسکو ته الوتنه درلوده، په دفتر کې نو دا ورځ دومره کارونه وو، چې د چا خبره تر غوږونو په کې ډوب وم. يو کتاب مې چې درې سوه مخه و، دا مې بايد پر همدې ورځ ايډېټ کړی وای. زموږ د پلان له مخې دا کتاب بايد زما تر وروستي ايډېټ وروسته چاپخونې ته تللای وای. سهار اووه نيمې بجې دفتر ته لاړم، ټليفون مې ګل کړ، د ماښام ټيک شپږ بجې له دفتره راووتم، د يوې اوونۍ د سفر په ترڅ کې مې دلته د دفتر ملګرو: (وفاالرحمن وفا او (ضياءالرحمن ضياء) ته کاري پلان ورکړ، چې زما په نشتوالي کې هغه کارونه تعقيب کړي، کتاب مې هم خلاص کړ. مېرمن ته مې له دفتره ټليفون وکړ چې سبا ته د سفر لپاره راته ټول لوازم برابر کړي. هغه زما د سفر پر ضرورتونو ښه پوهېږي. ماښام مې يو دوه ملګرو سره هم وکتل، د شپې اته بجې کور ته ورغلم، ښه د مزې ستړی وم. مېرمن مې ډوډۍ تياره کړه، کشر زوی مې «ودان» راته وويل: «دا ځل زه هم درسره ځم...» ودان اوس د ښوونځي د صفري ټولګي زده کوونکی دی، خو د کمپيوټر او ټلويزيون له لارې د نړۍ له ډېرو ملکونو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشنا شوی دی. ودان راته وویل: ((ته او ممي جان مې (مور يې) هر وخت وايئ چې بل ځل مو بيا يو، بل ځل مو بيا يو، بيا مو نه بيا يئ))

ما وويل: ((بچو کله چې دې ښوونځی رخصت شو، بيا دې بيا يم.))

ده راته وويل: ((خير نو چې نه مې بيا يې، زه نن شپه تاسره څملم...))

ما وويل: ((ښخي سمه ده.)) د ماشوم دې عاطفي غوښتنې او هيلې مې زړه کې يوه لمبه تېره کړه، زړه مې و چې پر سفر يوه غټه تېره کېږدم. ودان مې خپل چپرکټ ته راوست، ماشوم پر معصوم خوب ويده شو. د شپې مې پر هغه بيک بيا ګوتې ووهلې چې دمخه مې لا مېرمنې منظم کړی و، دوه جوړې دريشې، يوه جوړه جامې، د غاښونو کريم او بورس او د سفر نور ضرورتونه يې په کې ټول منظم ايښي وو. د يادښت لپاره مې يوه کتابچه او نور کاغذونه هم ورسره کېښودل، زړه مې و چې د مسکو د سفر يادښتونه هم سره وليکم او همدا رنګه وګورم چې روسيه او د هغې اوسني مفکرين له نورې نړۍ سره دامهال څه توپير لري او فکر يې پر کوم لوري دی. تر يوه وخته د ودان د ماشومانه خوب خرهاري ته چورت يوړم، ورو ورو پر ما هم خوب راغی او د خوب غېږې ته مې پناه يوړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کوره تر هوايي ډګره

د مې (۱۱) مه د کب (۲۲) مه نېټه د دوشنبې ورځ وه، سهار چې له خوبه پاڅېدم، نو د خپل سفر لپاره ټول لوازم مې سره منظم کړل، بيک، پاسپورت، ټکېټ د سفر لګښت او نور ټول مې له سره چک کړل، کمره راسره نه وه، خپل اخښي (د ودان او سمسور ماما) (ډاکتر مروان) ته مې ټلېفون وکړ، هغه وويل: ((کمره راسره په کور کې ده، ما به درته تياره ايښې وي، هر څوک چې رالېږې، زه به يې ورکړم.)) سهار شپږ نيمې بجې په زړو مکروريانو کې د مروان دوی کور ته لاړم، له هغوی مې خدای پاماني او کمره واخيسته، چې تر هوايي ډګره رسېدلم نو اوه بجې شوې وې. ښاغلي لېوال ته مې لا دمخه ټلېفون کړی و، هغه وويل: ((زه هوايي ډګر ته نږدې يم.)) غوښتل مې له (VIP) لارې لاړشم؛ زه چې کله بهر ته ځم، نو اکثره له (VIP) لارې ځم، دولتي موټر مې تر همغه ځايه د ورتګ اجازه لري. خو دا ځل هلته موظفو پوليسو راته وويل چې نن د (VIP) لاره بشپړه بنده ده، هغوی وويل: ((نن رئيس صيب (جمهور رئيس حامد کرزی) له يوه بهرني سفره راستنېدونکی دی.)) ما چې وکتل رښتيا هم د (VIP) وره مخې ته هېڅوک هم نه ښکارېدل، نو ځکه مې ځان غلی کړ. هلته د ترمينل خولې ته ډېر کسان په ليکه کې ولاړ وو، ساعت اوه بجې او لس دقيقې دي، لېوال صيب ته مې بيا زنګ وواهه، هغه وويل: ((موږ خو د الوتکې پر لوري روان يو.)) پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې وخت مې د هوايي ډګر قومندان (جنرال اصف جبارخېل) ته زنګ وواهه، سکرتر يې وويل: ((هغه په جلسه کې دی.)) دوه درې دقيقې وروسته مې بيا ورته زنګ وواهه! سکرتر ته مې ځان معرفي کړ، ما ورته وويل: ((يو مسوول پوليس ته دنده ورکړه چې ما سره مرسته وکړي او کارونه راته ژر خلاص کړي، الوتکه راځخه ځي.)) دا وخت اوه بجې او پنځه لس دقيقې دي. سکرتر يې وويل: ((زه په مخابره کې پر چا غږ کوم، ستاسو څنګ ته به درشي.)) پر دې وخت يو کس راغی، ويل يې: ((مسکو والا دې عاجل راشي)) زه په لين کې ونه درېدم، هغه کس پر نورو هم غږ وکړ: ((مسکو والا دې له لينه ووځي)) دا مهال يو عسکر وويل: ((د دوی بکسونه نه دي تلاشي شوي.)) يو ډګرمن مخابره په لاس د لين مخې ته ولاړ و. پر ما يې سترګې ولګېدې، راته يې وويل: ((راځه راپسې)) زما بيک يې ډېر ژر د چک له ماشينه تېر کړ، همداسې مسلسل مې په څو دقيقو کې کارونه خلاص شول، علت دا و چې اکثرو پوليسو او مسوولينو پېژندلم. تر اوو شل دقيقې تېرې وې چې لېوال صيب زنګ وواهه: ((چېرې يې؟)) ما وويل: ((له ترمينله ووتم، اوس دا دی په موټر کې کېنم.)) کله چې په موټر کې کېناستم، ګورم چې جنرال صيب اصف جبارخېل مې ترڅنګ تېرېږي، پر ما يې سترګې ولګېدې، ويل يې: ((راکښته شه!)) ورکښته شوم، ژر يې بل وړوکی موټر راوغوښت، چټک يې تر الوتکې ور ورسولم، يو دوه دقيقې اوه نيمو ته پاتې دي چې الوتکې ته پورته شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کابله د مسکو پر لوري

کله چې الوتکې ته پورته شوم، نو ګورم چې اکثره بلدي خلک دي، د مشرانو جرګې يو شمېر غړي، د ولسي جرګې ځينې غړي، ازاد ليکوال او کارپوهان ټول په دې ډله کې شامل دي.

د مشرانو جرګې په غړو کې ښاغلی برهان الله شينواری، عبدالخالق حسيني، محمدعالم ايزديار او نور شامل وو. د ولسي جرګې په غړو کې ښاغلی نادرخان کټوازی، ببرک شينواری، محمد هاشم وطنوال، خدای نظر سرمچار او ځينې نور وو. په ازادو ليکوالو او کارپوهانو کې ښاغلی سليمان لايق، احمدسيدي، اسد دانش، عبدالغفور لېوال او ځينې نور دوستان وو. دا يو لوی افغاني هئيت و، په تېرو لس پنځه لسو کلونو کې دا د کميت او کيفيت له پلوه ډېر لوی هئيت و چې د ملي شورا، حکومت او مدني ټولنې استازي په کې شامل وو.

د هئيت د غړو ډلبندي په دې ډول شوې وه:

حکومت:

۱- محمد اسمعيل يون، د ملي امنيت شورا دفتر د فرهنګي چارو رئيس.

۲- بريالی صابر بريا، په بهرنيو چارو وزارت کې د پارلماني چارو مسوول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- عبدالغفور لېوال، د افغانستان د علومو اکاډمۍ د سیمه ییزو مطالعاتو د مرکز رئیس.

۴- نسیم ګل توتاخېل، د کابل پوهنتون د ساینس پوهنځي استاد او د سولې ملي جرګې ویاند.

مشرانو جرګه:

۵- ډاکتر برهان الله شینواری، د مشرانو جرګې غړی.

۶- عبدالخالق حسینی، د مشرانو جرګې منشي.

۷- محمد عالم ایزدیار، د مشرانو جرګې د بهرنیو اړیکو د کمېسیون مشر.

۸- قمر خوستۍ، د مشرانو جرګې غړې.

ولسي جرګه:

۹- محمدهاشم وطنوال، د ولسي جرګې غړی.

۱۰- نادرخان کټوازی، د ولسي جرګې غړی.

۱۱- سیداسحق ګیلاني، د ولسي جرګې غړی.

۱۲- ببرک شینواری، د ولسي جرګې غړی.

۱۳- شکریه بارکزۍ، د ولسي جرګې غړې.

۱۴- خدای نظر سرمچار، د ولسي جرګې غړی.

۱۵- شاه سلطان عاکفي، د ولسي جرګې د بشري منابعو عمومي رئیس.

ملګري ملتونه (یوناما):

۱۶- محمد زمان امین، د سیاسي چارو کارکوونکی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷- احمد سیدي، د سیاسي چارو کارکوونکی.

ازاد:

۱۸- عبدالعلي سراج

۱۹- سردار عبدالله رفیق

۲۰- سلیمان لایق

۲۱- فضل کریم فضل، د شمشاد ټلویزیون رئیس

۲۲- اسد ساپی، د دانش خپرندویه ټولنې مسئول.

د خپلې څوکۍ په لټه کې شوم، وړاندې هلته اسد دانش او

یون، ډاکتر شېرحسن او نبي شینواری

لېوال صیب ناست وو، خپل ګپ او شپ یې لادمخه چالان کړی و، د دهلېز د دې بل اړخ څوکۍ کې یې ډاکتر صیب شېرحسن حسن او ښاغلی نبي شینواری ناست وو، د دهلېز څنګ څوکۍ یې تشه وه، ماته یې وویل همدلته کېنه، ما ویل همدلته کېنم، که د بل چا هم وي، خپل ټکېټ به ورسره بدل کړم، ډاکتر صیب وویل: ((نه همدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا ده)) پر څوکۍ چې کېناستم، نو تر لږې دمې وروسته مې يو ځل له ټولو پېژاندو دوستانو سره ستړې مشې وکړل، تر څو الوتکې الوتنه کوله، ما هر يو انډيوال يو ځل وکوت، اکثرو وويل: ((کاشکې زموږ ترڅنګ کېنې، تر هغه ځايه به ښه ګپ ولګوو)) ما وويل: ((ما د خپل ګپ ملګري پيدا کړي دي.)) ډاکتر صيب شېرحسن حسن ته ځکه خوشاله وم، چې له ده څخه به ډېر معلومات راټول کړم. ډاکتر صيب شېرحسن حسن زما د کلونو او سختو شپو او ورځو د ملګري تکړه شاعر (ممتاز ارمان) ورور دی. بل ورور يې د فکر او نظر خاوند ډاکتر جمشېد (سمون) هم زما د کلونو ملګری دی. خپله ډاکتر صيب شېرحسن حسن سره هم له کلونو پېژنم، هر کله چې دلته په کابل او يا نورو سيمو کې پر فرهنګيانو کومه تنګسه راغلې، نو موږ په مسکو کې پر ډاکتر صيب شېرحسن حسن غږ کړی، هغه خپله او د نورو مسکو مېشتو افغان فرهنګيانو او سوداګرو مالي مرسته رالېږلې او دلته پرې موږ عاجلې فرهنګي ستونزې غوڅې کړې دي. ډاکتر صيب شېرحسن حسن نه يوازې فرهنګپال دی، بلکې خپله هم ښه پوخ فرهنګيال او د قوي قلم خاوند دی. ډاکتر صيب حسن او دده ملګرو نه يوازې په روسيې کې افغاني فرهنګ ژوندی ساتلی، بلکې دلته په هېواد کې دننه د ګڼو کتابونو د چاپ د امکاناتو د برابرولو او نورو فرهنګي هڅو له لارې يې هېواد ته نه هېرېدونکې خدمتونه کړي دي، ان د بېوزلو مهاجرو او کورنيو کډوالو لاسنيوي ته يې هم ځان رسولای دی. ډاکتر صيب حسن او دده نور ملګري

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه کسان دي، چې په هند و چین کې یې ګټې خو پر خپلو بېوزلو هېوادوالو یې لګوي. هغه له نږدې شلو کلونو راهیسې په روسیه کې اوسي، د روسیې او افغانستان له روابطو ښه خبر دی او پر دې یې هم ډېر ښه سرخلاص دی، چې دا روابط څنګه ښه کېدی شي او څنګه هغه عناصر چې غواړي د اکثریت پښتنو پر وړاندې د روسیې له څواکه ناوړه ګټه پورته کړي، کنټرول شي. نو داسې یو ژوندی او اول لاس اخځ چې ما غوندې یو سړي ته په لاس ورشي، نور نو له خدایه څه غواړي. زه سره له دې چې له ډاکتر صیب شېرحسن حسن سره څو ځله ناست یم، خبرې اترې مو کړي، خو دا بحثونه تر یوه ساعت زیات نه وو، خو چې اوس پوره پنځه ساعته مزل و، د دواړو لپاره یو ښه فرصت و چې د یو بل له نظریاتو لا ښه خبر شو.

دوه دقیقې تر اتو تېرې وې چې الوتکه الوتنې ته تیاره شوه. پیلوټ خپلې معمولې لارښوونې وکړې او ستوارډستانو هغه تمثیل کړې او بیا یې دا هم وویل چې په (باکو) کې یو ستاپ (تمېدنه) لرو. د ډاکتر صیب شېرحسن حسن تر څنګ ښاغلی نبي شینواری هم ناست و، شینواری صیب د خلکو دیموکراتیک ګوند د واکمنۍ په لومړي پړاو کې د کندهار د قبایلو چارو رئیس و، د روسانو تر یرغل وروسته سم لاسي بندي شو، پوره لس کاله زندان یې وګاله، د تنظیمواکۍ پر مهال مسکو ته لاړ او له همغه مهاله راهیسې په مسکو کې اوسي، یو څه موده دمخه هېواد ته راغلی و او اوس بېرته مسکو ته روان و. د شینواري صیب ترڅنګ او هغه ته مخامخ په الوتکه کې د بېړني حالت لپاره دروازې وې، چې که څه پېښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رامنځته شي، له دې دروازو باید ګټه پورته شي، پر دې وخت اسد دانش وویل: ((تیار د بېړنیو دروازو ترڅنګ ناست یو که څه پېښه شوه نو لنډه به ترې ګټه واخلو)).

عبدالغفور لېوال او اسد دانش

دانش په خندا خندا کې وویل: ((پخې ستې تولې همدلته دي، که څه پېښه وشوه، رسنیو ته به د یوې میاشتې لپاره مواد پیدا شي.)) ما خپل قلم او کتابچه رااخیستل او ځان مې لیکلو ته تیار کړ.

الوتکې به نیم ساعت مزل کړی وي. په پیل کې لاندې د افغانستان دښتې او غرونه ښکارېدل، غرونه له واورو ډک وو او دښتې شنې ښکارېدې، داسې څرګندېدله چې سږنی کال ښه اباد کال دی. تر نیم ساعت مزله وروسته الوتکه دومره جګه شوه چې لاندې د ځمکې متن نه ښکارېده، الوتکې د ورېځو له پاسه حرکت کاوه، په اصطلاح نیم اسمان ته ختلې وه. دا وخت یې ماته د خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومتوب هغه خاطرې رایادې کړې چې له ملایانو څخه مې اورېدلې وې، هغوی به ویل: ((د خدای(ج) له قدرت څخه یوه نښه دا ده چې اسمان يې بې ستنو ودرولی دی.)) ځینو یې یو وخت الوتکه هم نه منله ویل یې داسې یو شی دی چې په هوا کې روان دی، کله یې چې بیا الوتکه په خپلو سترګو ولیدله نو بیا یې وویل: ((پرنګیه له قدرتو دې جارېږم چې پنځوس منه اوسپنه دې هوا کې روانه کړې ده.)) له وربځو څخه یې هم خپل خپل تعبیر و، د هغو له پاسه حرکت او تګ یې ناممکن ګاڼه او سپوږمۍ ته ختل یې بېخي شین کفر. یوه ورځ زموږ د کلي یو ملا په خپل تبلیغ کې اسمان ته د ختلو پر نورو دلایلو سربېره یوه پښتو لنډۍ هم د یوه دلیل په توګه راوړه، ملاصیب وفرمایل: وروڼو مسلمانانو!

اسمان ته لار د ختو نه شته

لیلا - مجنون په عاشقۍ ختلي دینه

د ملا دا منطق او د پښتو دا لنډۍ له ماشومتوبه بیا تر دې دمه زما په ذهن کې همغسې ژوندي دي. له نهه اوه کاله دمخه زه اروپا ته د یوه رسمي سفر په ترڅ کې روان وم. هلته هم الوتکه د سپینو وربځو له پاسه روانه وه، وربځې، لکه د مالوچو پاغوندې ترې لاندې تاوېدلې راوتاوېدلې، هلته بیا ماته د ملاصیب همغه لنډۍ او همغه منطق رایاد شول او دغه لاندې ازاد نظم ګوتې مې په الوتکه کې ولیکه:

اسمان ته لار د ختو نه شته

زه چې کوچنی وم

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو زموږ د کلي
یوه سورږیري ملا
به د اختر او د جمعې پر ورځو
د خپل ناصح کلام او وعظ په ژبه
همېشه دا فرمایل:
«اسمان ته لار د ختو نه شته
لیلا - مجنون په عاشقۍ ختلي دینه»
خو اوس چې یوویشت کاله وروسته
زه روان د اروپا په سفر
او الوتکه کې یو ناست موږ په سوونو کسان
تر موږه لاندې دي
د سپینو ورېځو غرونه غرونه
د ځمکې څرک نه لګي
او موږ تر نیم اسمانه لاندې الوتنه کوو
نو ماته بیا د خپل ملا کلام رایاد شي
چې یې موږ ته کړی
زه هم تېروتی ولس هم تېروتی
خو اوس پر خپلې ماضي
او د ماشومتوب پر شېبو
یوه عجیبه شان خندا راځي
دا خو لا خیر
چې موږ به نور څومره تېرویستي یو د کلي ملا...

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې هوايي سفر کې مې هم کله کله قلم ته ګوتې وروړلې او هم مې شینواري صیب سره خپلې خبرې غځولې. شینواري صیب وویل: ((زه دا څلوېښت ورځې په کلي کې اوسېدم (نازیانو ولسوالۍ کې) خو کله چې خبر شوم په مسکو کې داسې یو مهم علمي کنفرانس دی او تاسو غوندې دوستان په کې ګډون کوي، ټکټ هم تیار راسره و، نو ځکه مې عاجله پرېکړه وکړه.)) شینواري صیب زیاته کړه: ((یون صیب! زه درته ډېر احترام لرم، په غیاب کې مې ډېر پېژندلئ، ما ویل کله به وي چې له نږدې درسره وګورم، زړه کې چې اخلاص وي، خدای(ج) هر کار برابروي، دا دی د همدې اخلاص په برکت زه او ته پر یوه څوکۍ څنګ په څنګ سره ناست یو.)) شینواري صیب وویل: ((تکلف درته نه کوم، یو شعر مې هم په غیاب کې درته لیکلی، په مسکو کې راسره دی، هلته به یې درته درکړم.)) ما شینواري صیب ته وویل: ((اوس زموږ او ستاسو لپاره ډېره مهمه خبره دا ده چې د بېلابېلو پخوانیو ګوندونو او ایډیالوژیو ترمنځ پخلاینه او ذهني پیوستون رامنځته کړو، ګوندونو ملت سره پاشلی و، اوس داسې وخت دی چې ټول باید بېرته سره راټول شو، افغانستان لوی هېواد دی، ټول په کې ځایېږي، د ځینو شمېرنو له مخې که موږ یوازې د افغانستان کرنیز سکتور پراخ او عصري کړو، نو (۹۵) ملیونو وګړو ته په کې د ژوند شرایط برابرولای شو.)) شینواري صیب زما د خبرو په تائید او تعقیب نږدې شل دقیقې مفصل بحث وکړ او ویې ویل: ((موږ باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

په سیاسي چارو کې له خپل نږدې ګاونډي هېواد (پاکستان) څخه، چې له ژونده یې شپېته کاله نه تېرېږي، پند واخلو. وګورئ کله چې د پاکستان ملي ګټې مطرح شي ملا یې په ملایي تائیدوي، سیاستوال یې په سیاست او نور یې په نورو لارو چارو؛ په ملي ګټو کې ټول سره یو دي، خو کله چې یې تنظیمي ګټې مطرح وي، بیا هر یو خپلې تنظیمي ګټې پالي او په پارلمان کې هم یو بل ته بد و رد وايي. هلته چې یو ملا له یو روښنفکر سره جوړېدی شي، نو دلته ولې دا کار نه شي کېدی؟» شینواري صیب زیاته کړه: ((موږ ټولو هر یو اوس پخه تجربه ترلاسه کړې ده، باید له دې هرې تجربې څخه د ولس د پیوستون او یووالي لپاره کار واخلو.))

ساعت لس نیمې بجې وې، چې د الوتکې پیلوټ غږ وکړ: ((اوس موږ له (باکو) څخه (۱۵۰) میله لرې یو. د باکو اسمان شین دی، هوا مثبت (۱۴) درجې ده. څلوېښت دقیقې وروسته د باکو د (حیدرعلي یوف) نړیوال هوايي ډګر کې کښته کېږو، یو ساعت به هلته پاتې کېږو، تر یو ساعت وروسته به د مسکو پر لوري حرکت کوو.))

دا پورته ټکي چې تاسو ولوستل دا په الوتکه کې پر همدې لس نیمو بجو لیکل شوي دي.

الوتکه یوولس بجې د باکو د نړیوال هوايي ډګر پر سر تاوه راتاوه شوه، لاندې د کسپین بحیره ښکارېده، چې د ایران، روسیې او اذربایجان ترمنځ پرته ده. باکو د کسپین بحیرې پر غاړه پروت دی. د تېلو غټې زېرمې په همدې بحیره کې دي. روسیه او ایران له

(c) ketabton.com: The Digital Library

اذربايجان سره پر همدې زېرمو ستونزې لري. د دې بحيرې د اوبو پر وېش هم شخړې لري. کله چې الوتکه د هوايي ډګر پر سر تاوېدله، نو له يو سخت فشار سره مخ شوه، ان تر دې حده وګړزېدله، لکه يو زوړ چکله موټر چې په خام سړک کې ګرزېږي، ټولو خپلې مخنۍ څوکۍ ټينګې ونيوې، هر يو پر ځان کليمې تېرې کړې، پر ټولو يو سخت ډار تېر شو، د خطر درجه رښتيا هم ډېره لوړه شوه.

څو دقيقې وروسته الوتکه په ډېر شدت سره پر هوايي ډګر راکښته شوه او دې سره يو سخت غورش پيل شو. يو دوه دقيقې وروسته حالات ارام شول او الوتکې ورو ورو د ترمينل ودانۍ ته ځان نږدې کړ. پر دې وخت د الوتکې پيلوټ يو ځل بيا اعلان وکړ: ((د تودوخې درجه مثبت لس ده، زموږ د توقف وخت يو ساعت دی، لطفاً په الوتکه کې پر خپلو ځايونو کېنئ، بهر ته د تللو اجازه نه شته.)) يوولس بجې او لس دقيقې وې چې الوتکه د (حيدرعلي يوف) نړيوال هوايي ډګر د ترمينل مخې ته ودرېده او مسافرينو ته د لږ ارام تنفس زمينه برابره شوه.

د باکو نړيوال هوايي ډګر نسبتاً لوی او ښکلی دی؛ دومره ښکلی نه، لکه د نورو پرمختللو اروپايي هېوادونو د هوايي ډګرونو په شان، خو بياهم د منځنۍ اسيا د نورو هېوادونو په کچه نسبتاً ښه هوايي ډګر دی، د ترمينلونو ودانۍ يې هم په پخوانۍ بڼه دي. څو دقيقې وروسته د ټېلو مخصوص ګاډی د الوتکې سينې ته راورسېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لس کم دولس بجې الوتکه بېرته الوتنې ته چمتو شوه، د یوه ساعت په واټن کې مې په الوتکه کې په لنډه لنډ ډول له ښاغلي سلیمان لایق، ببرک شینواري، ډاکتر برهان الله شینواري، احمد سیدي، نادرخان کټوازي، انجنیر فضل کریم عبدالرحیمزي، محمدهاشم وطنوال او ځینو نورو دوستانو سره وکتل، لنډې لنډې خبرې مو ورسره وکړې، اکثرو وویل چې ښه دی، ته هم راسره یې چې هلته ښه مجلس وکړو.

کله چې الوتنه پیل شوه، نو تر لږ ځنډه وروسته د خوب پرښتو د خوب نړۍ ته یوړم. زما یو عادت دا دی، چې کله ستړی شم، که په موټر کې یم که په دفتر کې، په الوتکه او یا هم په کوم بل ځای کې، نو دخوب ځپه رابانديې راځي، چې ځینې ورته (شکر خوب) وایي، دا داسې نیمه خوب دی، چې نه په کې ویده یم او نه ویښ، خو کله چې له همدې نیمه خوبه راویښ شم،نو دمه مې راسته شي، په اصطلاح ریچارج او تازه شم، بیا دومره انرژي او ځواک راکې پیدا شي، چې تر بلې ستړیا پورې پرې کار کولای شم، نو ځکه خو ډېر اوږده سفرونه هم زما لپاره ډېر زړه تنګوونکي نه دي. یوه سترګه خوب مې وکړ، له خوبه چې راویښ شوم، نو په الوتکه کې ډوډۍ هم تیاره وه. شل کم دولس بجې یې ډوډۍ راوړه، ډوډۍ مو وخوړه. (د اریانا افغان هوایي شرکت) په خدمتونو کې اوس د پخوا په انډول یو څه ښه والی راغلی دی، خو بیا هم ډېر واټن پاتې دی چې د نړۍ د معتبرو هوایي شرکتونو له خدمتونو سره سیالي وکړای شي. تر ډوډۍ وروسته مې له ښاغلي ډاکتر صیب شېرحسن حسن څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه وکړه چې د روسيې او افغانستان د وخت ترمنځ څومره توپير دی؟ هغه وويل: ((په روسيې کې دوی په بېلابېلو موسمونو کې وخت په خپله بدلوي، نو ځکه دا توپيرونه د موسم له مخې فرق کوي، خو دا اوس چې موږ مسکو ته ځو دا توپير ډېر زيات نه دی يانې (نيم ساعت) دی.))

ډاکتر صيب حسن څخه مې بيا پوښتنه وکړه چې اوس د روسيې اقتصادي حالت څنګه دی؟ هغه وويل: ((کله چې پر دوه زرم کال (پوتين) واک ته ورسېد، نو پر دې وخت د روسيې د پيسو زېرمه (څلور ملیارده ډالره) او روسیه له نړیوال بانک څخه (دولس مليارده ډالره) پوروړې وه. پوتين د څلورو کلونو په بهير کې د روسيې ذخيره يي بوديجه (يو سلو شپېته ملياردو ډالرو) ته ورسوله او نړيوال بانک ته يې هم بېرته د پور د ورکړې وړانديز وکړ. د دې ترڅنګ يې په ټولنه کې عامه نظم ټينګ کړ او مافيايي ګروپونه يې وځپل.)) ډاکتر صيب شېرحسن زياته کړه: [پوتين په المان کې د روسيې له استخباراتو سره کار کړی و او د روسيې ملي ګټو ته ډېر وفادار دی. واک ته تر رسېدو وروسته يې د شوروي او روسيې پخواني واکمن لکه ګرباچوف، پريماکوف، بوريس يلتسن او نور راوغوښتل، له هغوی څخه يې وپوښتل چې دخپل نظام د نيمګړتياوو، همدارنګه د هغوی د حل لارو چارو د خپلو کړنو او د دې ترڅنګ له لوېديځ سره د مناسباتو په اړه چې دوی څه کړي، ددې ټولو په باب يې له دوی څخه هيله وکړه چې دا ټول ورته ووايي؛ له هغو ټولو څخه يې د پخو مشاورينو په توګه کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

واخیست. په انتخاباتو کې یې لومړی شعار دا و چې: ((زه خپله دیکتاتور نه یم، خو د قانون دیکتاتوري غواړم)).]

ډاکتر صیب شېرحسن حسن ته مې وویل: ((په افغانستان کې هم اکثره سیاسي کتونکي په دې نظر دي چې کرزي صیب باید قانون تطبیق کړی وای، ځینې کسان وايي چې د قانون دیکتاتوري یانې د قانون حکومت اصلاً دیموکراسي ده او هره انارشي د ولسواکۍ مانا نه لري.))

الوتکې خپل مزل لنډاوه او موږ خپلو خبرو ته دوام ورکاوه، کله چې الوتکه د روسیې خاورې ته ورسېده، نو د افغانستان پر وخت د ورځې یوه نیمه بجه وه، الوتکه د ورېځو د سپینو پاغوندو له پاسه ګرځېده، په ډېر تکلیف لاندې ځمکه ښکارېده، خو کوم ځایونه چې ښکارېدل په ډېرې سختۍ لیدل کېدل، اکثره شنه بخن بریښېدل. شینواري صیب راته وویل: ((روسیه ټوله شنه او ځنګل ده، په تېره بیا اروپايي برخه یې، له (مسکو) څخه چې تر (سایبیریا) پورې څوک مزل کوي، دا واټن دومره اوږد دی، چې د الوتکې نږدې (۹) ساعته مزل دی، دا ټوله لاره چې تاسې ګورئ ان د چین تر پولې دا ټوله په ښتترو، ناجو، نمنځو او نورو ونو پوښل شوې ده. دا ځنګلونه دومره پراخه او لوی دي چې سړی فکر کوي ټوله نړۍ ځنګلونو نیولې ده. دا ځنګلونه چې هر څومره ووهل شي خلاصی نه لري، خو دوی دا ځنګلونه په ډېر مسلکي او سیستماتیک ډول وهي او نورو ونو ته په کې زیان نه رسېږي. روسیه له جاپان، فنلنډ او ځینو نورو اروپايي هېوادونو سره د لرګیو تجارت لري، خو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسیې خاوره داسې زرخېزه ده چې کله ونې ووهي، نو په دوو کلونو کې بېرته همغه ځمکه شین ځنګل وي، ونې په منظم ډول وهل کېږي، په کرینګ یې پورته کوي او په موټر کې یې باروي او پرځای یې نوي نیالګي کېنوي.)) شینواري زیاته کړه: ((روسیه اوس هم د نړۍ تر ټولو لوی هېواد دی،(۱۷۷۵۲۰۰)کیلو متره مربع مساحت، ډېره حاصلخېزه ځمکه او (۱۴۴) ملیونه نفوس لري.))

شینواري صیب وویل: ((د روسیې د جمهور رئیس (بوریس یلتسن) د واکمنۍ پر مهال په روسیه کې د لرګیو د تجارت یوه مافیا وه، په ملیونو ټنه لرګي یې له روسیې څخه قاچاق کړل، خو کله چې پوتین واک ته ورسېد ، دا مافیا یې ټوله تس نس کړه.))

د مسکو ښار یوه برخه

ما(یون) او شینواري صیب خپلو خبرو ته دوام ورکاوه، دا مهال دوه بجې او پنځه لس دقیقې وې، د الوتکې کپتان اعلان وکړ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

((کمربندونه وترئ چې مسکو هوايي ډګر ته ورننږدې شوي يو.)) کله چې الوتکه د وريځو له سره تېرېدله، نو پرله پسې يې ټکانونه خوړل، تر وريځو لاندې د مسکو ښار راڅرګند شو، عيناً لکه د اروپا د نورو ښارو په شان شين او شين بخن. دلته لا تراوسه سم پسرلى نه دى رارسېدلى، وخت لا پاتې چې ټول مسکو شين شي، خو بيا هم د نړۍ تر ځينو نورو ښارونو يو څه زيات شين ښکارېده، منځ منځ کې وړې وړې جزيرې او سيندونه هم ښکارېدل، الوتکې طبعاً د کښته کېدو پر مهال مسافرين وېرول. دا مهال د ژوند او مرګ ترمنځ واټن ډېر کم وي. څومره چې الوتکه کښته کېدله، شينوالى زياتېده، لاندې اکثره سرې بخنې ونې ښکارېدې، د افغانستان پر وخت دوه نيمې او د مسکو پر وخت دوه بجې وې، چې الوتکه د مسکو پر هوايي ډګر راکوزه شوه. (B) نمبر ترمينل ته له (VIP) لارې داخل شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسکو هوايي ډګر

د مسکو هوايي ډګر د نړۍ له لويو هوايي ډګرونو څخه دی، کله چې موږ د مسکو په دغه نړيوال هوايي ډګر کې کښته شو، نو د رسمي هئيت په توګه زموږ هرکلی وشو.
پر دخولي ويزې او چک نيم ساعت وخت ولګېد، تر هغه وروسته (VIP) هال ته چې په اصطلاح معتبر مېلمانه په کې کېني، لاړو. مسکو مېشتو افغانانو؛ بشر صيب، بهاند صيب، کاڼي صيب او نورو ګڼو افغانانو زموږ هرکلی وکړ. ترنيم ساعت زيات وخت هلته

يون د مسکو د هوايي ډګر په ترمينل کې

پاتې شو، دا وخت زموږ لپاره مناسب فرصت و، چې د يو بل د حال او احوال پوښتنه وکړو، انډيوالانو سره مو ګپ شپ ولګاوه. همدلته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کنفرانس یا جرګې د موظفې عکاسې (مارینا) له خوا زموږ عکسونه واخیستل شول. په ترمینل کې د ګڼو افغانانو له خوا تود هرکلي د هغوی د هغې مینې ښکندونه کوله چې دوی یې په

یون له امان اشکرېز او نورو مسکو مېشتو
افغانانو سره د ستړي مشي پر مهال

مسافرۍ کې له خپل هېواد او خپلو هېوادوالو سره لري. په ترمینل کې مو ښه چای هم وڅښه او ښه دمه مو هم وکړه. کله چې د ټولو بیکونه او سامانونه راوړل شول، نو له ترمینله راووتو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مېلمستون پر لوري

کله چې له ترمينله راووتو، نو د ټولو لپاره يې يو لوى (۳۰۳) موټر چې خورا لوړ و، نيولى و. موټر خورا جګ و، داسې لکه دوه پوړيز، خو دا يو پوړيز و. د هغه هوټل يا مېلمستون پر لوري رهي شو، چې د افغاني مېلمنو لپاره يې په پام کې نيولى و.

يون، طاهر کانی او د افغاني هئيت نور غړي

زموږ د ټولو انډيوالانو بيکونه د موټر په سينه کې ځاى پر ځاى شول، موټر دومره لوى او جګ و چې زموږ ټول انډيوالان په کې نه يوازې دا چې ځاى شول، ځينې څوکۍ لا په کې تشې هم پاتې شوې. په موټر کې دا سفر هم زموږ لپاره غنيمت و، ما ويل څه د مسکو سيل به هم کوو او ملګرو سره به ګپ هم لګوو. زموږ د موټر تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیني لاندې چې نور موټر تېرېدل، نو موږ ته داسې ښکارېدل چې موږ ګني په دویم پوړ کې ورته ناست یو. د لومړي ځل لپاره مې مسکو ښار کوت، ډېر لوی او ډېر اباد ، د موټرو ګڼه ګونه هم په کې خورا زیاته ښکارېده، سړکونه یې هم لوی او پراخ وو، خو د سړکونو شاوخوا ودانیو او شینلیو ته مو چې کتل، نو هغسې صفايي او پاکي يې نه درلوده، لکه ځینې نور لوی اروپايي ښارونه یې چې لري، ځای ځای په کې د چټلو اوبو ویالې او لیکې ښکارېدې چې عمومي سړک ته ورڅېرمه لس پنځه لس متره لرې واټن یې چټل کړی و، ځای ځای په کې د ځمکې پرمخ د ګازو او اوبو پخوانۍ او اوسنۍ نللیکې هم ښکارېدې. دې حالت د دې څرګندونه کوله، چې د پخواني شوروي د زوړ سیستم نښې نښانې لاتراوسه هم پرځای پاتې دي.

ما به کله کله د سړک شاوخوا سیمه او کله کله لرې لرې سیمې کتلې، د نویو او زړو ودانیو توپیر په کې له ورایه څرګندېده، داسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکارېده چې د کمونیزم تر فکري سانسور وروسته مسکو په نړدې تېرو دوو لسیزو کې څرګند بدلون کړی دی، خو د دې ترڅنګ به چې کله موټر لږ وړو شو او یا به ودرېد ، قلم به مې کتابچې ته وروړه، د موټروان ترڅنګ یو تن افغان ژباړن هم ولاړ و، چې په پښتو او دري ژبه یې موږ ته د مسکو ښار په اړه معلومات راکول. ده په خپلو تشریحاتو کې وویل: ((مسکو ښار (۱۰۸) کیلو متره حلقه یي سړک لري، مسکو درې داخلي (ښاري) او دوه خارجي (ولایتي) حلقوي سړکونه لري، دا سړک چې اوس موږ او تاسې پرې روان یو، د (مړګونې لار) یا د (مرګ) سړک په نامه یادېده، دا ځکه چې پر دې سړک ډېره ګڼه ګوڼه وه او ډېر ټکرونه په کې پېښېدل، موږ په دې سړک (۳۵) کیلو متره همداسې وړاندې ځو، له مسکوه بهر وځو او خپل تفریځي یا مېلمستون ته ځو.)) کله چې دې ځوان د مسکو په اړه دا معلومات ورکول، نو ځینې وخت به په کې ټکنی ټکنی شو، همدې کار یې په معلوماتو کې لږ څه بېخوندي رامنځته کړه. په موټر کې موږ سره یو بل مسکو مېشتی افغان هم ناست و، ډېر چالاکه ښکارېده، زموږ له نورو ملګرو سره پر خبرو بوخت و، د مسکو په هکله د ده معلومات تر ټولوزیات وو. خبرې یې هم ډېرې زیاتې کولې، وړو وړو یې د هغه معلوماتي ځوان او ژباړن ځای ونیو چې تر ده دمخه لګیا و، وروسته بیا ماته پته ولګېده چې دی د لغمان دی او عبدالله نومېږي. د تفریځي پر لوري مو حرکت ته دوام ورکاوه، د معلوماتو منابع مو په همدې موټر کې زیاتېدلې، په موټر کې راته څرګنده شوه چې له مسکو ښار څخه یو طبیعي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیند تېر شوی، خو له دې سینده یې ځینې مصنوعي کانالونه هم تېر کړي او دې کار د ښار ښکلا ډېره زیاته کړې ده.

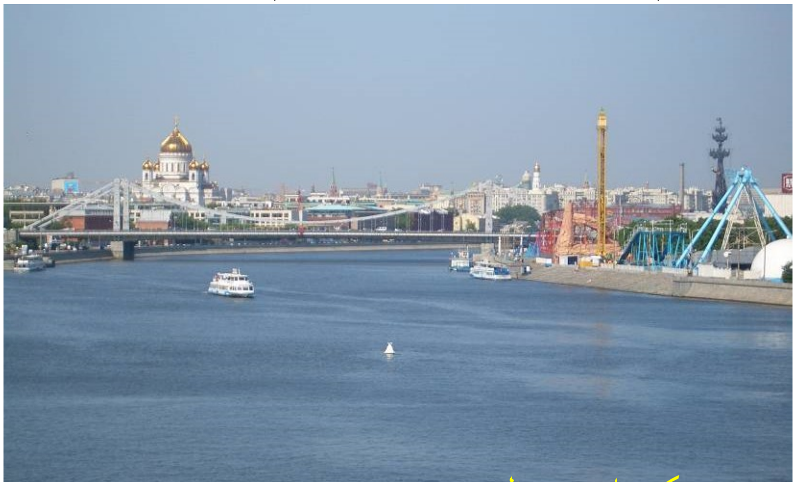

د مسکو ښار یوه منظره

اوس مسکو (۱۰۳۸۲۷۵۴) نفوس لري، چې (۴۹۵۱۸۱۹) نارینه او (۵۴۳۰۹۳۵) ښځینه وګړي دي. درې نړیوال هوايي ډګرونه لري: (شېرېمیتوا، دومدېدوو، ونوکوو). هغه چې موږ ورته راورسېدو شېرېمیتوا (Sheremetevo) نومېږي او له ښاره شل کیلو متره واټن لري. پر کوم عمومي واټ چې موږ روان یو، خورا لوی سړک دی، پنځه لیکې یې په یوې او پنځه یې په بله خوا کې دي، د موټر سرعت په کې ازاد دی، زموږ مخې ته د ترافیکي پولیسو موټر روان دی، چې موږ ته لاره صافه کړي. موږ له مسکو ښار څخه نږدې (۲۰) کیلو متره لرې د مېلمستون پر لوري روان یو، مسکو اوس ټول (۹۰۰) کیلو متره مربع مساحت لري. د دنیا له

(c) ketabton.com: The Digital Library

قيمتي ښارونو څخه دی، نن په کې د هوا درجه مثبت شل درجې سانتي ګراد ده. کله چې تر مسکوه بهر شې، نو مخې ته دې لومړی د (ميتشا) (Metisha) ښارګوټی راځي، تر هغه وروسته کاراليوف(Karaleov) ښارګوټی راځي. (کارليوف) لومړنی سړی و چې هوايي بيړۍ يې جوړه کړه او (يوري ګاګارين) په کې هواته پورته شو.

په لاره کې مو ډېر زاړه کورونه وليدل، چې له لرګيو څخه جوړ وو، دا د روسانو کليوالي کورونه دي چې دوی اکثره د رخصيتو په ورځو کې ورته راځي، خو دا کورونه د هغو کورونو په شان لوکس او ښکلي نه دي چې په جرمني، ډنمارک، سويډن، فرانسې او نورو اروپايي هېوادونو کې له لرګيو څخه جوړېږي. په مسکو کې له هوايي ډګر پرته چې لوحې په کې په روسي او لاندې په انګليسي ژبه

د لېفکووا مېلمستون يوه څنډه

وې، د لارې په اوږدو کې مو يوه لوحه هم له روسي پرته په بله ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونه لیدله، دلته هغه دود هم ښېخي نه و، چې یوه لوحه دې لومړی د هغه هېواد په خپله ژبه وي او لاندې دې ترې انګلیسي لیکل شوې وي؛ دلته ټولې لوحې یوازې په روسي ژبه وې، له دې څخه دا څرګندېږي، چې روسان له پیله د هویت او ملي مسلې حساسیت ته ډېر متوجه وو او متوجه دي. تر نږدې یوه ساعت ګړندي مزله وروسته د یوه ګڼ ځنګله په سینه کې پر ورغلي سړک د لېفکووا (Lefkova) مېلمستون ته ورسېدو. دا مېلمستون له مسکو ښار نه (۲۲) کیلو متره شمال خوا ته د (پوشکینو) په ښارګوټي کې واقع دی. دا مېلمستون د مسکو په ولایتي حکومت پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مېلمستون لومړۍ ننداره

کله چې مېلمستون ته ورسېدو، نو لومړی مو خپل بیکونه له موټره راکښته کړل، هر چا خپل بیک راخپل کړ. څو دقیقې د مېلمستون په داخلي پارکېنګ کې ودرېدو، چې مسوول اشخاص راشي او هر چاته خپله خونه په ګوته کړي، دا مېلمستون یا استراحتځی په یوه لوی ځنګله کې واقع و، له ښار او بازاره ډېر لرې و، ارام ځای و، د روسیې ډېر معتبر خلک او زیات بهرني مېلمانه

افغاني هئیت په لېفکووا مېلمستون کې

همدلته راځي، خو په لومړۍ ننداره کې زموږ د هئیت پر غړو ښه ونه لګېده، ځینو ویل: ((موږ دلته څه کوو چې د ځنګله منځ ته یې راوستو، موږ ته به یې یو داسې هوټل نیولای و چې د ښار په منځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې وای، ګڼه ګوڼه په کې وای، که موسیقي په کې وای نو لا به ښه وای، دا نو څه استراحتځی دی، نه په کې ترنګ شته نه په کې ترونګ، نه په کې ساز شته نه په کې سرود، هسې یې پرې د استراحتځی نوم ایښی دی.)) یوه لا په کې دا هم وویل: ((ملایان وایي په دې دنیا کې تفریح نه شته، انسان باید همداسې سرګردانه وي، کله چې دنیا کې تفریح نه وي، نو استراحتځی بیا له کومه شو؟ چا ویل چې دنیا ځای د ارامګاه دی...؟)) لس دقیقې دلته سره ولاړ وو، ګپ شپ مو سره لګاوه، ما د پکتیکا وکیل نادرخان کتوازي صیب ته وویل: ((روسانو به داسې فکر کړی وي چې تر کلونو تاوتریخوالي وروسته دا مسکو ته د افغانستان د ډېر لوړ

د لیفکووا مېلمستون یوه بله څنډه

رتبه هئیت سفر دی، دا یو ډېر درونډ او سنګین هئیت دی، له ښارونو او غالمغاله به ډېر ستړي شوي وي، نو ځکه یې له ښاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نږدې شل کیلو متره لرې راوستو، خو دوی خبر نه دي چې موږ څومره غمځپلي یو او څومره د ښار ښکلاوو او بلاوو ته تږي یو.))
نادرخان کټوازي وویل: ((دوی خو به یو ځل موږ نه پوښتنه کړې

افغاني هئیت د لېفکووا مېلمستون په انګړ کې

وای چې تاسې چېرته خوشاله یاست: په غره کې؟ په ځنګله کې، که په ښار کې...؟))
څو شېبې وروسته سره وویشل شو. زه (یون) او حاجي صیب فضل کریم عبدالرحیمزی په (دولسم) بلاک کې شو، زه په (څلورم) او هغه په (دویم) اتاق کې مېشته شو. کله چې اتاق ته داخل شو، ښه لوکس او لوی اتاق و، یو نفري خو لوی چپرکټ په کې ایښی و، مخې ته یې الماری، وه چې ټلویزیون هم په کې ایښی و، تشناب یې هم ښه پاک او لوکس و، د راحت لپاره ښه اتاق و، په اتاق کې یخچال هم و، خو څه په کې نه وو؛ تش و، پر مېز یو غټ بوتل اوبه ایښې وې، په ټول اتاق کې ټلیفون نه و، دا اتاق سره له دې چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانستان د هوټلونو په اندول لوکس و، خو د امریکا، جرمني، عربي متحده اماراتو او ځینو نورو پرمختللو هېوادونو په تناسب لوکس نه و. البته د چاپېریال له مخې یې موقعیت ښه و. زموږ لیکوال ملګری طاهر کاڼی او یو بل تن روسی ژباړن ښاغلی (الکساندر) ما سره تر خونې لاړل. د روسي ډېره ښه پښتو زده وه، طاهر کاڼي او الکساندر دواړو په دې کنفرانس کې د ژباړونکو دنده هم لرله. دوی زما خونه وکتله او بیا بېرته د خپلو خونو د تثبیت لپاره لاړل.

ژباړونکو ته یې هم د کنفرانس د نورو برخوالو په شان ځانګړې خونې په پام کې نیولې وې. څو شیبې وروسته مې ټلویزیون چالان کړ، ټول اوه لس اتلس چینلونه یې نیول، اکثره یې په روسي ژبه وو. په یو نیم چینل کې یې د نورو هېوادونو فلمونه هم لیدل کېدل، چې هغه هم په روسي ژبه دوبله شوي وو. د افغانستان پر وخت د مازیګر شپږ بجې وې چې د خوب یوه څپه راباندې راغله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لومړۍ ورځې لومړی ماښامی

د ماښام شل کم اوه بجې وې چې درې تنه افغان ملګري: قومندان ګل محمد ، طاهر کاڼی او عبدالله راغلل، ما په تشناب کې پرمخ اوبه تېرې کړې، د خوب مرغۍ مې والوتې، د دې کنفرانس یا جرګې په اړه مو بحث پیل کړ ، دې ملګرو وویل: ((په دې کنفرانس کې باید هغه څه وویل شي چې موثر وي.)) د کنفرانس د عمومي اهدافو په باب مو یوه چاشنۍ بحث وکړ، څه نا څه عمومي تصور مو ترلاسه کړ، قومندان صیب ګل محمد وویل: ((دا

کنفرانس اصلاً د افغانستان او روسیې د روابطو د (۹۰) یمې کالیزې په مناسبت جوړ شوی او په تېرو لسیزو کې د دواړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېوادونو روابطو ته په کې کتنه کېږي، نو که په دې اړه رغوونکي وړاندیزونه وي، ښه به وي)). ښاغلي عبدالله وړاندیز وکړ: ((څرنګه چې تر ډېرو کلونو وروسته په روسیه کې یو ځل بیا د افغانستان په اړه لېوالتیا پیدا شوې، نو ځکه خو په کار ده چې په دې کنفرانس کې ډېرې بربنډې نیوکې ونه شي.)) خو د خبرو په ترڅ کې بیا یو نظر دا هم پیدا شو چې: ((واقعیتونه واقعیتونه دي باید وویل شي پر چا ښه لګي که بد.)) مجموعي نظر همدا شو چې په خبرو کې باید احتیاط وشي او رغونیزه برخه یې درنه وي. ما دوی ته وویل: ((زه پوه شوم، کله چې عمومي غونډه پیل شوه، هلته به د غونډې نبض مطالعه کړو، له همغه حالت او ضرورت سره متناسب حالت به غوره کړو.)) کاڼي صیب وویل: ((ځینو لیکوالو او برخوالو ته مخکې تر مخکې ویل شوي وو، چې مقالې راوليږي، تاسې ته یې نه وو ویلي که څنګه؟ ځکه همدا اوس موږ د یو شمېر لیکنو پر ژباړه مصروف یو.)) ما وویل: ((اول خو زه مخکې تر مخکې پر لیکنه خبر نه یم، بل که خبر هم وای، تیاره لیکنه مې ځکه نه راليږله چې کېدی شي د ځینو نورو برخوالو له لیکنو سره ورته والی ولري، کله چې یو څوک په یوه کنفرانس او یا سیمینار کې کومه لیکنه ولولي او بیا د بل چا نوبت وي، هغه هم خپله لیکنه ولولي او بیا دا دواړه سره نږدې وي، نو خلکو ته دومره خوند نه ورکوي.)) ما وویل: ((زه به وګورم چې پر هغه ورځ نور څه وایي؟ کېدی شي ځینو مسایلو باندې هلته رڼا واچول شي.)) کاڼي صیب وویل: ((دا لیکنې باید مخکې تر مخکې وژباړل شي، هلته هرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکنې ته وخت په پام کې نیول کېږي، راساً ژباړه، هغه هم په داسې یوه غونډه کې اسانه خبره نه ده.)) ما وویل: ((چې داسې ده نو تر عمومي غونډې دمخه به زه یوه لیکنه برابره کړم، تاسو به یې وژباړئ، خو د کنفرانس په عمومي اجنډا کې یې له همدا اوسه ځای پر ځای کړه.)) خبره مو پر همدې ځای سره غوټه کړه او د خوړنځي پر لوري وخوځېدو، خوړنځی نږدې سل متره تر دې ځو استوګنځیو لرې و، د خوړنځي دویم پوړ ته پورته شو.

د ډوډۍ لپاره تیاری نیول شوی و، پر مېزونو لړ ترکاري، د پسه غوښه، کباب، چای، د سیلو دوه ډوله ډوډۍ ایښي وو، د یوه اوږده مېز پر شاوخوا ټول راټول شو، د مېز سرته چې مو وکتل، نو د روسیې او نورو اروپايي هېوادونو ترمنځ راته په کې څرګند توپیر ښکاره شو، موږ ته ښه پته ولګېده، چې روسیه لا اوس هم د کمونیستي مهال د فقر تر سیوري لاندې ژوند تېروي او بډایه روسیه لا تراوسه د خپلې بډاینې اصلي حد ته نه ده رسېدلې. ډوډۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مو وخوړه خو پر چا هم ښه ونه لګېده، موږ وویل: ((که ټولې ورځې همداسې وي، نو وچ لرګي به راځخه جوړ شي.)) دلته ستونزه دا وه چې په دې نړدې سیمه کې نه بازار و او نه هم چېرته کوم رستورانت، نو په همدې خوړنځي کې چې څه پیدا کېدل،

مجبور وو همدا به مو خوړل. تر ډوډۍ وروسته ښاغلي عبدالله ټولو ته یو اعلان واوروه، هغه وویل: ((پوهېږم چې تاسو باندې دا ډوډۍ ښه ونه لګېده، دا ځکه چې دا روسي اشپزانو پخه کړې ده، د کنفرانس منتظمینو موږ ته ویلي چې ستاسو لپاره سر له سبا څخه افغاني اشپزان راولم، څه شی چې تاسې غواړئ، ستاسو په طبع شیان به درته پخوي.)) دې اعلان سره نو بېرته د ټولو په تندي کې راحت ځرګند شو، دې وخت کې لایق صیب او ځینو نورو پخوانیو ((ملګرو)) سره یوه نیمه ټوکه هم چا وکړه، مانا دا چې په ډیموکراسۍ کې د روسانو دا حال دی، په کمونیستۍ کې به څنګه و؟ په همدې ټوکو ټوکو کې له خوړنځي څخه را بهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی ماښام لومړنۍ ناسته

کله چې د ماښام ډوډۍ څخه خلاص شو، نو اعلان وشو، چې د کنفرانس په اړه یوه تعارفي غونډه ده، په دې غونډه کې به د دواړو غاړو نظرونه تبادله کېږي او د کنفرانس په اړه به ضروري او لومړني معلومات وړاندې کېږي. د همدې مېلمستون په یوه ودانۍ کې یوه تالار ته وبلل شو، چې نږدې سل کسان په کې ځایېدل. تالار د نورو معمولي تالارونو په څېر مخنۍ برخه کې یو ستېج درلود، نن ماښام په کې یوازې یو اوږد مېز او یو څو څوکۍ ایښې وو، چې

واسیلویچ کروپنوف او د هغه افغان ژباړن شاه محمود نېک د توضیحاتو پر مهال

زموږ کوربه ښاغلی (کروپنوف) د هغه افغان ژباړن ښاغلی (شاه محمود نېک) او یو تن بل همکار یې هم ترڅنګ ناست وو.

په پیل کې د روسیې د نفوس پوهنې، مهاجرتونو او سیمه ییزې پرمختیا د انستیتوت رئیس، د کنفرانس بلونکي او کوربه ښاغلي یوري واسیلویچ کروپنوف، مېلمنو ته ښه راغلاست ووایه، ویې ویل: ((خوشاله یم، زموږ پلرني هېواد ته راغلي یاست.)) تر ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلاست وروسته یې وویل: [غواړم تاسو ته خپل پروګرام وړاندې کړم؛ د مې (۱۴) مه زموږ د کنفرانس یا جرګې اساسي ورځ ده، د مسکو ښار په مرکز کې د یوه ګرد مېز تر شا راټولېږو، تاکل شوې ده پر همدې ورځ د افغانستان د جمهور رئیس مرستیال ښاغلي کریم خلیلي په مشرۍ د افغانستان یو لوړ رتبه هئیت او همدارنګه د روسیې د حکومت په استازۍ یو هئیت په غونډه کې ګډون وکړي، هدف مو دا دی چې د دواړو هېوادونو ترمنځ مستقیماً خبرې پیل شي، هیله ده روسیې او افغانستان ته له یو بل سره د همکارۍ مستقیمه زمینه برابره شي. تاسو ته پته ده چې زموږ پر روابطو سخت شرایط تېر شوي دي، په روسیه کې ځیني خلک فکر کوي چې څه پر سر مو درد دی چې بېرته د افغانستان ساحې ته ورداخل شو، زما په نظر دا سم فکر نه دی، د دې لپاره چې خلک معتقد کړو، باید یو بل سره رابطه ولرو او د دوستۍ لاسونه سره ورکړو.

زما نوم یوري کروپنوف دی، د سیمه ییزې پرمختیا، دېموګرافۍ او مهاجرتونو د چارو څېړونکی یم. زه مخکې افغانستان ته تللی وم، افغانستان ته زما د سفر رپوټ په انګلیسي، روسي، پښتو او دري ژبو چاپ شوی دی. موږ اوس دا کنفرانس جوړوو، هیله ده چې بریالی کنفرانس وي. د مې (۱۴) مه زموږ د کنفرانس مهمه ورځ ده، سبا اسانه ورځ ده، تاسې ستړي شوي یاست، موږ غواړو تاسې د روسیې له ځینو برخو سره اشنا شئ، د روسیې د فضایي څېړنو مرکز وګورئ، لومړی انسان چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

فضا ته یې الوتنه وکړه، هغه روسی و، دا څېړنه او الوتنه په هغه ځای کې ترسره شوه چې سبا به یې تاسې وګورئ، وروسته به د افغانستان لوی سفارت ته لاړ شئ، هلته تاسو ته یو دعوت برابر شوی دی. د افغانستان سفیر موږ ته وویل: ((داسې لوړ رتبه هیئت نه شي کېدی یوازې خپل مصروفیتونه ولري، موږ غواړو دوی خپل سفارت ته دعوت کړو.)) نو په دې خاطر سبا ماښام سفارت ته دعوت یاست، خو د ورځې په اوږدو کې موږ غواړو تاسو له مسکو سره اشنا شئ، تر مېلمستیا وروسته هم موږ غواړو تاسې د مسکو

ځینې سیمې وګورئ، مسکو زما ډېر خوښېږي، هیله ده ستاسې هم خوښ شي! هم د ورځې له خوا مسکو وګورئ او هم په شپه کې.]
کروپنوف زیاته کړه: ((بل سبا د روسیې پارلمان ته ځو، په روسیه کې هم پارلمان دوه برخې لري؛ مشرانو جرګه او ولسي جرګه، موږ ته مشرانو او ولسي جرګې دواړو بلنه راکړې، خو موږ ګورو چې کومه یوه موږ ته په زړه پورې ده. تر غرمې وروسته د روسیې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخدره موادو د کنټرول اداري ته ځو او هلته په غونډه کې ګډون کوو.)) کروپنوف وویل: ((د پروګرام جوړونې په پیل کې موږ فکر کاوه، چې د مخدره موادو د کنټرول اداري سره د ملاقات اړتیا نه شته، خو وروسته ځینو مسکو مېشتو افغانانو او همدارنګه ځینو مېلمنو افغانانو موږ ته په ډاګه کړه چې د مخدره موادو مسئله یوازې د افغانانو مسئله نه ده، بلکې دا د دواړو هېوادونو مشترکه مسئله ده. وروسته موږ له (ویکتر ایوانوف) سره چې د مخدره موادو د کنټرول د اداري رئیس دی، دا مسئله شریکه کړه، هغه نه یوازې موافقه وکړه، بلکې ښه پروګرام یې جوړ کړ.

موږ به نه یوازې له هغه سره ملاقات کوو، بلکې د مخدره توکو د کنټرول اداري له غړو سره به غونډه هم کوو. دا یوه کاري جلسه ده ټول په دې نظر وو، چې موږ باید یو بل ته مخامخ خپل نظریات وړاندې کړو او کولای شو یو بل ته ګټور نظرونه ورکړو. که د چهارشنبې ماښام موږ هر څومره ستړي هم شو، پنجشنبه خپله غونډه کوو. زموږ غونډه کې مشکل دا دی چې د غونډې د برخوالو شمېر زیات دی او هر څوک غواړي په دې غونډه کې ګډون وکړي. ما په کابل کې داسې فکر نه کاوه چې د افغانستان او روسیې د دوستۍ مسئله دومره مهمه ده، خو دې مسئلې سره اوس دلته زیات مینه وال شته او فکر کوي چې اوس نوې زمانه ده او د نویو مناسباتو وخت دی، تېرې ناخوالې باید هېرې کړو او وړاندې وګورو. زموږ غونډه پر (۱۱) بجو پیلېږي، دوه ساعته دوام کوي. تر غرمې وروسته په سېکشنونو (څانګو) کې کار پیلېږي. اقتصادي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلتوري او امنيتي مسايل د دې غونډې عمومي او غټ بحثونه دي، زما مقصد دادی، چې تاسې يو عمومي مقصد ولرئ، پر دې باندې فکر وکړئ چې په کومو سېکشنونو کې برخه واخلئ، ډېر د افسوس ځای دی چې (جمهور ريس) هوټل کې ځای کم دی. هلته يوازې (۱۵۰) کسانو ته ځای شته، له دې امله موږ زياتو مېنوالو ته وايو چې ځای نه شته، دا د لوړې کچې يوه غونډه ده، د دواړو هيئتونو لوړ پوړي چارواکي په کې ونډه لري. موږ او تاسې به اساسي مسايل څېړو، دلته يو لوی ګردی مېز دی، د هيئت غړي به د دې مېز تر شا کېني.

د افغانستان استازي، د روسيې استازي او همدارنګه په روسيه کې د اوسېدونکو افغانانو يوه ډله به هم وي. د جوړښت کار په موږ او تاسې پورې اړه لري، خو فکر کوم په مسکو کې اکثريت افغانان د لوړو زده کړو خاوندان دي، دوی په روسيه کې ژوند کوي، خو له افغانستان سره هم اړيکي لري، نو ځکه بايد په دې غونډه کې ګډون ولري. دا د دې غونډې د جوړوونکو يو نظر دی، خو کېدی شي ځينې نور له دې نظر سره موافقه ونه لري، خو زه حاضر يم له هغو سره دا مسئله وڅېړم، موږ به دويمه غونډه په افغانستان کې جوړه کړو او ټولو سره به خپلې خبرې جاري وساتو. زه په دې نظر يم چې زموږ او ستاسې د غونډې په پای کې يوه اعلاميه خپره کړو خو دا د روسيې نظر نه دی، کېدی شي دلته پرې بحث وکړو، فکر کوم زموږ غونډه بايد يوه نتيجه ولري. سبا ماښام بايد موږ يوه اعلاميه جوړه کړو، د يوې مسودې بڼه به ولري، موږ او تاسې کولای شو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګډه همکاري دا اعلاميه جوړه او خپل نظرونه په کې داخل کړو. د اعلاميې او غونډې اساسي هدف دادی، چې موږ او تاسې بايد يو له بل سره په اقتصادي او کلتوري برخو کې همکاري وکړو. زما وظيفه دا ده، د سترو روسي کمپنيو توجه راجلب کړم، چې هغوی د اقتصادي همکارۍ له لارې افغانستان سره اشنا شي او ورته وښيم، چې په کومه برخه کې همکاري کولای شي.

د مې (۱۵) د جمعې ورځ هم مهمه ورځ ده، خو زموږ او ستاسې کار به دوام لري، د سهار له خوا به د تشبثاتو په اړه غونډه وي، په دې غونډه کې به د روسيې او افغانستان متشبثين له مشخصو پروژو سره اشنا شي او په دې اړه به بحث وکړي. د جمعې ورځ په دويمه برخه کې به د روسيې مسلمانانو له يو شمېر استازو او روحانيونو سره ملاقات وکړئ، په روسيه کې د شنبې او يکشنبې ورځ رخصتي ده، نو ځکه موږ ځينې کارونه جمعې ته را انتقال کړل، موږ هيله لرو چې موږ سم درک کړئ! د شنبې او يکشنبې ورځې ازادې ورځې دي، کارونه دومره نه شته، د شنبې ورځ کرېملين مانۍ ته ځو، يوه مستحکمه کلا او د روسيې تاريخي مانۍ ده، موږ به داسې ځايونو ته لاړ شو، چې هلته هر چاته د تللو اجازه نه شته، په خواشينۍ سره چې د روسيې مفتي د اوونۍ په اوږدو کې ترکيې ته تللی، شنبې ته بېرته راځي، بيا به ورسره ملاقات وکړئ! دا د روسيې لوی مفتي (مفتي اعظم) دی.

(حضرت راويل عين الدين) د روسيې د مسلمانو د ټولنې رئيس دی، تاسو کولای شئ د روسيې د مسلمانانو په اړه له هغه څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وپوښتئ. په روسیه کې اکثریت خلک د ارتودوکس مذهب پلویان دي، خو یو پر شپږمه برخه مسلمانان هم دلته ژوند کوي، په روسیه کې له نېکه مرغه د مسلمانانو او ارتودوکسانو ترمنځ کم مشکلات شته، دوی کلونه کلونه سره ګډ ژوند کوي. کولای شئ د روسیې له مسلمانانو پوښتنه وکړئ، چې هغوی دلته څنګه ژوند کوي؟ روسیې ته ستاسو د هیئت راتګ یوه ستره پېښه ده، په تېره

بیا مسلمانانو ته! څکه نو په روسیې کې د افغانانو ټولنې استازو موږ ته مراجعه وکړه او تاسې ته یې د مېلمستیا بلنه درکړه، نو هیله ده شنبه یا یکشنبه د هغوی بلنه ومنئ! ځرګنده خبره ده چې مسکو ته د افغاني هیئت په راتګ کې ښاغلي (ایلنورباتیرشین) او ښاغلي (بشر) زیاته همکاري وکړه، موږ له دوی څخه مننه کوو. دا دوه مېلمستیاوې زما په نظر ډېرې مهمې دي. د یکشنبې ورځ ډېره ازاده ورځ ده. کېدی شي ځینې دوستان کارونه ولري، خو موږ غواړو (سرګې پساد) ښار ته چې (اویا کیلو متره) له دې ځایه لرې دی، تاسې ته دولتي دعوت درکړو. شپږ اووه کاله مخکې روسیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په سخت حالت کې وه، حتی د پاتې کېدو تصور يې هم مشکل و. ((سرګې پساد)) ته ټول معنويت نقل شو، دا يو معنوي شخص و، موږ پر دې باور لرو چې دا تاسې ته په زړه پورې دی. د مې اتلسمه وروستۍ کاري ورځ ده، دوشنبه ازاده ورځ ده، کولای شئ خپل ځان او دوستانو ته تحفې او سوغاتونه واخلئ، موږ همدا رنګه وړاندېز کوو، چې افغاني هئيت زموږ د لوړو زده کړو هغه زده کوونکي چې پښتو او دري زده کوي، له هغوی سره هم ملاقات وکړي، پښتو زده کوونکي کم دي، خو موږ هيله لرو چې ډېر زده کوونکي پښتو زده کړي، پښتو د افغانستان دولتي او ملي ژبه ده. زموږ پر غاړه يو ستر مسوليت پروت دی، موږ په دې نظر يو چې مستقيماً يو بل سره روابط ټينګ کړو. په روسيه کې يو زيات شمېر خلک د مسايلو ژورتيا ته سم نه متوجه کېږي، خو اوس چې په روسيه کې کوم تمايل شته، اکثريت له افغانستان سره د دوستۍ لېوالتيا لري. په پای کې غواړم ووايم چې مشکلات شته، خو بايد ژر ستړي نه شو، موږ بايد له خپلې خوا ووايو مشکل بايد په ښه وجه اصلاح او حل کړو. ما مخکې هم وويل، چې زيات خلک غواړي په دې غونډه کې اشتراک وکړي او دا د دې ښکارندويي کوي، چې خلک همکارۍ ته تږي دي. ډېر وخت کېږي چې داسې غونډه نه ده جوړه شوې، ما تاسې ته ځينې غټ مسايل وړاندې کړل، که بيا هم تاسې ته څه ابهامات پاتې وي، تاسو کولای شئ خپل نظريات وړاندې کړئ!))

+++

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ښاغلي یوري واسیلویچ کروپنوف خپلې خبرې پای ته ورسولې، نو افغانانو ته د خبرو نوبت ورسېد ، چې خپل نظریات په دې باب وړاندې کړي. افغانانو کې معمول دی چې د پیل خبرو کې څه ناڅه بیړه کوي، تر ټولو دمخه ښاغلي احمد سیدي نوبت واخیست، هغه لومړی ځان معرفي کړ: ((احمد سیدي یم د ملګرو ملتو دفتر په سیاسي چارو کې کار کوم.)) بیا یې وویل: ((تاسو چې کوم جدول وړاندې کړ، ډېر ښه و، خو د دې ترڅنګ درې وړاندیزونه لرم: موږ ته باید له اپوزېشن (د روسیې حکومت له اپوزېشن)، دویم رسنیو او درېیم د پوهنتون له ځوانانو سره ملاقات برابر شي.))

د ښاغلي سیدي د دې څرګندونو په باب کروپنوف څرګنده کړه:

((زموږ د دې غونډې پر وړاندې مخالفین هم شته، په روسیه کې د اپوزېشن ګوندونه شته، خو قوي نه دي. زه د (واحدې روسیې) واکمن ګوند غړی نه یم، زه خپله د اپوزېشن غړی یم، ځکه چې دوه کاله مخکې یې زما ګوند رسمي غړی و. له رسنیو سره پروګرام شته، همدا نن دوو تنو: ښاغلي علي سراج او ښاغلي عبدالغفورلېوال د اپوزېشن له راډیو سره مرکه لرله، محصلانو سره هم ملاقات شته، په تېره بیا د پښتو او دري ژبو له زده کوونکو سره ملاقات. د هغوی لپاره هم دا یو ښه وخت دی، چې د افغانستان له شخصیتونو سره اشنا شي.))

وروسته په ولسي جرګه کې د ننګرهار د خلکو استازي ښاغلي ببرک شینواري ته نوبت ورسېد ، هغه وویل: ((اعلامیه یوه ډېره

(c) ketabton.com: The Digital Library

جدي کلمه ده، که د دې پرځای پرېکړه لیک راشي، ښه به وي، ځکه موږ دلته د حکومت استازیتوب نه شو کولای، چې اعلامیه خپره کړو.))

ښاغلي کروپنوف یې په ځواب کې وویل: ((متن به ترتیب کړو، خپل نظر به ورکړو، البته موږ او تاسې به په ګډه دا نظرونه ورسوو.))

ورپسې په ولسي جرګه کې د نیمروز د خلکو استازي ښاغلي خدای نظر سرمچار وخت واخیست، هغه وویل: ((د افغانستان له لوري په دې غونډه کې د جمهور رئیس مرستیال ګډون کوي، هغه د دولت استازیتوب کوي، خبره داده، پر څه شي چې موږ تراوسه بحث نه دی کړی، نو ځنګه به مخکې تر مخکې نتیجه واخلو، مقصد مې دا دی، چې تر بحثونو وروسته باید یو شی جوړ شي او موافقه پرې وکړو.))

ښاغلي کروپنوف د ښاغلي سرمچار د نظر په باب وویل: ((زه تاسې سره موافق یم، کله چې ما وویل سبا د دې یوه مسوده جوړوو، زما هدف دا و چې تاسې یو ټولیز تصور ولرئ، د دې غونډې نوم (جرګه) ږدو، موږ نه غواړو څه شی پر چا ومنو.))

دې پسې په کابل کې د ملګرو ملتو دفتر د سیاسي چارو کارکوونکي ښاغلي محمد زمان امین ته وار ورسېد، هغه وویل: ((کله چې پر ټولو مسایلو بحث وشي تر هغه وروسته به بیا پرېکړه لیک جوړ کړو.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانی هئیت د توضیحاتو د اورېدو پر مهال

د ښاغلي محمدزمان امین د نظر په اړه کروپنوف په څرګند ډول څه ونه ویل، ځکه چې دا نظر وړاندې هم څرګند شوی و، دې پسې ما (یون) ته نوبت ورسېد، ما خپل نظر داسې څرګند کړ: ((له دواړو خواوو دې یو ګډ سکرتریت جوړ شي او ګډ سکرتریت دې د پرېکړه لیک پر متن کار وکړي.))

کروپنوف یې په ځواب کې وویل: ((د روسیې له خوا خو ماته معلومات شته چې څوک دا کار کولای شي، هیله ده د افغانستان له خوا هم څوک رامعرفي کړئ!))

دې پسې ښاغلي سلیمان لایق نوبت واخیست او خپلې خبرې یې داسې پیل کړې: ((د افغانستان د علومو اکاډمۍ غړی یم، مخکې هم دلته یو کنفرانس جوړ شوی و، دا کنفرانس تر هغه پراخ دی، هر کنفرانس ځانته خپل اهداف لري، موږ تشویش لرو چې موږ به په تخنیکي مسایلو دومره فوکس وکړو، چې د دې کنفرانس لوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدفونه به تر سیوري لاندې راولي.

زه د کومې پارټۍ استازی نه یم، موږ فکر کوو، چې روسیه اوس د افغانستان په چارو کې موثر فعالیت نه کوي، موږ غواړو دوی تشویق کړو، چې له خپل شان سره سم د افغانستان په چارو کې مرسته وکړي. افغانستان اوس ټولې بشري نړۍ ته یو پرابلم دی، لوی هېوادونه مسوولیت لري، چې له دې مشکل سره مسوولانه چلند وکړي، سره له دې چې جهان یو قطبي شوی، خو بیا هم روسیه تر امریکا وروسته دویم مقام لري. روسیه او افغانستان دواړه په دې پرابلم کې ډوب شوي دي. تخنیکي مسایلو باندې دې ډېرې خبرې ونه شي، مطبوعاتو ته باید ډېر رول ورکړای شي چې دا موضوعات پراخ کړي.))

د ښاغلي سلیمان لایق د خبرو په اړه کروپنوف وویل:

((اجازه راکړئ چې زه خپل اعتراض څرګند کړم، ما نه غوښتل چې د چا خبرې رد کړم، روسیه د شلمې پېړۍ په بهیر کې له لوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بحران سره مخامخ شوه، دوه مليونه خلک يې د لوږې او داخلي مشکلاتو او اووه ويشت مليونه خلک يې په نړيوال جنګ کې ووژل شول، روسيه پر دې پوهېږي چې جګړه او ناتار څه مشکلات لري، نو هوښيار روسان دغه ټول نظريات اوس په خپل ځان کې لټوي.

زموږ غونډه ځکه ډېره مهمه ده، چې په دې غونډه کې پوه افغانان ګډون کوي، هيله لرو چې له روسيې څخه هم پوه کسان ګډون وکړي، زما شخصي دريځ دادی، چې افغانستان بايد ځان قرباني ونه ګڼي، بايد يو پياوړی قوي مرکزي دولت جوړ شي، موږ او تاسې بايد په ګډه يو بل سره همکاري وکړو، نور څوک له بهر څخه ممانعت نه شي پيښولای.))

دې پسې د کابل پوهنتون استاد ښاغلي نسيم ګل توتاخېل نوبت واخيست، هغه وويل: ((زه دا د ډېر قدر وړ بولم، چې افغانان او روسان يو بل سره د همکارۍ په باب خبرې کوي، زه وړانديز کوم، که د اوسنيو کمېټو ترڅنګ (سياسي کمېټه) هم په کې زياته شي ښه به وي.))

کروپنوف: ((زه مخالفت نه لرم، خو په دقيقه توګه بايد پوه شو چې څوک په دې کمېټه کې کار وکړي، زموږ او زموږ د رسنيو دريځ دا دی، چې اقتصادي او کلتوري مسايل بايد زيات اهميت ولري، زموږ سوداګر امنيتي مشکلات پلمه کوي، زما په نظر هغه خلک چې کار نه کوي له سياست څخه د يوې پلمې په توګه کار اخلي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې خبرو وروسته د افغانستان په ولسي جرګه کې د بشري

منابعو رئيس ښاغلي شاه سلطان عاکفي صيب خپل نظر په دې ډول څرګند کړ:

((دا کار پر وخت او ښه کار دی. دا راپور که تيار وي، ټولو ته دې ورکړای شي، چې ويې لولي او د پنجشنبې ورځې غونډې ته له پوره تياري سره لاړ شي.))

کروپنوف: ((ډېره مننه! تاسې ډېر ستړي شوي ياست، ښاغلي لايق په خبرو کې وويل چې پر ډېرو تخنيکي مسايلو توجه د کنفرانس محتوا ته زيان رسولای شي، د کنفرانس هدف تاسې ته وايم، موږ ډېرې هلې ځلې وکړې چې دې حالت ته ورسېدو، موږ کولای شول له دې ځواک څخه په نورو برخو کې کار واخلو، زه فکر کوم د افغانستان سوکالي د روسيې لپاره ضروري ده. زه له سياست سره ځانګړې علاقه لرم، کتابونه مې ليکلي دي. په جهان کې دوه نقطې د روسيې خلک سره پيوندوي: يوه د لرې ختيځ سيمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده، ډېر خلک په کې ژوند کوي، ساحه يې ډېره زياته ده، دلته ټول مسايل په روسيې پورې تړلي دي. دويمه مرکزي اسيا هغه سيمه ده چې موږ نه شو کولای په يوازې ځان مسايل حل کړو. موږ بايد له ټولو ګاونډيو سره کار وکړو چې افغانستان کې ثبات رامنځته شي. زه په افغانستان کې له غميزو ځوريږم، خو دا هم ښکاره ده چې زه د خپل هېواد د ګټو په فکر کې يم. زما د جيوپولیتیک فورمول دادی چې: که افغانستان سره زموږ دوستي وه، نو په منځنۍ اسيا کې سوله ټينګېدی شي. له هرې لارې او هر علته چې وي روسيه بايد د يوه واحد افغانستان ملاتړ وکړي، يو قوم بايد د بل پرضد ونه کاروي، همدارنګه زه په دې نظر يم چې افغانستان ته بايد د يو خوار ځواکه ماشوم په توګه ونه کتل شي، درناوی يې وشي، افغانستان بايد د يوه اتل هېواد په توګه د تېر په شان ښکاره شي.))

همدې خبرو سره غونډه پر سيمه ييز وخت (۹) بجې او د افغانستان پر وخت (۹) نيمې بجې پای ته ورسېده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مېلمستون کې لومړۍ شپه

کله چې د افغانستان پر مهال نهه نيمې بجې له غونډې رابهر شو بيا نو د ليکوالو خپلمنځي خبرې او تبصرې چې هغه هم د ښځو تر هغو اوږدو خبرو لنډې نه وي، پيل شوې. د ښځو د خدای پامانۍ خبرې تر هغه اصلي مجلسه هم اوږدې وي. د مېلمستون په انګړ کې ښه او پاکه هوا وه، ورو ورو پلي ګرځېدلو او ګپ شپ مو هم لګاوه او ټوکې ټکالې مو کولې. ټوکې ټکالې ځينې د چوکاټ په داخل کې وي او ځينې په چوکاټ موکاټ کې نه ځايېدې، ګپ شپ، ټوکې ټکالې، چوکاټ موکاټ، چای مای، په دې کلمو کې دا دويمه برخه کومه مستقله مانا نه لري، په اصطلاح ناخپلواک مورفيمونه دي، خو د لومړۍ کلمې مانا او اهنګ ته ګټه رسوي او د وينګ پر وخت د سړي خوله پرې ډکېږي.

په لغمان کې يو چا کوم چا ته ست کړی و چې راځه چای مای راسره وڅښه، هغه ورته ويلي وو: ((چای خو چای دی دا (مای) يې نو څه شی دی؟)) هغه بل ورته په ځواب کې ويلي وو چې: (((مای) يې (توره ګوره) ده)) يو وخت په پوهنتون کې يو محصل د ژبپوهنې له استاد څخه همدا پوښتنه وکړه دا دويمه کلمه چې د لومړۍ ترڅنګ راځي دا خو هېڅ مانا نه لري، نو د څه لپاره راځي؟ استاد ورته وويل: ((دا يوازې د اهنګ د بشپړاوي، کله کله هم د مانا د تعميم او کله کله د خوږلنۍ په خاطر راځي او هغه کلمې چې پيل يې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

میم شروع کېږي، هغه بیا دا حالت نه لري او که لري یې هم نو بیا په میم نه پیلېږي، نورې اکثره دا ډول کلمې چې وروستۍ یې وریسې غبرګېږي، دویمه کلمه یې ضرور په میم پیلېږي، لکه کباب مباب، قلم ملم، سړی مړی، زرګر مرګر، پنېر منېر، خو هغه کلمه چې په میم پیل شي بیا دا غبرګیز حالت نه لري، مېز، ملا، مېړی، میرزا او داسې نور.))

دلته هم ځینې ټوکې (چوکاټي) وې او ځینې نورې (موکاټې). د مېلمستون په بېلابېلو ځایونو کې وګرځېدو، دا داسې یو استراحتځی و، چې نه ورته نږدې کوم دکان و او نه هم مارکېټ او بازار، داسې لکه د سیاسي بندیانو لپاره چې وي او یا هم د هغو معتبرو خلکو لپاره چې د ښار له ګڼې ګوڼې ستړي شوي وي او دلته د ارام لپاره راځي. زموږ د اکثرو ملګرو خو دا هیله وه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسکو د چکرځای دی، موږ ته به داسې یوه هوټل کې ځای ونیسي چې هم د ښار په منځ کې وي، هم په کې موسیقي وي او هم زموږ پښې ازادې وي، چې چېرته ځو او چېرته نه ځو. روسانو به فکر کړی وي، چې راځه دا درانه او معتبره خلک دي، نو تر ښاره لرې په یوه ارام ځای کې ورته ځای ونیسه. د نظر او غوښتنې د دغسې واټن په پای کې دغه ځای زموږ په برخه شو. البته په تنی غونډه کې چې د پروګرام پر کوم مهالویش بحث وشو، د سیل او چکر لپاره هم په کې یو څه وخت شته، خو هغه هم ډېر تنګ دی نور نو سر په سر میټنګونه او غونډې دي.

تر یو څه ځنډ وروسته چې د مېلمستون اکثره برخې مو ګز و ګام کړې، نو له مسکو مېشتو افغان ملګرو څخه یو تن وویل: ((ساعت مو د مسکو په ټایم کړئ چې کارونه مواسانه شي او تفاوت له منځه لاړ شي.)) په مسکو کې د یوې راډیو خبریاله هم سبا راتلله، له هغې سره مې وخت فکس کړی و (د ورځې درې نیمې بجې) دا پروګرام ژوندی پروګرام و. انډیوالانو وویل: ((هسې نه چې د افغانستان او مسکو په ټایم کې درڅخه وخت غلط شي.)) پرمحلي وخت د ساعت عیارول هم راته د پخوا په شان اسانه نه ښکارېده او دا مې هم د افغاني کلتور یوه برخه ګڼله. ډېر وختونه چې پاکستان په تېره بیا په کوزه پښتونخوا کې اوسېدم، نو هېڅکله مې ساعت د هغه ځای پر ټایم برابر نه کړ، دې کار هلته ماته ډېر مشکلات را پیدا کړل، د وخت دې واټن راڅخه ځینې کارونه خراب کړل، کله چې به په لاره کې چا ویل ساعت څو بجې دی؟ نو بیا به مې هم خپل ساعت ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کتل او هم به مې د وخت توپير ترې ايسته، دوه درې دقيقې وخت به يې غوښته، پر دې وخت به هغه پوښتونکی حيران شو چې دی پر ساعت نه پوهېږي که څنګه؟ کله کله به مې چورلټ ځواب ورکړ چې ساعت مې خراب دی؟ زموږ يو بل ملګری و، لس کاله يې په ايران کې تېر کړل، خو هېڅکله يې ساعت د ايران پر ټايم برابر نه کړ. موږ افغانان په تېره بيا پښتانه روښنفکران هر وخت له وخت او زمان سره په ډغره کې يو، داسې يوشي سره چې هېڅوخت يې د مقابلې توان نه وي، له همغه سره مقابله کوو، دا هم زموږ د سرزورۍ يوه نښه ده. يو شاعر وايي:

موږه لېونو د زمانې ګرېوان نيولی دی
خلک هوښياران دي له وختونو سره ځي

خو اوس ما شخصاً د زمانې د مقابلې دا تجربه پرې اېښې ده، اوس چې زه کله په بهرني سفر ځم، نو خپل ساعت د همغه ځای پر ټايم عياروم او د خپل هېواد وخت هم په ذهن کې ساتم. کله چې مسکو ته لاړم، نو ساعت مې هم د مسکو پر ټايم برابر کړ. د شپې تر دولسو بجو پورې په همدې مېلمستون کې وګرځېدلو، نو کله چې بېنه ستړی شوم، له نورو ملګرو مې اجازه واخيسته، خپلې خونې ته راغلم، خو تر ويده کېدو دمخه مې د مېز پر سر د لمانځه د وختونو او نورو پروګرامونو لپاره ترتيب شوی او ايښودل شوی مهالوېش وکوت، بيا مې د عمومي غونډې لپاره د خپلې وينا پر اساسي کرښو کار وکړ، د شپې يوه بجه وه چې د خوب مرغيو مې پر سترګو خپل وزرونه وغوړول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کنفرانس یا جرګې لومړۍ ورځ

د مې (۱۲) مه نېټه د سې شنبې ورځ وه، په مسکو کې زموږ لومړۍ شپه تېره شوه او لومړی سهار پیل شو. سهار وختـه لـه خوبه پاڅېدم، تشناب کې مې اوبه پرځان تېرې کړې، تشناب یې ښه لوکس و، خو اوبه یې چندان ګرمې نه وې؛ د یخوالي لـه امله پر سرې بدې لګېدې، خو چاره نه وه، تر تشناب وروسته مې د مېز پر سر له ایښودل شوي ټاکلي مهالوېش سره سم چې د قبلې ښنه هم په کې وه، جاینماز اوار او لمونځ ادا کړ، تر هغه وروسته مې په خونه

کې لږ څه سپورت وکړ، سپورت ښه ستړی کړم، لږ وروسته مې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپرکټ کې لږه دمه وکړه، خپل یادښتونه مې منظم کړل، دریشي مې وکړه او بیا د سهار چای په نیت له خونې بهر شوم.

پنځه لس کم نهه بجې چای تیار و، چای مو وڅښنه، مناسب چای و، نهه بجې له طعام خورۍ څخه راووتو، بیا د مېلمستون په

د لیفکووا مېلمستون یوه برخه

بېلابېلو برخو کې وګرځېدو، ټولو اندېوالانو سره مو بیا ګپ شپ ولګاوه، د ولسي جرګې غړی ښاغلی سید اسحق ګیلاني هم نوی رارسېدلی و، هغه هم له افغاني هیئت سره ملګری شو، لس بجې د حاضرۍ له مخې موټر ته پورته شو. (الکساندر) روسی چې پښتو یې ښه زده وه د ټولو نومونه اخیستل. لس بجې او پنځه لس دقیقې له مېلمستونه رابهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فضايي ښېړنو مرکز

د مې (۱۲) مه نېټه د سه شنبې ورځ وه. د نن ورځې په کاري پلان کې د روسيې د فضايي څېړنو د مرکز ليدنه شامله وه. دا مرکز د نړۍ تر ټولو لوی، پرمختللی او لومړنی فضايي مرکز دی. کله چې له مېلمستونه بهر شو، نو د ځنګله په منځ کې پر غځېدلي سړک برابر شو، هوا ډېره پاکه او صافه وه، باران شوی و، ونې او بوټي يې پاک وينځلي وو، مسکو زياتره په ونو کې پټ دی، ودانۍ يې اکثره په ونو کې پټې دي، مسکو سره له دې چې ډېر ښايسته دی، خو سړکونه يې هغومره منظم نه دي، لکه د اروپا او امريکا په شان، خو تر هندوستانه ښکلي او منظم دي، موږ په يو لوی (۳۰۲) ته ورته موټر کې سواره وو، توريستي موټر و، ترمخه او شاته مو د ترافيکي پوليسو ګاډي روان وو، چې موږ ته لاره صافه کړي. په مسکو کې هم د ترافيکو

د روسيې د فضايي څېړنو يادګاري څلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګڼه ګوڼه زیاته وي. زموږ مخې او شاته ترافیکي پولیسو خپلې اشارې لګولې وې او د اړتیا پر وخت یې غړیزې اشارې هم لګولې، پر سړک د بېلابېلو هېوادونو ساخت موټر لیدل کېدل، د هندوستان په شان نه وو چې یوازې په کې هندي ساخت موټر ښکاري.

شل کم لس بجې د فضایي څېړنو د مرکز پارکېنګ ته ورسېدو. دا د فضایي الوتنو د کنټرول او ثبت مرکز دی، د مرکز مخې ته د روسیې، جاپان، امریکا، اروپایي اتحادیې او ځینو نورو هېوادونو بیرغونه رپېدل. شل دقیقې تر یوولسو تېرې وې چې تر یوې سختې تلاشۍ او چک وروسته ودانۍ ته وردننه شو. دا ودانۍ پر (۱۹۲۱م) کال جوړه شوې وه، خو ډېره درنه، وزمینه او ښکلې ودانۍ وه، چې ښکلا یې سړی ځان ته راکاږه. لومړی په ریسپشن (هرکلي) کې موږ ته هر کلی وویل شو، بیا د دویم پوړ له لارې د مرکز هغه هال ته بوتلل شو، چې د سینما د تالار په شان جوړ شوی و، موږ یې په پاس پوړ کې کېنولو. (الکساندره انوسوا) د دې مرکز مرستیالې په پیل کې موږ ته هر کلی ووایه، دې وویل: ((زه غواړم د دې مرکز په باب تاسې ته معلومات درکړم. شوروي متخصصین له افغانانو سره د کار تجربه لري، عبدالاحد مومند زموږ په مرسته فضا ته تللی و، هیله ده دا همکاري نوره هم زیاته شي، زه تاسې تالار ته دعوتوم، په فضا کې یوازینی نړیوال فضایي سټېشن له همدې ځایه کنټرولېږي.)) له دوو تالارونو څخه یوه ته لاړو. انوسوا وویل: ((مخکې تر دې چې د نړیوال مرکز په باب خبرې وکړم، غواړم د دې مرکز په باب وغږېږم، دا مرکز د (۱۹۶۰م) کال د اکتوبر پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳) مه نېټه تاسيس شوی دی، دا په پيل کې يو وړوکی مرکز و، خو په دې (۴۹) کلونو کې پر يو لوی مرکز بدل شوی دی. اوس پر يوه وخت (۳۰) فضايي سټېشنونه کنټرولولای شي. په (۲۴) ساعتونو کې تر (يو زر) زيات کسان په کې کار کوي. زموږ مصنوعي سپوږمکۍ او توغندي مهم وظايف ترسره کوي، نړيوال فضايي سټېشنونه دا ډول سپوږمۍ کنټرولوي، زموږ د سوق او اداري مرکز سوله ييز ماهيت لري، له نظامي موخو څخه لرې يو، په فضا کې د الوتنې سوق او اداره ډېر مشکلات لري، شپاړس (۱۲) بېلابېل هېوادونه زموږ په دې سټېشن کې ګډون لري، امريکا، جاپان، کاناډا او ځينې نور اروپايي هېوادونه، د نړيوال فضايي اژانس غړي دي. خو دا نړيوال سټېشن له دوو مرکزونو له همدې (کرومون) او د امريکا له فضايي سټېشن (ناسا) څخه اداره کېږي. موږ وياړو چې د (۱۴۱) غړو هېوادونو دا مرکز د (M.K.S) په نامه يادېږي او دا اساسي مرکز دی، موږ کولای شو دا نور هم پراخ او مهم پرابلمونه حل کړو. مهم سيستم دادی چې د فضانوردانو د ژوندي ساتلو لپاره کار کوي، دا روسي ساخت سيستم دی، مخکې د (مير) په نامه د روسيې يو سټېشن و، د همغه سټېشن له ټکنالوژۍ څخه ګټه اخيستل شوې ده. پر همغه وخت يو افغان کيهانګرځي فضا ته الوتنه کړې وه، له همغه وخته دا فعاليت پيل شو، په تېرو (۱۵) کلونو کې د (مير) نړيوال سټېشن د پرش(۳۰) زره عمليات اجرا کړي دي، زموږ اساسي وظيفه دا ده، چې په سټېشنونو کې د انسانانو د ژوندي ساتلو لپاره کار وکړو. په (مير)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستېشن کې هم ورځخه کار اخلو. بیا هم غواړم تکرار کړم، ویاړ کوم چې د روسیې شخصیتونو په مرسته انسان کولای شي، په ډاډ

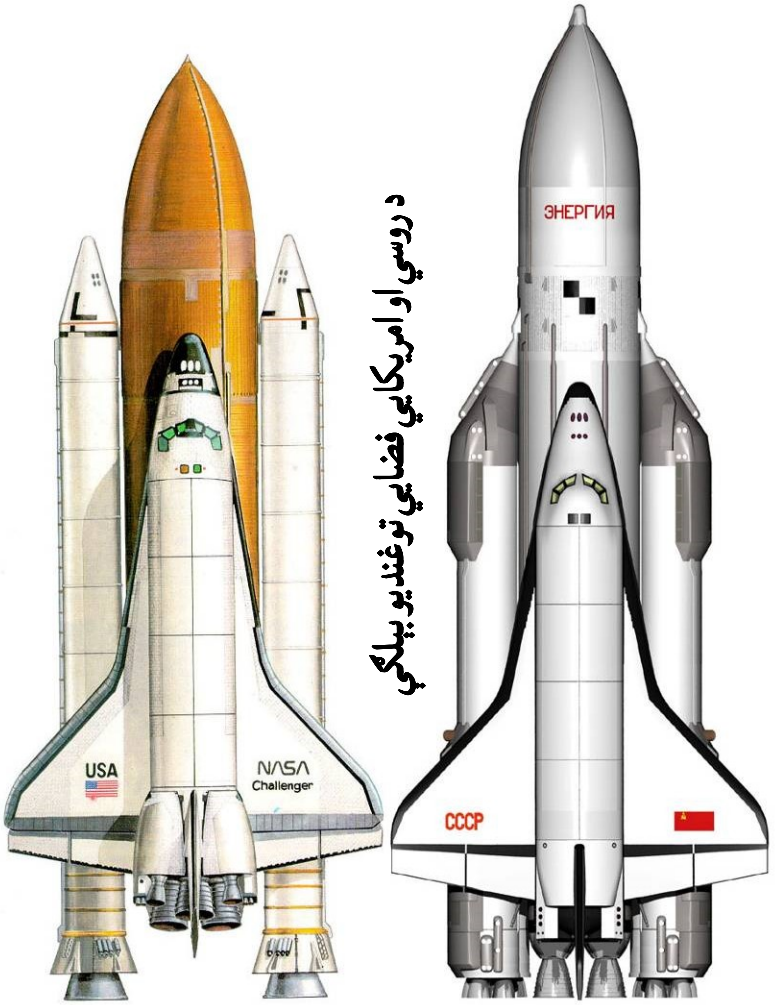

د روسي او امریکايي فضايي توغندیو بیلګې

او امنیت سره په فضا کې کار وکړي، دغه ستېشن اوس د یوه مطمئن لابراتوار حیثیت غوره کړی دی. د دې کیهاني ستېشن په

(c) ketabton.com: The Digital Library

شتوالي، په کیمیا، فزیک او بیولوژي کې پرمختګونه رامنځته شوي، په فضا کې وزن نه شته، په دې سټېشن کې د (۱۹) هېوادونو یو نړیوال ګروپ کار کوي، قومندان یې یو روسی دی. له امریکا څخه (بودیز) له جاپان څخه (دااوکتاباکس) دلته کار کوي. (۵۹) دقیقې وروسته له فضایي سټېشن سره تماس ټینګېدی شي، دا وخت غواړي، خو اوس موږ تاسو ته یو فلم ښیو.)) څو دقیقې وروسته یې یو فلم وښود، ربښتینی عکس و، د دې سټېشن وزن (۳۰۰) ټنه دی. (۱۸۰/۱۱۰) متره یې سور دی، له (بایکانور) کیهاني ډګر څخه د الوتنې لپاره تیاری نیول کېږي، دوه توغندي توغول کېږي، په منځ کې کیهانګرځي هواته ځي، دا یوه عنعنه ده، چې کیهانګرځي تر الوتنې دمخه خپل یولاسلیک کوي، (چارسیمون) یو توریست دی، چې فضا ته ځي، هغه وویل: زه یو تورست نه یم، زه یوګډونوال یم، چارسیمون اصلاً یو هنګری دی، خو امریکا کې کار کوي، دوه ځله یې فضا ته الوتنه کړې ده، (اناتولي پیرینوف) د روسیې د فضایي څېړنو د مرکز رئیس دی. چارسیمون پر (۲۰۰۷م) کال حیران و چې په لومړي الوتنه کې د (کارلیوف) د سوق او ادارې د مرکز له کمپیوټري وسایلو څخه څنګه ګټه اخلي. زموږ اجناس ډېر ښه دي، ټوله دنیا یې اخلي، کمپیوټري ویروس یې نه خرابوي، د کمپیوټري شبکو مدافعوي سیستم یې په ښه ډول اجراات کوي، څو مخصوصې شبکې لرو، په یوه ثانیه کې په فضا کې (۴۰۰۰) کیلو متره اداره کوي، په فضا کې د بېرته ګرځولو پروګرام ډېر سخت دی، دې ته خلک ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشالېږي، دلته ډېر متخصصين او سياسي خلک ګډون کوي، تاسې بايد پوه شئ چې هر ستېشن او کيهانګرځي په يوه ثانيه کې اته کيلو متره حرکت کوي. نن شپه د مسکو پر وخت يو روسي بې پيلوټه توغندی فضا نوردانو ته غذا رسوي، د شپې پر (۱۱) بجو به د (پروګرس) په نامه نړيوال ستېشن سره وصل شي.

دا توغندي په متواتر ډول په دوو دريو مياشتو کې يو ځل هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستېشن ته غذا رسوي: اوبه، غذايي مواد او نور اضافي تجهيزات او د سون مواد چې نږدې يو نيم ټن وزن لري، هلته انتقالوي، ستېشن بايد لږ څه پورته شي، ارتفاع يې معينه ده، کله چې راکښته کېږي، شعاع يې سرې ته زيان رسوي لږ تر لږه او ډېر تر ډېره ارتفاع يې (۳۲۸، ۳۴۵) کيلو متره ده. هغه څېړنې چې په فضا کې ترسره کېږي، ډېرې مهمې دي، زموږ د ځمکې اوسېدونکو ته ډېره ګټه لري. د فضانوردانو کار د (ګرينويچ) پر وخت پر (۷) بجو پيلېږي، د دې مرکز متخصصين (۲۴) ساعته کار کوي، په دې مرکز کې ژوند او فعاليت د يوه نظم تابع دی. (۴۵) دقيقې وروسته منظم تماس ټينګېږي. د سوق او اداري متخصصين د دې امکان پيدا کوي، چې په خپلو خونو کې د کار لپاره تياری ونيسي، موږ کولای شو انلاين اداره وکړو، له فضا څخه ځمکې ته زېګنال کوډوو، په دوو ثانيو کې يې کوډ خلاصوو، دا کار دا څرګندوي چې دا د سوق او اداري لپاره ډېر ښه وخت دی. پيلوټان په اسانۍ سره کولای شي د دې مرکز د متخصصينو له تجربو څخه ګټه واخلي. دا پروګرام ډېر په زړه پورې دی، کله چې له نوې ټکنالوژۍ څخه ګټه اخيستل کېږي، ځينې ازموينې ترسره کېږي چې د ځمکې په شرايطو کې ممکنې نه دي. کله خو ځينې فلزات په نورو ځايونو کې نور خصوصيات لري، همدارنګه موږ يو لړ مصنوعي سپوږمکۍ لرو چې په بېلابېلو ډولونو کارونه کوي، نه يوازې د روسيې، بلکې د نړۍ په کچه کار کوي، له ځمکې څخه په يوه ټاکلې اندازه لوړوالي کار کوي، د ژوند څارنه کوي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ايکولوژيکه څارنه کوي، جيوفزيکه او نوره. يانې زموږ مصنوعي سپوږمکۍ له فضا څخه داسې سم ځواب راکولای شي چې د ځمکې پرمخ دا نباتات څه شی دي؟ غنم دي؟ څه دي؟ د «ريسروس» په نامه مصنوعي سپوږمکۍ کولای شي د خپلو ګرمو شعاعو په واسطه د ځمکې پرمخ نفت و ګاز، د ځمکې نور مشکلات او خواص وڅېړي. ان کولای شو له فضا څخه وګورو چې په اوبو کې کبان چېرته حرکت کوي. د کب نيونکو لپاره دا ډېره مهمه ده. زده کوونکي او محصلين کولای شي له دې فضايي څېړنو څخه ښه ګټه پورته کړي. د ټېليکمونيکشن امکانات او روابط ټينګوي، لنډه دا چې ډول ډول دندې ترسره کوي او ډول ډول اطلاعات زموږ په واک کې راکوي.))

مېرمن انوسوا ډېرې تېزې خبرې کولې، ژباړه يې په پيل کې پښتو وه، بيا دري شوه، ما له دري څخه اتومات پښتو ته ژباړله او دلته مې پښتو متن ليکه، سره له دې چې ډېر مهم شيان مې وليکلای شول، خو بيا هم کېدی شي ځينې نومونه مې سم نه وي ثبت کړي او يا هم ځينې معلومات هم راڅخه پاتې شوي وي. د مېرمن انوسوا تر دې اوږده لکچر وروسته موږ افغانانو ته نوبت ورسېد، چې له دې څخه پوښتنې وکړو او هغه خپل ځوابونه راکړي. لومړۍ پوښتنه دا مطرح شوه چې انسانان په فضا کې ژوند کولای شي که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

الکساندر انوسوا یې په ځواب کې وویل: ((اوس موږ یو پروګرام لرو؛ (مریخ ۵۰۰) نومېږي. دا پروګرام افتتاح شوی دی، خو دا پروګرام د [(۲۰۳۳) د مریخ او ځمکې د ستري مقابلې] په نامه دی، هغه وخت دا فاصله د ځمکې او مریخ ترمنځ (۵۰۰) ملیونه کیلو متره نږدې کېږي، (۵۰۰) شپې او ورځې مزل باید له ځمکې تر مریخه وشي او بېرته راشي، دا چې ژوند به څنګه ممکن وي؟ موږ اوس (۵۰۰) ورځې ژوند مطالعه کوو، چې څنګه به په دې موده کې ژوند ممکن شي؟ په یوه کتاب کې دا مسایل ثبت شوي دي. (لولوکف) (۴۵۰) شپې او ورځې په فضا کې ژوند کړی دی. (د ځمکې د اوسېدونکو لپاره سپوږمۍ) یو بل پروګرام دی چې روسیه په کې ګډون کوي، دا هم په زړه پورې پروګرام دی، تر دې وروسته معلومېږي چې انسان په کیهان کې له ضرر پرته ژوند کولای شي که نه؟ له کیهاني څېړنو څخه (۵۲) کاله تېرېږي، دا کم وخت دی، موږ فکر کوو د ځمکې خلک باید په مشترک ډول همکاري وکړي، نړیواله همکاري په کار ده، دا همکاري کولای شي یو زیات شمېر مشکلات حل کړي.))

د افغانستان ملي شورا د دارالانشاء د بشري منابعو رئیس ښاغلي عاکفي وپوښتل: ((د یوې الوتنې قیمت به څومره وي؟))

مېرمن انوسوا یې په ځواب کې وویل: ((نرخ یې ډېر قیمته دی، په نړۍ کې تر ټولو لوړ قیمت یانې په یوه شپه کې درې (۳) ملیونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالره دی. پـه لسـو ورځـو کې د بـرش (۳۰) مليونـه ډالـره دی. تاسې بايد پوه شئ چې دا تمام شوی نرخ دی، روسيه په دې کې ګټه نه کوي. که موږ يوګرام سره زر قيمت کړو، نو يوه الوتنه بايد له سرو زرو سره وتلـو، هـره الوتنـه دومـره وزن او ارزښت پيـدا کوي، مـوږ ويا ړو چې امريکايان د تجارتي الوتنو لپاره زموږ توغندي غوره کوي. خبريالان چې کله وپوښتې هغوی څه وايي؟ توريستان وايي په نـړۍ کـې تـر ټولـو مهـم توغونـدي همـدا روسـي سـيوز (Sauoz) توغوندي دي، خو موږ له توريستانو څخه کومه ګټه نه کوو، موږ له مصنوعي سپوږمکۍ څخه ګټه کوو. امريکا، چين، يوکراين، هندوستان او نورو سره همکاري لرو.))

تر دې پوښتنې او ځواب وروسته موږ ټول د يـتـه متوجـه شـو، چې کله له هوا څخه په ځمکه کې د کبانو حرکت څارل کېدی شي، نو ولـې پـه افغانسـتان او يـا نـورو سـيمو کـې د اسـامه بـن لادن ځـای ځايګی نه شي کشفېدلای؟ دا خبره د ځينـو پرشـونډو زمزمـه شـوه، خـو پـه ولسـي جرګـه کـې د پکتيکـا د خلکـو اسـتازي ښـاغلي سيداسحق ګيلاني ژر همدا پوښتنه مطرح کړه، ويې ويل:

((تاسـې مـاهي پـه اوبـو کـې کـتلای شـئ، اسـامه بـن لادن نـه شـئ کتلای؟))

انوسوا تر يو څه ځنډ وروسته داسې ځواب ورکړ: ((په درياب کې يو قسم مـواد شـته چې لـه فضـا څخـه يـې څېړنـه اسـانه ده، د کـب د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حرکت ځېږنه هم اسانه ده، د اسامه خبره زموږ کار نه دی دا د نظامیانو کار دی او زموږ دا مرکز یو علمي مرکز دی.))

په مشرانو جرګه کې د پنجشېر د خلکو استازي ښاغلي محمدعالم ایزدیار وویل: ((یو توغندی په څو تمامېږي یانې د یوه توغندي قیمت څو دی؟

ځواب: ((په دقیق ډول نه شم ویلای، ځکه انفلاسیون دی، قیمتونه پورته کېږي او کښته کېږي خو د (سایوس) توغوندي پنځوس (۵۰) ملیونه ډالره تمامېږي. د توغوندي اعظمي ارتفاع (۳۲۹) کیلو متره او اصغري یې (۳۴۵) کیلو متره ده.))

ددې خبرو په پای کې انوسوا د دې فضایي مرکز د وېبپاڼې ادرس چې پر سکرین باندې هم ښکارېده موږ ته یاد کړ او ویې ویل چې د زیاتو معلوماتو لپاره له دې وېبپاڼې څخه معلومات اخیستلای شئ. د سایټ پته په دې ډول وه: (www.mcc.rsa.ru).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د راډيو پر لوري

تر يو څه ځنډ وروسته د روسيې د فضايي څېړنو له دې مرکز څخه راووتو، پر سيمه ييز وخت د غرمې دولس نيمې بجې وې. د هئيت ټول برخوال په لوی موټر کې کېناستل، ما پسې همدا مهال له راډيو څخه د مرکې لپاره يو موټر راغلی و، له طاهر کاڼي صيب

سره يو ځای په همدې موټر کې کېناستم، دا مهال (امبل خان) ماته د ټلېفون يو سيم کارت راوړ، چې کور او دوستانو سره اړيکې ټينګ کړم، لس کم يوه بجه مو د راډيو پر لوري حرکت وکړ، نږدې يو نيم ساعت نه زيات وخت مو په لاره کې تېر کړ، په لاره کې مې له کاڼي صيب څخه د پخواني شوروي او اوسنۍ روسيې د ژوند په باب پوښتنې وکړې، کاڼی صيب چې يو ښه پوخ، کره ليکوال او

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکړه ژبارن دی، په پخواني شوروي کې يې لوړې زده کړې کړې او ډېر کلونه (شل کاله) کېږي چې د پخواني شوروي جمهوريتونو په تېره بيا په يوکراين او روسيه کې ژوند کوي او خپله هم د پاخه سياسي فکر خاوند دی. ده پخوانی شوروي او اوسنۍ روسيه له هر پلوه سره پرتله کړل، ويې ويل: ((کله چې پخوانی شوروي رنګ شو، نو روسيه له يوه لوی بحران سره مخامخ شوه، پر ټوله روسيه يوه مافيا واکمنه شوه او دې حالت د روسيې د ژوندانه ټول رګونه ونيول، خو د ولاديمير پوتين په مشرۍ د (واحدې روسيې ګوند) څو کلنې واکمنۍ له دې مافيا سره سخته مبارزه وکړه، اوس روسيه ترکنټرول لاندې يو هېواد دی، اقتصاد يې ورځ پر ورځ غوړېږي، خپل پورونه يې ټول خلاص کړل، له خپلو طبيعي منابعو څخه په اعظمي توګه ګټه اخلي ان پر لوېديزې اروپا باندې هم کله کله د خپلو سرشاره طبيعي منابعو په واسطه سياسي فشارونه راوړي، د پخواني شوروي نور غړي هېوادونه هم ورځ پر ورځ بېرته روسيې ته احتياجېږي.)) ما کاڼي صيب ته وويل: [هر چېرته چې د فکر ازادي نه وي، وده او پرمختګ په اساني سره نه شي رامنځته کېدلای، يو وخت مې له مرحوم استاد محمد صديق روهي صيب څخه د کمونيزم د شاته پاتېوالي او د شوروي د رنګېدو په باب وپوښتل، هغه وويل: ((په کمونيزم کې غټ مشکل د تجربې تکرار و.)) د هغه نظر دا و؛ يوه تجربه چې څو ځله تکرار شي، نوښت نه رامنځته کوي، بلکې همغه څه چې دي همغه بيا ترلاسه کېږي. روهي صيب خپل دا مفهوم په يوه مثال کې لاښه واضح کړ. هغه وويل: ((يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسي انجنير يو نکلي چاپير جوړاوه، هر کال به يې همدا تجربه تکراروله، معاش به يې هم ثابت و، که لږ څه به يې په ډيزاين کې تغيير راوړ، بيا به يې هم همغه معاش و، نو بنا پر دې، دې نوې تجربې او نوښت د ده په ژوند کې کوم خاص بدلون نه راوسته، نو ځکه خو د انسان د فطرت له مخې چې له خپلې شخصي ګټې سره يې لري، دی د بېته نه هڅېده چې لا نوې تجربه وکړي، خو که په مقابل کې په جاپان کې يو انجنير يو کال يو ماډل موټر جوړاوه او بل کال يې په هغه کې بدلون راوسته، نو د فابريکې خاوند ته دې بدلون ګټه رسوله او په مقابل کې يې نه يوازې دې انجنير ته تنخوا زياتوله، بلکې څو موټر يې هم په تحفه کې ورکول، نو په دې ډول انجنير تشويقېده، چې بل کال ته تر دې ښه ماډل موټر جوړ کړي، نو ځکه هلته په تجربه کې نويوالی راته او دلته همغه تجربه بيا تکرارېدله، د تجربې همدغه تکرار د کمونيزم او شوروي د پرمختګ مخه ونيوله.))

کاني صيب وويل: ((رښتيا هم فکري سانسور د پرمختګ مخه نيسي)). هغه زياته کړه: ((روسيه کې اوس د فکر ازادي شته خو بيا هم لا ډېره ازادي نه ده رامنځته شوې، د اقتصاد په برخه کې ډېر پرمختګ شوی، روسيې د خپلو تېلو او ګازو بيې ډېرې لوړې کړې او له دې لارې ډېر عايدات ترلاسه کوي. همدا راز د منځنۍ اسيا هغه ګاز چې د روسيې له لارې نورو هېوادونو ته انتقالېږي، روسيه له هغو څخه هم ډېر ټکس اخلي، داسې هم ده چې دوی له منځنۍ اسيا څخه ګاز په ارزانه بيه اخلي او پر نورو يې په لوړه بيه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خرڅوي.)) کاڼي صيب اکثره هغو ودانيو او اباديو ته ګوته نيوله چې د همدې تېرو څو کلونو په بهير کې جوړې شوې دي. کاڼي صيب وويل: ((سره له دې چې دلته ډېر شيان نوي جوړېږي، خو بيا هم مسکو د نړۍ له هغو ښارونو څخه دی چې ډېره قيمتي په کې ده.)) په لاره کې ډېره زياته ګڼه ګوڼه وه ، نږدې يو نيم ساعت مو په لاره کې تېر کړ، موږ سره دا ځل د ترافيکي پوليسو موټر هم مل نه و، يوازې يو امنيتي کس راسره و، چې مخکې سېټ کې ناست و، يو نيم ساعت وروسته د راډيو مرکز ته ورسېدو.

د مسکو انګازه: دا د هغې راډيو نوم دی چې موږ يې مرکې ته بللي وو. شل دقيقې له دوو څخه تېرې وې چې د (مسکو انګازه) راډيو مخې ته ورسېدو، مرکې ته لالږ وخت پاتې دی، زما په لاسي کامره کې بېټرۍ کمزورې وې، نوې بېټرۍ مو هملته په يوه دوکان کې په (۱۲۲) روبله واخيستې، شاوخوا لږ څه پلې وګرځېدو، د (مسکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګازه) راډیو شاته د انځورګرۍ یوه تاریخي کوڅه ده، چې ډول ډول عکسونه او لاس کښلي انځورونه په کې خرڅیږي، دغه کوڅه د (ستاري اربات) په نامه یادیږي او د مسکو ښار د منځنۍ برخې له ډیرو پخوانیو کوڅو څخه ده. هلته داسې انځورګر یا رسامان ولاړ وي، چې که څوک وغواړي انځور یې جوړ شي، نو په نږدې یوه ساعت کې یې ښکلی انځور په لاس جوړوي، ډیرې ښې او قیمتي

تابلوګانې هم هلته خرڅیږي، په دې کوڅه کې تر ګرځېدو وروسته بېرته د راډیو ستېشن پر لوري وخوځېدو چې د (نووی اربات) کوڅه کې یې موقعیت درلود. دا راډیو لکه په کابل کې د اف. ام (FM) راډیوګانو په شان وه، چې په مسکو کې زیات اورېدونکي لري، ژوندي پروګرامونه یې هم زیات دي، په موټرو کې ډېره ښه اورېدل کېږي، یو زیات شمېر اورېدونکي ورته راساً ټلیفونونه کوي، دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته نظرونه راليږي او خپلي پوښتني ترې کوي. پنځه لس کم درې بجې د راډيو دفتر ته پورته شو، د تلاشۍ له نورمالو قواعدو معاف شو، ځکه چې يوه مسئوله ماموره موږ ته په لومړي منزل کې د تلاشۍ محل ته راکښته شوه، په لفټ کې پورته شو، دفتر ته لاړو، په دفتر کې پر يوې اوږدې څوکۍ کېناستو، په دې اداره کې مې پر دېوالونو ټول هغه ځړېدلي ستاينليکونه او مډالونه وليدل چې دې راډيو ته د بېلابېلو موسساتو، ارګانونو او اشخاصو له خوا ورکړل شوي وو. همدارنګه د روسيې او نړۍ د ځينو معتبرو شخصيتونو تصويرونه هم ځوړند وو، چې دې راډيو ته پر بېلابېلو وختونو د مرکو لپاره راغلي دي. لږه شېبه وروسته يې يو يو ګيلاس چای راوړ، مسوولې ماموري وويل: ستاسو مرکه پر (۳) بجو پيلېږي، ما کاڼي صيب ته وويل: ((مرکه ژوندۍ ده؟)) هغه وويل: ((هو ژوندۍ ده.)) ما د راډيو ستوډيو ته ډېره سودا لرله، چې څنګه به وي، ځکه دا زما يو ارمان دی چې موږ هم يو راډيو ټلويزيون او ښکلې ستوډيوګانې ولرو. ستوډيو ته ورننوتو، په ستوډيو کې مې ټول شيان له نظره تېر کړل، د افغانستان تر ستوډيوګانو ښکلې وه، خو بيا هم هغه شان چې ما اټکل کاوه هغومره ښکلې نه وه، ټول وسايل يې په چت کې نصب وو، موږ د يوه ګردې مېز تر شا کېناستو، يوې ښځينه ژورناليستې او يوه نارينه خبريال له ماځخه پوښتنې پيل کړې، طاهر کاڼي د هغوی خبرې ماته او زما يې هغوی ته ژباړلې او راساً خپرېدلې، درې دقيقې دريو څخه تېرې وې چې مستقيمه مرکه پيل شوه. په پيل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې په مسکو کې د جوړ شوي کنفرانس په اړه پوښتنه وشوه او ما د کنفرانس هدفونه او د افغاني هئيت ترکيب ورته تشريح کړل، ورپسې يې په افغانستان کې د پرمختګونو په اړه وپوښتل، دوی وويل دلته داسې فکر کېږي، چې افغانستان کې چندان پرمختګونه نه دي شوي؟ ما ورته د افغانستان پرمختياوې او حالات پر درېو برخو ووېشل او بيا مې تشريح کړل: مثبت پرمختګونه، منفي پېښې او ځينې هغه کارونه چې بايد ترسره شوي وای، خو ترسره نه شول. دوی پوښتنه وکړه، چې په افغانستان کې پر ښځو ډېر ظلمونه کېږي او هېڅ حقوق نه ورکول کېږي، ما ورته په ځواب کې وويل: ((د ښځو د حقوقو په برخه کې يو هغه مشکلات دي چې له پېړيو پېړيو راهيسې پاتې دي، په هغو کې د مذهب په نامه بنديزونه، ټولنيز او کلتوري دودونه هر يو پر خپل ځای خپل تاثير لري، چې دا ستونزې بيا په څو کلونو کې نه شي اوارېدلای، د دې ډول ستونزو اوارولو ته ډېر وخت په کار دی، خو د افغانستان د اساسي قانون له مخې ښځې او نر د قانون پر وړاندې مساوي او برابر حقوق لري، له سياسي پلوه د افغانستان اساسي قانون د ښځو حقوق دومره خوندي کړي، چې ان په ډېرو پرمختللو هېوادونو کې هم د ښځو د سياسي ژوندانه په برخه کې دومره تضمين نه شته، همدا اوس د افغانستان په پارلمان کې په سلو کې (۲۷) ښځينه استازې دي، چې دا شمېر د روسيې او امريکا په شمول د نړۍ په يوه پرمختللي هېواد کې هم نه شته، همداسې نور پرمختګونه.)) دوی بيا په افغانستان کې د ازادې ميډيا په باب

(c) ketabton.com: The Digital Library

وپوښتل او ویې ویل دلته داسې ویل کېږي، چې هلته د میډیا په برخه کې ډېر پرمختګ نه دی شوی، ما ورته په ځواب کې وویل: ((هره هغه ټولنه چې له جنګ او اختناق څخه راووځي ټول مشکلات یې په یوځایي توګه نه حلیږي، طبعاً مشکلات شته، خو د رسنیو په برخه کې پر ډېر کم وخت په افغانستان کې دومره پرمختګ شوی، چې ساری یې د نړۍ په هېڅ هغه هېواد کې نه لیدل کېږي، چې تازه له جګړې څخه راوتلی وي، همدا اوس په افغانستان کې نږدې سل ازادې راډیوګانې فعالیت لري، تر لسو زیات ازاد ټلویزیونونه او تر نږدې یوزر عنوانو پورې بېلابېلې چاپي خپرونې فعالیت لري، دا د افغانستان په شان یوه هېواد لپاره ډېر لوی پرمختګونه دي، ان په ډېرو پرمختللو هېوادونو کې هم رسنیو پر دومره لږ وخت دومره زیات پرمختګ نه دی کړی.)) زموږ د مرکې په ترخ کې یو شمېر اورېدونکو چې دا راډیو یې اورېدله، په ژوندۍ بڼه ټلیفونونه هم وکړل او د همدې مسایلو په اړه یې پوښتنې وکړې، ما ورته ځوابونه ورکړل، زما لپاره ښه ګرمه او د دوی لپاره یوه معلوماتي مرکه وه، دوی ته هم تازه معلوماتو او ارقامو خوند ورکړ. د بېلګې په توګه ما د پوهنې په برخه کې ورته داسې معلومات ورکړل او ورته ومې ویل چې تر (۵۰۰۰) پورې نوي ښوونځي جوړ شوي، د مهاجرینو په برخه کې مې وویل چې نږدې دوه نیم ملیونه مهاجر بېرته خپل هېواد ته راستانه شوي، نږدې (۳۵۰۰) کیلو متره سړک په اساسي ډول جوړ شوی، د سیاسي او ټولنیزو پرمختګونو په باب مې هم ورته رڼا واچوله، ځینې نیمګړتیاوې مې هم بیان کړې، ومې ویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې سیاسي عدالت تامین شوی نه دی، جنګسالاران واکمن دي، په ټول هېواد کې امنیت تامین شوی نه دی، اداري فساد او رشوت زیات شوی، د ملکي تلفاتو شمېر ورځ پر ورځ زیاتېږي، ځینې مشخص تنظیمونه او جګړه ماران تر هر چا زیات واک لري، سره له دې چې د جمهوري ریاست او ملي شورا لپاره انتخابات شوي، خو قدرت لاهم په واقعي مانا ولس ته نه دی انتقال شوی. دا ډول معلومات دوی ته په زړه پورې وو، نو ځکه د روسي او روسۍ دواړو خبریالانو لپاره دا جالبه مرکه وه. مرکه چې پای ته ورسېده، نو دوی ډېر خوشاله وو زیاته مننه یې وکړه، موږ ترې خدای پاماني واخیسته، یوې ماموري موږ د راډیو تر خروجي دروازې پورې بدرګه کړو او په دې توګه د (مسکو انګازه) راډیو له ودانۍ څخه رابهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسکو څو يادګاري ځايونه

کله چې له راډيو څخه رابهر شو، نو يو څه وخت مو درلود، چې د مسکو ځينې ځايونه وګورو، زموږ بل ملګری (امبل خان) تيار له خپل موټر سره موږ ته منتظر و، زه (يون)، طاهر کاڼی صيب او له موږ سره يو کس امنيتي ساتونکی دريواړه د امبل خان په ګاډي کې کېناستو، امبل خان وويل: ((راځئ يو تاريخي ډګر به در باندې وګورو، په دې ډګر کې پر فاشيزم باندې د پخواني شوروي د برې يادګاري څلی جوړ شوی،دغه ډګر د (پارک پابېدي) په نامه

يادېږي. پخوا دې ځای ډېر ارزښت درلود، خو د شوروي تر ړنګېدو وروسته هغه شان ارزښت نه لري او نه په کې هغه ګڼه ګوڼه وي، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا هم ډېر خلک دلته راځي، ډول ډول ګلان هم شته لږ به پلي هم وګرځو.)) تر یو څو دقیقو مزله وروسته دې ډګر ته ورننږدې شو، په لاره کې مو د روسیې د بري هغه دروازه (تاق) ولیده چې دوی یې د بري دروازه بولي. شکل او جوړښت یې کټ مټ په پغمان کې د ازادۍ څلي (تاق ظفر) ته ورته و. د تاق ظفر په څېر دا لویه دروازه د فرانسوي امپراتور ناپلیون پر لښکر د بري یادګار دی. ناپلیون پر (۱۸۱۲م) کال پر روسیې حمله وکړه او پر (۱۸۱۴م) کال یې ماتې وخوړه، د بري دروازه چې پر (۱۸۲۹م) کال یې بنسټ ایښودل شوی و، پر (۱۹۶۲م) کال دې ځای ته انتقال او په اوسنۍ بڼه ودانه شوه. دا څلی د یو داسې لوی واټ په منځ کې جوړ شوی چې د مسکو ښار له مهمو او لویو واټونو څخه ګڼل کېږي او هر پلو ته یې موټر په څلورو پنځو لیکو کې روان وي، خو له دومره پراخو سړکونو سره سره بیا هم د موټرو ګڼه ګوڼه او ترافیکي ځنډ و خنډ په کې له ورایه

محسوسېږي. تر څو دقیقو مزله وروسته هغه ډګر ته ورسېدو چې پر فاشیزم باندې د بري یادګاري څلی په کې جوړ شوی و، دا یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی او ارت ډګر و، مخکې تر دې چې له موټر څخه کښته شو، امبل خان وویل: ((چترۍ به را واخلم خامخا باران و نه شي))، مور وخندل ومو ویل: ((نه بابا هوا دومره ترخه نه ده چې باران وشي.)) امبل خان وویل: ((د مسکو پر هوا باندې باور نه شته))، خو ماته هېڅ ممکنه نه ښکارېده، چې ګنې باران دې وشي. په واټ کې مو قدم وهل پیل کړل، هرې خواته سره او ژېړ ګلان وو، سره ګلان یې کټ مټ لکه په دښتو کې د غاټولو د ګلانو په شان وو، امبل خان وویل: ((دا ګلان ټول یوه اوونۍ عمر لري، یوه اوونۍ وروسته له منځه ځي))، د ګلانو پر دې لنډ عمر ډېر خفه شوم، امبل خان وویل: ((دلته او د مسکو په نورو اکثرو واټونو کې چې دا ګلان ګورې، دا هره اوونۍ نوي ایښودل کېږي، خپل خاص موسم لري.)) په کوم ځای کې چې موږ پلي شو دغه ځای د بري یادګاري ځلی او شاته یې پر فاشیزم د بري د یو لوی موزیم او یادګاري کمپلکس ودانۍ ده. دغه ټول کمپلکس په یوه پارک کې موقعیت لري، چې د (بري پارک) په نامه یادېږي او د دې ودانۍ شاته نور ډېر پراخ دی. دغه پارک او د بري پارک کمپلکس په (دیارلس نیم هکتاره) ځمکه کې پروت دی او د بېلابېلو ادیانو د پیروانو په درناوي په درېو خواوو کې یې یوه عیسوي کلیسا، یو مسجد او یوه یهودي سیناګوګیا جوړ شوي دي. پر فاشیزم د بري ځلی یو سل څلوېښت اعشاریه اته (۸، ۱۴۰) متره جګوالی لري او د جنګ د (۱۴۱۸) ورځو او شپو سمبولیکه څرګندونه کوي. پر (۱۹۵۸ م) کال د وخت واکمنو پرېکړه کړې وه، چې پر دې ځای به دغسې یو پارک جوړېږي، خو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پارک اوسنۍ بڼه او دغه ودانۍ د (۱۹۹۵م) د مې پر نهمه نېټه، پر فاشيزم د بري د پنځوسمي کاليزې په وياړ پرانيستل شوه. پخوا شورويان او اوس روسان هر کال د مې پر نهمه نېټه پر فاشيزم د بري پر جشن ډېر وياړي او د هغه وخت د جنګ د ګډونوالو ډېر قدر کوي، دوی وايي چې دا د دوی لپاره له اوښکو ډک جشن دی، ځکه شل مليونه شورويان په کې وژل شوي او يا له لوږې مړه شوي دي. دوی په پام کې لري، چې پر راتلونکي (۲۰۱۰م) کال پر فاشيزم د

محمد طاهر کاني، يون او امبل خان

بري پينځه شپېتمه کليزه په ډېر شاندار ډول ونمانځي. په دې لوی ډګر کې شاوخوا وګرځېدو، عکسونه مو واخيستل. نور ګڼ خلک هم ټول پلي ګرځېدل، يادګاري تصويرونه يې اخيستل، د نږدې دوه سوو مترو په واټن پر فاشيزم باندې د بري ځلې پر لوري وخوځېدو، ځلې ته لانه وو رسېدلي چې تورې ورېځې راښکاره شوې، ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم ځاځکي ځاځکي باران پيل شو، ما فکر کاوه څه زموږ په وطن

کې خو وايي: ((توره وېرول کوي، سپينه اورول)) خو دلته خبره سرچپه شوه، له ځاځکي ځاځکي باران سره باران نور هم زور واخيست، موږ په ډېر تکليف د ځلي ترځنګ يو څو قطعې عکسونه واخيستل، نور باران لاندې کړو، امبل خان چترۍ زما پر سر نيولې وه، ماته يې ويل: ((ته خو بلې غونډې ته هم ځې، بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوند نه شې او که موږ لامده هم شو، پروا نه کوي، موږ ورسره بلد

يو.)) کاڼي صيب، امبل خان او زموږ روسي امنيتي مسول خو باران دومره وځپل چې تنې يې هم ورته وچه پرې نه ښوده، يو څو دقيقې مو څلي ته ورځېرمه د يوه دېوال غاړې ته چې يو څه سرسوری يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

درلود، پناه وروړه، خو هلته هم ګڼه ګوڼه زیاته وه، د ودرېدو ځای نه و، لنډه دا چې باران ښه وشاربلو، که څه هم باران ولاړ نه و، خو زور یې یو څه کېناست، بېرته د ګاډي د پارکېنګ پر لوري

د ورښت پر مهال د مسکو یو واټ

وخوځېدو، یخ هم ښه وششنولو. دا ځای که څه هم ډېر په زړه پورې و، خو موږ د شرکنده باران په وجه خوند ترې وانه خیست، خوند خو لاڅه کړې، چې په راتګ هم پښېمانه وو، تر موټر مو ځانونه ورسول، ځانونه مو ټکوهل، په موټر کې چې کېناستو، نو امبل خان د موټر بخاری چالان کړه، ورو ورو یې له موږه د یخنۍ ښپې لرې کړې، موټر کې ناستې او راحت ډېر خوند وکړ او د افغانستان د سفارت پر لوري رهي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ماښامنۍ په افغاني سفارت کې

تر نیم ساعت مزله وروسته سفارت ته ورسېدو، په لاره کې پرله پسې باران د مسکو فضا تیاره کړې وه، په مسکو کې د داسې وربښت په حالت کې پلی تګ راتګ اسانه نه وي، ونې او بوټي ټول وینځلي ښکارېدل، کله چې سفارت ته ورسېدو، نو موټر مو د سفارت مخې ته په یوه ځای کې پارک کړ، سفارت ته داخل شو، موږ او نورو مېلمنو ته د سفیر (زلمي عزیز)، کلتوري اتشې ډاکټر

لطیف بهاند، د پوځي اتشې مرستیال عبدالله اندړ او د سفارت نورو کارکوونکو هر کلی ووایه. موږ باران ډېر ځپلي وو، ځو شېبې مو د ښاغلي اندړ صیب په دفتر کې تېرې کړې، یو ګیلاس چای مو وڅښه، ځو نور افغانان (د سفارت کارکوونکي) هم هلته ناست وو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو بل سره مو تر تعارف وروسته، د هېواد پر حالاتو لنډې خبرې وکړې. بیا لاندې تلخونې (تکاوی) کې د کلتوري اتشې (بهاند صیب) دفتر ته کښته شوم، هلته ښاغلی اسدالله دانش، عبدالغفور لېوال، خپله بهاند صیب او یوه روسی مېرمن سره ناست وو، پر ډوډۍ خوراک مصروف وو، د ملایانو په خبره؛ لذیذ لذیذ طعامونه یې پر دسترخوان هموار وو. ماته یې ټینګ ست وکړ، ما ویل نه زه

یون، خدای نظر سرمچار او استاد نسیم ګل توتاخیل

به هال ته لاړ شم او له ټولو سره به یوځای ډوډۍ وخورم، له هغوی څخه د سفارت هال ته لاړم. په مسکو کې د افغانستان سفارت د افغانستان خپل ملکیت دی دا هم لکه د افغانستان د ځینو نورو سفارتونو د ودانیو په شان په افغانستان کې د بحران تر پیل دمخه حکومتونو د هڅو برکت دی. دا ودانۍ پر (۱۹۰۴ م) کال د هغه مهال د نومیالي مهندس (کیکوشف) له خوا جوړه شوې ده او پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۹۲۱م) کال د هغه مهال د شوروي حکومت له خوا د امیر امان الله خان حکومت ته ډالۍ شوې ده، چې د مسکو ښار د منځنۍ برخې د «پوورسکایا» په کوڅه کې واقع ده. دا یوه لویه دوه پوړیزه ودانۍ ده چې د سفارت ټول اداري ضرورتونه په کې پوره کېږي. کله چې د سفارت په لاندیني پوړ کې هال ته لاړو، نو اکثره برخوال راغلي وو او نور هم د راتګ په حال کې وو. په هال کې د شلو تنو په شاوخوا کې اشخاصو ته څوکۍ او کوچنونه ایښي وو، البته هال د نورو څوکیو د ځایونې ځای هم درلود. سفیر او نورو کارکوونکو مېلمنو ته هر کلی وایه او هر یو سره به د لنډ وخت لپاره ودرېده،

حاجي فضل کریم، نادرخان کټوازی، محمد عالم ایزدیار او سلیمان لایق

مېلمانه هم دوه دوه او درې درې تنه سره یوځای شوي وو او خپل خپل مجلسونه یې کول، په سفارت کې نه سفیر او نه هم کوم بل چا څه وینا وکړه. یوه نارسمي ناسته وه، چې هدف یې یوازې افغاني

(c) ketabton.com: The Digital Library

هئیت ته مېلمستیا وه. البته په دې مېلمستیا کې د کنفرانس یو شمېر روسي مامورین هم شامل وو. دې هال ته ورشېرمه په بله خونه کې ډوډۍ تیاره شوې وه، ښه مکلفه افغاني ډوډۍ وه. په بهر کې خپله ډوډۍ داسې یو نعمت وي، چې هر افغان یې ارمان کوي. ډوډۍ مو په ډېره ارامۍ وخوړه، خو د خوراک ترڅنګ مو خبرې او

مجلسونه هم ترسره کړل. د ډوډۍ پر مهال ماته وویل شول، چې ستا په شمول څو تنه نور یو بل مطبوعاتي کنفرانس ته دعوت دي، څو شېبې نور هم په سفارت کې پاتې شو، نور ټول په خپل موټر کې لاړل او موږ څو تنه بیا د مطبوعاتي کنفرانس په نیت سفارت ته ورشېرمه د یوې بلې ودانۍ پر لوري وخوځېدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له نیوزویک اوونیزې سره ناسته

د تګ پر مهال زه (یون)، په ولسي جرګه کې د ننګرهار د خلکو استازی (ببرک شینواری)، د پکتیکا استازی (سید اسحق ګیلاني)، ښاغلی احمد سیدي او د کابل پوهنتون استاد ښاغلی نسیم ګل توتاخېل سره ملګري وو. تر یو څو دقیقو مزله وروسته هلته ورسېدو. د یوه هوټل لومړي پوړ ته پورته شو، دېره تاریخي ودانۍ معلومېده، د لرګي لویې دروازې او په هغو کې شوی نقش د هغې د تاریخي هویت ځرګندونه کوله، د هوټل په نورو برخو کې هم زیات لرګي کارېدلي وو، چې له اوسنیو هوټلونو څخه د دې هوټل ځرګند توپیر یې ښکاراوه. موږ یې یوې خونې ته دعوت کړو، هلته یو اوږد مېز ایښی و، پرده پرې غوړېدلې وه، څلور څوکۍ یې یوه خوا څلور بله خوا، دوه څوکۍ په سر او دوه یې په بر کې ایښودل شوې وې، پر مېز له معمول سره سم د هوټلوالۍ کلتور عملي شوی وو، دسمالونه، ګیلاسونه او قابونه پرې ایښي وو، د څښاک او خوراک دوارو ترتیبات نیول شوي وو. په پیل کې خو موږ ته ویل شوي وو چې دلته یو مطبوعاتي کنفرانس دی، خو کله چې د مېز دې ځرنګوالي ته متوجه شو، نو پته راته ولګېده چې دلته یې یوې ګډې مرکې ته رابللي یو. که موږ هر یو له دې حالت څخه خبر وای، نو کېدی شي چا ورته زړه نه وای ښه کړی، ځکه چې ټول ښه ستړي وو او هر یو غوښتل چې ژر خپل استراحتځي ته لاړ شي او ارام وکړي. کله چې د مېز تر شاکېناستو نو لومړی دوی ځان معرفي کړ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(الیا) او (ایرد) د نیوزویک اوونیزې مسوولین یو. دوی وویل: ((نیوزویک دلته په روسیه کې هم خپرېږي، له امریکایي نیوزویک سره همکاري لرو، خو موږ مستقل یو، چا سره تعلق نه لرو، خپله کار کوو، خپله ځو، خپله یې لیکو، د روسیې په اخبارونو کې دا یوه مهمه اوونیزه ده.)) تر دې وروسته موږ هر یو خپل ځان معرفي کړ. طاهر شینواری چې په مسکو کې د مېشتو افغانانو له جملې څخه دی، پر روسي ژبه ښه پوهېږي، هغه هم زموږ ملګری و او د ژباړې چارې یې سرته رسولې. زموږ د ډلې تر تعارف وروسته هغوی خپله لومړۍ پوښتنه پیل کړه:

پوښتنه: د روسیې او افغانستان د دې صفر روابطو په باب څه نظر لرئ، د سفر هدف مو څه دی؟

لومړي اغا صیب (سید اسحق ګیلاني) خبرې پیل کړې، د دې پوښتنې په ځواب کې یې وویل: ((روسیه زموږ لپاره ډېر اهمیت لري، روسیې افغانستان سره پخوا ښه اړیکي درلودل، موږ هیله لرو، چې روسیه پخواني اړیکي بېرته ټینګ کړي، زه د افغانستان د خلکو په استازۍ د روسیې له خلکو غواړم له افغانستان سره په اقتصادي، تجارتي او نورو برخو کې خپلې دروازې بېرته خلاصې کړي، افغانستان په شپږ ویشت کاله جنګ کې ډېر خراب شوی، بیا جوړونې ته ضرورت لري.))

دویمه پوښتنه: له امریکایانو سره مو مناسبات څنګه دي، تاسې څه فکر کوئ، څه پېښېږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پوښتنه له ټولو څخه وه، خو ښاغلي ببرک شینواري لږ چالاکي وکړه، ژر یې داپوښتنه ماته راجع کړه، ویې ویل: ((یون صیب د دولت په امنیت شورا کې دی، د دولت په نمایندګۍ به دی دې پوښتنې ته ځواب ورکړي.))

ما وویل: ((سمه ده، ځواب به یې ورکړم، خو په خپلې استازۍ، نه د دولت په استازۍ، ځکه چې دولت کې خو هر ډول خلک دي، زه د هغوی استازي نه شم کولای.

زما نظر خو دادی چې د سپټمبر د یوولسمې نېټې تر پېښې وروسته امریکا ته د دې زمینه برابره شوې، چې افغانستان کې پوځي حضور ولري. د ملګرو ملتونو د امنیت شورا د پرېکړې له مخې چې روسیه هم په کې شامله وه، امریکایانو افغانستان ته لښکر کشي وکړه او بیا تر هغه وروسته د نړیوالو په مرسته د بن کنفرانس جوړ شو، لومړی موقت، بیا انتقالي او بیا منتخب حکومت رامنځته شو او د افغانستان حکومت دغه بېلابېلې بڼې خپلې کړې، دا چې یو هېواد بل هېواد ته لښکرې لېږي، طبعاً هغوی د خپلو ګټو د خوندیتوب لپاره دا کار کوي، خو افغانستان ته د امریکا راتګ د ملګرو ملتونو د پرېکړو له مسیره تېر شوی، د دواړو حکومتونو ترمنځ مناسبات ډېر ښه دي، خو د ملکي تلفاتو او د کورونو د تلاشۍ او ځینو نورو مسایلو پر سر اختلافات شته، دا چې هلته څه پېښېږي، ټول پرې خبر یو، خصوصاً په امنیتي برخه کې اند ېښنې شته، د جګړې پراختیا د زیات تشویش وړ خبره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما خبرو پسې ښاغلي احمدسيدي خبرې پيل کړې، هغه وويل: ((د افغانستان مشکل يو منطقه يي مشکل دی، بايد د منطقې هېوادونه لکه روسيه، د منځنۍ اسيا هېوادونه، ايران، پاکستان، چين او هندوستان د دې مشکل لپاره په ګډه کار وکړي. د دې ترخنګ په دولت کې اداري فساد، مخدره مواد، ناکامه دولتداري او نور ټول په دې کې شامل دي چې حالات يې خراب کړي دي.))

پوښتنه: امريکايان له معتدلو طالبانو سره مذاکره غواړي؟

سيدي صيب ورته په ځواب کې وويل: ((فکر نه کوم چې دا کارونه کومې نتيجې ته ورسېږي.))

پوښتنه: زلمی خليلزاد په دوبۍ کې له طالبانو سره خبرې کوي؟

سيدي صيب: ((دا هسې اوازې دي، د شهرت لپاره اوازې خپروي، حتی کرزی هم د زړه له کومي طالبانو سره روغه جوړه نه کوي.))

دې پسې ببرک شينواري د پوښتنې ځواب وغځوه: ((د نن ورځې طالبان له پرونيو طالبانو سره فرق لري. صوبه سرحد کې يې ډېرې سيمې نيولې دي، قبايلي سيمې يې نيولې دي، اوس په مليونونو خلک په

(c) ketabton.com: The Digital Library

قبايلي سيمو کې راپورته شوي، پخوا يوازې چيچن، عرب او نور وو، خو اوس خبره ډېر لوړ حد ته رسېدلې ده. کېدی شي د دوی له يو غټ ګروپ سره خبرې وشي، خو خاصو طالبانو سره خبرې ونه شي. مهمه خبره دا ده چې خبرې څنګه وشي؟ که د افغانستان په باب خبرې وشي، ښه به وي.))

دې پسې ما (يون) ته هم پر پورته موضوع د تبصرې بلنه راکړل شوه، ما وويل: ((د طالبانو تر چتر لاندې څو ډلې راټاله دي: يو ګروپ خپله القاعده دی چې هغوی چاسره خصوصاً له خپلو مخالفينو سره د خبرو او مفاهمې کومه سابقه نه لري، دويمه هغه ډله ده چې د طالبانو په نامه فعاليت کوي، خو اکثره د پاکستان له استخباراتو سره اړيکي لري او افغانان هم نه دي، بله ډله هغه افغان طالبان دي چې د امريکايانو له خوا يې واک نسکور شو، افغاني طالبانو سره خبرې ممکنې دي، خو هغه وخت چې د افغانستان د حکومت په سياسي او امنيتي سکتور کې پراخ اصلاحات راشي، پوځ په واقعي مانا ملي او بې طرفه شي، د مشخصو سياسي ډلو له انحصاره ووځي او هېڅ افغان يې پردی ونه ګڼي، د دې ترڅنګ د طالبانو ځينو مخالفو ډلو ته چې په حکومت کې د بهرنې فشار په وجه تر حده زيات امتياز ورکړل شوی، دا نامشروع امتياز يې د عدالت حد ته راټيټ شي تر هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته که خبرې پیل شي او نړیواله ټولنه په تېره بیا امریکایان هم د دې خبرو یوه تضمیني برخه وي، کېدی شي خبرې یوې مطلوبې نتیجې ته ورسېږي.

ما چې خپلې خبرې خلاصې کړې نو توتاخېل صیب ته مې چې تر دې وخته یې هېڅ خبرې نه وې کړې او اوسپله یې هم ښه تنګه شوې وه، پام شو، ما وویل: ((مونږ ټولو خو خبرې وکړې، اوس نو د توتاخېل صیب نوبت دی څه یې چې زړه غواړي، هغه دې په زور او زېر سره ووایي)) بیا نو توتاخېل صیب خپلې خبرې داسې پیل کړې: ((افغانستان د تاریخ په اوږدو کې له ډېرو مشکلاتو سره مخامخ شوی دی: اول د تزارې روسیې او برتانوي

هند ترمنځ د لویې لوبې مشکل روان و، بیا د امریکا او شوروي اتحاد ترمنځ رقابت روان و، دریېم د بن کنفرانس نیمګړتیاوې دي، چې تاثیرات یې تراوسه منفي دي، اوس د انتخاباتو مشکلات دي، د خارجي قواوو شتوالی دی، طالبان بل اړخ دی، په تېرو اوو کلونو کې نړیواله ټولنه او افغان حکومت دواړه ناکام دي، زمونږ وړاندیز دا دی، چې یوه رښتینې لویه جرګه دې جوړه شي او درې مهم سوالونه دې حل کړي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ېرش کاله کېږي افغانستان د لويو قوتونو د جګړې ډګر دی، موږ غواړو له طالبانو او وسلوالو مخالفانو سره په رښتيني ډول خبرې وشي، نو ځکه موږ د بارک اوباما وروستی وړانديز تائيدوو، خو د عسکرو د ډېرولو نظر نه تائيدوو. که چېرې اوس ټاکنې وشي، نو دا انتخابات به تحميلي شکل ولري، واقعي ټاکنې به نه وي. شل فيصده خلک په ښارونو او نور په اطراف کې اوسي، (۲۰-۲۲) ولايتونو کې امن نه شته، خلکو د انتخاباتو کارتونه نه دي اخيستي او که اخيستي يې هم وي مخالفين کولای شي په اسانۍ سره انتخابات اخلال کړي، تاسو نه شئ کولای پر هر صندوق عسکر ودروئ، اوسنۍ وضعه هغه حالت ته ورته ده، چې د پخواني شوروي اتحاد پر وخت وه، موږ د تېرو انتخاباتو تجربه لرو، دا ټاکنې به شفافې نه وي، اوس خارجي فکتور ټاکونکی رول لري، که ټول ولس وغواړي يو څوک جمهور رئيس شي، خو چې امريکا او ناټو يې ونه غواړي، هغه جمهور رئيس کېدلای نه شي، حکومت له تنظيمونو جوړ دی، اداري فساد زيات شوی دی، ملګرو ملتونو ته هم فساد رسېدلی دی، د خارجي قواوو شتوالی حساس حالت کې دی، روسانو له انګرېزانو او امريکايانو له روسانو عبرت وانه خيست، حل لاره دا ده چې د لويې جرګې له لارې مشکل حل شي.))

د توتاخېل صيب په خبرو پسې اغا صيب (سيد اسحاق ګيلاني) وروستۍ خبرې وکړې، ويې ويل: ((موږ سولې ته ضرورت لرو، څوک چې په دې لاره کې مرسته وکړي، موږ يې هر کلی کوو، نور زموږ مينديې د خپلو ماشومانو مړينه نه شي زغملای، دا که د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانمرګو د بریدونو او یا د امریکایانو د بمباردمان له امله وي، زموږ لپاره غم دی، موږ سولې ته تږي یو.)) اغا صیب د ټولو په استازۍ د نیوزویک اوونیزې له دې مسوولینو او خبریالانو څخه مننه وکړه او دې سره مرکه یا مرکې پایته ورسیدې.

تر هغه وروسته د مېلمستون پر لوري وخوځېدو، تر یوه ساعت زیات مزله وروسته هلته ورسېدو، ښه ستړي وو، ما او کاڼي صیب څو شپې زما د لیکنې پر کمپوز او ژباړې تېرې کړې، خو کمپیوټر کې مشکلات وو، کار ونه شو، کاڼی صیب د خپلې خونې پر لوري وخوځېد او پر ما هم د خوب ښاپېرۍ خپل وزرونه وغوړول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روسيې د مشرانو جرگې له هئيت سره کتنه

د مې (۱۳) مه نېټه د چهارشنبې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاځېدم، پر خپله ليکنه مې يو ځل بيا کار وکړ، تر هغه وروسته مې ليکنه کاڼي صيب ته د ژباړې لپاره ورکړه، اوه نيمې بجې چای ته لاړو، چای مو وڅښنه، ملگرو سره مو گپ شپ ولگاوه، پر پروگرام مو ځان خبر کړ. اته نيمې بجې مو له مېلمستون څخه د خپل پروگرام لپاره ټاکلي ځای ته حرکت وکړ. لاره کې ونې بوټي ټول بيا باران وينځلي وو، ترافيکي پوليسو زموږ د سورلۍ موټر ته لاره خلاصوله، ښايسته مزل مو وکړ، شاوخوا منظرې مې يوه يوه له نظره تېره کړه، د اکثرو افغانانو دا عادت وي، چې کله هم بهر ته لاړ شي، نو چې کومه ښکلې منظره وگوري، زړه يې غواړي چې داسې ځايونه او منظرې يې په خپل وطن کې وي، د ښو افغانانو ښه شيان پر خپل وطن لوربېږي. کله کله به د خوب يوه نرۍ څپه هم راباندې راغله، خو زما عادت دی چې کله هم بهر ته لاړشم، نو کتابچه او قلم مې تيار پر ماشه سواره کړي وي، پر همغه وخت اکثره يادښتونه اخلم او ځينې هم حافظې ته سپارم، لس بجې او پنځه لس دقيقې وې چې د روسيې د پارلمان مشرانو جرگې ودانۍ ته ورسېدو، ټول له موټر کښته شو او د مسوول مامور له خوا تر معمولي چک وروسته ودانۍ ته داخل شو، ډېره لويه او ښکلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ودانۍ وه، شل کم یوولس بجې وې چې مشرانو جرګې ته لاړو، هلته په يوه واړه هال کې چې نږدې پنځوس کسان په کې ځايېدل، کېناستو. هغه ځوک چې تر مېز لږ څه دمخه ورغلي وو، هغوی د اوږده مېز ترشا پر تنظيم شويو ځوکيو کېناستل، نور پاتې کسان شاته پر نورو ځوکيو کېناستل، زه هم شاته پر يوې وروستۍ ځوکۍ کېناستم، خپل قلم او کتابچه مې د ليک لپاره تيار کړل. کله چې ټول پر خپلو ځايونو کېناستو، نو په پيل کې د روسي هيئت له خوا افغاني هيئت ته هر کلی وويل شو. ويناوالو وويل: ((د روسيې فدراسيون له خوا تراوسه پورې داسې يو افغاني هيئت ته هرکلی نه و ويل شوی، فکر کوم زموږ کار به مثمر وي، غواړم د روسيې هيئت غړي درو پېژنم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه (تورشين الکساندر پورفيريوېچ) د روسيې فدراسيون مشرانو جرګې لومړۍ معاون او له افغانستان سره د همکارۍ د کمېسيون غړی يم. زموږ دا بل ملګري (پاتيليېف الېګ ايفګېنېويچ) د مشرانو جرګې غړی او د افغانستان د کمېسيون معاون دی، د دارالانشا غړي هم تشريف لري، دا بل ملګری مې د نړيوالو اړيکو د کمېسيون رئيس دی.

څرنګه چې اوس په شورا کې غونډه روانه ده، د شورا رئيس غونډې ته خپل رپوټ وړاندې کوي، نو ځکه يې په ننني غونډه کې ګډون ونه کړای شو، زه غواړم پر دې خبره ټينګار وکړم، چې زموږ او افغانستان ترمنځ مناسبات ښه کېږي. زموږ مناسبات د ودې په حال کې دي، څرګنده خبره ده چې د فدراسيون شورا غواړي دا مناسبات نور هم پياوړي شي، پخوا موږ له افغانستان سره ښه روابط درلودل، لوړې ژورې په کې تېرې شوې دي، شوروي اتحاد لومړنی هېواد و، چې د افغانستان استقلال يې په رسميت وپېژنده، غواړو مناسبات مو صعودي حرکت وکړي. دوو ټکو ته غواړم اشاره وکړم:

په لومړي سر کې موږ په هېڅ وجه له دې سره موافق نه يو چې تروريزم له اسلام سره اړيکي لري، دا زموږ رسمي نظر دی، په روسيه کې زيات مسلمانان شته، روسيه هم له اسلامي هېوادونو څخه يو دی، ډېر زيات مسلمانان دلته اوسېږي، دا زموږ لپاره يو عنصر دی چې بايد همېشه يې په پام کې ونيسو، زموږ موقف دا دی چې تروريستان کوم نظر لري، دا د هغوی خپل نظر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل نظر مو دا دی، چې خلک فکر کوي افغانستان له مخدره موادو سره تماس لري، په ځينو برخو کې کېدی شي سم وي، خو په ځينو برخو کې نه، زموږ لپاره افغانستان داسې يو هېواد دی چې موږ ته له څو اړخونو اهميت لري: افغانستان په دولتمندۍ کې اوږده تجربه لري، د مخدره موادو ترڅنګ کېدی شي پر نورو برخو هم بحث وشي، که اروپا کې تقاضا نه وای، نو په افغانستان کې به کوکنار نه کرل کېدل. د پارلماني چارو په باب کېدی شي، بحث وکړو، تماسونه ورځ په ورځ زياتيږي، سبا پترزبورګ ته يو بل مشترک هئيت هم راروان دی، په هغه کې بېلابېل هئيتونه شامل دي. اوس ستاسې له هئيت څخه هيله کوم، چې خپل نظرونه واوروي او هيله لرم چې په مشخصو وړانديزونو مشخصو نتيجو ته ورسيږو.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغـانـي هئيـت پـه اسـتازي پـه پيـل كـې ښـاغلي سيد اسـحق ګيلاني ته نوبت ورسېد ، هغه خپلې خبرې داسې پيل کړې:

((زه له تاسې نه تشکر کوم. د خپلو ملګرو په اجازه، د افغانستان د مشرانو جرګې معاون حامد ګيلاني باید راغلی وای، خو زه د هغه او خپلو ملګرو په نمايندګۍ خبرې کوم، زه د افغانستان پـه ولسي جرګه کې د بهرنيو اړيکو د کمېسيون غړی یم، زموږ دا اوسنی هئيت د ولسي جرګې او مشرانو جرګې له غړو او پوهانو څخه جوړ دی، زه ستاسو د خبرو په تائيد په لنډيز سره وايم: موږ د روسيې او افغانستان روابط پر دريو برخو وېشو: لومړی پړاو د افغانستان خپلواکي په رسميت پېژندل دي، دويم پړاو پر افغانستان د شوروي اتحاد حمله وه، دا هم زموږ لپاره يوه نه هېرېدونکې رابطه ده او بل پړاو اوسنی پړاو دی. افغانستان خپلو پخوانيو دوستانو تـه پـه درنـه سترګه ګوري، د هغو د روابطو هر کلی کوو، موږ هیله لرو روسيه د افغانستان د بيا ودانۍ په برخه کې ښه برخه واخلي. موږ د تروريزم ښـکار شـوي يـو، د تروريـزم مرکزونـه پـه افغانسـتان کـې نـه شـتـه، هغوی نه دين لري نه قانون، له تروريزم څخه زموږ هره مور پـه ژړا ده، موږ سـولې تـه اړتيـا لـرو، تروريسـتان پايتخت نـه لـري، کـه افغانستان يـوازې پرېښـودل شي، نـو دا بـه د تروريزم مرکز شي او ټول ګاونډيان بـه ورسره پـه تکليف شي، بـل مشـکل مخدره مـواد دي، کرل کېږي په افغانسـتان کـې خو ګټـه يـې نړيوالـه مافيـا وړي، همدا مافيـا ده چې دا مـواد نورې نړۍ تـه صـادروي، د هيروينـو د جوړولـو درمـل لـه اروپـا څخـه افغانسـتان تـه راوړل کېـږي، لـه دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسانو څخه څوک په دې ملکونو کې نه دي محاکمه شوي، خو تـور همېشه پر افغانانو لګول کېږي، د دولتدارۍ په برخه کې یوه اندازه مشکل لرو، د انتخاباتو یوه دوره مو تېره کړې ده، اوس د ټاکنو په درشل کې یو، زه هیله لرم زموږ خلکو ته دا حق ورکړای شي چې خپـل برخلیـک پـه خپلـه وټـاکي، د افغانسـتان خلـک لـه لاسـپوڅو نظامونو څخه ستړي شوي، انتخاب د خلکو حق دی، نړیوال بایـد

د افغانـانو دې حق تـه قایـل شـي او دا حـق ورتـه حاصـل شـي.)) د ګیلاني صیب خبرې همدلته پایته ورسېدلې، د غونډې چلوونکي وویـل: ((ګیلانـي صـیب نـه مننـه. اوس زه هیلـه کـوم چـې یـو تـن لـه سـناتورانو څخـه او یـو تـن لـه علمـي شخصـیتونو څخـه هـم خبـرې وکړي)) او دې سره یې زیاته کړه: ((موږ ستاسو له تېزس سره موافق یـو، مـوږ بېخـي تیـار یـو افغانسـتان سـره مرسـته وکـړو چـې ډیموکراتیک بنسټونه یې په پښو ودرېږي، لکه څنګه چې تاسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل، د نړۍ هېڅ هېواد د افغانستان پر خلکو د خپل نظر د تحميل حق نه لري؛ کابل نه د واشنګټن او نه د مسکو لاسپوڅى دى، دا خپله د يوه مستقل هېواد مرکز دى، افغانان خپله کولاى شي پرېکړه وکړي، لومړۍ تجربه بريالۍ وه او دا تجربه بايد وغځول شي. زه د افغانستان د انتخاباتو پر قانون نه پوهېږم خو په مشترک المنافعو هېوادو کې د انتخاباتو متخصصين شته، که چېرې ضرورت شي د انتخاباتو د شفافيت په باره کې به تاسې سره مرسته وکړو. له تاسو نه ډېره مننه.)) پر دې وخت د روسيې لوري دې لوړپوړي چارواکي وويل: ((زه اوس د بل افغان هئيت د هرکلي لپاره هوايي ډګر ته ورځم، اوس خپل بل ملګري (پاتيليېف الېګ ايفګېنېويچ) ته وخت ورکوم، دى له افغانستان سره د روابطو د کمېسيون معاون دى.)) تر دې وروسته همدې معاون خبرې پيل کړې: ((ښاغلى ګيلاني او د هئيت درنو غړو! په روسيه کې په ډېر احترام سره د روسيې او افغانستان پخواني مناسبات ياد ېږي په تېره بيا اقتصادي پروژې، په روسيه کې په ادبي برخه کې (سليمان لايق) او په پوځي برخه کې (احمدشاه مسعود) ته په ډېر قدر ګوري، په پنځوسمو کلونو کې چې په غزني، خوست او نورو سيمو کې د لايق اثار د خلکو خوږمره خوښ دي، دلته هم د خلکو خوښېږي. د پارلمان د يوه غړي په توګه موږ کوښښ وکړ داسې يو ګروپ جوړ کړو چې د افغانستان له پارلمان سره خپل روابط ولري او روابط پراخ کړي. موږ ته د افغانستان دولتمندي او په تېره بيا د لويو جرګو جوړول ډېر په زړه پورې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه د هغه کمېسیون غړی یم چې د روسیې او تاجکستان د پارلمانونو ترمنځ جوړ شوی دی. دغه کمېسیون غواړي د دواړو پارلمانونو د انکشاف په برخه کې نور قوانین جوړ کړي، کېدی شي دا تاسو ته هم درکړو او تاسې ترې ممکنه ګټه واخلئ، تجربو داسې ښودلې ده چې د پارلمانونو ترمنځ د روابطو په نتیجه کې د ولسونو ترمنځ همکاري زیاتېږي او اقتصادي پرمختګ رامنځته کېږي. روسیه کولای شي د انرژۍ او اوبو د تنظیم او منابعو په برخه کې پانګه واچوي او له افغان ولس سره مرسته وکړي، مخکې یې هم په دې برخه کې کار کړی دی. زموږ او د منځنۍ اسیا د ځینو هېوادونو ترمنځ د ډله ییز امنیت یو تړون دی. غواړو په پارلماني برخه کې هم داسې یو تړون ولرو. له تاجکستان، قزاقستان او د منځنۍ اسیا له ځینو نورو هېوادونو سره د تروریزم پر ضد د همکارۍ تړون لرو. افغانستان او پاکستان کله په کې د ناظر په توګه ګډون کوي، غواړو د دې هېوادونو د پارلمانونو ترمنځ هم داسې یو تړون ولرو، چې دا هېوادونه یو بل سره همکاري وکړي. تر دې تړون وروسته موږ یو بل سره زیات پوځي تمرینات وکړل، د چین نظامي متخصصین هم حاضر دي چې موږ سره په دې برخه کې مرسته وکړي، په دې برخه کې یو بین المللي کمېسیون فعالیت کوي، هدف دا دی په پوځي برخه کې داسې یو نمونه یي قانون جوړ کړو چې یو بل سره د عاجلو خطرونو پر وخت مرسته وکړي. سره له دې چې اوس د تاجکستان پر پوله روسي قواوې نه شته، خو هلته امنیت ښه دی. وروستی وړاندیز دادی، که د دواړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېوادونو د مشرانو جرګې له خوا يو کمېسيون جوړ شي چې دواړه هېوادونه يو بل سره همکاري وکړي، ګټور کار به وي. مخکې مې له خپل رئيس سره خبرې وکړې، تاسو سره يې د خپلې همکارۍ ډاډ راکړ، افغانستان موږ ته ستراتيژيک ارزښت لري او زموږ پخوانی ملګری دی، افغانستان په سيمه کې ډېر اهميت لري او موږ يې پر وړاندې بې تفاوته نه يو.))

ښاغلي سيداسحق ګيلاني بيا ورڅخه مننه وکړه ويې ويل: ((تاسو يادونه وکړه (يون)، (لېوال) او (توتاخېل) هم زموږ مهمې ادبي څېرې دي او زموږ د تاريخ د ځلانده څېرو په توګه يادېږي، د يو تن نوم مو واخيست د دوی يادونه به زه وکړم، اوس يو بل ټکی يادوم: د افغانستان ولسي جرګه هم د پارلماني هئيتونو په ترکيب کې بين الپارلماني هئيتونه لري، مشرانو جرګې هم دا کار کړی دی، افغانستان د ترکيې او پاکستان د پارلمانونو د بهرنيو اړيکو له کميسيونونو سره رابطې ټينګې کړي، هيله لرم له نورو هېوادونو سره هم دا روابط پراخ شي.))

د ښاغلي ګيلاني په خبرو پسې په مشرانو جرګه کې د پنجشېر د خلکو استازی ښاغلي محمدعالم ايزديار ته نوبت ورسېد، هغه د خپلو خبرو په پيل کې وويل: ((زه د افغانستان د مشرانو جرګې منشي صيب ته بلنه ورکوم چې په پيل کې خپلې خبرې وکړي.)) د مشرانو جرګې منشي وويل: ((زه عبدالخالق حسيني يم، په مشرانو جرګه کې د لغمان د خلکو منتخب استازی او د دې جرګې منشي. (۹۲) کاله کېږي چې د افغانستان او روسيې ترمنځ د دوستۍ تړون

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسلیک شوی دی. د تاریخ په اوږدو کې ډېرې لوړې ژورې لري، ډېر هئیتونه به تللي او راغلي وي خو دا هئیت ډېر اهمیت لري، په دې وختونو کې روابط ساړه شوي باید دا روابط بېرته ګرم شي. زما ملګري به د تروریزم، مخدره موادو او پارلماني روابطو په باب نن خبرې وکړي. تروریزم یوه نړیواله پدیده ده چې روسیه باید د هغې په له منځه وړلو کې مرسته وکړي، تروریستان مسلمانان نه دي، هېڅ تړاو ورسره نه لري، موږ ډېر علاقه مند وو چې د نړیوالې ټولنې په راتګ سره به په افغانستان کې تروریزم ختم شي، خو ختم نه شو لازیات شو، موږ له نړیوالې ټولنې څخه په کلکه غوښتنه کوو، چې د دې پدیدې مخه ونیسي، د مخدره موادو په برخه کې هم د نورې همکارۍ غوښتونکي یو. د پخواني شوروي اتحاد د همکارۍ یوه ښه بېلګه د ننګرهار لوی کانال او د دروټې بند دی، چې د خلکو لپاره یې اوس هم یو سالم مصروفیت برابر کړی دی.

د افغاني هئیت غړي: حسیني، توتاخیل او سراج

اوس دا کانال خراب شوی، زه هیله لرم د روسیې د مرستې په نتیجه کې دا کانال بېرته جوړ شي. دغه راز د لویو لارو جوړول، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابل مرکزي سیلو، پولیتختنیک او نورو برخو کې هم همکارۍ ته اړتیا شته، د کورونو جوړولو فابریکه هم له منځه تللې، دا فابریکه هم باید بیا ورغول شي، د روابطو جوړول او د پارلمانونو نږدې کول پر حکومتونو تاثیر لري، زموږ د هئیتونو تګ راتګ به ملتونه نور هم نږدې کړي، د روسیې هېواد باید اخلاقاً زموږ د هېواد په بیا جوړونه کې همکاري وکړي، د کمیسیونونو یا په پارلمانونو کې د دوستۍ د کمېټو ایجادول یو ښه ګام دی، د قوانینو په برخه کې زما وړاندیز دادی، چې د مشرانو جرګې د جوړښت په باب موږ ته یوه یوه کاپي معلومات راکړئ چې موږ ترې ګټه پورته کړو.))

د حسیني صیب خبرې چې دې حد ته ورسېدې نو په مشرانو جرګه کې د پنجشېر د خلکو استازي ښاغلي محمدعالم ایزدیار خپلې خبرې پیل کړې، هغه وویل: ((زه خوښ یم چې د روسیې فدراتیف د مشرانو جرګې له هئیت سره راته د خبرو اترو زمینه مساعده شوه. مهمې مسلې حسیني صیب او اغا صیب (ګیلاني صیب) یادې کړې، زه غواړم یو څو ټکو ته اشاره وکړم: لومړی له روسي لوري مننه کوم چې تروریزم یې له اسلام سره ونه تړه او مخدره مواد یې له افغانستان سره ونه تړل، دا چې ادبي شخصیت لایق صیب او ((ملي اتل)) احمدشاه مسعود یې د تروریزم قرباني شوی، یاد کړل، مننه کوم.

د تروریزم پر ضد باید یوه منطقه یي هماهنګي رامنځته شي، د پارلمانونو ترمنځ د اړیکو د پراختیا غوښتونکي یو. موږ د روسیې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پارلمان يو لېست ترلاسه کړ، موږ هم يو لېست درلېږلی، خو تراوسه يې درک نه شته، پارلماني روابط ښه دي.))

د ايزديار صيب خبرې همدلته پای ته ورسېدې، موږ يو ځو تنه بايد يو بل ځای ته د مطبوعاتي کنفرانس لپاره تللي وای، د اغا صيب او حسيني په خبرو کې مې هڅه کوله چې کومه وقفه پيدا کړم او له غونډې اجازه واخلم، خو موقع برابره نه شوه، کله چې ايزديار صيب خپلو خبرو ته ټکی کېښوده، نو په همدې ترڅ کې له خپلې څوکۍ پورته شوم، د غونډې له چلوونکي او برخوالو مې اجازه واخيسته، ما وويل: ((موږ څو تنه يو مطبوعاتي کنفرانس ته روان يو، هغه ته د اجازې ترڅنګ د يو دوه جملو اجازه هم غواړم او هغه دا چې مخکې د غونډې ښاغلي چلوونکي وويل: دا حقيقت موږ ته معلوم دی چې تروريزم له اسلام او مخدره مواد له افغانستان سره هېڅ رابطه نه لري. دا ښه خبره ده چې دوی دا حقيقت منلی خو يو بل حقيقت هم بايد ومني چې طالبان له پښتنو سره هېڅ رابطه نه لري، نه طالبان پښتانه دي او نه پښتانه طالبان، ځکه چې طالبانو پښتنو ته دومره زيانونه اړولي چې شمېر يې نه کېږي، نو يو څوک چې د يو قوم د تباهۍ سبب کېږي، هغه قوم بايد هغه سره په رابطه تورن او محکوم نه شي، هيله لرم چې روسي چارواکي دا حقيقت هم ومني!)) زما خبرې د روسيې فدراتيف د مشرانو جرګې د غړي او د دې غونډې پر چلوونکي ډېرې ښې ولګېدې، په شونډو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موسکی شو، ويې ويل: ((دا هم يو حقيقت دی، رښتيا هم پښتانه طالبان نه دي، د طالبانو له لاسه پښتانه ډېر کړېدلي دي، پښتانه د زغم او اوسېلې خلک دي.)) د دوی بحث دوام پيدا کړ، خو زه (يون)، نادرخان کټوازی محمد عالم ايزديار او ډاکټر برهان شينواری ترې په مطبوعاتي کنفرانس کې د ګډون لپاره راووتو.

کله چې له غونډې راووتو، نو ايزديار صيب راته په دهلېز کې وويل: ((بسيار سوال برجا و مهم رامطرح کردی، واقعاً همينطور

است پشتونها از دست طالبها بسيار رنج ديده.)) خو کله چې موږ د شپې مېلمستون ته لاړو، نو اکثرو دوستانو بيا راته وويل: ((تاسو چې مطبوعاتي کنفرانس ته لاړئ، نو زموږ په غونډه کې پر دې موضوع ډېر زيات بحث وشو.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

له انټرفاکس سره په خبري کنفرانس کې ګډون

کله چې د مشرانو جرګې له غونډې څخه راووتو، نو په یوه ځانګړې کرولا ډوله موټر کې د مطبوعاتي کنفرانس پر لوري وخوځېدو، لس پنځه لس دقیقې وروسته د کنفرانس ځای ته ورسېدو، دا په روسیې کې د یوه مشهور خبري اژانس (انټرفاکس) مرکزي دفتر و، دریم پوړ کې یوه هال ته پورته شو، د روسیې او په روسیه کې د نورو بهرنیو رسنیو ګڼ شمېر خبریالان ورته راغلي وو. هال په تخنیکي وسایلو سمبال و، د شپېتو- اویاوو کسانو د ځایونې ورتیا یې لرله، د ستېج پر سر اوږد مېز ایښودل شوی و، موږ څلور تنه افغانان، د روسیې د وګړپوهنې د انستیتیوت مرستیال (سېرافیم مېلېنتېف) چې د دې خبري کنفرانس د جوړولو چارې یې سمبال کړې وې او همدارنګه له موږ سره مل روسی- پښتو- دري ژباړن ښاغلي الکساندر د مېز ترشا پر تنظیم شویو څوکیو کېناستو، د هر چا مخې ته د هغه نوم او عنوان لیکل شوی و.

په پیل کې د دې مطبوعاتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنفرانس تنظیمـوونکي (سېرافیم مېلېنتېف) خبرې وکـړې، هغه وویل: ((افغانستان د نړیوالو اعصابو مرکز دی چې په درد یې ټول جهـان ناارامه دی، ځینـي هېوادونه افغانسـتان تـه زړه کې پاک نه دي. د روسـیې او افغانسـتان تـرمنځ بایـد ډیـالوګ د دوو مسـتقلو هېوادونـو تـرمنځ ډیـالوګ وي. سـبا تـه پـه پرزېـډنټ (د جمهـوري ریاست) هوټل کې یوه لویه جرګه افتتـاح کېږي، د افغانسـتان لـه خوا به د جمهور رئیس مرستیال کریم خلیلي او ځینې وزیران ګډون کوي، په جرګه کې د مې د یوولسمې نېټې هئیت هم برخه اخلي، د روسیې د فدراسیون لـه خوا د صدارت مرستیال، د بهرنیو چارو وزیـر، د مشـرانو او ولسـي جرګـو رئیسـان برخـه اخلـي. اقتصـادي، کلتـوري او بشـري اړیکـي د دې جرګې موضـوع ده. د اپوراتیفي او امنیتـي مسـایلو پـه بـاب بـه هـم خبـرې وي. دې او څـو نـورو لنـډو خبرو پسې یې موږ ته نوبت راکړ چې د افغانسـتان او روسـیې د

روابطو او همدارنګه د خپل سفر په باب لنډه رڼا واچوو: په پیل کې ډاکتـر صیب برهـان الله شـینواري تـه نوبـت ورکـړ شـو چې خبرې وکړي، هغه وویل: ((لومړی خو زه له هغو کسانو څخه مننه کوم چې د دې موقع یې برابره کړه مسکو ته دومره لـوی افغـاني هئیـت راشي، بې له شکه دا ډول هئیتونه د دوو ملتونو تـرمنځ روابـط ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه کولای شي. د بېلابېلو دلایلو په وجه د روسیې او افغانستان ترمنځ فاصله زیاته شوې ده، موږ هیله لرو دا فاصله له منځه لاړه شي. موږ یو جګړه ځپلی هېواد یو، روسیه یو لوی هېواد دی، موږ هیله لرو روسیه د افغانستان په بیارغونه کې هر اړخیزه ونډه واخلي.))

ایزدیار صیب هم د ځان تر معرفۍ وروسته وویل: ((افغانستان اوس په داسې یو حالت کې دی چې د روسیې په شمول د هر هېواد مرستې ته اړتیا لري. افغانستان ته اوس د نړیوالې ټولنې زیات پام را اوښتی او د همدې توجه له امله افغانستان کې اوس یو لړ پرمختګونه رامنځته شوي، موږ هیله من یو د روسیې او افغانستان مناسبات پیاوړي شي، دا مناسبات د دواړو هېوادونو په ګټه دي.))

وروسته زما (یون) نوبت ورسېد: ما وویل: ((ځینې شیان د بشر ګډ ضرورت او ګډه پانګه وي. علم، کلتور او ادبیات د ټول بشر ګډه شتمني ده، تولستوی، داستافیسکی، شولوخوف،

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرمنتوف، ایتماتیف، گورکي، پوشکین، چخوف او نورو داسې پانګه بشر ته وړاندې کړې چې ټول ترې خوند او ګټه اخیستلای شي، دوی د جغرافیایي، مذهبي او قومي پولو له حدودو وتلي دي، دغسې سوله هم د ټول بشریت ضرورت دی، کلونه کېږي چې زموږ هېواد په جګړه کې راګیر دی، د دې جګړې درونـد زیان لومړی افغانانو بیا روسانو او بیا نورې نړۍ ته ورسېد. نو اوس که بیا هم زموږ په هېواد کې جګړه دوام ومومي، دې کې شک نه شته چې موږ به ډېر زیانمن شو، خو د نړۍ نور هېوادونه او ولسونه هم له دې زیانه په امن کې پاتې کېدی نه شي، موږ فکر کوو چې ښه به وي تاریخي بدې پېښې د تاریخ قضاوت ته وسپارو او له هغو څخه د راتلونکي سوکالۍ لپاره د عبرت دیوې ښې وسیلې په توګه کار واخلو؛ د نویو او ښو روابطو په فکر کې شو.))

په ماپسې د ښاغلي نادرخان کټوازي نوبت و، هغه وویل: ((زه هم

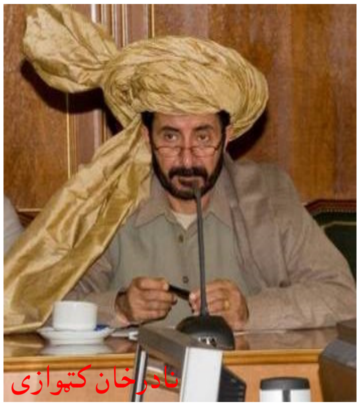

د خپلو ملګرو خبرې تائیدوم، موږ تر هر چا زیاته د جګړې مزه څکلې ده، زموږ هېواد ټوک ټوک دی، موږ د هر چا مرستې ته اړتیا لرو، که موږ په تېرو خبرو پسې وګرځو، د دې پرځای چې دښمني زیاته کړو، نور څه نه شو ترلاسه کولای، نو ښه به دا وي چې یو بل درک

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړو، زموږ د هئیت د سفر هدف هم دادی چې دواړه هېوادونه او دواړه ملتونه سره نږدې کړو.))

تر دې لومړنیو خبرو وروسته د پوښتنو او ځوابونو وخت راورسېد، تر ټولو دمخه یو ژورنالیست له ښاغلي کټوازي څخه داسې پوښتنه وکړه:

د کوم ولایت یې په قوم څوک یې؟

کټوازي صیب ورته وویل: ((زه د پکتیکا ولایت یم، په قوم سلیمانخېل او د افغانستان په ولسي جرګه کې د پکتیکا د خلکو استازی یم.))

ژورنالیست بیا وپوښتل: په پکتیکا ولایت کې مرکزي حکومت څو فیصده واکمن دی؟

کټوازي صیب وویل: ((د پکتیکا په ټولو ولسوالیو کې مرکزي حکومت شته، یوه ولسوالۍ هم د مخالفینو په لاس کې نه ده، خو دا په دې مانا نه ده چې هلته مخالفین نه شته، ځینې ساحې داسې دي چې هلته نه حکومتي عسکر همېشه وي او نه هم مخالفین، په پکتیکا کې اکثره کارونه په ولسي ونډه او جرګه ترسره کېږي، قومي مشران هلته ډېر مهم رول لري.))

ورپسې په روسیه کې یوې مېشتې افغان ژورنالېستې له ایزدیار صیب څخه پوښتنه وکړه: تاسې څو موده مخکې هم یو کنفرانس ته راغلي وئ، د هغه او دې کنفرانس ترمنځ توپیر څه دی؟ دا به څه موثریت ولري؟

ایزدیار صیب: ((کنفرانسونه او دا ډول غونډې طبعاً د دوو هېوادونو پر اړیکو مثبت تاثیر لري. اوس چې کوم افغاني هئیت راغلی، دا یو لوی هئیت دی، په دې کې د دولت، ملي شورا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدني ټولنې استازي شامل دي، زه فکر کوم موثریت به یې زیات وي.))

خبریالې بله پوښتنه وکړه: په کنفرانس کې به کوم توافقات یا پرېکړه لیک لاسلیک شي؟

ایزدیار صیب: ((پر بېلابېلو مسایلو بحث کېږي، کېدی شي په پای کې یو پرېکړه لیک صادر شي.))

یو بل ژورنالېست له شینواري صیب څخه پوښتنه وکړه: د کوکنارو کبنت په سلو کې (۴۰) پورته شوی، څه باید وشي، روسیه په دې برخه کې څه کولای شي؟

ډاکتر صیب برهان الله شینواري ځواب ورکړ: ((په کومه سیمه کې چې امنیت خراب شوی، هلته کوکنار کرل کېږي، د افغانستان په (۲۴) ولایتونو کې کوکنار صفر شوي دي. روسیه او نور ګاونډي هېوادونه باید د مخدره توکو د انتقال د مخنیوي په برخه کې مرسته وکړي.))

یو ژورنالېست له ما (یون) څخه وپوښتل: روسیه باید په اقتصادي برخه کې له افغانستان سره څه وکړي؟

ځواب: ((د روسیې او پخواني شوروي اتحاد متخصصینو د پخواني شوروي اتحاد پرمهال په افغانستان کې (۱۴۲) لویې او متوسطې پروژې جوړې کړې وې چې په مجموعي ډول یې د افغانستان د دولتي اقتصاد په سلو کې (۷۰-۸۰) برخه جوړوله، دا پروژې اکثره د نویمو کلونو په بهیر کې یا په بشپړ ډول او یا په نیمه ډول له کاره وغورځېدلې، له روسي متخصصینو پرته دا پروژې نورڅوک نه شي رغولای، نو که چېرې روسیه دا پروژې له سره ورغوي، د افغانستان اقتصاد ته به ډېره زیاته ګټه ورسوي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو بل روسي ژورنالیست له کټوازي څخه بله پوښتنه وکړه: طالبانو سره مذاکره یا ډیالوګ په کټه دی، که په زیان؟

کټوازي صیب وویل: ((په افغانستان کې دا خبره موږ ټولو ته واضح ده چې په جنګ مسایل نه حلېږي، د پخواني شوروي اتحاد د قواوو په شتوالي کې جګړې نتیجه ورنه کړه، اوس هم جګړه نتیجه نه ورکوي، که طالبانو سره خبرې وشي، سولې ته لاره اواره شي، ښه به وي، د ولس مشران په دې ډول مذاکراتو کې ډېر موثر نقش لوبولای شي.))

همدې سره دا خبري کنفرانس په رسمي ډول پایته ورسېد، کله چې له ستېج څخه راکښته کېدو، نو یو روسي ژورنالېست چې په ایرانۍ لهجه (ایراني فارسي) یې خبرې کولې او غالباً چې ایران کې یې ډېر وخت تېر کړی او فارسي ژبه یې هم هلته زده کړې وه، وویل: یوه بله پوښتنه لرم، کټوازي صیب ته یې اشاره وکړه: په افغانستان کې د بهرنیو ځواکونو شتوالی ایران ته خطر نه دی ایا ستاسو له خاورې به پر ایران حمله ونه شي، تاسې د دې برید د مخنیوي تضمین کولای شئ؟

ما (یون) ورته په ځواب کې وویل: ((ایا د ایران له خوا افغانستان ته خطر نه شته! که ایران پر افغانستان حمله وکړي نو څوک به یې د مخنیوي تضمین وکړي؟))

ژورنالېست وویل: زه غواړم کټوازی ځواب راکړي. ما ورته وویل: ((زما او د هغه ځواب یو شان دی.)) کټوازي صیب هم په خندا ورته وویل: ((ربښتیا وایي زما او دده نظر یو شان دی.)) همدې سره د خبري کنفرانس له هاله راووتو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه غرمنۍ په کباب فیستوال هوټل کې

په مطبوعاتي کنفرانس کې تر ګډون وروسته د مسکو ښار په زړه
کې کباب فیستوال هوټل ته دعوت شو، دا د ازبکانو یو هوټل

و، چې هر ډول کبابونه یې پخول. ډوډۍ یې له افغاني غذا سره ډېره
نږدې وه. د پوهنې وزارت مرستیال محمدصدیق پتمن، د اطلاعاتو
او کلتور وزارت مرستیال غلام نبي فراهي، د مخدره موادو پر
وړاندې د مبارزې وزارت وزیر جنرال خدایداد هزاره، هم په دې
غرمنۍ کې ګډون درلود، ډوډۍ یې ښه پاکه او زموږ افغانانو پر
مزاج برابره وه، د ډوډۍ د پای په شېبو کې وو او ځینې لانیم ماړه
شوي هم نه وو، چې د جمهور رئیس د مرستیال ښاغلي کریم خلیلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غرمنۍ پرمهال

له خوا احوال راغی؛ هغې غونډې ته باید ټول لاړ شو چې د روسیې د مخدره موادو د کنټرول په اداره کې جوړېدونکې وه. ټول په موټر کې کېناستو او د دې ادارې پر لوري مو حرکت وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخدره موادو د کنټرول اداره کې غونډه

لس کم درې بجې مو له کباب فیستوال هوټل څخه د روسیې د مخدره موادو د کنټرول ادارې پر لورې حرکت وکړ، په لاره کې د ښار له بېلابېلو واټونو څخه تېر شو، له هر واټ څخه چې

تېرېدلو، نو ښاغلي عبدالله خان راته د هغو ودانیو په باب لنډ لنډ معلومات راکول چې په لاره کې مخې ته راتللې. کله چې کرېملین ماڼۍ ته له ورخېرمه واټه تېرېدلو، نو د کرېملین پر ماڼیو او د کلا پر لوی دېوال مو سترګې ولګېدې. ښاغلي عبدالله د کرېملین د کلا د دېوال په باب وویل: ((د کرېملین ماڼۍ خښتې له هګیو او ایرو څخه جوړې شوې دي، دا دېوال ډېر اوږد عمر لري، جمهوري ریاست هم په دې ودانۍ کې دی.)) تر ودانۍ چې تېر شو، هلته لږ څه وړاندې یوه بله دنګه او لوکسه ماڼۍ ښکارېدله، ښاغلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالله وویل: دا د (کې جي بي) ماڼۍ ده، د دې سازمان مرکزي دفتر په همدې ودانۍ کې دی، له دې ودانۍ څخه یې تر کرېملین ماڼۍ پورې تر ځمکې لاندې یو سړک کېنلی دی، چې یو موټر په کې حرکت کولای شي، د (کې جي بي) په ودانۍ کې داسې بېلابېلې لارې شته چې کشفول او پیداکول یې اسانه کار نه دی.))

په همدې ترځ کې عبدالله وویل: ((بله ورځ که تاسې وخت درلود، باید د مسکو میټرو وګورو، د مسکو میټرو په نړۍ کې ډېر نوم لري، په هره دقیقه کې یو اورګاډی راځي، په هر ګاډي کې اته واګونونه وي او په هر واګون کې دوه سوه کسان ځایېږي. دا میټرو په ځینو ځایونو کې په ځمکه کې تر دوو سوو مترو لاندې غځېدلې ده.))

درې بجې او شل دقیقې وې چې د مخدره موادو ادارې د ودانۍ دربیم پوړ ته پورته شو، سملاسي بحث پیل شو، د افغاني هئیت په مشرتابه کې د جمهور رئیس مرستیال کریم خلیلي، د مخدره توکو پر ضد د مبارزې وزیر جنرال خدایداد هزاره، د پوهنې وزارت مرستیال محمدصدیق پتمن، د اطلاعاتو او کلتور وزارت مرستیال ښاغلی غلام نبي فراهي، سید انور رحمتي د ښاغلي کریم خلیلي د دفتر رئیس، ډاکتر حسن جان فضل د ښاغلي خلیلي مشاور، احمد بهرام د ښاغلي کریم خلیلي سکرتر او همدارنګه د ښاغلي خلیلي له دفتر څخه امیر حسین حسیني او د هغه عکاس محمد هادي احمدي او یو شمېر نورو مخورو افغانانو ګډون درلود. د روسیې له خوا لومړی د مخدره موادو د ادارې مرستیال د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن ورځې د غونډې اجنډا تشریح کړه، ژباړه د روسي ژباړوونکو له خوا ترسره کېدله. ویې ویل: ((د نن ورځې خبرې پر دې ډول تقسیم بندي شوي دي: مخدره مواد او جیوپولټیک، د مخدره موادو مشکل زموږ ګډ مشکل دی باید په ګډه یې خنثی کړو.

دا اداره د مخدره موادو پروړاندې د دولتي چارو همغږۍ لپاره جوړه شوې ده. زموږ فعالیتونه د دې موادو پر وړاندې ورځ پر ورځ زیاتېږي.

موږ د مخدره موادو تولیداتو ته ځانګړې نښې ورکړې دي، دا سمبولونه چې موږ ټاکلي، ځایونه یې اکثره په افغانستان کې واقع دي، له دې معلوماتو څخه زموږ هدف دادی، چې ځینې دا معلومات امریکا ته هم ولېږو، له دې سیمو څخه ځینې یې د افغاني پوځونو د واک له ساحې څخه بهر دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی کریم خلیلي او ښاغلی جنرال خدایداد صیب! غواړم په اینده کې د مشترک کار له مخې د مخدره موادو په اړه معلومات تاسو سره شریک کړم. موږ او افغانستان دواړه د دې پدیدې قربانیان یو، زموږ سوچ دادی چې د مخدره موادو تولیدونکي اکثره د امریکایانو د واک تر ساحې لاندې دي. عجیبه خبره داده چې د ناټو د قطعاتو له زیاتېدو سره مخدره مواد هم زیاتېږي. د روسیې د حکومت رئیس تېره یکشنبه جاپاني خپرونو سره په مرکه کې څرګنده کړه، چې د نړیوالو قوتونو شتوالی د مخدره موادو ضد مبارزه کې کم تاثیر لري. هم روسیې او هم افغانستان ته څرګنده ده

چې له اقتصادي پیاوړتیا پرته مخدره مواد نه شي کنټرولېدلای، موږ پوره امکانات لرو او د ګډې همکارۍ په واسطه کولای شو دا مواد له منځه یوسو. روسیه له افغانستان سره د همکارۍ تجربه لري. په تېرو کلونو کې (۱۴۲) پروژې په افغانستان کې ابادې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي، دا د روسيې او افغانستان د انجنيرانو له خوا جوړې شوي دي. د جلال اباد کانال، پلخمري، سالنګ، پوليتخنيک، د مزار د سرې فابريکې او نورې پروژې يې ښه مثالونه دي. په روسيه کې (پنځوس زره) افغان متخصصين روزل شوي، چې د افغاني امکاناتو (۲۰) سلنه جوړوي. خو بيا هم دا کفايت نه کوي، د سوداګريزې تبادلې کچه ټيټه ده اوس مشترک کارونه کم دي. هيله ده دا هئيت د راتلونکو مناسباتو په برخه کې ښه رول ادا کړي.))

دې خبرو پسې يې د افغانستان په استازۍ د جمهور رئيس مرستيال ښاغلي کريم خليلي ته نوبت ورکړ چې خپلې خبرې وکړي، کريم خليلي د خپلو خبرو په پيل کې وويل:

((وزير صيب، معين صاحبانو، وکيل صاحبانو او د روسيې لوري له قدرمن هئيت څخه ډېره مننه کوم چې زموږ ګرم هرکلی يې وکړ. افغانستان او روسيه اوس د خپلو روابطو نوي (۹۰) کاله پوره کوي، لکه څنګه چې تاسې وفرمايل موږ ډېر اوږده روابط درلودل، طبيعي خبره ده چې لوړې ژورې مو هم درلودې، خو خوښ يو چې يو نوی فصل په کې پرانيزو، موږ د روسيې حمايتي او کمکي سياستونه تائيدوو او مننه ورڅخه کوو، اوږدې خبرې نه کوم د نن ورځې اجنډا (مخدره موادو) ته راځم:

موږ به د خپل هېواد ليد هم تاسو ته در ورسوو، دا پديده هم د تروريزم په شان يوه پديده ده چې له بهره د افغانستان پر خلکو تپل شوې ده. د مخدره موادو نړيواله مافيا او په خپله تروريزم د افغانستان د خلکو له فقر څخه ناوړه ګټه پورته کوي، د افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بزګرانو ترمنځ يې دا پديده تر يوه حده دود کړې ده، دا پديده د مخدره موادو د نړيوالې مافيا او نړيوال تروريزم له خوا ملاتړ شوې ده، ډېره ګټه ترې هم همدا نړيوال تروريزم او د مخدره موادو مافيا کوي، خو بدنامي او مشکلات يې زموږ خلکو ته پاتې کېږي. موږ همېشه ويلي چې له دې موادو څخه تر هېواده دباندې ګټه پورته کېږي، نو نړيواله همکاري په کار ده چې دا پديده کنټرول شي. اوس بيا وايم چې نړيواله ټولنه او زموږ سيمه ييز دوستان دې راشي او زموږ له خلکو سره دې په دې برخه کې مرسته وکړي. څرنګه چې د تروريزم پر ضد يوه نړيواله جګړه پيل شوې، دغسې د دې پديدې پر ضد هم داسې يوه نړيواله مبارزه په کار ده. د افغانستان د خلکو له فقر څخه ناوړه ګټه پورته کېږي، دلته کرل کېږي، خو ترافيک يې بل څوک کوي او نړيوالو مارکېټونو ته يې بل څوک رسوي. موږ له ټولې نړۍ، ګاونډيانو، په تېره د روسيې فدراتيف څخه چې په دې برخه کې ډېر نقش لري، هيله کوو له موږ سره همکاري وکړي. موږ له دوست هېواد روسيې څخه مننه کوو چې تراوسه يې موږ سره ښه روابط لرلي دي. افغانستان ته د (۵۰) پوليسو روزل يو ښه ګام و، موږ له نړيوالې ټولنې او سترو هېوادونو څخه د زياتې مرستې هيله لرله خو تراوسه لاورته انتظار يو. دولت د خپلو تګلارو له مخې چې تاسې پرې پوهېږئ، د مخدره موادو پر ضد مهم ګامونه پورته کړي دي.

موږ په (۲۲) ولايتونو کې د کوکنارو کښت په بشپړ ډول صفر کړی دی. د کوکنارو توليد د ټول هېواد په کچه په سلو کې (۲۰-

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۰) راتیټ شوی دی. هغه ساحي چې زموږ په واک کې دي هلته په بشپړ ډول له منځه وړل شوي دي، خو ځینې سیمې دي چې هلته امن نه شته، نو ځکه کوکنار په کې کرل کېږي. د تروریزم د تمویل یوه سرچینه مخدره مواد دي، دا یو څرګند حقیقت دی، چې دا د یو بل د بقا متضمن دي. موږ تاسې ته په صراحت سره وایو چې د دې پدیدې پر ضد زموږ مبارزه ډېره شدیده ده. موږ هیله من یو دوست هېواد روسیه چې په دې برخه کې زیات امکانات لري، موږ سره مرسته وکړي چې دا پدیده له منځه یوسو. یو ځل بیا ستاسو له هر کلي مننه.))

د غونډې افغاني او روسي لوري

وروسته د روسیې د امنیت شورا مرستیال خپلې خبرې پیل کړې، هغه وویل: ((تاسو ته یو ځل بیا هر کلی وایم، زه ډېر خوشاله یم چې د دواړو هېوادونو تاریخي روابطو ته اشاره وشوه، موږ به په اینده کې یو بل سره همکاري کوو، موږ مخکې هم غوښتل یو ښه ګاونډی ولرو، ځکه نو زموږ جمهور رئیس او ټول کوښښ کوو چې افغانستان سره مرسته وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مارچ پر (۲۷) مه نېټه د شانګهاى سازمان له خوا يو کنفرانس جوړ شوى و، په دې کنفرانس کې د مخدره موادو پرضد يوه مشترکه اعلاميه خپره شوه، موږ دا خبرې تائيدوو چې تروريزم او مخدره مواد يو بل سره اړيکې لري، دواړه داسې بدمرغۍ راپيداکوي چې په دې (۲۱) مه پېړۍ کې نړۍ ورسره لاس و ګرېوان ده. څوک چې د مخدره موادو کاروبار کوي، کلنۍ عايدات يې (۴۰۰) مليونه ډالر دي. اوس دا يوه نړيواله پديده ده چې سياسي تاثيرات هم لري، د روسيې او افغانستان پر روابطو هم منفي تاثير کوي. موږ فکر کوو چې د بهرنيو قطعاتو شتوالى او ځينې نور مسايل له همدې پديدې سره ارتباط لري، د دې پديدې پر وړاندې بايد د افغانستان له ملي زېرمې څخه کار واخيستل شي. تاسو ځرګنده کړه چې په دې برخه کې بايد د نړيوالو او روسيې مرستې راجلب شي. موږ بايد له څو لارو يو بل سره همکاري وکړو: د معلوماتو شريکول، د تجربو تبادله او داسې نور. زه د خپل دفتر په استازۍ تاسو سره لوز کوم چې موږ به خپلو مرستو ته دوام ورکوو.

د جمهور رئيس له لارښوونې سره سم به په راتلونکي کې د امنيت شورا جلسه دايره شي.)) د روسيې د امنيت شورا د مرستيال تر خبرو وروسته د افغانستان مخدره موادو پر وړاندې د مبارزې وزارت وزير ښاغلي جنرال خدايداد هزاره ته د خبرو بلنه ورکړل شوه، هغه خپلې خبرې داسې پيل کړې:

((د روسيې د مخدره موادو د کنټرول ادارې د رئيسه هئيت او نورو ټولو برخوالو په اجازه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه ډېرې خبرې نه کوم، تر ما مخکې ډېرې عالمانه خبرې وشوې، زه غواړم څو خبرو ته اشاره وکړم: د کوکنارو کښت په سیاسي ډول رامنځته شوی او له بهره راغلې یوه پدیده ده. د افغانستان دولت د دې پدیدې په له منځه وړلو کې خپله دنده ترسره کړې ده، اوس په (۲۲) ولایتونو کې صفر شوي دي. پر (۲۰۰۹ م) کال به په (۲۶) ولایتونو کې صفر شي، دا د افغانستان د خلکو خپله لاسته راوړنه ده، نړیوالې ټولنې په دې برخه کې لازمه مرسته نه ده کړې.

باید ووایم چې د ګاونډیو هېوادونو او نړیوالې ټولنې له مرستې پرته د دې موادو کنټرول سخت دی. اوس له دریو لارو دا مواد نورې نړۍ ته انتقالېږي: د مرکزي اسیا، ایران او پاکستان له لارې. له تاجکستان، ازبکستان او ترکمنستان څخه روسیې ته او بیا له هغه ځایه ختیزې اروپا ته انتقالېږي. موږ هغه وخت کولای شو دا پدیده له منځه یوسو چې یو بل سره همکاري وکړو.))

سره له دې چې جنرال صیب خدایداد هزاره په پیل کې وویل: ((زه زیاتې خبرې نه کوم))، خو ده او د روسیې د مخدره موادو د کمېټې یو استازي دومره اوږدې خبرې وکړې چې خلک یې د عوامو په اصطلاح تر پوزې راوستل، ما باندې خو څو ځله د خوب ځپه راغله، نورو برخوالو ته مې چې کتل، ځینې نور هم د خوب په ټال زنګېدل، زه یو دوه ځله د تشناب په پلمه دهلېز ته ووتم چې خوب مې والوزي او یادښت لیکلو ته لږ وس پیدا کړم، خو دهلېز کې هم چندان ځای نه و، بېرته چې به راغلم، بیا به هم تکراري خبرې وې، نو ځکه خو مې هېڅ یادښت نه کړې. تر دې وروسته د افغانستان د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشـرانو جرګـې غـړي ښـاغلي محمـد عالم ایزدیـار صـیب تـه نوبـت ورسېد. هغه نو فکر کوم مخکې له کابله څان سره یوه اوږده لیکلې مقاله راوړې وه، هغه یې پیـل کـړه، هغـه نـو دومـره اوږده وه چې لـه ورایه د غونډې په برخوالو کې د نـاراحتۍ احسـاس څرګند شـو. پـه دې ډول سیمینارونو، غونډو او کنفرانسونو کې ترمخه لیکل شویو بیانیو او لیکنو یوه ستونزه همدا وي چې اکثـره خبـرې یـې تکـراري خبـرې او تـرده دمخـه ویناوال اکثـره هغـه پـه خپلـو خبـرو کـې مطرح کړې وي، نو څرنګه چې ویناوال د کاغذ له مخې خپلې خبرې کوي، نـو دی نـه شـي کـولای پـه اسـانۍ سـره خپلـې خبـرې لنـډې کـړي او تکـراري برخـه تـرې وباسـي، پـه تېـره بیـا لادا چـې یـوه کـاپي یـې ژباړوونکي ته هم ورکړې وي او هغـه مخکـې تـر مخکـې ژبـاړلې هـم وي، نو که په داسې حالت کې ویناوال ځینې برخې حذف هم کـړي، ژباړونکي ته اسانه نه وي چې همغې برخې تـه ژر لاړ شـي، نـو پـه دې ډول د ویناوال او ژباړونکي تـرمنځ ډېـر واټـن پیـدا کېـږي. د ایزدیـار صیب لیکنه هم متحدالمال معلومات او تشریحات وو چې ټولـو تـه سترې کوونکې تمامه شوه، فکر کوم ایزدیار صیب خپله هم پوه شو نو ژر ژر یې لوستله چې مقصد خلاصه شي، نـه یـوازې خپلـه لیکنـه یـې اوږده وه، بلکـې ژبـاړه یـې هـم سـترې کـوونکې وه. تـر ایزدیـار صـیب وروسـته پـه ولسـي جرګـه کـې د ننګرهـار د خلکـو اسـتازي ښـاغلي ببـرک شـینواري نوبـت واخیسـت، کـه څـه هـم د شـینواري صیب خبرې ډېرې بې ربطـه نـه وې او د کوکنـارو د کښـت پـه اړه یـې مسلکي دلایل درلودل خو څرنګه چې خلک ډېر سترې شوي وو، نـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هره اضافي خبره لکه د توپ د مرمۍ په څېر پر خلکو لګېدله. د شینواري صیب له خبرو څخه یوه دا وه: ((زه له هغې سیمې څخه یم چې له (۱۵۰) کلونو راهیسې په کې کوکنار کرل کېږي او له دې سیمې څخه بیا د افغانستان نورو سیمو ته د کوکنارو کښت تللی دی.)) ده غوښتل هغه لارې په ګوته کړي چې څنګه دا پدیده پرې کنټرولېدلای شي، خو ده داسې یوه تاریخي قدامت ته اشاره وکړه چې د ښاغلي خلیلي او جنرال خدایداد خبرو ته یې زیان ځکه رساوه چې هغوی ویل: ((دا پدیده له خارجه راغلې ده او له تروریزم سره اړیکې لري.))، خو شینواري صیب وویل: ((چې په شینوارو کې یونیم سل کلنه سابقه لري.)) په هر ترتیب نورې خبرې ښې وې که خرابې، پر چا چندان ښې نه لګېدې، خو په پای کې خدای(ج) زموږ دعاقبوله کړه، د غونډې د پای شېبې راورسېدې. ښاغلي خلیلي ته د جلسې د ارزونې بلنه ورکړل شوه، هغه وویل: ((دا یوه ګټوره او مثبته غونډه وه)) د روسیې د مخدره موادو د کنټرول د ادارې مشر (ویکتر ایوانوف) او نورو څخه یې مننه وکړه: ((زیاته یې کړه، مخکې دا خبره وه چې نړیوالو تروریزم او مخدره مواد یو بل سره نه تړل، نړیوال تروریزم یې یوه نړیواله او مخدره مواد یې افغاني پدیده ګڼله، خو تر (۷) کلونو وروسته دې نتیجې ته ورسېدل چې دا دوه پدیدې یو بل سره تړلې دي، چېرته چې تروریزم دی، هلته مخدره مواد هم شته او چېرته چې مخدره مواد دي هلته تروریزم هم شته، نن باید نړۍ د دې پدیدې له منځه وړلو ته لومړیتوب ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر (۲۰۰۹م) کال مونږ دې پديدې ته د نړۍ پاملرنه احساسوو. زه يو ځل بيا وايم چې د افغانستان رهبري او دولت په دې برخه کې جدي دي، له روسيې څخه هيله لرو چې د خپلې تجربې له مخې، مونږ سره مرسته وکړي، له مونږ سره مرسته له دوی سره مرسته ده. په پای کې يو ځل بيا له روسيې څخه مننه کوم چې په دې برخه کې يې همکاري کړې ده، دا جلسه يې هم يوه بېلګه ده.))

تر دې خبرو وروسته غونډه پايته ورسېده، ښه ستړي وو، تول راغلو، د ودانۍ مخې ته موټر ولاړ و، نږدې يونيم ساعت په موټر کې ناست پاتې شو، ځکه چې زمونږ پاسپورټونه يې د ټاپه کولو لپاره اړوندې ادارې ته وړي وو، تر هغه وروسته مو د مېلمستون يا

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفرېځي پر لوري حرکت وکړ، هلته چې ورسېدو، نو تر ډوډۍ

خوړلو وروسته هر څوک د خپل اتاق پر لوري لاړل، نور نو چا کې د حرکت ځواک نه و، کله چې اتاق ته ورسېدم، نو د سبا ورځې لپاره مې خپل کاغذونه او ليکنې منظم کړل او بيا د خوب څپو په خپله لمن کې ونيولم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمومي غونډه

د مې (۱۴) مه نېټه د پنجشنبې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاڅېدم، اوبه مې پرڅان تېرې کړې، لومړی مې لمونځ او بیا سپورت وکړ، سپورت لږ سترې کړم، بېرته چپرکټ کې دمه شوم، لږ څه خوب رابانديې راغی، اوه بجې ډوډی، بیا چای څښلو ته لاړو، پنځه لس کم اته بجې مو د موټر پر لوري حرکت وکړ. د لست له مخې یو یو موټر ته پورته شو، کله چې د ټولو د شتون ډاډ حاصل شو، نو موټر حرکت وکړ. د کنفرانس یو برخوال او همکار عبدالله خان چې تر دې دمه یې مونږ سره په ډېرو برخو کې مرسته کړې وه، وویل: ((د مسکو سړکونه هر کال جوړېږي، ځکه چې دلته ډېره یخني وي، سړکونه له منځه ځي، که د روسانو پرځای بل څوک وای، ډېره به ورته مشکله وای چې دومره سړکونه هر کال یوځل بیا جوړ کړي.))

عبدالله د خپلو خبرو په ترځ کې وویل: ((د لسو اروپایي ماشومانو لګښت د یوه امریکایي ماشوم له لګښت او د سلو اسیایي ماشومانو لګښت د یوه امریکایي ماشوم له لګښت سره مساوي دی.))

په لاره کې مو د معمول په څېر د شاوخوا ودانیو او ګڼو منظرو د ننداري ترڅنګ، پر ګڼو سیاسي او ټولنیزو مسایلو بحثونه وکړل، تر یوه ساعت موزیات مزل وکړ چې د مسکو ښار په زړه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرزیډنټ (President Hotel) هوټل ته ورسېدو. دا په مسکو کې له ډېرو لوکسو هوټلونو څخه یو دی چې د نړۍ ډېر معتبر مېلمانه همدلته راځي او غونډې کوي.

افغاني هئیت په جمهور رئیس هوټل کې

دا ودانۍ رښتیا هم ډېره مجلله او ښکلې ودانۍ وه، دهلېزونه او هالونه یې ډېر ښکلي وو، په تېره قندیلونه یې ډېر ظریف او نازک وو، د غونډو او علمي کنفرانسونو له دود سره سم هر چاته یوه ځانګړې دوسیه چې د کنفرانس اجنډا او نور مواد په کې ایښودل شوي وو او د هر چا خپل پېژندکارت ورسره مل و، ورکړل شوه. د دوسیې او کارتونو په وېش کې هغومره انتظام نه و، لکه د جرمني، امریکا او یا هم نورو پرمختللو هېوادونو په علمي غونډو کې چې وي، خو بیا هم زموږ د هېواد تر علمي غونډو او کنفرانسونو څو ځله منظم و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يـوه هـال تـه وبلـل شـو، فكـر كـوم دا د دې هوټـل مركـزي هـال و، مېزونـه پـه دايـره يـې ډول ايښـودل شـوي وو او شـاته تـرې پـه مـنظم

ډول ځوکۍ ايښودل شوې وې. د هر چا د ځوکۍ مخې ته د مېز پر سر د هغه نوم ليکل شوی و، د دوی په فکر مهمو کسانو ته د مېزو تر شا ځوکۍ ايښودل شوې وې او نومونه يې د مېزونو پر سر په نومښود کې ليکل شوي وو. دويمې او درېيمې ليکې ځوکۍ هم وې، ځينو هغو کسانو ته چې د لومړۍ ليکې ځوکۍ ونه رسېدلې، لږ شان خواشيني ښکارېدل، ما خو په همغه پيل کې ځو تنو ته د خپلې ځوکۍ ست وکړ، خو چا راسره بدله نه کړه، ما ويل نه چې د چا په زړه کې دا ورتېره شي چې ځنګه دوی په اوله ليکه کې ناست دي او مونږ په دويمه او درېيمه ليکه کې. دا اوږد ګردی مېز نيم افغاني مېلمنو او نيم هم روسي لوري ته ځانګړی شوی و. نږدې پنځوس کسان يې په نيمه خوا کې ځايېدل ياني ټول سل کسان د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګردي مېز تر شا په لومړۍ ليکه کې ځايېدل، يو ډېر ارام سالون و. د هر کس مخې ته غوږۍ ايښې وې چې د ژباړې په عصري تخنيکي وسايلو سمبال وې. ژباړه د دريو ژبو (روسي، پښتو او دري) ترمنځ وه او هرې ژبې ته يو ځانګړی چينل په پام کې نيول شوی و. کله چې د مېز تر شا کېناستو نو نږدې نيم ساعت مو انتظار وکړ، خو څوک رامعلوم نه شول.

پر دې وخت مې د غونډې اجنډا وکتله، په روسي ژبه د هغو کسانو نومونه په کې ليکل شوي وو چې بايد په ننني غونډه کې يې خبرې کړې وای. ما روسي ژبه له مخې لوستلای شوه او څه ناڅه يې پر مانا هم پوهېدلم، له افغاني او روسي لوري چې کوم کسان په دې لست کې وو، د هغو نومونه او وختونه مې پيدا کړل، خو زما نوم په کې نه و. پر دې وخت ډاکټر صيب شېرحسن حسن زما څنګ ته راغی، ماته يې وويل: ((يون صيب دا اجنډا مخکې جوړه شوې وه، ستا مقاله بېګاه ماښام د کانې صيب له خوا له ژباړې خلاصه شوه، مقصد مې دادی چې تاسو په ننني پروګرام کې ياست، ماته کروپنوف وويل چې کله ما پر يون غږ وکړ، نو دی بايد تيار وي، هغه وويل چې زه حتماً يون ته وخت پيدا کوم، ځکه د ده خبرې مهمې دي.))

تر نيم ساعت ځنډ وروسته هم، غونډه پيل نه شوه، شکريه بارکزۍ په ولسي جرګه کې د کابل د خلکو استازې چې د دې کنفرانس برخواله وه، هم دې غونډې ته راورسېده. تر ډېر انتظار وروسته ښاغلی کريم خليلي او ورسره افغاني هيئت او همدارنګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسی هئیت یوځای تالار ته راننوتل، پاوکم دولس بجې غونډه پیل شوه. د غونډې د پیل په یوه برخه کې وویل شول، چې د غونډې د پرېکړه لیک لپاره ډاکتر شېرحسن حسن د منتظم په توګه ټاکل شوی، هیله ده د پرېکړه لیک لپاره هغه ته خپل وړاندیزونه ورکړئ! د فوروم یا جرګې د پرېکړه لیک لیکني هئیت له درېو غړو څخه یو ډاکتر شېرحسن حسن و، چې هم په پښتو، دري او روسي ژبو پوهېده او هم یې د پرېکړه لیک د لومړۍ مسودې په ترتیبولو کې فعاله ونډه درلوده، نو ځکه ښاغلي کروپنوف اعلان وکړ چې د پرېکړه لیک په باب خپل وړاندیزونه ډاکتر شېرحسن حسن ته ورکړئ!

د غونډې یوه ځنډه

په پیل کې د روسیې فدراسیون په استازی د روسیې د وزیرانو شورا مرستیال ښاغلي (ایګور ایوانوویچ سېچن) نوبت واخیست، هغه په خپلو خبرو کې وویل: ((زه ډېر خوشاله یم چې په مسکو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني هئیت ته هرکلی وایم، په دې هئیت کې د محترم شهزاده (علي سراج) برخه اخیستل هم دې غونډې ته خاص اهمیت ورکوي. دا غونډه ځکه ډېره مهمه ده چې د روسیې او افغانستان اړیکي (۹۰) کلونو ته رسېږي، روسیې په افغانستان کې (۱۴۲) پروژې جوړې کړي، چې دا د افغانستان اقتصادي بنسټ جوړوي، د روسیې د جمهور رئیس مېدوېدېف د لارښوونې له مخې له افغانستان سره بشري مرستې شوې دي، (۱۸۰۰۰) ټنه غنم افغانستان ته انتقال شوي، په راتلونکي کال کې به (۷۰۰۰) ټنه غنم نوره مرسته هم وشي، خو موږ باید نور پرمختګ هم وکړو، زموږ د سوداګرۍ کچه ډېره ټیټه ده، د تجارت حقوقي بنسټونه

د غونډې مشرتابه

باید پیاوړي کړو او د دوه اړخیزو مناسباتو لپاره باید ګامونه پورته کړو.)) دې خبرو پسې د افغانستان په استازۍ ښاغلي کریم خلیلي خپلې خبرې داسې پیل کړې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

((بسم الله الرحمن الرحیم: قدرمنو برخوالو د خوښۍ ځای دی، چې د افغانستان او روسیې په داسې یوه غونډه کې ګډون کوم او دلته راته د خبرو زمینه برابرېږي. اجازه راکړئ چې تر هر څه دمخه د دې کنفرانس له جوړوونکو څخه مننه وکړم. روسیه او افغانستان پخواني روابط لري، د تیموریانو او احمدشاه دراني پر وخت یې هئیتونه رالېږلي وو، د افغانستان ازادي یې په رسمیت وپېژندله، افغانستان کې یې ډېرې لویې عمراني او تولیدي پروژې جوړې کړې.))

کریم خلیلي د طالبانو نظام تر سقوط وروسته د افغانستان له موقتي اداري څخه تراوسه پورې له افغانستان څخه د روسیې د ملاتړ یادونه وکړه، بیا یې د تروریزم پر ضد د مبارزې یادونه وکړه، ویې ویل: ((موږ هیله لرو چې روسیه د نړیوالې ټولنې ترڅنګ د تروریزم پر ضد مبارزه کې زموږ مرسته وکړي.))

خلیلي زیاته کړه: ((افغانستان یو سوله دوست هېواد دی، ټولو سره سوله غواړو، مخدره مواد بل مشکل دی، چې نه یوازې منطقه یې مشکل دی، بلکې یو نړیوال مشکل دی. دا پدیده نه یوازې د انسان صحت ته زیان رسوي، بلکې د تروریزم د تغذیې منبع هم ده، د نړیوالې ټولنې په همکارۍ باید د دې پدیدې د تولید، قاچاق او ترافیک مخه ونیول شي، تراوسه پورې د هېواد (۲۲) ولایتونه له دې پدیدې څخه پاک شوي، د هغه کمربند ملاتړ کوو چې د روسیې له خوا د مخدره موادو پر ضد له منځنۍ اسیا څخه راتاو شوی دی. سره له دې چې افغانستان په امنیتي لحاظ په دوو بېلابېلو کچو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې قرار لري، خو بیا هم په افغانستان کې جګړه د روسیې پر امنیت تاثیر کوي. فقر، لوږه او بدمرغي د تروریزم د ودې لپاره لاره هواروي. په پای کې یوځل بیا د دې کنفرانس له جوړوونکو څخه مننه کوم.))

تر دې وروسته د اناونسر له خوا اعلان وشو: اوس د روسیې د امنیت شورا سکرتر (نیکولای پاتروشیف) خپله وینا اوروي:

هغه خپلې خبرې داسې پیل کړې: ((لومړی افغاني هیئت ته هر

د غونډې روسی لوری

کلی وایم، په تېرو (۹۰) کلونو کې مو دا هیله لرله، چې دواړو هېوادونه ټینګه دوه اړخیزه همکاري ولرو، اوس په افغانستان کې د امنیت مسله مطرح ده او دا جدي چیلنجونه لري، د نشه یي موادو تولید ډېرې لوړې مرحلې ته رسېدلی دی، دا لومړی خپله پر افغانستان تاثیر کوي، نو ځکه زموږ هېواد د داسې هڅو ملاتړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي چې غواړي په افغانستان کې پرمختللې ټولنه جوړه شي. موږ باور لرو چې د ملي اردو پیاوړتیا له سیمه ییز امنیت سره مرسته کوي. د افغانستان د ستونزو حل ګډې همکارۍ ته اړتیا لري، د شانګهای د همکارۍ سازمان په سیمه کې مهم رول لري، دا سازمان د مخدره موادو او د ډله ییزو جنایتونو پر ضد نقش لري، په تېر مارچ کې یې د افغانستان په اړه پراخ سازمان جوړ کړ، موږ غواړو د دې سازمان په عملیاتو کې برخه واخلو، سیمه ییزې راشې درشې او هلې ځلې په دې مبارزه کې یوځای شي، د قضایي ارګانونو د ټینګښت په برخه کې مرسته وشي، د افغانستان ماهران وروزل شي، نو ځکه د نشه یي موادو ضد مرکز جوړ شو. موږ هڅه کوو د افغانستان او پاکستان د باور د پیاوړتیا زمینه برابره کړو ، چې د تروریزم ضد جګړه کې مرسته وکړي، د افغانستان د اقتصادي شبکو د بیا جوړولو لپاره چمتو یو. د نشه یي موادو پرضد هلې ځلې کوو.

موږ غواړو چې په افغانستان کې د ثبات لپاره پروژې جوړې شي، د فساد پرضد د مبارزې ملاتړ کوو، د جمهور رئیس کرزي له دریځه ملاتړ کوو، ټول هغه ځواکونه چې اساسي قانون مني، له هغو سره د نږدې کار ملاتړ کوو، له ټولو څخه مننه.))

تر دې وروسته د نشه یي موادو د کنټرول ادارې رئیس (ویکتر ایوانوف) خپلې خبرې پیل کړې:

((لومړی تاسو ته هرکلی وایم، د روسیې د نشه یي موادو ضد کمېټه د نشه یي توکو پرضد جوړه شوې ده. په دې کمېټه کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت ټولې خواوې برخه لري، پرون مو د افغانستان له هئیت سره ګډه غونډه درلوده، تروریزم او نشه یي توکي دواړه یو بل سره اړیکي لري. کله چې نړیوال ځواکونه افغانستان ته ننوتل، نو دا مواد هم ورسره زیات شول. په افغانستان کې نړیوال تروریزم د نشه یي موادو لپاره کار کوي. د دې موادو د کنټرول په برخه کې د نړیوالو ځواکونو موثریت کم دی، له دې موادو څخه ترلاسه شوي عواید جګړه مار ترلاسه کوي، د ایساف قوتونه شته، خو د نشه یي موادو پر ضد یې د افغانستان ناتوان دولت یوازې پرې ایښی دی. اوس باید دا هڅې غښتلې شي، روسیه او افغانستان د همکارۍ ښه امکانات لري، موږ کولای شو په دې برخه کې موثر نتایج ترلاسه کړو. روسیه کولای شي په افغانستان کې اقتصادي شبکې پیاوړې

د غونډې یوه بله برخه

کړي. روسیه له متحد افغانستان سره مینه لري او هیله لري علم او معارف هلته دود کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې وروسته ښاغلي سردار علي سراج ته چې د افغانستان د هئيت غړی و، نوبت ورسېدو هغه تر هرڅه لومړی له ټولو برخوالو اجازه واخيسته او خپلې خبرې يې داسې پيل کړې:

د افغاني هئيت غړی سراج د خبرو پرمهال

((زما لپاره د افتخار ځای دی چې زما د کاکا (غازي امان الله خان له خوا د روسيې او افغانستان روابط پيل شوي وو او له هغه وخته دادی (نوي کاله) تېرېږي، زه (د افغانستان د خلکو د تفاهم نهضت) رئيس يم، دا يوازينی نهضت دی چې د افغانستان د خلکو فرياد پورته کولای شي، ما دا څو ورځې د مخدره موادو په باب خبرې واورېدې، چا څه وويل او چا څه، هر وخت د افغانستان د خلکو په باب بهر کې جلسې کېږي، هغوی چې اوس کوکنار کري د پرش کاله مخکې يې غنم کرل، تاسې که غواړئ کوکنار ورک کړئ، له خلکو سره همکاري وکړئ، دا کار په بمبارد نه کېږي، زعفران يې په هرات کې ښه مثال دی، يو کيلو (۲۵۰۰) ډالره دي. پنبه بل ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدیل دی، یو بزګر کوکنار ځکه کري چې پیسې پرې ترلاسه کړي، زموږ خلک غریب دي، بېچاره دي، خو خدای پرست دي، دوی پوهېږي چې دا کار حرام دی، خو له مجبوریته دا کار کوي، زه په پای کې وایم د افغانستان راتلونکی د افغان ملت په لاس کې دی.))

تر دې وروسته د روسیې فدراسیون د وګړ پوهنې د انستیټیوټ رئیس یوري کروپنوف خپله لیکنه چې په منظم ډول یې ترتیب کړې وه ((افغانستان ته د ودې صادرونه د روسیې او د افغانستان د ستراتیژیکې همکارۍ د بنسټ په توګه)) په نوم واوروله، د وینا متن دادی:

کروپنوف

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د ولسمشر مرستیال ښاغلی کریم خلیلي!

د روسیې فدراسیون د لومړي وزیر مرستیال ښاغلی (ایګر ایوانوویچ سیچین)!

د روسیې او افغانستان د ګډې جرګې درنو ګډونوالو!

د روسیې او افغانستان جرګې لپاره چمتووالي موږ ته دا شونتیا راکړه چې د روسیې او افغانستان تر منځ د همکارۍ ډېر لوی پوتنسیال څرګند او په کار واچوو.

څرګنده شوه چې په افغانستان کې روسیه او روسان پېژني، درناوی یې کوي او ورباندې ګران دي، همدا راز د دې انتظار کوي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسیه د اسیا په زړه کې کارنده او تخلیقي شتون ولري. دا لېوالتیا د افغانستان په ټولو ولسونو، ولایتونو او مهمو ټولنیزو ځواکونو پورې اړه لري.

نن ورځ په روسیه کې هم ورو ورو هغه ډېره مهمه او لویه ونډه رایادېږي چې دغه هېواد د افغانستان په وده کې درلودله، هغه ددغه هېواد په بېلابېلو ټولنیزو او وټیزو (اقتصادي) شبکو کې تر سلو زیاتې پروژې او د لوړو زده کړو په سرته رسولو سره د سلګونو زرو کادرونو روزنه ده.

د روسیې فدراسیون مشرتابه په وروستیو کلونو کې، د روسیې د نړیوال سیاست د ډېرو ښو دودونو پر بنسټ د افغانستان له مشرتابه سره ستراتېژیکي خبرې اترې پیل کړې او د افغان دولت په پیاوړتیا کې ورسره په جدي ډول مرسته کوي.

ددې په څنګ کې، داسې بریښي چې د روسیې د دویمې او درېیمې کچې اشخاص لاتر اوسه پورې دومره ځیرکي نه لري، چې د افغانستان نړیوال اهمیت او ارزښت ښه ووینې.

د افغانستان په ملي سرود کې داسې کرښې شته: ((دا هېواد به پر شنه اسمان داسې ځلیږي لکه لمر، دی به د اسیا په سینه کې وي. دا هېواد به تل ددغې وچې زړه وي.))

لکه څنګه چې څرګنده ده په اسلامي نړۍ کې ټول نظم او شاعري د رښتیني حالت رښتیني انځورنه کوي، نو ویلای شو چې دا په بشپړ ډول کره خبره ده او د شمېر پوهنې له پلوه هم کره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اسیا په سینه کې به ددغه زړه له روغتیا پرته، په دغه سیمه کې له ټیکاو او یوې پیاوړې سولې پرته هېڅ مهال یوه سوکاله اروااسیا او روسیه شتون ونه لري.

ځکه خو هیله لرم، چې په نړۍ او منځنۍ اسیا کې بدلېدونکي حالت، همدا راز کارنده ناحکومتي ديپلوماسي، له هغې جملې نه به د روسیې او افغانستان جرگه دا شونتیا برابره کړي چې له افغانستان سره د روسیې د وتیزې، کولتوري او بشري همکارۍ په برخه کې د روسي کارپوهنونو او نورو مؤسسو کار وهڅول شي او لاکارنده شي.

زه په دې گروهه یم، چې له روسیې پرته ناشونې ده له هغه بند حالت نه د بن په نامه پروسه وایستل شي، چې پر (۲۰۰۱ م) کال په کې ښکېل شوې ده.

خو برعکس باید دا هم وویل شي چې له افغانستان سره د روسیې له کارنده همکارۍ پرته، شونې نه ده چې زموږ خپلې گڼ شمېر روسۍ ستونزې دې هوارې شي.

نړیوال مخکښ کارپوهان او د دموگرافۍ، مهاجرت او سیمه ییزې ودې انستیتوت شننیزې طرحې د دې شاهدي ورکوي، چې د افغانستان وده او پرمختگ، ددغه هېواد د کرنې او صنعت له ودې سره تړلې دی. خبرې باید په ماهیت کې د افغانستان د صنعتي کولو د پروگرام په اړه وشي.

خو لکه څنگه چې د صنعتي کولو مسئله د افغانستان لپاره اړینه ده، د روسیې لپاره لومړنۍ نه ده، لکه د ایران، پاکستان او

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنۍ اسیا هېوادو لپاره چې دویمه نه ده، بلکې درېیمه مسئله ده چې د تکنالوژیکي اووم جوړښت ته په وتلو، د بنسټیزو پراکتیکي پوهنو، مخکښ صنعت او په تکنالوژیکي پروسه کې پر نویوالي (اینووېشن) ډډه لګوي، چې نن ورځ ډېر اړین او حیاتي اهمیت لري.

زموږ هېوادونه یوازې په ښکاره او باور وړ خبرو اترو، د یو بل پر وړاندې په درناوي او پاموړ چلند سره کولای شي په بشپړه توګه وده وکړي او د ټولې اروااسیا ټیکاو وټاکي.

په دې برخه کې مهمه مسئله د روسیې او افغانستان د دولتونو پیاوړتیا ده.

د منځنۍ اروااسیا د ستونزو د اواري کیلي، د یوه پیاوړي، واحد او خپلواک افغان دولت په جوړېدو کې ده.

په خواشینۍ سره باید وویل شي چې نن ورځ افغانستان په ښکاره د مباحثو په یوې ناګټورې بڼې بدل شوی او زموږ لپاره یې د یوه بهرني، پردي او ناکارنده ځیز انځور خپل کړی، هغه ځیز چې له ((نړیوالې ټولنې)) څخه د کومو بشري او یا ان پوځي کارندتیاوو پورې اړه پیدا کوي.

خو افغانستان یو خپلواک دولت دی، هغه دولت چې د نړیوال تاریخ په اداڼه کې یې د نایابه قومونو یوه داسې ټولګه په غېږه کې ګډ ژوند کوي، چې تر ټولو ګڼ شمېره یې پښتانه، تاجکان، هزاره او اوزبکان دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا له عقل نه لرې خبره ده چې د افغانستان پر وړاندې د داسې يو موجود په توګه چلند وشي، چې له بهر نه پرې يوازې له زور او ځواك نه كار واخيستل شي.
دا څرګنده ده چې روسيه د خپلو جګپوړو مشرانو په ويناوو او خپل عملي سياست كې د افغانستان پر وړاندې داسې چلند كوي، لكه د يوه برابر او ډېر درناوي وړ ملګري په توګه.
خو پرته له هر ډول شك نه اړينه ده وويل شي، چې نن ورځ زموږ د ملګرتيا اړيكې بايد د ودې صادرونې د نوي پرنسيپ په طرحه كولو او كارولو سره لاډېر پياوړې شي.
پروسږ كال د اكتوبر پر (۳۰) مه د روسيې فدراسيون لومړي وزير (ولاديميرووويچ پوتين) په (استانه) كې د (شانګهاى د همكارۍ سازمان) غړو هېوادو د حكومتي مشرانو د شورا په غونډه كې، زما له ليدلوري همدغې موضوع ته پام واړاوه، ويې ويل چې په اوسنۍ نړۍ كې ((د سيالۍ موضوع ارزښتونه او د ودې ماډلونه دي.))
له تاريخي پلوه روسيې تل د خپلو ګاونډيو او د نړۍ د نورو ولسونو له سوله ييزې ودې او ټيكاو سره لېوالتيا درلودلې ده. ددغه هېواد مهم اصل (دوكترين) تل له نورو ولسونو سره د برابرو حقوق لرونكو خبرو اترو او ددغو ولسونو دودونو ته د بشپړ درناوي پر بنسټ د پياوړو او سمسورو دولتونو په جوړونه كې د دوه اړخيزې ګټورې مرستې كول دي. ځكه خو د غه اصل، چې پر پوهنه، ښوونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

روزنه او صنعت باندې يې ډېره لګوله، په افغانستان کې هم له سېستماتيك ګړندي تکنالوژيکي پرمختګ سره مرسته وکړه.
نن ورځ موږ ټولې هغه شوتنياوې لرو چې په ګډه د ودې او صنعتي کولو له لارې، د صادرشوې، سپېرې شوې د موکراسۍ د اصل پر ورانـدې د ودې صـادرونه د روسـيې ځـواب وګرځـو او د ودې صادرونه د وضعې د ژغورلو مېکانيزم کړو.
نـن پـه اسيا کـې د همـاغې صـادر شـوې دموکراسـۍ پـر بنسـټ د ((نورمالو ټولنو)) د جوړولو يا له سره پيوندولو هڅو خپل بې ګټې توب ډاګيز کړی دی: عراق د کورنۍ جګړې له امله رنګ شوی. د افغانستان په تړاو د ((بن پروسه)) په داسې حالت کې ښکېل شوې چې د وتـو لار يـې نـه شـته. داسـې ښـودل کيـږي چـې ګـواکې د دموکراسۍ په واسطه ((درمل شوی)) پاکستان د ناورين پر غـاړه ولاړ دی. د هغې دموکراسۍ صادرونه، چې له ولسونو څخه يې د ((سمو ملتونو)) جوړونه په پام کې لرله، له ناکامۍ سره مخ شوه. ځرګنده شوه چې د ملت جوړولو (نېشن بيلډينګ) تکنالوژي د خپـل ماهيـت لـه مخـې ورانـوونکې او ويجـاړوونکې ده. دغـه تکنالوژۍ نه شي کولای چې ولسونه سره يو موټی کړي او د ژوند له واقعيت سره سم دولتونه جوړ کړي.
په دې حالت کې روسيه داسې کمپېښنه شوتنياوې تر لاسه کوي چې د افغانسـتان او ټولې منځنۍ اسيا د وضعې په ښه کولو ،سولې راوستلو او ټيکاو کې خپله ونډه ولري. زموږ له ليدلوري نه، د روسيې لپاره اړينه ده چې د واحد، پيـاوړي او خپلواك افغانسـتان

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرنسيپ په لوړ غږ اعلان کړي، هغه افغانستان چې په منځنۍ اروااسيا کې به د ټيکاو بنسټ وي. اړينه ده چې روسيه د افغانستان د صنعتي کولو خپله روسۍ پروژه وړانديز کړي. دا به سملاسي زمونږ هېواد ته دا شونتيا ورکړي، چې نن ورځ د ټوټې کېدونکي افغانستان او په ټوله سيمه کې يو لوی متحد کوونکی ځواك شي.

د نورو ګڼ شمېر هېوادو په پرتله، روسيه د افغانستان په کورنيو چارو کې لاسوهنه نه کوي. موږ له افغانستان نه هېڅ شی نه غواړو، يوازې په خپله د همدغه هېواد ګړندی وده او سمسورتيا غواړو. نن ورځ د روسيې مهم ځواك په همدغه بې غرضۍ او ځان نه غوښتنه کې دی.

زه باور لرم، چې د روسيې او افغانستان دا جرګه به د روسيې او افغانستان د ستراتيژيکي خبرو اترو او همکارۍ د ټينګښت په لاره کې يو لوی او مهم ګام شي.

همدا اوس د افغان پلاوي له غړو، په مسکو کې د مېشتو افغانانو ټولنې، او د جرګې روسي ګډونوالو له خوا داسې وړانديزونه رارسېږي چې د افغانستان او روسيې ګډې جرګې ته دې پرله پسې او سېستماتيك بنسټ ورکړل شي. کېدی شي چې په همدې نامه يوه مؤسسه جوړه شي. زه همدا وړانديزوم چې نن دې په خبرو اترو کې پرې بحث وشي او د جرګې په وروستۍ اعلاميه کې دې هم راوړل شي.

ستاسو له پاملرنې نه مننه.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلي کروپنوف خپله وینا لیکلې وه او ښاغلي کاڼي ژباړلې وه، دلته یې د ژباړې همغه بڼه راوړل شوه.
کله چې د کروپنوف خبرې پایته ورسېدې، نو د غونډې انانسر یوه وقفه اعلان کړه او دې سره د شلو دقیقو لپاره تفریح اعلان شوه.
تر تفریح وروسته غونډه بیا پیل شوه. په پیل کې د روسیې د

بهرني اقتصادي بانک مرستیال ښاغلي (فرادکوف پیوتر میخایلویچ) خبرې وکړې، ویې ویل: ((موږ غواړو افغانستان کې پانګه واچوو، افغانستان ډېر زیات امکانات او کانونه لري، زموږ د همکارۍ ټول پوتنشیال نه دی کارېدلی، افغانستان او دا سیمه په مجموعي ډول ټول یو بل سره تړلي دي، باید په ګډه انکشاف وکړي، موږ په افغانستان کې د صنعتي پروژو لپاره د سامان الاتو تمویل پر غاړه اخلو، د روسیې لویې کمپنۍ بهر کې پانګه اچوي.
غواړم پر مشخصو ټکو رڼا واچوم: کولای شو په ګډه کار وکړو، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

انکشافي بانک پالیسي داده، په هغو هېوادونو کې چې د روسیې ستراتیژیک دوستان دي، هلته پانګونه کوي،اقتصادي بانک په دې برخه کې کولای شي کار وکړي، موږ عنعنوي بانکدارۍ ته پام کوو. موږ کولای شو د روسیې د ملګرو هېوادونو له تجربو څخه ګټه پورته کړو، یوازې ستندرډ او تجارتي بانکونه نه شي کولای، ټول مشکلات حل کړي. موږ څه وړاندیزونه لرو، موږ کولای شو هغه صادرات چې روسي کمپنۍ یې افغانستان ته صادروي، هغه تمویل کړو، موږ پېرودونکو ته هم کریډټ ورکوو. تجارتي کرېډټونه دي چې په دې باب به تړونونه لاسلیک کړو، دا هم د ضمانتونو د سندونو مجموعه ده، د داوطلبۍ او مزایدې په برخه کې (۲-۷) کلونو پورې کریډټ ورکوو، په تضمین کې برخه اخلو، د مالي تمویل ضمانت کوو. دې میکانیزم کې تجارتي خطرونه په پام کې نیول شوي دي. د افغانستان لپاره به هم قواعد څېړو، داسې قواعد چې افغانستان ته ګټه ورسوي، وسایل شته او لېوالتیا هم شته. زه په پای کې د دې غونډې له جوړوونکو څخه مننه څرګندوم.

د پروګرام چلوونکي کروپنوف ورپسې وویل: ((یو داسې ګروپ باید جوړ شي چې دا مسلې وڅېړي، خو دا ګروپ باید رسمي ګروپ نه وي؛ نا رسمي وي.)) دې سره سم یې د بلخ ولایت د ولایتي شورا رئیس ښاغلي محمدفرهاد اعظمي ته بلنه ورکړه چې هغه خپله وینا واوروي، هغه له بلخه د بلخ د سوداګرو له یو ګروپ سره دې غونډې ته رابلل شوی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلي فرهاد خپلې خبرې داسې پيل کړې: ((لومړی د بلخ د خلکو او ولايتي مشرتابه په استازی سلامونه وړاندې کوم، غر په غره نه ورځي خو انسان په انسان ورځي، نړۍ اوس ډېره سره نږدې شوې ده، داسې فکر کېده چې د افغانستان او شوروي همکاري به د افغانستان پرمختګ ته لاره اواره کړي، خو د شوروي مداخلې دواړو هېوادونو ته تاوانونه واړول. ننني غونډه کولای شي نوې لارې چارې په ګوته کړي. زه دلته پر څو مسايلو خبرې کوم:

۱- اقتصادي مسايل: په دې برخه کې د پخوانيو پروژو په تعقيب په نورو ډګرونو کې هم پرمختګ کولای شو.

۲- د تحصيل په برخه کې: روسيې يا شوروي ډېر افغان کدرونه روزلي، بايد افغانستان ته نور تحصيلي بورسونه هم ورکړل شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- خطرونه: هغه خطرونه چې دوارو ته مشکل پیدا کوي، لکه تروریزم، مخدره مواد او نور، د هغو مخنیوی دې وشي.

۴- چاپېریال: روسیه باید له خپلو تجربو څخه په دې برخه کې له افغانستان سره مرسته وکړي.

ښاغلي فرهاد د پورتنیو څرګندونو ترڅنګ زیات ټینګار پر دې کاوه، چې روسیه باید د افغانستان په شمال او په تېره بیا په بلخ کې پانګونه وکړي، دده په نظر بلخ د روسیې د پانګونې لپاره تر بل هرځای غوره دی. ده د بلخ نوي هوایي ډګر او نورو پروژو ته اشاره وکړه چې د پانګونې لپاره ښه شرایط برابروي، امنیت یې هم یاد کړ. ده وویل چې د افغانستان شمالي ولایتونه پراخې طبیعي سرچینې، نفت او ګاز لري، روسیه باید دې سیمې ته زیاته پاملرنه وکړي.

د افغانستان پر شمال د ښاغلي فرهاد دې زیات ټینګار ځینو نورو ګډونوالو ته چندان خوند ورنه کړ، ځکه ځینو داسې احساس کړه چې فرهاد صیب د ټول افغانستان په غم کې نه دی، یوازې شمال او بلخ یادوي، لازمه وه چې ده د ټول هېواد په کچه د ستونزو یادونه کړې وای. ښاغلي فرهاد پسې د شمشاد ټلویزیون عمومي مشر او د اومر د ماین پاکولو موسسې رئیس ښاغلي الحاج فضل کریم عبدالرحیمزي ته نوبت ورسېده. ښاغلي فضل کریم عبدالرحیمزي د ټول هېواد په کچه د روسیې پر همکارۍ ټینګار وکړ. ویې ویل: ((افغانستان د جګړې په بهیر کې ډېر وران شوی او هراړخیزې بیارغونې ته اړتیا لري، روسیه کولای شي په افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د هغو پروژو د بیارغونې ترڅنګ چې دوی پخوا هلته جوړې کړي، نوې پروژې جوړې کړي. افغانان به د هر چا د بې غرضه مرستو هرکلی وکړي.)) په حاجي فضل کریم پسې زما (یون) نوبت راورسېد. ما خپله وینا لیکلې وه، چې ورځ مخکې لاد ښاغلي طاهر کانې له خوا په روسي ژبه ژباړل شوې وه، همغه مې پیل کړه. دا وینا په دې ډول ده:

((د روسیې او افغانستان ترمنځ څه شوي ؟ څه کېږي ؟ او څه باید وشي؟

زه غواړم په خپلو خبرو کې پورتنیو پوښتنو ته په لنډیز سره ځوابونه ورکړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو لومړی غواړم له هغو اشخاصو او علمي مرکز څخه مننه وکړم، چې دا علمي کنفرانس یې جوړ کړی دی .

لومړۍ پوښتنه : د روسیې او افغانستان ترمنځ څه شوي ؟

دې پوښتنې پورې تړلي مناسبات کېدی شي پر دریو برخو ووېشو:

۱-(۱۹۱۹ - ۱۹۷۸ م) **کلونه**: په دې بهیر کې د افغانستان او پخواني شوروي اتحاد یا روسیې مناسبات، چې نږدې شپږ لسیزې زمانه رانغاړي، په دې ټوله موده کې د افغانستان او شوروي مناسباتو عمودي خط تعقیباوه یانې د بري پر لوري روان وو .

ددې کلونو په بهیر کې پخواني شوروي یا روسیې په افغانستان کې د نړۍ تر بل هر هېواده زیات موثر او مثبت نقش درلود . د شوروي اتحاد له خوا په افغانستان کې په لسګونو او سلګونو لویې او وړې پروژې ثمر ته ورسېدې ، لکه د ننګرهار کانال ، د دروټې او نغلو برېښنا بندونه ، د کابل-ننګرهار ، هرات-کندهار سړکونه ، د سالنګ لویه لاره ، د مزارشریف د کیمیاوي سرې او د کابل جنګلک فابریکې ، د کابل مرکزي سیلو ، کابل څلورسوه بستریز روغتون ، کابل پولیتخنیك او داسې نورې په لسګونو او سلګونو لویې او وړې پروژې . دې ډول مثمرو پروژو د افغان ولس په زړه کې پر شوروي او روسیې باور زیات کړ او دې هېواد ته یې د پیاوړي دوست په سترګه وکتل .

۲-(۱۹۷۸ – ۱۹۸۸م) **کلونه** : دا هغه خونړي کلونه دي، چې د پخواني شوروي اتحاد د سیاسي مشرتابه د تېروتنو له امله دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد په افغانستان کې په مستقیم ډول په جګړه کې ډوب شو او وروسته د نړۍ نورو هېوادونو هم په مستقیم او نا مستقیم ډول دا جګړه لاپسې ګرمه کړه . د شوروي اتحاد او د افغانستان د هغه وخت سیاسي واکمنو د تېروتنو له امله، دې جګړې نه یوازې د دې وخت سیاسي واکمنو ، بلکې دواړو ملتونو ته د یوه چاودېدونکي مین حیثیت غوره کړ . په دې لسیزه کې د دواړو هېوادونو روابطو داسې یوه منکسره کرښه تعقیبوله، چې د دواړو هېوادو د خلکو په وینو سره وه او ډېرې لوړې ژورې یې لرلې .

۳-(۱۹۸۸ – ۲۰۰۸م) **کلونه** : د دې کلونو په بهیر کې روسیې، هغه نقش، چې پخواني شوروي اتحاد په افغانستان کې درلود ، له لاسه ورکړ، خو بیا یې هم د (**۱۹۹۲ – ۱۹۹۵**م) کلونو په بهیر کې د کابل د ایتلافي حکومت د ځینو تنظیمونو ملاتړ کاوه ، د طالبانو د واکمنۍ په بهیر کې یې د هغوی له مخالفو تنظیمونو سره مرسته کوله، د طالبانو تر سقوط وروسته له ځینو مشخصو ډلو څخه د روسیې ملاتړ کم شو ، خو بیا هم ویل کیږي، چې روسیه اوس هم د ځینو خاصو ډلو ملاتړ کوي او خواخوږي ورسره لري. دې تېر بهیر ته په کتو سره سره، د وروستیو څو کلونو په بهیر کې په افغانستان کې د روسیې د مثبت رول لوبولو لپاره هیلې پیدا شوې دي. زه نه غواړم د تېرو مناسباتو پر کړلېچن بهیر نیوکه وکړم ، ځکه چې تېر وخت د مړي په شان دی ، چې په ژړا او فریاد ، ستاینې او غندنې بیا نه راژوندی کېږي، خو کولای شو، چې د راتلونکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره د یوې پخې تجربې په توګه ورڅخه کار واخلو. اوس راځم خپلې دویمې پوښتنې ته :

دویمه پوښتنه : اوس د دواړو هېوادو تر منځ څه کېږي ؟

اوس په افغانستان کې د روسیې نقش ډېر کمرنګ شوی دی . اوس د پخواني شوروي اتحاد ، پخوانیو رقیبانو او د افغانستان ځینو ګاونډیو، د شوروي یا روسیې ځای نیولی دی ، هغوی هم له ګڼو ستونزو او تېروتنو سره مخامخ دي . که چیرې حالت همداسې روان وي ، نو دا بحران کېدی شي نور هم وغځېږي، ډېر خطرناك شي، د ګاونډیو هېوادو او ان د روسیې تر لمنو پورې وغځېږي، نو څه باید وشي ؟ غواړم په خپله درېیمه پوښتنه کې دې ته ځواب ورکړم :

درېیمه پوښتنه : څه باید وشي ؟

۱ . دا چې د افغانستان په بحران کې څوك ډېر ملامت دی ، پخواني شوروي اتحاد یا روسیه ؟ افغانستان ، د افغانستان ګاونډیان یا د نړۍ نور لوی ځواکونه ؟ د دې ملامت او سلامت معلومول زموږ د اوسني بحران له حل سره چنداني مرسته نه کوي او نه په سیاست کې د داسې ملامتیو د معلومولو لپاره کوم فکس فورمول شته ، خو زه دومره ویلای شم، چې پخواني شوروي اتحاد او افغانستان دواړه د بحران په اورنۍ بټۍ کې لولپه شول ، خو یو شمېر نورو هېوادونو بیا له دې بحران څخه ګټه پورته کړه ، دا د دې مانا نه لري چې د افغانستان په جګړه کې ملامت لوری یا لوري نه شته، خو د داسې مسایلو څېړل اوسمهال ګټه نه لري او نه د دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کنفرانس موضوع ده؛ خو له تېرو ترخو تجربو څخه کولای شو، د روښانه راتلونکي لپاره کار واخلو.

۲. د روسیې او افغانستان د مناسباتو د ښه والي لپاره له روسیې څخه هیله من یو، د ټولو هغو انکشافي پروژو پر بیا رغونه لاس پورې کړي، چې د پخواني شوروي اتحاد له خوا، په افغانستان کې ثمر ته رسېدلې وې او د جګړې په بهیر کې اکثره بېرته له کاره غورځېدلې دي.

۳. هیله من یو، روسیه په افغانستان کې د افغانستان په متوازنه اقتصادي او عمراني وده کې خپل رول ادا کړي، متوازنه وده د افغانستان له ثبات سره ډېره مرسته کوي.

۴. روسیه د افغانستان د هغو علمي کدرونو یو لوی زېرمتون دی، چې په روسیه او پخواني شوروي اتحاد کې روزل شوي دي، هیله لرو، د روسیې او افغانستان حکومتونه پر داسې یو میکانېزم کار وکړي، چې له دې کدرونو څخه د افغانستان په بیا رغونه او نوې جوړونه کې ګټه پورته شي. دا کدرونه کولای شي د روسیې او افغانستان د مناسباتو په ټینګښت کې ښه رول ادا کړي.

۵. زموږ په ګاونډي هېواد (پاکستان) کې له مذهب نه د ناوړه ګټې اخیستنې او د سیاسي مقصدونو لپاره د مذهب کارونې په مقصد (۲۵۰۰۰) مدرسې فعالې دي. له دې مدرسو څخه یو ګڼ شمېر یې نه یوازې له مذهب نه ناسم تعبیر اخلي، بلکې په سیمه کې د افراطیت مفکوره هم خپروي. که هره مدرسه په کال کې (۱۰۰) تنه فارغ کړي، نو د لسو کلونو په بهیر کې به لږ تر لږه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲۵۰۰۰۰۰) کسان شي په دې شمېر کې پاموړ برخه اورپکي دي.
دا ډول افراطي کسان د دې وس لري ، چې لومړی په افغانستان کې حالات بې ثباته کړي ، بیا په منځنۍ اسیا کې او بیا د روسیې دروزاې هم وټکوي . هیله لرو ، روسیه او د نړۍ نور موثر هېوادونه له ډیپلوماتیکو لارو پر پاکستان اغېزناک فشار راوړي، چې د دیني مدرسو تعلیمي نصاب د اسلام له اصلي روح سره عیار کړي، د دین او مدرسې له تقدس څخه د سیاست، پراختیا غوښتنې او افراطي چلند لپاره گټه پورته نه کړي .

۶ . اکثرو افغانانو سره داسې یو تصور ، فکر او اندېښنه شته، چې د پخواني شوروي اتحاد د تېروتنو په تعقیب، روسیه اوس هم په افغانستان کې ځینې سیاسي ډلې او واړه ایتنیکي گروپونه تقویه کوي او دا کار په افغانستان کې د مرکزي حکومت او قانون پر وړاندې ستونزې پیدا کوي، موږ هیله من یو روسیه د افغانستان د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اکثریت خلکو دا تشویشونه په پام کې ونیسي او په افغانستان کې د مرکزي نظام له ټینګښت او د قانون له حاکمیت سره مرسته وکړي.

۷ . هیله لرو روسي پانګوال په افغانستان کې په بېلابېلو برخو کې پانګونه وکړي، ګډې اقتصادي ګټې، ګډې لېوالتیاوې رامنځته کوي او د ټولنیز ثبات سبب ګرځي .

۸ . روسیه په نړۍ کې یو بااعتباره او موثر هېواد دی، هیله ده له خپل دغه اعتبار څخه مثبته ګټه پورته کړي او د افغانستان پر ځینو ګاونډیو هېوادونو دپلوماتیك فشار راوړي، چې د افغانستان

افغاني او روسي هئیت د خبري کنفرانس پر مهال

په کورنیو چارو کې مداخله ونه کړي.

۹ . د افغانستان او روسیې ترمنځ باید کلتوري مناسبات پیاوړي شي، افغانستان د نویو کدرونو روزنې ته اړتیا لري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

روسیه په دې برخه کې موثره مرسته کولای شي. کلتوري مناسبات سیاسي ابهامات او ناوړه پوهاوی له منځه وړي .

۱۰ . په پای کې دا وړاندیز لرم، چې روسیه یو ځل بیا افغانستان له سره په هر اړخیز او دقیق ډول؛ له علمي او ټولنیز لید لوري مطالعه کړي، نه د هغو کسانو، ډلو، ډلګیو او ګوندونو له فکري زاویې څخه، چې له پخواني شوروي اتحاده دوی ته په میراث پاتې دي. دوی د پخواني شوروي او افغانستان د دواړو د تباهۍ عامل شول، موږ هیله لرو، چې روسیه د افغانستان واقعیتونه یو ځل بیا په ځیر سره وڅېړي. دا کنفرانس په خپل ډول کې یو نوښت دی، یوه ګټوره هڅه ده، چې کولای شي واقعیتونه په ښه ډول وځلوي، موږ هیله لرو دا ډول کنفرانسونه په افغانستان کې هم جوړ شي، دا غونډې او راشې درشې زیاتې شي، راشه درشه، تګ او راتګ مینه او خلوص زیاتوي، کینې او ابهامات له منځه وړي او زړونه صفا کوي .یوه پښتو لنډۍ ده :

مینه په تلو راتلو زیاتېږي
کله راځه کله به زه درځم مینه.))

زما تر دې خبرو وروسته په مسکو کې د افغان سوداګرو د ټولنې په استازې ښاغلي غلام محمد جلالي لنډې خبرې وکړې او د دواړو هېوادونو پر اقتصادي همکارۍ یې ټینګار وکړ، د همکارۍ لپاره یې د افغانستان له لوري چمتوالی وښود او د دې ترڅنګ یې د غونډې له جوړوونکو مننه وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته په مشرانو جرګه کې د ننګرهار د خلکو استازي ښاغلي ډاکتر برهان الله شینواري ته نوبت ورسېد، دی د ننني غونډې د سهارنۍ برخې وروستی ویناوال و، ده په خپلو خبرو کې وویل:

((دوه وړاندیزونه لرم: جنګ نتیجه نه ورکوي، روسیه باید د سولې لپاره کار وکړي. د روسیې هېواد دې د اقتصادي پروژو په بیارغونه او جوړونه کې مرسته وکړي. که امنیت ټینګ شي موږ یو بل سره هر ډول همکاري کولای شو.))

دې وړاندیزونو پسې د غونډې چلوونکي کروپنوف وویل: ((موږ کولای شو په منځنۍ کچه په کابل کې سره راټول شو او پر دې مسلې غور وکړو، کولای شو دا سپارښتنې په پرېکړه لیک کې ځای کړو او هم یې سبا په نورو ناستو کې مطرح کړو.)) غونډه پر

د غونډې یوه بله برخه

همدې ځای پای ته ورسېده، خو تر هغې د مخه ښاغلي کریم خلیلي له روسي لوري سره د غونډې تالار ته ورڅېرمه په خبري کنفرانس کې ګډون وکړ، د ژورنالېستانو پوښتنو ته یې ځوابونه ورکړل او بیا ډوډۍ ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه غرمه د مسکو په پرزېډنټ هوټل کې

په همدې پرزېډنټ هوټل کې چې د مخه کنفرانس و، غرمنۍ هم برابره شوې وه، په هوټل کې یو سرلوڅی هال و، د هال په منځ کې مېزونه ایښودل شوي وو، پر ولاړه به دې ډوډۍ خوړله، د بوفې

نبي شینواری، اسد دانش، یون، سید اسحق ګیلاني
او سلطان شاه عاکفي په پرزېډنټ هوټل کې

سیستم و، د چا چې څه خوښېدل، هغه یې را اخیستل، ډوډۍ کې یې ذوق د افغانانو ذوق ته نږدې و، وریجې، څو ډوله کبابونه او نوره ډول ډول غذا په کې شامله وه. هر څوک د خپلې طبعې له افغان او روسي وګړو سره د مېز ترشا ودرېدل، زه له دوستانو سره په خبرو خبرو کې دومره مصروف شوم چې تراخره د ډوډۍ پر خوند

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوه نه شوم، ټولو ډوډۍ وخوړه، مخکې یې اعلان کړی و، چې تر غرمې وروسته به ګروپي کار کوو. د ډوډۍ او لمانځه لپاره پوره وخت په پام کې نیول شوی و. د ډوډۍ په ترڅ کې ځینې نور افغانان هم پر سیاسي خبرو اوښتي وو، ځینې نور هم زما په شان د ډوډۍ پر خوند نه وو پوه شوي. د حاجي صیب فضل کریم عبدالرحیمزي ترڅنګ یو روسی جنرال ولاړ و، په چکوسلواکیا، افغانستان او نورو سیمو کې یې ډېرې جګړې کړې وې او د باتورۍ ډېر مډالونه یې پر سینه راځوړند وو، حاجي صیب فضل کریم ته یې وویل: ((هر څوک ماته زما د بریو او تورو مبارکي راکوي.)) دغه جنرال د ډاکتر نجیب الله وروستی مشاور (محمود احمدویچ ګاریېف) و، اوس په مسکو کې د حربي پوهنتون قومندان او د نظامي مهارتونو پر لړلو سربېره ښه لیکوال هم دی، یو کتاب یې «افغانستان زما وروستۍ جګړه» نومېږي، چې ښاغلي محمد طاهر کانې پښتو ته اړولی دی. خبره داسې وه چې ډاکتر شېرحسن د غرمې ډوډۍ پر وخت د ښاغلي حاجي صیب فضل کریم او همدې جنرال سره پر مېز یو ځای شو. حاجي فضل کریم ډاکترصیب شېرحسن ته وویل چې ډیپلوماسي ونه کړې، د هغه خبرې کټ مټ ورته ترجمه کړه؛ خبره یې قیچي نه کړې، ډاکتر شېرحسن حسن همداسې وکړل. حاجي فضل کریم جنرال ته وویل: ((تا خو به دا مډالونه له دې امله اخیستي وي، چې ډېرې جګړې به دې ګټلې وي او خلک به درته مبارکي هم وایي)) هغه ورته وویل: ((بلې همداسې ده!)) حاجي صیب ورته وویل: ((زه هم درته مبارکي وایم چې ته دومره زړور

(c) ketabton.com: The Digital Library

منصبدار یې! خو ته اوس ماته مبارکي ووایه چې مونږ تاته په

افغانستان کې ماتې درکړې ده!))

هغه جنرال موسکی شانته شو او په ځواب کې یې ورته وویل:

((ته هم پر دې پوهېږې چې زمونږ پوځ ته چا ماتې نه ده ورکړې، مونږ د خپل سیاسي مشرتابه په پرېکړه افغانستان ته تللي وو او په همداسې یوه بله فیصله له افغانستان څخه راوتلي یو، دا بله خبره ده چې سیاسي سیستم په مجموع کې بدل شو. ګرباچوف د پخواني مشرتابه پر خلاف د شوروي د بیارغونې او نوي اندود په تعقیب پرېکړه وکړه، چې زمونږ پوځونه له افغانستانه راووځي. د سیاسي فیصلې د ماتې او ګرځېدو خبره مطرح کېدی شي، خو زمونږ د پوځ د ماتې خبره نادرسته ده.)) دغه جنرال نور هم غوښتل چې خبرو ته دوام ورکړي، خو حاجي صیب فضل کریم تر پایه نورو خبرو سره موافقت ونښود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګروپي کار

ګروپي کار تر غرمې وروسته تقريباً پر دريو بجو پيل شو. کار پر دريو ګروپونو وويشل شو: امنيتي برخه يا امنيتي ګروپ، کلتوري برخه او اقتصادي برخه. د برخوالو ويش په خپله خوښه و، هر چا هر ګروپ کې ځان تنظيمولای شو.

په پيل کې د افغان روسيې د فوروم يا جرګې مرستيال ښاغلي (سېرافيم مېلېنتيېف) خبرې وکړې او د دې سيمينار يا ورکشاپ طرز يې تشريح کړ، هيله يې وکړه هر برخوال لنډې لنډې خبرې وکړي چې ټولو ته نوبت ورسېږي، ويې ويل: ((دا ورکشاپ او ګروپي کار د افغانستان او نورو د کلکتيفي همکارۍ او امنيت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

باب جوړ شوی دی. موږ د اسیایي او اروپايي امنیت په باب مشترک تصمیمونه نیسو، لومړی درېو تنو او بیا که وخت و، نورو ته هم وخت ورکوو، کله چې څوک وینا کوي پر هغې باندې باید د بحث وخت هم په پام کې ونیسو.))

لومړی یو تن وویل: ((موږ د روسیې فدراتیف د مخدره موادو د کنټرول په ریاست کې کار کوو، تاسې ته به په دې باب معلومات درکړو، اوس زموږ په مخکې ډېر نوي کارونه پیدا شوي دي. باید دا کارونه په ګډه ترسره کړو. اوس په افغانستان کې د تروریزم او مخدره موادو پرضد جګړه روانه ده، مخدره مواد او تروریزم دواړه خطرناک دي. ځینې کسان یوازې د مخدره موادو د قاچاق کاروبار کوي، له کښت سر یې کار نه لري. د مخدره موادو ریښې باید وباسو، نه دا چې کروندګر یې بندیان کړو. اقتصادي پرمختیا باید رامنځته شي، د تولید او مبارزې ترمنځ تعادل باید محاسبه کړو،

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ باید د مبارزې قوت زیات کړو، اول باید د هغو موادو مخه ونیسو، چې له منځنۍ اسیا څخه روسیې ته ځي. کله چې دا مواد له منځه یوړل شي، خلک نورو اقتصادي کارونو ته مخه کوي. دا یوه مشترکه مبارزه ده، باید په ګډه یې ترسره کړو. زموږ هیله ده چې تاسو موږ ته معلومات راکړئ. که ګډه همکاري وکړو، نو یوه مشترکه نتیجه ترلاسه کولای شو. تاسې کولای شئ په جلا جلا ډول هم خپل نظرونه ووایئ، موږ یې ولیکو او یا یې هم موږ ته ولیکئ!))

دې خبرو پسې سملاسي له افغانستان څخه ښاغلي احمد سیدي خپلې خبرې پیل کړې، هغه وویل: ((درې مسایل ډېر مهم دي:

د امنیت مسله، د منطقې امنیت او په هغو کې د روسیې نقش.))

سیدي وویل: ((په افغانستان کې امنیت یوازې په افغانانو پورې اړه نه لري، دا باید موږ په یوه لویه دایره کې مطالعه کړو، د منطقې

(c) ketabton.com: The Digital Library

امنیت ته باید پام وکړو، په سیمه کې یو افراطي او تروریستي حرکت شته، چې ریښې یې په پاکستان او نورو هېوادونو کې دي او افغانستان کې عملیات کوي، بیا له هغه ځایه منځنۍ اسیا او بیا به روسیې ته هم رارسېږي، نو د دې لپاره د افغانستان امنیت یوه مجرده پدیده نه ده، دا باید د منطقه یي همکارۍ په چوکاټ کې مطالعه او وڅېړل شي. روسیه باید له افغانستان سره د امنیت په راوستلو کې له بېلابېلو لارو مرسته وکړي.)) د سیدي صیب خبرې ډېرې اوږدې وې، خو د سرغوړ یې همدا و.

وروستې د کابل پوهنتون استاد نسیم ګل توتاخېل ته نوبت ورسېد، هغه وویل: ((زه یوه مفصله مقاله لرم، خو غواړم اصلي مطلب په لنډ ډول بیان کړم.

زه د (۱۷۳) سازمانونو استازی یم، اصلي خبره دا ده چې که سیاست اصلاح شي امنیت خپله ښه کېږي، دا دی تر شلو کلونو وروسته روسان او افغانان پر یو مېز سره کېني او پر مشکلاتو غږېږي، خبره په دې کې ده چې د افغانستان حکومت بې کفایته دی، هغه د امنیت د راوستلو توان نه لري، ځینې امنیتي چارواکي په خپله په اداري فساد او د مخدره موادو په قاچاق کې لاس لري، تر هغه پورې چې په حکومت کې اصلاحات رانه شي، د حکومت او خلکو ترمنځ فاصله له منځه لاړه نه شي، امنیت نه شي راتللای، که نړیوال ځواکونه نور هم زیات شي، امنیت نه شي ټینګېدی، د امنیت راوستل هغه وخت ممکن دي، چې هلته د خلکو په خوښه یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت رامنځته شي.)) توتاخېل صیب هم ښې اوږدې انتقادي خبرې وکړې، خو د منځ غټې ټکي یې همدا وو.

دې پسې زما (یون) نوبت راورسېد ، ما وویل: ((زه خپل نظر په څو لنډو جملو کې وړاندې کوم، ډېر وخت نه نیسم، زما په نظر د نورو عواملو ترڅنګ که دغه لاندې کارونه ترسره شي نو مخدره مواد به کنټرول او امنیت به ورسره ټینګ شي: ۱- فقر له منځه یوړل شي، ۲- د کوکنارو بدیل کښت پیدا شي، ۳- د تاجکستان سرحد ښه وتړل شي، ۴- د مخدره موادو د عرضې او تقاضې مارکېټ مهار شي، ۵- د جزا قوانین سخت شي، ۶- امنیتي سکتور پیاوړی شي، ۷- دولتي ارګانونه اصلاح او قوي شي.))

له ما څخه ټولو ځکه مننه وکړه، چې وخت مې ډېر کم ونیوه، ما پسې ښاغلي نادرخان کټوازي ته نوبت ورسېد. هغه وویل: ((په افغانستان کې امنیت هغه وخت راتللای شي چې د ولس ملاتړ جلب شي. زموږ ولس د خپلو مشکلاتو د حل لپاره خپله تجربه لري، هلته متل دی چې په زور کلي نه کېږي، که نړیوال ځواکونه هر څومره زور وکاروي،

خو چې د ولس همکاري راجلب نه شي سوله نه شي راتلای، موږ جرګې او مرکې لرو، د شخړو پر وخت باید له هغو څخه کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

واخیستل شي. بله د مخدره موادو موضوع ده چې همېش یې خلک په افغانستان پورې تړي، دا سمه ده چې کوکنار به هلته کرل کېږي، خو دا روسیې ته یې څوک راوړي او له دې ځایه یې اروپا ته څوک وړي؟ د دې پوښتنه هم باید وشي، دغه نړیوال قاچاقچیان چې کنټرول نه شي او تقاضا له منځه لاړه نه شي د مخدره موادو مشکل نه حلېږي.))

دې پسې سیدي صیب یو ځل بیا نوبت واخیست، ویې ویل: ((د افغانستان او مخدره موادو مشکل نړیوال دی، روسیه او امریکا دښمني لري، دوی یو بل سره سمه همکاري نه کوي، نو ځکه په دې برخه کې پرمختګ نه رامنځته کېږي، که دوی صادقانه همکاري وکړي، نو کېدی شي پرمختګ وشي.))

دې پسې په ولسي جرګه کې د کابل د خلکو استازې شکریې بارکزۍ نوبت واخیست، هغه هم د همدې کمېسیون یا ګروپ غړې وه. هغې وویل: ((روسیه باید د افغانستان له مرکزي حکومت سره همکاري وکړي، نه له تیت و پرکو ګوندونو او ډلو ټپلو سره. مرکزي حکومت د قانونیت او مشروعیت سرچینه ده دا که هر څوک د دې مرکزي حکومت په راس کې وي، هغه مهمه نه ده. روسیه له امریکا

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره تفاهم ته اړتيا لري. د افغانستان مشکل او د مخدره موادو مشکل منطقه يي او نړيوالي ريښې لري. بايد د منطقې او نړۍ په کچه ورته وکتل شي. دا مشکل يوازې د افغانستان نه دی او نه يې په يوازې ځان حلولای شي.))

ورپسې د بلخ د ولايتي شورا رئيس ښاغلي فرهاد خبرې پيل

کړې، هغه وويل: ((روسيه او امريکا د افغانستان په اړه د نظرياتو اختلاف لري، سره له دې چې د افغانستان د حکومت له خوا څو ځله تقاضا شوې ده، د روسيې، امريکا او افغانستان ترمنځ بايد اعتماد رامنځته شي. روسيه بايد د ترووريزم او مخدره موادو پر ضد د مبارزې په اړه له امريکا سره توافق ته ورسېږي، افغانستان څو ځله د مرستو لپاره پر روسيې غږ کړی، افغانستان اوس په داسې يو حالت کې دی چې له هرچا څخه مرستې ته اړتيا لري.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ګروپي کار شکل داسې و، چې په يوه خونه کې يې کتار مېزونه ايښي وو، څلورو خواوو ته مېزونه وو، منځ يې تش و، نږدې پنځه ويشت د برش کسان يې ځايول، يوې خواته افغانان او بلې خواته روسان ناست وو. کله چې د ښاغلي فرهاد خبرې وروستي حد ته ورسېدې، نو له روسيې لوري يو تن وويل: ((تر هغه چې افغانستان او روسيه يو ګډ نظر ته ونه رسېږي، کومه مثبته نتيجه منځته نه شي راتللای.))

وروسته د افغانستان په ولسي جرګه کې د ننګرهار د خلکو استازي ښاغلي ببرک شينواري ته نوبت ورسېد، ده په خپلو خبرو کې وويل: ((اوس حالت داسې دی چې ډېر هېوادونه هلته راغلي دي، دا د يوه هېواد يا هم د يوې منطقې د هدف لپاره نه دي راغلي، دلته د اهدافو يوه مجموعه ده، اوس دا جنګ دومره پراخ دی چې يوازې زموږ ملت يې بار نه شي پورته کولای. د امنيت د خرابۍ عوامل کورني دي، بهرني دي او نړيوال دي، داخلي فکتور دادی چې نړيوالې ټولنې او زموږ حکومت ونه کړای شو چې قوي مرکزي حکومت جوړ کړي، زموږ امنيتي سکتور د جنګ د کنټرول صلاحيت نه لري، ملت له دولت څخه لرې شوی، قوي دولت همغه دی چې د خلکو ملاتړ ولري، د روسيې په ګډون زموږ ګاونډي هېوادونه يو هم له مرکزي حکومت سره مرسته نه کوي. ايران او پاکستان مستقيماً مداخله کوي، تاجکستان او ازبکستان خپلو پلوي ډلو سره روابط ساتي، نه ټول افغانستان سره، په خواشينۍ سره چې روسيه هم په دې کټه ګورۍ کې راځي. دې انستيتيوت (د

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګړ پوهنې انستیتیوت) یوه مسله مطرح کړې ده چې په روسیه کې درې کته ګورۍ خلک دي: د افغانستان مرکزي حکومت غواړي، بې تفاوته دي او د افغانستان د یوې برخې له خلکو سره مرسته کول غواړي، خو موږ غواړو چې د روسیې نوی سیاست موږ ته روښانه شي. د نړیوالو قوتونو له خوا ډېر خلک وژل کېږي دا یو ډېر غټ پرابلم دی. د بهرنیو قوتونو تر راتګ وروسته نه عوام، نه حکومت او نه هم زموږ په څېر نور خلک پر دې پوهېږي چې حالت کومې خواته روان دي.

که امریکایان د افغانستان له سرحده اوړي یا راوړي، افغانستان ته نه وایي، د روسیې مشران هم چې کومې بیانیې د افغانستان په اړه ورکوي، اکثره غلطې وي، هیله ده چې دا سیمینار ګټور تمام شي.))

دې پسې د روسیې د کلتوري ستراتیژۍ مرستیال خبرې پیل کړې هغه وویل: ((د تروریزم په پلمه افغانستان ته د ډېرو هېوادونو راتګ نور مشکلات پیداکوي، د دوی په راتګ سره مخدره مواد نور هم زیاتېږي.)) ده زیاته کړه: ((افغانستان کې باید نژادي تفاهم رامنځته شي، هغه اداري چې پردی رنګ لري باید حذف شي، د طالبانو تر سقوط وروسته د مخدره موادو کښت زیات شوی دی، د نړیوالو قوتونو تدابیر کمزوري دي، بهرني قوتونه نه غواړي د دوی عسکر له قاچاقچیانو سره په جګړه کې ووژل شي. روسیه د مخدره موادو پرضد د نړیوالو ځواکونو مبارزه تائیدوي. د دې لپاره موږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړانـدیز کـوو چـې پـه (الماتـا) کـې د مخـدره مـوادو د کنټـرول کمېسیون جوړ شي.))

ما(یون) غوښتل چې د ((نژادي تفـاهم)) پـه اړه د دې ګډونوال نظر ځواب کړم، خو نادرخان کتېوازي چې زما ترڅنګ ناست و، ماته یې وویل چې زه یې ځواب وایم. نادرخان کتېوازي وویل: [بهرني قوتونـه زموږ یو تریخ ضرورت دی، که نه نـو مـوږ هېڅکله بهرنـي ځواکونـه نه شو زغملای، تر هغه پورې به دا قوتونه وي چې موږ په خپلو پښـو ودرېږو. د ((نژادي تفاهم)) په اړه باید ووایم چې دا تفاهم هلته شـته، خـو پخـواني شـوروي اتحـاد دې مسـایلو تـه لمـن ووهلـه او اوس لـه روسیې څخه هیله کوو چې دې مسایلو ته لمن ونه وهي.]

دې پسـې د روسـیې د (کرسنـادار) پوهنتـون یـو اسـتاد(ارکـادي مېلنیـک) خبـرې پیـل کـړې، ده وویـل: ((زه د افغانسـتان او ایـران متخصص یم، زه غواړم هغه مسـله یـاده کـړم چـې چـا ورتـه تـر اوسـه اشاره نه ده کړې. دا د نړیوالو پیسو مسله ده، چې چا ورتـه تـر اوسـه ګوته نه ده نیـولې، مـوږ پـوهېږو چـې مـالي حسـاب و کتـاب نـه وي، نظـم منځتـه نـه راځـي، د روسـیې او افغانسـتان د مخدره مـوادو د کنټرول د ادارو ترمنځ همکاري شته، خـو دا همکـاري کمـزورې ده، د سـرحدي ارګـانونو او کورنیـو چـارو د وزارتونـو تـرمنځ هـم اړیکـي ټینګ دي، موږ غـواړو نـوي مناسبات پرانیـزو او نـوې پاڼـه خلاصـه کړو. غواړو د افغانسـتان لپاره یو نوی استازی وټاکل شي. تاریخي تجربو ښودلې چې په یوه هېواد کې هم، د بهرنیـو قـواوو موجودیـت مثبته نتیجه نه ورکوي. دا د تاسف وړ خبره ده چې په افغانسـتان

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د بهرنیو قوتونو د وتلو زماني جدول نه په ګوته کېږي. دا کار باید د افغانستان د مرکزي حکومت د استحکام له مخې ترسره، خو د یوه ضرورت په توګه باید په ګوته شي.))

دې پسې د افغانستان نومیالي لیکوال او شاعر ښاغلي سلیمان لایق ته نوبت ورسېد ، هغه چې ټولو ته مخامخ د مشرانو مېلمنو په ډله کې ناست و، وویل: ((زه غواړم د هغه سیاست په اړه

د ګروپي کار یوه بله برخه

خبرې وکړم چې د مخدره موادو په اړه دی، دا سیاست یوازې په افغانستان او روسیې پورې اړه نه لري، هغه مخدره مواد چې روسیې ته راځي، ټول په روسیه کې نه جذبېږي، نورې نړۍ ته ځي، د روسیې او نورې نړۍ اتباع وژني، نو باید په دې ارتباط د امریکا او روسیې دواړو ترمنځ خبرې وشي. څو موده دمخه د روسیې د بهرنیو چارو وزیر له امریکایي مقاماتو سره وکتل او شخصاً یې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې باب خبرې وکړې. مخدره مواد د دغو دوو نړیوالو ځواکونو د شخړو په نتیجه کې رامنځته شوي دي. زه فکر کوم تر بلې هرې مسلې د روسیې او امریکا مناسبات ډېر موثر دي. زموږ په هېواد کې داسې عناصر شته، چې د دې مناسباتو مخالف دي. دا ډلې له خپلو ملي منافعو سره جفا کوي. په تېر وخت کې روسیه زموږ په هېواد کې وه، امریکایانو روسیه اخلالوله، اوس خبره د دې پرعکس ده، داسې ښکاري چې روسیه په افغانستان کې د امریکا پر حضور راضي نه ده، له دې مجلس څخه هم پته ولګېده، له دې اختلاف څخه روسیه، موږ او امریکا ټول عذاب ګالو، موږ په دې هیله یو چې مروره روسیه چې په افغانستان کې ډېر وظایف لري، بېرته په خپلو کارونو کې همکاري وکړي، د مخدره موادو په شمول. که موږ غواړو مخدره مواد کنټرول کړو، نو د روسیې او امریکا توافقات په کې ډېر موثر دي. مننه.))

د لایق صیب تر خبرو وروسته توتاخېل صیب او بارکزۍ صیب دواړو نوبت واخیست، دوی د ((ټزادي تفاهم)) په اړه د روسیې لوري د یو تن خبرې رد کړې او د نادرخان کټوازي خبرې یې تائید کړې.

بیا په ولسي جرګه کې د نیمروز د خلکو استازي ښاغلي خدای نظر سرمچار نوبت واخیست، هغه وویل: ((د دواړو هېوادونو دا اوسنۍ ناسته یوه ښه بېلګه ده، ملي امنیت داسې پروژه نه ده چې په یو نظر مطالعه شي، وخت پر وخت باید وڅېړل شي. یو دولت هغه وخت په امنیت کې پاتې کېدی شي چې خلک یې په امنیت کې وي، که جګړه نه وي، نو یو دولت باید د دې توان ولري چې خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي وظايف ترسره کړي. زموږ امنيت ډېر اړخونه لري. موږ يو مخصوص حالت کې يو:

ايران له امريکا سره مشکل لري، پاکستان د افغانستان د خپلو په لټه کې دی، نړيواله ټولنه مشخصه

ستراتيژي نه لري. خبره داده چې زموږ په شان بحراني هېوادونو کې قوي رهبرانو ته اړتيا ده، زموږ ځيني رهبران خپله په فساد کې غرق دي، خپله په قاچاق کې ډوب دي، د بد امنۍ لاملونه زيات دي، په يوه غونډه کې ټول نه شي تشريح کېدلای.))

تر دې خبرو وروسته د ګروپي کار دا ناسته تقريباً پای ته ورسېده، خو د پرېکړه ليک په اړه بحث ته اړتيا وه، په عمومي غونډه کې وويل شول چې پر پرېکړه ليک يو درې کسيز ګروپ کار کړي؛ يوه (خاکه) يې جوړه کړي خو دا وروستۍ او بشپړه نه ګڼل کېږي، د کره کولو او بشپړولو لپاره تاسې ته درکول کېږي چې د ګروپي کار په ترڅ کې پرې بحث وکړئ او بشپړه يې کړئ.

پرېکړه ليک په درېو ژبو: پښتو، دري او روسي ليکل شوی و، شکريې بارکزۍ چې د پرېکړه ليک دري متن ولوست نو قلم يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته ور پسې راواخیست، پښتو متن يې هم وکوت، ويې ويل: ((دا لـه يـو
بل سره سمون نه خوري، د پرېکړه لیک بڼه نه لري، بايد لـه سره

د ورکشاپ دويم ګروپ

پرې کار وشي.)) شکريې بارکزۍ ځو ځله ماتـه وويـل: ((يونـه! زه يـې
درته وايم ته يې لیکه همدا بـه فاينـل کړو.)) مـا وويـل: ((صبر کـوه،
دلته خو يوازې زه او ته نه يو، دا ټول زما او ستا پـه شـان خپـل خپـل
نظرونه لري. دلته فاينل کېږي نه، د ټولو نظرونه به واخلو، تکراري
به ترې وباسو، بيا بـه يې د يوه پرېکړه لیک چوکاټ ته ورداخل
کړو.)) شکريې وويل: ((يونه! ته مې چې مخالفت ونه کړې نور يې
هېڅوک نه کوي.)) ما ورتـه وويـل: ((دلتـه ټول مـن دي، نـيم منـی نه
شته زه يوازې دومره کولای شم چې د ټولو تر توافق وروسـتـه يـې ژبـه
سمه کړم، پښتو متن به يې کره کړو، بيا بـه يې روسي او دري ژبـو
ته هم واړوو.)) په پای کې د ټول ګروپ مشـوره او سلا پـه دې راغلـه
چې افغـان لـوری دې پـه خپـل منـځ کـې کېنـي او خپلـه طرحـه دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندې کړي. دغه راز له نورو ګروپونو سره دې هم مشوره وشي او د هغوی نظریات دې هم ورسره یوځای شي. په همدې سره ګروپي کار پایته ورسېد.

د ورکشاپ یوه ځنډه

زموږ د امنیتي ګروپ ترڅنګ په اقتصادي او کلتوري برخو کې هم تاوده بحثونه شوي وو، خو هلته چا کوم منظم یادښت نه و اخیستی، اکثره خبرې د هوا ځپو خوړلې وې، نو ځکه خو ما د هغو ګروپونو د کړي کار څه لیکلی متن ترلاسه نه کړای شو، خو په مجموعي ډول په دواړو ګروپونو کې پر کلتوري او اقتصادي همکاریو ټینګار شوی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ماښامنۍ په قفقاز هوټل کې

مخکې تر مخکې د افغاني هیئت غړو ته ویل شوي وو، چې د ښاغلي (الکوزي) شرکت له خوا افغاني هیئت ته مېلمستیا شوې ده. الکوزی شرکت د افغانستان له مهمو شرکتونو څخه دی، چې نه یوازې په هېواد ،بلکې تر هېواده بهر په یو شمېر نورو هېوادونو کې هم خپلې استازۍ لري. په مسکو کې هم د دې شرکت استازي شته، چې د همدې نمایندګۍ له خوا دا مېلمستیا ترتیب شوې ده.

د افغاني هئیت غړي په قفقاز هوټل کې د ډوډۍ پرمهال

قفقاز هوټل د مسکو ښار په زړه کې دی، دا د چیچنایانو یو هوټل دی، د هوټل ډیکورېشن (سینګار) داسې جوړ شوی و چې د قفقاز د کلتور څرګندونه یې کوله، لرګی په کې تر حده زیات کارول شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

و او طبيعي جوړښت ته يې ډېره پاملرنه شوې وه، د هوټل ټول کارکوونکي قفقازيان وو. ډوډۍ يې افغاني ډوډۍ ته ډېره ورته وه، تر ډېره وخت مو ډوډۍ وخوړه، ډوډۍ يې عيناً لکه د شينوارو د مېلمستيا غونډې وه، چې لومړی پتې داني راوړي، بيا نور کباب او بيا وروسته اساسي ډوډۍ. که څوک د شينوارو د سيمه ييز کلتور له دې حالت څخه خبر نه وي، نو په همغه لومړي پړاو کې ځان مړوي، پر ما باندې هم دا کار وشو، ورو ورو يې ډوډۍ راوړله، خو ما په پيل کې ځان په ترکارۍ او نورو شيانو موړ کړی و، خو وروسته وروسته بيا نور ډول ډول کبابونه راوړل شول، ډول ډول جوسونه او د عوامو په اصطلاح شربتونه هم وو. چای مو هم دلته وڅښه. په پای کې ښاغلي سليمان لايق د ټولو په استازۍ د الکوزي

شرکت له مشرتابه څخه مننه وکړه، چې د دې هيئت ډېره ښه مېلمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پالنه يې وکړه. د شپې څه کم (۹) بجې وې چې لـه هغـه ځايـه مـو د مېلمستون پر لوري حرکت وکړ. کله چې موټر کې کېناستو نو ببرک شينواري صيب يوه ټوکه وکړه، دا ټوکه داسې وه لکه د خندا درمند

تـه چې پلتـه ورتـه کړې، لـه همغې ټوکې چې خندا پيـل شـوه ان تـر مېلمستونه پـورې، دومره مـو وخنـدلې چې بـډوډي مـو شنه شـول، ځينې ټوکې په کې داسې وې چې يوازې د څو تنو ترمنځ بايد وويل شي، د کاغـذ پـرمخ يـې ليکـل شـوني نـه دي او يـا هـم مناسـب نـه برېښي، په موټر کې ناست څو تنه روسان هم مـوږ تـه حيـران وو چې دا څه ډول خلک دي، هغوی په ټول عمر کې دومره په کړس خندا نه وه ليدلې، مـا طـاهر شينواري تـه وويـل: ((دوی تـه ووايـه چې تاسـې خفه نه شئ که چېرې خبر شئ تاسې به هم لـه خندا شنه شئ)) طاهر څو ټوکې ورته پښتې وژباړلې، هغوی هم خندا ته کش ورکړ، بيا غلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شول، بیا یې طاهر شینواري ته وویل: ((افغان ځومره مقاوم ملت دی، له دومره سختیو سره سره دوی دومره مست او خوشاله خلک دي چې پر سختیو هېڅ رای نه وهي، که پر موږ داسې حالت راشي، له اخ و ډوخه به ولوېږو.))

په همدې ډوکو ډوکو کې تر مېلمستونه ورسېدو، پر لاره هېڅ پوه نه شو، خو ښاغلي ببرک شینواري بیا بله ډوکه ونه کړه. کله چې مېلمستون ته ورسېدو، نو ښه د مزې سترې وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له سوداګرو سره غونډه

د مې (۱۵) مه نېټه د جمعې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاڅېدم، لږ سپورت مې وکړ، بيا چای ته لاړو. پر اته نيمو بجو مو له مېلمستون څخه د بلې غونډې (له سوداګرو سره غونډه) پر لوري حرکت وکړ. کاڼي صيب راته په موټر کې وويل: ((روسيه خپله انرژي له اټومي انرژۍ څخه پوره کوي، نو ځکه دلته د انرژۍ هېڅ کمی نه

احساسېږي.)) پوره لس بجې د اقتصادي جلسې لپاره اړوند هال ته ورسېدو. دا هال داسې و لکه د کوم ټلويزيون سټوډيو، ځکه چې د يوې سټوډيو ټول تجهيزات په کې تيار نصب وو، څو دقيقې وروسته د غونډې اکثره برخوال پوره شول. اغلې شکريه بارکزۍ هم راغله. لومړی يې د بېګاه شپې د ټوکو ټکالو پوښتنه وکړه، ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویل: ((حال د ویلو لایق نه دی.)) غونډه پر لس نیمو بجو پیل شوه، په غونډه کې افغان او روسي سوداګرو دواړو ګډون کړی و. پرانسیتونکې وینا ښاغلي سردار علي سراج واوروله چې د شکریې بارکزۍ ورته چندان خوښه نه وه. ښاغلي سراج په پیل کې وویل: ((زما لپاره ویاړ دی چې نن دې غونډې ته خبر شوم، تیاری نه لرم خو کوښښ کوم چې ځان ونه شرموم. د بشر پېژندنې انستیتوت څخه مننه کوم، زموږ پنځه ورځې کېږي چې دلته راغلي یو، د مخدره موادو په باب مو ډېرې خبرې وکړې، خوشاله یو چې نن پر اقتصادي مسایلو بحث کوو. د افغانستان او روسیې د دوستۍ (۹۰) کاله کېږي، پر (۱۹۲۱م) کال د دواړو هېوادونو ترمنځ د اقتصادي همکاریو تړون لاسلیک شو، اوس ډېر ښه وخت دی چې روسیه افغانستان کې پانګه واچوي او اقتصاد ته وده ورکړي، د افغانستان په فعلي حالاتو کې چې زه څه ګورم، یو یې چې ډېر مهم دی، زراعت دی، (۳۰) کاله مخکې موږ خودکفا وو او حتی بهر ته مو صادرات درلودل، نساجي صنعت و، خو اوس فعال نه دی. افغانستان کې اوس (۱۱۰۰) معدنونه دي، راځئ چې نن پر هغو خبرې وکړو، د پنجشېر او سروبي خو ډېر مشهور دي، دا په نافني ډول استخراجېږي او په سلو کې اتیا یې له منځه ځي. که سوداګر دلچسپي ولري، نو باید راشي په دې برخه کې پانګه واچوي. یاقوت هم لرو، بیروج هم لرو، خلک همېشه وایي چې افغانستان ډېر خطرناک دی، زه دوه کاله کېږي، افغانستان کې اوسم، تر اوسه لاژوندی یم. برازیل کې مې څلور کاله تېر کړل، خو هره ورځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وپېژندلم، که تاسو غواړئ افغانستان کې پانګه واچوئ، نو یو دفتر باید په کابل او یو دلته ولرئ. هغه دفتر باید تاسې ته معلومات درکړي. موږ حاضر یو ستاسو پوښتنو ته ځوابونه درکړو.))

ښاغلي سراج پسې په افغانستان کې د روسیې د سوداګرو استازي ښاغلي (یوري ایوایف) خبرې وکړې ویې ویل: ((په دې ورځو کې د افغانستان یو لوړ پوړی هئیت چې د پارلمان، حکومت او مدني ټولنو استازي کوي، دلته دی. افغانستان په نړۍ کې یو کلیدي ارزښت لري، په تېره بیا مرکزي اسیا کې. افغانستان زیات جیوپولتیک او جیوستراتیژیک ارزښت لري. نه یوازې افغانستان د سیمې هېوادونو، بلکې ټولې نړۍ ته؛ د انرژۍ او نورو مسایلو له پلوه خورا ارزښت لري. که افغانستان کې ثبات راشي ګاونډي هېوادونه او نوره نړۍ به ترې ګټه واخلي. افغانستان به سیمې او نړۍ ته خطر نه وي. د افغانستان اقتصادي رغونه ډېره مهمه ده، دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخړه پوځي حل لاره نه لري، له تاسې څخه هيله کوم چې ځينو ټکو ته پام وکړئ! دې ټکو ته په عمومي غونډه او اقتصادي کمېټه کې هم اشاره وشوه. د (۱۴۲) پروژو يادونه وشوه، د (۳۰) نورو جوړونه درول شوې وه. (۱۴۷) نور تاسيسات شته چې د موثريت له مخې، د هغو د تاسيساتو له مخې پرې کار شوی، هيله ده د پاملرنې وړ وګرځي، د هغو پروژو د بيا جوړونې ترڅنګ چې مخکې يې يادونه وشوه، دا ستراتيژي د دې غوښتنه کوي، چې پر څو برخو وويشل شي:

لومړی بايد د افغانستان اقتصادي پوتنسيال تامين شي. يانې تر (۱۹۹۲م) کال پورې دې تاسيساتو کار کاوه، دا د ګازو او ډبرو سکرو د استخراج تاسيسات او نور وو، له دوی څخه په نورو صنعتي برخو کې ګټه اخيستل کېدله او ډېرو کارګرانو ته يې کار پيدا کاوه. که دا کارونه بيا پيل شي، نو د ځينو کشمکشونو مخه به هم ونيسي. په دويمه برخه کې د دولت ملاتړ دی، پخوانو پروژو ته د روسيې بېرته ګرځېدنه ده. افغانستان بايد د قانوني چارو په برخه کې هڅه وکړي، څنګه چې زموږ او افغانستان ترمنځ قانوني قراردادونه نه شته، روسيه بايد خپل ځينې مسايل وپېژني په تېره بيا مالي مسايل. زه غواړم تاسو سره پر مشخصو ټکو بحث وکړم، د پرونيو خبرو په تعقيب بايد لېوال اشخاص دعوت کړو، لکه د سمنټو توليد، که يو افغاني شرکت غواړي پانګه ولګوي، نو يو روسی شرکت هم کولای شي له هغو سره شريک شي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې پسې مېرمن شکريې بارکزۍ نوبت واخيست ويې ويل:

((لومړی ټولو ته سلامونه! زه د خصوصي سکتور استازي نه کوم،

په سوداګريزې غونډه کې شکريه بارکزۍ د پوښتنې پرمهال

خو د کابل او مسکو سوداګرو ته بايد نوبت ورکړای شي، زه غواړم د پارلمان د يوې وکيلې په توګه خبرې وکړم، د افغانستان د اساسي قانون لسمه ماده، د افغانستان اقتصاد د بازار اقتصاد ګڼي، د اقتصاد ملاتړ د دولت دنده ګڼي او تشويق يې هم د دولت کار دی. نورو قوانينو د پانګونې لپاره طلايي شرايط برابر کړي دي. موږ اوس له رهبري شوي اقتصاد څخه د بازار اقتصاد پر لوري ګامونه اخلو. نن خصوصي سکتور ډېره وده کړې ده، اوس موږ په هيڅ ډول خپل خصوصي سکتور ته په نه سترګه نه شو کتلای، د سولې او جګړې پر وخت يې د خلکو لپاره کار کړی دی. څو مشخص وړانديزونه لرم؛ رئيسه هيئت ته: ۱- تجارتي روابط بايد له سياسته لرې وساتل شي، ۲- له سوداګر سره د سوداګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې د مسایلو اساسي کیلي ده، ۳- موږ هیله من یو د افغانستان تاجرانو ته یو ډول سبسایډي وزغمئ!

۴- د وېزې اسانتیاوې باید دواړو خواوو ته برابرې شي.

۵- د افغانستان او روسیې تاجران باید د تجارت د نړیوالو اتاقونو تر چتر لاندې سره یوځای شي او غټې غټې کارونه ترسره کړي.)) د شکریې بارکزۍ تر دې خبرو وروسته د پروګرام چلوونکي وویل: ((په دې پروګرام کې نه یوازې روسي سوداګر، بلکې ډېر نور شخصیتونه هم شته. په تېره (پرونۍ) غونډه کې د دواړو هېوادونو موثر شخصیتونه حاضر وو.))

پر دې وخت له بلخ ولایت څخه یو تن افغان سوداګر پورته شو، ویې ویل: ((د روسیې د پارلمان او سوداګرۍ اتاقونو څخه مننه کوم چې د روسیې او افغانستان ترمنځ یې د نویو روابطو لپاره لاره اواره کړه. موږ په افغانستان کې د کانونو په برخه او په تېره بیا په بلخ کې د روسي سوداګرو پانګونې ته اړتیا لرو. له (۲۰۰۱م) څخه تراوسه پورې په بلخ کې ښه امنیت شته او سوداګرو ته د کار ښه زمینه برابره ده، موږ ورته ډاډ ورکوو چې په ګډه همکارۍ سره هر ډول کارونه ترسره کولای شو. زه د بلخ د سوداګرو او اریانا ګروپ په استازۍ روسي سوداګرو ته وړاندیز کوم چې په بلخ کې پانګونه وکړي.))

دې پسې د بلخ د ولایتي شورا رئیس وویل: ((زه د بلخ د ولایتي شورا رئیس یم او د هغه هئیت مشري کوم چې د بلخ د سوداګرو استازي کوي او دلته د هغوی په استازۍ راغلی دی. د قانوني

(c) ketabton.com: The Digital Library

امکاناتو په باب دوستانو خبرې وکړې، زه غواړم د ناټو د هغې پرېکړې په باب چې د افغانستان له شمالي ګاونډیو څخه به خپل اکمالات کوي، د بلخ ولایت د حساس موقعیت په باب څو خبرې وکړم. نړیوال قوتونه په بلخ ولایت کې د (۱۲۰) ملیونو ډالرو په لګښت تجارتي میدان جوړوي او د حیرتانو د اورګاډي لیکه ترمیموي. پر (۲۰۱۲م) کال به دا پروژه بشپړه شي، هلته برېښنا هم شته، د سوداګرو لپاره لاره اواره ده. په سرپل، مزارشریف او شبرغان کې د نفت و ګاز د استخراج لپاره ښه زمینه برابره ده. د کود برق او جرقدوق فابریکه د پانګونې ښه شرایط او امکانات دي. له روسي سوداګرو څخه هیله لرو چې په شمال او د هېواد په نورو سیمو کې پانګونه وکړي او امریکایانو ته منتظر نه شي چې هغوی په کومو برخو کې پانګونه کوي او دا ډول پروژې به روسي کمپنیو ته نه ورکوي.))

فرهاد عظیمي د پوښتنې پرمهال

د ښاغلي فرهاد په دې خبرو پسې د پروګرام منتظم ښاغلي کروپنوف وویل: ((ربښتیا هم د افغانستان په شمال کې ډېر تاسیسات شته، نه یوازې په شمال، بلکې د افغانستان په نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیمو کې هم ډېر تاسیسات شته، موږ ته مخکې ښاغلی سراج یو سند راکړ، چې په هغو کې ډېر معلومات شته.))

کروپنوف زیاته کړه: [د افغانستان او روسیې د جرګې برخوالو!

ښه راغلاست! لومړی غواړم له افغاني هئیت څخه مننه وکړم، چې له تنګ پروګرام سره سره یې ډېره اوسپله وکړه. د نن ورځې د وروستۍ برخې په باب خبرې کوم، خو په پیل کې د همکاریو د مفهوم په باب غواړم څه ووایم. د مشکلاتو د حل لپاره له ټولو خواوو څخه په لوړه کچه هیله شوې ده. ستاسو هئیت لوړ رتبه سیاسي او علمي شخصیتونه دي، نو هیله کوم چې د تجارت او نورو مشکلاتو په حل کې برخه واخلي. د بلخ هئیت هم په دې لوړ رتبه هئیت کې شامل دی. زه له هغو څخه چې د بلخ هئیت یې ترتیب کړی، مننه کوم، شمال ولایتونه مهمې منابع لري، بلخ مهم ولایت دی، خو ننګرهار، لغمان، هلمند، کندهار او نور ولایتونه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر مهم دي، استازي يې بايد په نورو غونډو کې ګډون وکړي. د افغانستان پانګه نه سره زر دي، نه زمرد او نه نور، بلکې د دې هېواد خلک د دې هېواد پانګه ده، په اکثرو ګڼ قوميزو هېوادونو، لکه افغانستان او روسيه کې کله کله مشکلات پيدا کېږي، خو موږ هيله لرو چې ټول مشکلات په همکارۍ حل کړو. ننګرهار هم په زړه پورې دی، خو دا په دې مانا نه ده چې نور ولايتونه مو نه خوښېږي، د ننګرهار ولايت مشکلات د مرګ او ژوند مسله ده. موږ يوازې د سياست او نورو لپاره ژوند نه کوو. راځئ مشخص وړانديز وکړو چې د يو پروګرام بڼه ولري. داسې يوه عقيده ده چې روسيه د افغانستان شمال ډېر زيات پېژني، خو نور مسايل هم شته چې نور ولايتونه هم پېژني، په روسيه کې هم داسې ولايتونه شته چې تر نورو زياته پېژندنه لري. زه لرې ختيځ ډېر پېژنم، البته مسکو او پترزبورګ مې خوښېږي، خو تاجران نظر افغانستان ته برلين، پاريس او نور ډېر خوښوي، موږ غواړو د روسيې ځينې ولايتونه د افغانستان له ځينو ولايتونو سره نږدې کړو. دا کولای شي په ماشيني وسايلو او نورو کې له افغانستان سره مرسته وکړي. يوه وېره لرم، نه غواړم ډېر وخت ونيسم.

روسيه، ايران، افغانستان او منځنی ختيځ، منځنۍ اسيا، سايبيريا چې منځنۍ اسيا سره هم سرحده ده، موږ ټول د دې توان لرو چې يوه نوې منطقه رامنځته کړو، کولای شو چې «نوی منځنی ختيځ» ورته ووايو، هيله لرو چې زموږ په نورو غونډو کې د دې بېلابېلو سيمو استازي ګډون وکړای شي. زه باور لرم چې په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیمه کې به یو نوی بازار رامنځته شي. په اروپا کې اوس یو ګډ بازار یا اتحاد شته، ولې موږ په راتلونکو شلو کلونو کې بریالي نه شو چې داسې یو ګډ بازار او اتحاد رامنځته کړو. د اقتصاد له پلوه هر یو پوهېږي چې افغانستان نه یوازې جالب دی، بلکې د منځني ختیځ دروازه ګڼل کېږي. راځئ داسې کار وکړو چې د روسیې لویې کمپنۍ د افغانستان په اقتصادي مسایلو کې ګډون وکړي، چې اوس یو لومړی تصور دی. غواړم یادونه وکړم چې د غونډې تر پایته رسېدو وروسته باید یو اقتصادي ګروپ جوړ شي، د بشر پېژندنې انستیتیوت حاضر دی چې په راتلونکي کې د دې مسلې لپاره یو انکشافي پلان طرح کړي، هرڅوک چې غواړي په دې ګروپ کې کار وکړي، کولای شي.]

تر دې وروسته د جرګې یا کنفرانس برخوال پر څلورو بېلابېلو ګروپونو ووېشل شول، چې په خپل منځ کې ازادانه خبرې اترې وکړي. ګروپونه په دې ډول وو:

- د روسیې او افغانستان د اقتصادي همکارۍ د راجلبولو اداره.
- د انرژۍ او ودانیزو شبکو وده.
- د نفتو او ګازو پروژې.
- کرنیزه وده.

په دې ګروپونو کې د اشخاصو وېش مخکې تر مخکې ترتیب شوی نه و، هر چا کولای شول د خپلې خوښې په ګروپ کې کېني،

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم مخالفت او ممانعت نه و. زه په لومړي ګروپ کې کېناستم، په دې ګروپ کې له افغانستان څخه د خصوصي سکتور یو شمېر استازو ګډون کړی، له ننګرهار ولایت څخه هم د خصوصي سکتور څو تنه استازي راغلي وو. په پیل کې د روسیې او افغانستان د تجارت پر مشکلاتو بحث وشو او هغه مسایل په ګوته شول چې په دې برخه کې شته، له هغې جملې څخه قوانین چې د دواړو هېوادونو تجارت یې له خنډ سره مخامخ کړی دی. بیمې ته ګوته ونیول شوه، چې دواړه هېوادونه یې باید خپلو سوداګرو ته برابره کړي.

د مشکلاتو تر شمېرنې وروسته په روسیه کې د افغانستان تجارتي اتشې ښاغلي (سیدعلي احمد منصوري) خبرې وکړې، هغه وویل: ((افغانستان ته د تېرو کلونو په جګړه کې (۳۰۰) ملیارده ډالره زیان رسېدلی دی. د افغانستان د اقتصاد د بیارغونې لپاره د تجارت پراختیا ته ډېره اړتیا ده، که روسیه غواړي د افغانستان تجارت وغوړوي، نو باید ګمرکي محصولات ورته معاف کړي او یا هم تخفیف په کې راولي، ځینو نورو هېوادونو هم د افغانستان د صادراتو د پراختیا لپاره ګمرکي محصولات معاف کړي دي. که روسیه د افغانستان له اقتصاد سره مرسته کوي، نو هغه اسانتیاوې چې ځینو نورو هېوادونو ته یې ورکړي، باید افغانستان ته یې هم ورکړي.))

ورپسې د روسیې د تراکتور فابریکې یو تن استازي (ایوانوف والېري نیکولاېویچ) خبرې وکړې، هغه وویل: ((موږ ډېر ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تراکتورونه جوړوو، موږ د افغانستان له مارکېټ سره ډېره لېوالتیا لرو، موږ غواړو خپله ټکنالوژي هلته صادره کړو. ((هغه د خپلو تراکتورونو بروشورونه هم پر موږه ووېشل، نوموړي وویل: ((زموږ تراکتورونه مخکې هم په افغانستان کې کارول شوي او ښه نتیجه یې ورکړې ده، ان پاکستان ته هم قاچاق شوي دي. وروسته د ننګرهار د خصوصي سکتور په استازی یو تن خبرې وکړې، د تراکتور د فابریکې د استازي د خبرو په باب یې وویل: ((اوس افغانستان کې ازاد بازار دی، خلک هغه شی خوښوي چې ارزانه وي، پرزې یې پیدا شي او کیفیت یې هم تر یوه حده ښه وي، نو که تاسې غواړئ چې خپل تراکتورونه هلته وپلورئ، باید په بازار کې تر نورو تراکتورونو ښه او کم لګښته وي، ستاسو بل مشکل دادی چې تاسو ډېر لرې یاست هر څه چې له دې ځایه افغانستان ته انتقالېږي، قیمته پرېوزي.))

زما (یون) وړاندیز دا و چې روسي کمپنۍ که په افغانستان کې دفتر ولري، هغوی له نږدې څخه مارکېټ وارزوي، کېدی شي د بازار د تقاضا مطابق روسي کمپنۍ د بازار ضرورتونه پوره کړي دا به ښه وي.

چین، ترکیه، هند او نور همدا اوس د افغانستان په بیارغونه او مارکېټ کې پوره دخیل دي، د دې علت دادی چې دوی عملاً هلته په رغونیزو او نورو تجارتي چارو کې دخیل دي، نو که روسیه هم غواړي، هلته روسي کمپنۍ کار وکړي، باید بازار د خپلو استازو له خوا ښه وارزوي. زما په نظر اوس افغانستان ته د لوېدیزې نړۍ له خوا ډېرې پیسې راروانې دي، که هر څوک غواړي د افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مارکېټ کې ګټه وکړي، د ګټې چانس يې شته.)) دا هغه ګروپ و چې زه (يون) هم په کې شامل وم. په نورو ګروپونو کې هم پر اقتصادي مسايلو ژور بحث وشو، خو يو وخت قومندان صيب ګل محمد راغی او زه د ګروپي کار له پاتې بحثونو بې برخې شوم، هغه سره د مسکو ښار د ځينو برخو د کتلو لپاره لاړم. هوا ډېره يخه

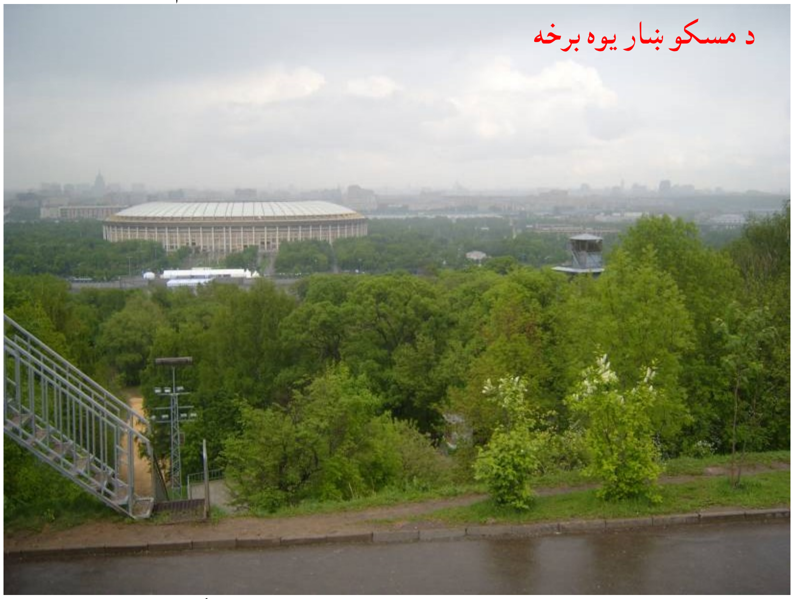

د مسکو ښار يوه برخه

وه، باران هم ورېده، له موټر کښته کېدل يو ډول تکليف و، خو دې سره سره بيا هم ځينو ځايونو کې وګرځېدو، له موټره مو د مسکو د ځينو ښکلو ځايونو او لويو پارکونو ننداره وکړه، څه تصويرونه مو واخيستل. بيا قومندان صيب ګل محمد يو (ميکډونالډ) رستورانت ته بوتلم. د ميکډونالډ رستورانټ ښه والی په دې کې دی چې غذا يې د هر چا په ذوق برابره وي. د مسلمان او نامسلمان خبره په کې مطرح نه وي. دا هغه نړيواله غذا ده چې په بېلابېلو مذهبونو کې يې ممنوعيت نه شته، چرګ غوښه، کب، برګر،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپس، جوس او داسې نور شیان په کې وي. خوندوره غذا وي، په

نورو هېوادونو کې له مذهبي او ذوقي پلوه له بهرنۍ غذا سره ځان عیارول اسانه خبره نه وي، نو که دا ډول هوټلونه چېرې پیدا شي، د غذا مشکل تر ډېره حده حلوي. قومندان صیب ګل محمد دومره شیان راوړل چې خلاصول یې موږ ته شوني نه وو. ډوډۍ مو په مړه خېټه وخوړه، بیا قومندان صیب زما له مخالفت سره سره ماته څه ډالۍ واخیستې او بېرته د مېلمستون پر لوري رهي شو. ماښام اوه بجې مېلمستون ته ورسېدو، ښه ستړی وم، ډوډۍ مې هم ډېره خوړلې وه، د خوب ښې راباندې راغله همداسې خوب وړی وم، خو د پرېکړه لیک په اړه مې سودا وه چې وخت کم دی، داسې یو څه باید ترتیب شي چې زموږ د هېواد په ګټه وي، همدې چورتونو کې خوب وړی وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرېکړه ليک لومړی متن

د شپې درې بجې وې چې له خوبه پاڅېدم، اندېښنه مې وه، وخت هم کم و، ما ويل داسې نه وي چې پرېکړه ليک په داسې ډول جوړ شي او داسې الفاظ په کې راشي، چې زموږ د هېواد له ملي ګټو سره همغاړي نه وي. ما چې په څو علمي، سياسي او ملي غونډو کې څه ناڅه د پرېکړه ليک د ليکلو تجربه لرله او همدا راز په تېرو څو ورځنيو غونډو کې مې د جرګې د افغان برخوالو نظرونه هم په دقت سره اورېدلي وو، د هغه ګډ درې کسيز کمېسيون چې د پرېکړه ليک لپاره ټاکل شوی و، د هغوی د ابتدايي پرېکړه ليک مسوده هم راسره وه، سره له دې چې په هغه کمېسيون کې د ښاغلي ډاکتر شېرحسن حسن پر کار ډېر ډاډه وم خو لکه څنګه چې په کاري ګروپونو کې پرې شکريې بارکزۍ بحث وکړ، يو داسې پرېکړه ليک ته اړتيا وه چې ټول په کې خپل نظر وګوري او ټول يې ملاتړ هم وکړي. نو کوښښ مې وکړ چې لومړی د پرېکړه ليک لپاره يو چوکاټ جوړ کړم، لومړی مې د شکل له پلوه ورته چوکاټ جوړ کړ، بيا مې هغه مهم نظرونه چې له افغانانو اورېدلي وو، هغه په کې ځای پرځای کړل، د ابتدايي پرېکړه ليک محتوا مې تر ممکنه حده په کې ځای کړه، تکراري برخې مې ترې وکښلې، خو لنډه دا چې پرېکړه ليک داسې يوحالت ته ورسېد چې که اوس څوک غواړي اصلاحات په کې راولي په اسانۍ سره کولای شي اصلاح يې کړي، د متن ناضروري کلمات او جملې ترې ټول حذف شول. تر ډېر ناوخته مې کار وکړ، بيا تر سهاره پورې خوب رانغی، خو د راتلونکي بشپړ پرېکړه ليک لپاره مې يو متن ترتيب کړای شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرېملین پرلوري

د مې (۱۲) مه نېټه وه، د سهار پر اوه نیمو بجو چاى ته لاړو، پر اته نیمو بجو د موټر تمځي ته لاړو، لس کم نهه بجې موټر حرکت وکړ، د پخواني ترتیب شوي پروګرام مطابق نن پروګرام دا و چې د کرېملین ماڼۍ ته لاړ شو، (الکسي) چې په افغانستان کې د روسیې سفارت کارکوونکى دى او دلته له افغاني هیئت سره یوځاى مسکو ته راغلى و وویل: ((د کرېملین د ټولو ځایونو لیدل ممکن نه دي، هر چاته اجازه نه شته، خو هلته په امنیت شورا کې زما د کورنۍ یو ځوک کار کوي، د هغه په مرسته به ځینې هغه ځایونه چې نور یې نه شي کتلاى، موږ او تاسې هغه ځایونه هم وګورو.)) له مېلمستونه تر کرېملینه نږدې نیم ساعت واټن دى چې هره ورځ به موږ د ترافیکي پولیسو په موټرو بدرګه کېدو، په لاره کې مې د کرېملین د ماڼۍ تصور طبعاً په ذهن کې ګرځېده، په تېره بیا دا چې یو وخت دې ځاى کې زموږ د هېواد د سیاسي برخلیک په باب پرېکړې کېدې. د کرېملین ماڼۍ اکثرو افغانانو چې لیدلې یې ده او که نه، خو یو ډول تصور ترې لري. په لاره کې مو د معمول په څېر د سړک دواړه غاړې منظرې له نظره تېرولې، هوا ښه پاکه او صافه وه، کله کله به د خوب یوه څپه هم راباندې خوره شوه، خو همدې نیم خوبیزه حالت کې د کرېملین ماڼۍ ترڅنګ ورسېدو، لومړى یې موټر په یوه پارک کې ودراوه، ټول ترې منظم کښته شو، اکثرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغانانو خپل ملي لباس اغوستی و، د رسمي لباس (دریشي) هم کمی نه و. هوا ډېره یخه وه، شمال هم لګېده، د کرېملین د دې لويې کلا مخې ته سور ډګر دی، چې خورا لوی او مشهور دی، د روسیې د جشن ورځې همدلته نمانځل کېږي. د همدې کلا مخې ته د سره ډګر په یوه څنډه کې یوه لویه کلیسا ده، چې ویل کېږي د (لوی پېتر) پر مهال جوړه شوې ده. دا د نړۍ د مشهورو کلیساوو له جملې څخه ده. ویل کېږي چې د روسیې د هغه وخت واکمن، چې په

کوم معمار د کلیسا دا ډول ودانۍ جوړوله، نو بیا یې ژوندی نه پرېښوده، ځکه چې هغه نه غوښتل بل ځای کې دې بل څوک هم د کلیسا داسې شانداره ودانۍ ولري. ورو ورو له همدې کلیسا څخه تېر شو، د دې ځای یو تن لارښود وویل: ((پر (۱۹۱۷ م) کال انقلاب وشو، لومړنۍ قرباني مو ورکړه، (۲۲) تنه انقلابیان مو له لاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړل، تر هغه وروسته دلته راتګ دود شو. د جنورۍ پر

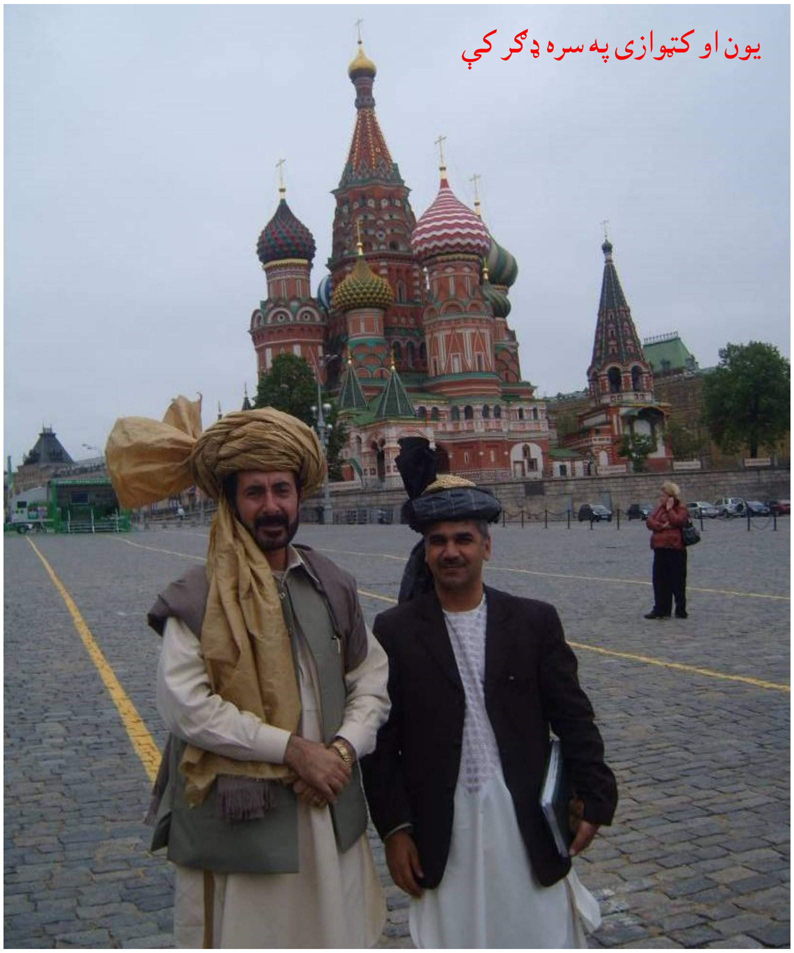

(۲۱) مه لېنین مړ شو، د وخت مشرتابه فیصله وکړه چې د څو ورځو لپاره دې دلته کېښودل شي چې خلک یې د وروستي ځل لپاره لیدو ته راشي. د خلکو ګڼه ګوڼه دومره زیاته وه چې په ورځو ورځو د خلکو کتارونه نه خلاصېدل، روسیه ډېره پراخه ده، له ډېرو لرې لرې برخو خلک دلته راتلل، ډېر وخت یې ونیو، نو ځکه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو او کارګرانو په وړاندیز حکومت دې ته اړ شو چې دلته یې مقبره جوړه کړي. دا مقبره مخکې له لرګي څخه جوړه وه، وروسته د لېنین جسد مومیایي شو او دې هدیرې هم دا ښه غوره کړه. دا شان مجسمې پیاوړو رهبرانو ته جوړې شوې دي، هلته په دېوال کې د مهمو شخصیتونو عکسونه ایښودل شوي او همدلته هغوی ښخ شوي دي، په دې ساحه کې (۳۰۰) تنه مهم شخصیتونه ښخ شوي دي. ستالین هم په پیل کې مومیایي شوی و، خو وروسته بیا راوړل شو او دلته ښخ شو. مارشالان او جنرالان هم شاته ښخ دي.

افغاني هئیت په سره ډګر کې کلیسا ته ورڅېرمه

د لېنین د مقبرې بهرنۍ جوړښت هر چاته معلوم دی. د پخواني شوروي مشران او د اوسنۍ روسیې مشران د خپلو ورځو او جشنونو په مناسبت د همدې مقبرې له پاسه ولاړ وو او ولاړ وي او پوځي رېژه یې په همدې ځای کې له مخې تېرېږي. د مقبرې بهرنی

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښ په سرو ډبرو پوښل شوی دی. هر چا په ټلويزيون کې د مقبرې دا باندنۍ خوا ليدلې، خو د مقبرې دننه او خپله د ولاديمير ايليچ لېنين موميايي شوی جسد ډېرو خلکو نه دی ليدلی.

افغاني هئيت په سره ډګر کې د لېنين مقبرې ته ورڅېرمه

ما چې له کوچنيتوبه له ملايانو څخه د قبر د عذاب وېروونکې کيسې اورېدلې او دا چې له مړي سره پر لومړۍ ورځ څه کېږي، په تېره بيا له ګناهکار سره، نو له کوچنيوالي څخه به چې د قبر ترخنګ تېرېدلم غوني به مې زېږ پېدل. بيا چې کله لوی شوم، کيڼ او ښي لاس مې وپېژندل، نو يوازې د مصر د فرعونيانو د موميايي شويو جسدونو چې په موزيم کې يې خلک ننداري ته ورځي، نور له لېنين پرته په معاصره نړۍ کې مې د کوم بل چا د موميايي شوي جسد خبره ډېره نه وه اورېدلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لېنين مقبرې داخل ته د ورتګ په اړه يې موږ ته مخکې تر مخکې يو څه لارښوونې وکړې چې کمره وروړل منع دي، سګرټ څوک نه شي وروړلی او همدارنګه په لوړ اواز هلته څوک خبرې نه کوي. زموږ افغاني هئيت داسې يو ترکيب درلود، چې يو شمېر يې

د سره ډګر عمومي واټ

پخوا د لېنين د لارې او افکارو دومره سرسخت مخالفين وو، چې حد و بريد ورته نه شي ټاکل کېدلای او يو شمېر نور يې بيا سرسخت پلويان وو. ځينې په کې داسې وو چې په افغانستان کې د ايډيولوژيکو جنګونو تر مهال وروسته يې ښې او کيڼ لاس پېژندلی، هغوی يې بيا نه مخالفين وو او نه موافقين. د مخالفينو او موافقينو له جملې څخه به يوازې د دوو کسانو نومونه واخلم. ښاغلی سيداسحاق ګيلاني د جهادي مشرانو له جملې څخه دی او کلونه کلونه يې د روسانو او په کابل کې د هغوی د کمونيستي

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګـه حکومـت پـر ضـد مبـارزه کـړي، اوس پـه ولسـي جرګـه کـې د پکتيکا د خلکو استازی دی او موافقينو کې ښاغلی خدای نظر سرمچار دی چې د افغانستان د خلکو ديموکراتيک ګوند د پرچم ډلـې يـو فعـال او کـدر غـړی ګڼـل کيـده او د هغـه ګونـد د واکمنـۍ پرمهال يې يو څه شان و شوکت هم درلود.

د لېنين مقبره د تلخوني (تکاوی) پـه دويـم پـوړ کـې وه. کلـه چـې مقبرې ته ورداخلېدلو، نو ښاغلي سيداسحاق ګيلاني پر ښاغلي سرمچار پـه ټوکـو ټوکـو کـې غـږ وکـړ: ((سـرمچار صيب بيـدار شـه، کلمه پرځان ووايه، خپل مشر ته دعا وکړه، همدا دې وخت دی چې درنـه خطـا نـه شـي، څـومره ارمـان بـه دې کـاوه، دا دی اوس ورتـه راغلی يې)) سرمچار صيب ورته له خندا شين و، ويل يې: ((زه دلتـه مخکې هم راغلی وم ما ورته دعا کړې، دا ځل ستاسو پيرانو نوبت دی، د پيرانو دعا قبلېږي.)) زموږ مجلس ګرم و خو چا اشاره وکړه چې لږ ورو ورو غږېږئ، د دې ځای اصول دا دي چې دلته بايد چوپ اوسـئ، لانـدې پـوړ تـه کښـته شـو، لـه ښـي خـوا کيڼـې خواتـه راوګرځېدو، لږ څه پورته شو، په حقيقت کې بېرته د لومړي او دويـم پوړ ترمنځ د کوټې په يوه ګوټ کې يو عسکر او بل کې بل عسکر له وسلې سره ولاړ وو، داسې غلي وو چې سترګې يې هم نه رپولې کـه مچ يې هم پر پوزه ناست و، نو دوی يې د شړلو جرئت نه کاوه، دوی هم داسې و لکه خپله چې موميايي شوي وي.

په همدې ځای کې لکه د نورو قبرونو په څېر يو قبر و، خو توپير يې له نورو سره دا و چې په قبرونو کې خو مړی دننه دفن کېږي، خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا داسې و لکه د قبر له پاسه چې يوڅوک ملاست وي. د همدې په اصطلاح قبر له پاسه يو ښيښنه يي تابوت و چې د لېنين جسد په کې ايښودل شوی و، سر يې لږ څه پورته و، لکه يو څوک چې پر بالښت ږده ولګوي، نور وجود يې مخ کښته، عيناً لکه يو ناروغ چې په روغتون کې په خپل بستر کې غځېدلی او بالښت ته يې ږده لګولي وي. د مړي په کتو هر انسان حيرانېږي د لېنين وجود ډېر غټ نه و او يا هم کېدی شي په موميايي حالت کې څه ناڅه کوچنی شوی وي، خو خير په هر ترتيب د مړي په ليدو، هغه هم د اويا کلن مړي په ليدو کې مې ډېر څه په ذهن کې وګرځېدل راوګرځېدل، انسان مې په ذهن کې ژر راوسته، څومره لوی او څومره کوچنی، څومره زورور او څومره کمزوری موجود دی. د رحمان بابا شعر مې ذهن ته راغی:

هر زنده چې د مرده په قبر ورشي
بس دی دومره نصيحت په دې دنيا

له ځان سره مې هغه شان يو چوپه وينا وکړه چې وروستي روسي جنرال (باريس ګروموف) له افغانستانه د راوتو پرمهال د وروستي روسي عسکر په توګه د حيرتانو پله په افغاني څنډه کې کړې وه، د زړه وينا به هملته په زړه کې پرېږدم، په همدې چورتونو کې له دې ځايه رابهر شو، کله چې راووتو، ګيلاني صيب يو ځل بيا پر ټولو غږ کړ: ((تاسو خبر شوي یاست که نه، سرمچار صيب څه وويل؟)) موږ وويل: ((نه څه يې وويل؟)) درې ځله يې د شهادت کلمه پر لوړ اواز پر ځان تېره کړه)) ټولو وويل: ((نه بابا! ((اغا صيب وويل: ((دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی سرمچار صیب، پوښتنه ترې وکړئ؟)) هغه نو له خندا شين شو. په همدې ټوکو ټوکو کې له هغه ځايه وخوځېدو. د لېنين د جسد له ليدو څخه به هر چا خپل خپل تعبير اخيستی وي، خو يو شی چې ماته ترې څرګند شو، هغه دا چې زموږ مظلوم ملت بېلابېلو کينو او ښې افکارو څومره وېشلی و، کله چې دا افکار کمزوري شول او يا يې د واکمنۍ مزي سست شول نو زموږ ملت بېرته سره يوځای شو، وګورئ هغو کسانو چې پخوا يې يو بل سره د ټوپک په ژبه خبرې کولې او متضاده فاصله يې ترمنځ پيدا شوې وه، نن په ټوکو ټوکو يو بل سره ژوند تېروي او د کينې ځای صميميت نيولی دی.

له دې خبرو چې راوګرځېدو نو د کرېملين د لويې کلا داخل ته د

د کرېملين د دېوال ته ورځېرمه د شوروي نوميالیو قبرونه

تلو په تکل کې شو.

د کرېملين د دېوال يا کلا جوړېدنه د تاريخي لاسوندونو له مخې د مسکو له نامه سره تړاو لري. د مسکو نوم د لومړي ځل لپاره پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱۴۷م) کال راپیدا شو او همدغه کال د مسکو ښار د بنسټ ایښودو کال ګڼل کېږي، د مسکو ښار بنسټ ایښودونکی (یوري دلګاروکي) نومېده. له همدغه یانې (۱۱۴۷م) کال راهیسې د ښار ودانېدل پیل شوي دي، د ښار له جوړېدو سره سم د لومړني کرېملین جوړېدنه هم پیل شوې وه، لومړنی ځکه چې د کرېملین کلا په بېلابېلو وختونو کې څو څو واره د جګړو له امله ورانه شوې، سوځول شوې او بیا له سره ودانه شوې ده. تاریخي لاسوندونه وایي چې لومړنی کرېملین له لرګو جوړ شوی او تر اوسنې څو ځله کوچنی و. پر (۱۳۶۷م) کال د کرېملین کلا دېوالونه له سپینې ډبرې څخه جوړ شول، پر (۱۴۸۵- ۱۴۹۵م) کلونو د لسو کلونو په موده کې د کرېملین دېوالونه له ځلیو سره له سپینو ډبرو جوړ شول، ددغه پړاو کرېملین دېوالونو څخه یوازې لږ برخه پاتې ده. په (۱۶) او (۱۷) مې پېړۍ کې د کرېملین ځینې نورې برخې جوړې شوې، په راوروسته بېلابېلو وختونو کې ان د (۱۹۱۷م) کال اکتوبر تر انقلابه پرې ځینې ځایونه ورزیات شوي، ځینې نوې ودانۍ په کې جوړې شوي او یا هم ترمیم شوي دي. د کرېملین دېوالونه دولس سوه متره اوږدوالی لري، د دېوالونو سور یې له درېو څخه تر شپږو او د ځینو نورو مالوماتو له مخې له درې نیمو څخه تر شپږنیمو مترو پورې دی، خو د کرېملین د کلا اوسنۍ بڼه په (۱۵) پېړۍ کې د ایټالوي معمار (انو)کاردی. دغه اساسي برج چې اوس موږ ورلاندې ولاړ یو، د دې کلا په مهمو ودانیو کې شمېرل کېږي، دا برج (۷۱) متره لوړوالی لري. لومړنی ساعت یې اسماني نیلي رنګ درلود. دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساعت په (۱۷) مه پېړۍ کې په کې اېښودل شوی و. (۲) متره عرض

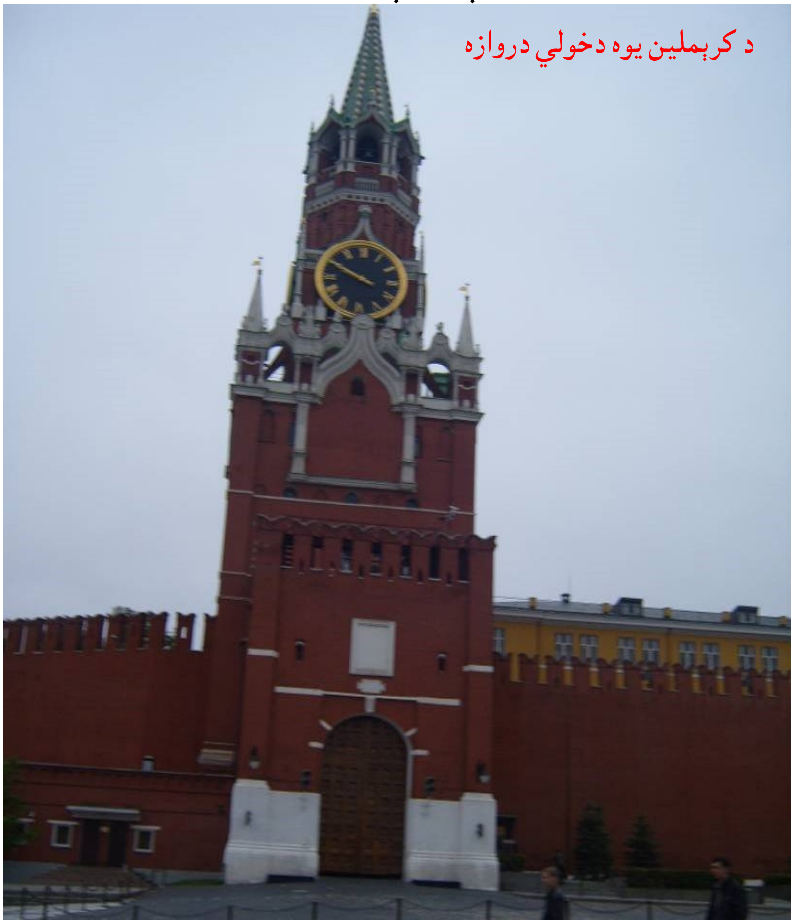

یې درلود، پېتر کبیر جوړ کړی و، هالنډ کې یې د جوړېدو فرمایش ورکړی و. د برج په سر کې یو ستوری دی چې (یو نیم ټن) وزن لري. دا ستوری له یوه ګوټ څخه تر بل ګوټ پورې (۲) متره عرض لري. هغه رڼا ګروپونه په کې اېښودل شوي چې پنځه سوه واټه قوت لري. ښیښې یې له یاقوتو څخه جوړې شوې دي. د هغه وخت د پاچا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

واکمنۍ پرمهال دلته بازار کېده. په مسکو او د دې ځای په نورو برخو کې داسې برجونه هم شته چې پاچا به په کې کېناسته، له دې ځایه به یې ځار کاوه، ځینې برجونه پر (۱۴۹۵م) کال جوړ شوي، دا بل برج چې تاسې ګورئ، دا پر (۱۲۸۰م)کال جوړ شوی، د کلا شاته به بازار و، مېلې به وې، د بوکس مسابقې به همدلته کېدلې، پاچا خپله هم تکړه پهلوان و، د ښځو ډېر شوقي و. کله چې به ښځې او مینځې له دې ځایه تېرېدلې، ده به له پاس برجه ځارلې، کومه یوه به یې چې خوښه شوه، هغه به یې رانیوله ځان سره به یې بیوله، په ځوانۍ کې ډېر خوشاله او په زړښت کې ډېر قهرجن و.

دننه په کرېملین کې دوه کلیساوې هم وې چې په (۱۲) مه پېړۍ کې جوړې شوې وې، یوه بله کلیسا پر (۱۲۲۴م) کال جوړه شوې وه. دلته د عیسوي دین (ارتودوکس) مذهب واکمن و، په دې مذهب کې تر یوې ښځې زیاتې جواز نه درلود، خو د هغه وخت واکمن درې یا څلور کړې وې، نو ځکه یې د ارتودوکس مذهب له ملا یا پادري سره اختلاف پیدا شو او پر هغه یې برید وکړ.

لږ وروسته د جمهوري ریاست ماڼۍ ته ورداخل شو. دا ماڼۍ په (۱۹) مه پېړۍ کې د روسیې پاچایانو لپاره جوړه شوې ده. (انترویچ وتن) د دې ماڼۍ معمار و. د (اینلوکپیرو) پاچا معماري یې هم په پام کې نیولې ده. په دې ماڼۍ کې درې داسې ځایونه شته، چې د تخت ناستې او تحلیف مراسم په کې اجرا کېږي. د شوروي د واکمنۍ پر مهال دا ځای د کمونیست ګوند د مشرتابه ګارد ځایونه وو. په دې ځایونو یا هالونو کې د کمونست ګوند کنګرې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

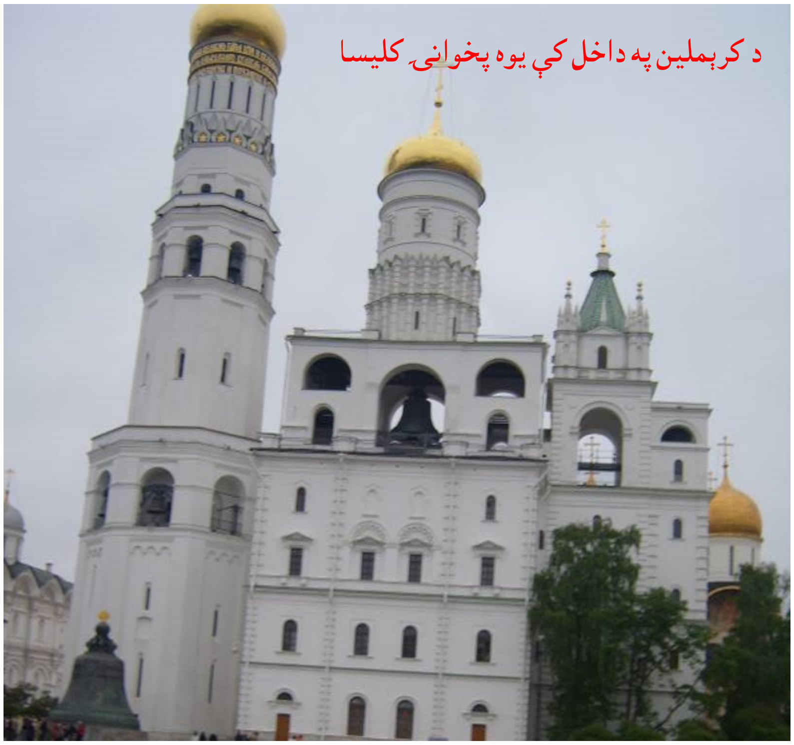

کنفرانسونه کېدل، د عالي شورا غونډې به هم دلته کېدلې، د لوړې سطحې مذاکرات به هم دلته ترسره کېدل، موږ چې کوم ځای کې ولاړ وو دا یې دخولي دروازه وه، له دې ځایه هغه سیند ښکاري چې په مسکو ښار کې تېر شوی، دا ودانۍ د نورو تاریخي ودانیو په څېر پر نسبتاً لوړ ځای جوړه شوې ده. په هر سالون کې ښکلې ښکلې تابلوګانې ځوړندې دي، یو سالون چې په لاندیني پوړ کې دی، پر (۱۹۴۲ م) کال جوړ شوی، د (۱۹۴۳م) کال تابلو یې پر دېوال ځړېدلې ده. د (۱۹۱۷م)کال نښانونه هم دلته ځوړند وو، یو هغه نښان هم دلته ځوړند و چې په (۱۸) مه پېړۍ کې یو جنرال ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړل شوي و. نور بېلابېل نښانونه هم پر دېوالونو ځوړند وو. پر

دېوالونو د ځينو نامتو قومندانانو نومونه هم د سرو زرو په اوبو ليکل شوي وو. په يوځای کې ليکل شوي وو: ((دا د روسيې امپراتورۍ لوی خدمتګاران دي.))

اوس هم د روسيې د دولت ځينې مهمې غونډې دلته کېږي، د نورو هېوادونو مشران چې راځي هم دلته غونډې کوي، دولتي او پوځي شورا په همدې ځای کې جوړېږي، د هال د چت جګوالی اوه نيم متره دی.

تر دې وروسته بل تالار ته لاړو. دا تالار د (الکساندر) په نامه يادېږي. دا هغه تالار دی کله چې د بېلابېلو هېوادونو سفيران معرفي کېږي، نو همدلته يې د روسيې د ولسمشر له خوا باور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیک منل کېږي. د شوروي اتحاد پرمهال د دې هالونو بڼې بدلې شوې دي.

په هغه بل هال کې د شوروي د کمونیست ګوند کنګرې دایرېدلې. پر (۱۹۳۲م) کال فیصله وشوه، چې دا هال باید بدل شي، یانې لوی دې شي. په دې هال کې (۳۰۰۰) کسان ځایېدل، په پورته برخه کې یې د لېنین مجسمه وه، شپېته کاله دې حالت دوام وکړ. یانې له (۱۹۳۴- ۱۹۹۴م) کال پورې، په دې ځای کې د دولت عالي شورا غونډې او د کمونیست ګوند د کنګرو جلسې دایرېدلې. (بوریس یلتسن) د خپلې واکمنۍ پر مهال حکم وکړ چې دا هالونه دې بېرته په همغه پخوانۍ بڼه جوړ شي. دوه نیم کاله پر دې تېر شول چې بېرته پخواني عکسونه او نقشې پیدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تـر ډېـر دقـت او زحـمـت وروسـتـه دا هالونـه بېرتـه پـه دې ښـه جـوړ شـول. اوس نـه یـوازې سفیران دلتـه منـل کېـږي، بلکـې د جمهـوري ریاست ورځنۍ غونډې هم دلته دایرېږي.

دې پسـې یـو بـل هـال تـه لاړو چې دروازې، کړکـۍ او سـتـنې یـې اکثـره د سـرو زرو پـه اوبـو رنـګ شـوي، دا هغـه سـالون دی چـې د روسیې د وروستي پاچا څوکۍ یاتخت پـه کې ایښـودل شـوی و. پـه منځ کې د پاچا خپل تصویر و، ښي خواتـه د پاچـا د مـور تصـویرونه

ډاکتر برهان الله شینواری، محمد طاهر شینواری، خدای نظر سرمچال، یون او محمد زمان امین د کرېملین په یوه بل تاریخي هال کې

لیـدل کېـږي، د دې هـال د کړکیـو او دروازو پـر رنـګ (۱۵) کیلـو ګرامـه سره زر لګول شوي دي. پـه دې سـالون کې جمهـور رئـیس د خپـل تحلیـف مراسـم ترسـره کـوي. پـه همـدې سـالون کـې دوه ځلـه (ولادیمیرپوتین) او یو ځل (مېدوېدېف) د خپل تحلیف مراسم ترسره کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تـر دې وروسـتـه بيـا بـل سـالون تـه لاړو، دا سـالون چـې نـورو سالونونو ته هم ترې لاړې تللې دي د (الکساندرفسکي) سالون په نامه يادېږي، په دې هال کې په تسلسل سره د روسيې د پاچايانو، لکه پتېرکبير او نورو انځورونه دي، د هر يو انځور په لاندينۍ

ښاغلی نور،صديق پتمن، جنرال خدايداد هزاره، غلام نبي فراهي او حاجي محمد نوزادي د کرېملين په يو بل تاريخي هال کې

برخه کې د هغه نوم او د واکمنۍ مهال ليکل شوی دی. دا انځورونه پـه لاس رسـم شـوي، خـو ډېـر ښايسـتـه جـوړ شـوي دي. لـوی پتـر د روسيې يو سمونپال امپراتور و چې د روسيې امپراتورۍ يې جوړه کـړه. د جمهـور رئـيس کنفرانسـونه، ملاقاتونـه او د نـړۍ لـه نـورو جمهورو رئيسانو سره کتنې همدلته تر سره کېږي. زمـوږ يـو افغـان ملګـري وويـل: ((د نورمحمـد تـره کـي او برژنيـف تـرمنځ کتنـه هـم همدلته ترسره شوې وه او په دې زينه کې يې يو ګډ يادګاري عکس اخيستی و.)) يوبـل يې بيـا خبرې رد کـړې، ويـې ويـل: ((هغه وخت برژنيف دومره سپين ږيری او ضعيفه و چې د کار له ځايه نه شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورته کېدلای او په دې زینه کې نه کښته کېدلای شو نه پورته کېدلای او نه یې یادګاري عکس اخیستلای شو، دا هسې خبرې دي.))

له همدې ځایه بېرته همغې (دخولي) دروازې ته لاړو چې په پیل کې پرې راغلي وو.

تر دې وروسته هغه ډګر ته لاړو چې تشریفاتي قطعه په کې

د کرېملین یو بل تاریخي هال چې د روسیې او شوروي د تاریخي شخصیتونو انځورونه په کې نصب شوي وو

بدلېدله. د روسیې د پخوانیو پاچایانو پر وخت دا یو دود و چې هره ورځ به تشریفاتي قطعه په کې بدلېدله، یوې قطعې به بلې ته بیرغ او مسوولیت سپاره، دا دود تراوسه پورې دوام لري. ان په کمونیستي پېر کې هم دا دود وپالل شو، خو د شوروي اتحاد پر وخت دا کار د لېنین پر قبر (د هغه څنګ ته ساحه کې) ترسره کېده. تر (۱۹۹۳ م) کال وروسته بېرته په همغې پخوانۍ عنعنې یانې همدغه ځای چې په کرېملین کې د جمهوري ریاست مانۍ د مخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرېملین په داخلي ډګر کې د عسکري قطعې د وړاندې کولو نندارچیان

ډګر دی، ترسره کېږي، دا عنعنه د پخوانیو پاچایانو شان او شوکت ښیي. د قطعې وړاندې کول او د بېرغ تسلیمول بلې قطعې ته په خاصو مراسمو سره ترسره کېږي، (۹-۱۰) اسونه یوې خواته په یو

د قطعې د تسلیمۍ ځرنګوالی

رنګ راغلل، تا فکر کاوه لکه زراعتي چرګوړي له یوې کارخونې راوتي وي، ټول په یو رنګ او یو کچ و مېچ وو. په جم نظام او تعلیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر برابر وو، خاص نظامي موزيک وغږول شول، بيرغ د نوي قطعي بولندوی ته ورکړ شو، په ترتيب سره پليو او سورو شاګرځ وکړ او بېرته له خپلو اسونو سره په منظم ډول ستانه شول. په سلګونو محصلين، زده کوونکي او نور مېلمانه د دې صحنې ننداري ته راغلي وو.

شل کم يوه بجه وه چې له کرېملين ماڼۍ څخه راووتو. په شلو دقيقو کې د مسکو ښار په منځ کې د ازريانو يو هوټل ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه غرمنۍ په میش پیش هوټل کې

کله چې په سره ډګر کې موټر ته پورته کېدلو، نو یخې ښې ښه وڅپلو، خو کله چې موټر ته پورته شو، نو غوږونه مو ورو ورو ارام شول، په موټر کې یوچا غږ وکړ چې: (میش پیش هوټل) ته ځو، ما فکر کاوه چې هسې ګپ لګوي، ماته دا نوم هسې عجیبه شان راښکاره شو (میش پیش)؟. په جلال اباد کې یو چارواکی دی، د جلال اباد ځینې لیکوال ورته (خرش پرش) وایي، ځینې

ورته (غرغشتو) وایي، ما ویل دا به هم کوم داسې څه وي. خیر په هر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترتیب د مسکو ښار په یوه مهم واټ کې د عمومي سړک پر سر دا هوټل ودان و. د هوټل دویم پوړ ته پورته شو، دویم پوړ کې ډېر زیات لرګي کارول شوي وو، داخلي ساختمان یې د اذریانو د کلتور انځورنه کوله، هوټل یې که څه هم ډېر ارت نه و، خو ډېر زړه تنګی هم نه و. د بوفې سیستم و، هر چا چې څه خوړل، لومړی مو ترکاري راوغوښته، ترکاري خورا پاکه وه، ډول ډول کبابونه یې درلودل، عیناً لکه د ققفاز هوټل په شان مو پرې د افغاني ډوډۍ تنده ماته شوه، ډوډۍ مو ښه په خوند وخوړه، دومره مو وخوړه چې ځان مو درون احساس کړ او د خوب د څپې یرغل هم له ورایه محسوسېده. له پلان سره سم باید پر دوو ګروپونو وېشل شوي وای: یو ګروپ باید په مسکو کې اسلامي مرکز ته تللي وای او بل ګروپ د روسیې پوځي موزیم ته چې د جګړې ترخې خاطرې راژوندۍ کوي. ما غوښتل چې اسلامي مرکز ته لاړ شم، چې په مسکو کې لږ تر لږه د مسلمانانو د ژوند یو تصور راپیدا کړم. موږ چې په کوم موټر کې ناست وو، هغه کې څو تنه نور هم داسې وو، چې د موزیم پرځای یې اسلامي مرکز غوره باله او ځینې بیا په هغه بل موټر کې داسې وو چې غوښتل یې موزیم وګوري، خو یو چا غږ کړ چې دواړه موټر یوځای کې ودرېږي بیا که د چا څه خوښه وه، ځای بدلولای شي. نیم ساعت مزل به مو کړی وي، چې د موزیم مخې ته ورسېدو، د هغه بل موټر پوښتنه چې مو وکړه، چا ویل هغه خو اسلامي مرکز ته لاړ، نو موږ مجبور شو چې موزیم ته کښته شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روسيې پوځي موزيم

ماسپښنين درې بجې شاوخوا کې موزيم ته داخل شو. نوي(۹۰)
کاله کېږي، چې د وسلو دا موزيم جوړ شوی. يو ډېر لوی او کم

مثاله موزيم دی. يو مليون بېلابېل اثار په کې ننداري ته وړاندې
شوي، چې اکثره يې د دويمې نړيوالې جګړې اړوند شيان يا اثار
وو. د موزيم لومړۍ برخه د شلمې پېړۍ (۲۰-۳۰) کلونو کې روسي
پوځ ته ځانګړې شوې وه، لومړنی روسی ټانک هم په کې ننداري ته
ايښودل شوی و، چې په ډېره عاجله توګه جوړ شوی و او يوازې (۳)
تنه پرسونل يې درلود. يوه تنګه دروازه يې درلوده چې تراوسه
پورې له دې ډول ټانکونو څخه يوازې درې ټانکه پاتې دي. بيا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويمـې نړيـوالې جګـړې وسلې وې چـې د المانيـانو پرضـد کـارول

شوې وې، د نورو هېوادونو وسلې هم په يوه برخه کې ايښودل شوې وې. په بل تالار کې هغه وسلې ايښودل شوې وې چې د المانيـانو لـه خوا د شورويانو پرضد استعمال شوې وې. د روسي وسلو پـه ببلګـو کې (په په شه) چې د افغانستان د جنګ په لومړيو (۵۸-۵۹) هجري کلونـو کـې مهشـوره وه، هـم ايښـودل شـوې وه. د دويمـې نړيـوالې جګړې په بهير کې پنځه مليونه ميله (پـه پـه شـه) توليـد شـوه. ټانـک ضد ماينونه هم په کې شـامل وو او ټانـک ضـد ټـولګي هـم. (بـي ايـم ۱۳) توغندي وو چې پر (۱۹۴۱م) کال جوړ شول، جنګ کې يې ډېر مهم رول ولوباوه. داسې ټـولګي هـم وو کلـه چې بـه دښـمن محاصـره شـو ځـان تـه بـه يـې انفجـار ورکـاوه. (بـي ايـم ۱۳) وسـله هېڅکلـه د جرمنيانو لاس ته ورنغله. همدې هال کې د جرمني هغه الوتکه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسکو ته په نږدې جګړه کې راغورځول شوې وه، د هغې اډانه هم

د افغاني هئيت غړي د روسيې په پوځي موزيم کې

اېښودل شوې وه. دې الوتکې سره يو روسي پيلوټ خپله الوتکه په هوا کې ټکر کړه، خو خپله روسي پيلوټ د پراشوټ په واسطه له الوتکې ځان ګوزار کړ او ژوندى پاتې شو، دا پېښه د شپې له خوا وشوه. د ټانک ضد اوسپنيزې موانع هم اېښودل شوې وې، چې د مسکو په جګړه کې ترې ګټه پورته شوې وه او د جرمني ټانکونو پر وړاندې يې خنډونه جوړ کړي وو. د همدې هال په يوه بل ويترين کې د جرمنيانو له خوا د مسکو په جګړه کې د کارول شويو وسلو نمونې او د هټلر د عسکرو نښانونه، مډالونه او نور وسايل اېښودل شوي وو، چې مسکو ښار ته په خېرمه جګړو کې ترلاسه شوي وو.

په يو بل ويترين کې (قفقاز) ته د ورخېرمه جګړو يوه تابلو اېښودل شوې وه، د بحري توپونو يو ماډل يې هم جوړ کړى و، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوروي د وخت يو دوربين چې هدف اته ځله رانږدې کوي، هم و، نوره ډول ډول وسله او د هغه وخت موثره وسله هم دلته وه، يو سپى هم مومياېي شوى و، چې ټپيان يې را انتقالول او د جرمني ټانکونو پر ضد يې د عملياتو لپاره ورځخه کار اخيسته.

د (لېنينګراد) ښار د محاصرې پر وخت د ژغورونکي موټر يو سمپل هم و. په پورتني پوړ کې د (کورسکايا) د جګړې يو تصوير و چې المانيانو په کې لومړى ځل ماته وخوړه، په دې جګړه کې د (پړانګ) په نامه جرمني ټانکونه په روسي توغنديو ويشتل شوي وو، (۵۲) ټنه وزن لرونکي ټانکونه يې ويشتلي وو.

په بله خونه کې هغه درنې وسلې وې، چې اوکراين يې له جرمني ځواکونو څخه ژغورلى و. پر (۱۹۴۵م) کال (اوبوس ۱۲۰ ملي متري) توپونه، په کبنتۍ کې نصب توپونه چې ټانک ضد توغندي هم په کې وو، لس ټکه، پي بي ايس ماشينګڼه، چې منفردې ډزې يې کولې او نورې ډول ډول وسلې په کې ايښودل شوې وې. يو بل هال د پارټيزاني (چريکي) جګړې لپاره ځانګړى شوى و او د دې جګړو يو تصوير او يوه تابلو په کې ننداره ته وړاندې شوي وو. د جرمني کارتوسونو د بيا جوړولو يو ماشين يې هم په کې ايښى و او د اورګاډي د انحراف لپاره يوه ځانګړې وسپنيزه اله هم دلته ايښودل شوې وه. بيا يې هغه لس ټکه (ماشينګڼه) راوښوده، چې هم پرې الوتکې او هم پرې ټانکونه ويشتل کېدل. په يوه بل ځاى کې يې بيا د ځينو اروپايي هېوادونو تر ((ازادۍ)) وروسته د هغوى ځينې وسايل ننداره ته وړاندې کړي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې کتنو وروسته د موزيم مرکزي سالون ته لاړو، دا سالون ((د بري سالون)) په نامه يادېږي. په دې سالون کې هغه بيرغ په يوه

د روسيې په پوځي موزيم کې د شوروي هغه بيرغ چې د برلين د نيولو پر مهال پر هغه ښار ځړېدلی و

ښيښه يي ويترين کې ايښی و چې پر (۱۹۴۵ م) کال شوروي لښکرو د لومړي ځل لپاره پر برلين رپولی و. دا بيرغ د همېشه لپاره دلته وي، خو په خاصو ورځو کې را اېستل کېږي. بيرغ سور رنګ لري؛ د پخواني شوروي اتحاد ملي او د کمونيست ګوند ګوندي بيرغ و، چې د لور او څټک نښان يې په منځ کې لګېدلی دی.

د موزيم بله لويه برخه (تر جګړې وروسته موزيم) دی. مانا دا چې تر دويمې نړيوالې جګړې وروسته، چې کومې نوې او عصري وسلې جوړې شوې، د هغو لپاره ځانګړی شوی دی.

تر جګړې وروسته لومړنۍ وسله چې دلته ایښودل شوې وه، هغه کلاشینکوف و او خپله د کلاشینکوف عکس، چې روسان پرې ډېر ویاړي. د ځینو نورو عصري وسلو ویترین هم دلته و د پراشوټي عسکرو او ټانکونو تابلوګانې او بېلګې هم دلته وې. بل سالون يې بحري ځواکونو ته ځانګړی کړی و. هغه بحري تومانچې هم په کې ننداري ته ایښودل شوې وې چې په لنډه فاصله (۱۱) مترو کې سرې ولي. په یخو سیمو کې کارېدونکې وسله او هم هغه روسۍ وسله چې د عربو او اسرائیلو په جګړه کې کارېدلې وه، دلته يې بېلګې ایښې وې. زموږ لپاره جالبه دا وه، چې د افغانستان د جګړې لپاره يې هم یوه ځانګړې کوټه یا ویترین په پام کې نیولی وو. سره له

د روسيې په پوځي موزيم کې د افغانستان د جګړې يو انځور

دې چې موږ په دې کوټه کې د جګړې تصویرونه او نمونې ولیدل خو موږ ته يې ځکه تشریح نه کړل، چې د دوی په نظر (۳۰) کاله پرې لانه دي تېر شوي، په ویترین کې د (ډاکټر نجیب الله) ځینې هغه تصویرونه چې د جګړې انځورنه يې کوله، لیدل کېږي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه د روسي چورلکو، زغره والو ټانکونو او نورو جګړه ییزو وسایلو تصویرونه وو، خو موږ وکولای شول د دې ویترین څو عکسونه عکاسي کړو.

د روسیې د پوځي موزیم بهرنۍ برخه

تر دې وروسته یو بل سالون ته لاړو. دا هغه سالون دی چې نور نو شوروي اتحاد ړنګ او د روسیې فیډریشن جوړ شوی دی. په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هال کې د پخواني شوروي تر ړنګېدو وروسته د اوسنۍ روسيې د دفاع وزيرانو عکسونه ننداريې ته وړاندې شوي دي.

په همدې سالون کې د (جنوبي اسيتيا) د جګړې تصويرونه چې پر (۲۰۰۸م) کال پېښه شوې وه، هم وو. په دې جګړه کې چې کومې امريکايي وسلې د دوی لاس ته ورغلي وې، د هغو بېلګې يې ايښې وې. وړې وسلې وې.

بل ځای د کلاشينکوف اوسني ډولونه وو، چې ځينې ډولونه يې د ناټو سازمان ځينې غړي هېوادونه هم کاروي. دلته يوه بې غږه تومانچه هم ايښودل شوې وه. هغه چاکو ډوله تومانچه هم ننداريې ته ايښودل شوې وه چې مخکې سړي وهي او شاته ډزه کوي. د ټانک ضد وسلې، ډول ډول توغندي په کې ايښودل شوي وو، داسې توغندي چې آن (۲۰mm) ډبل ټانک هم له منځه وړي، دا توغندي د نړۍ هر ډول ټانک له منځه وړلای شي.

تر دې ځايه چې وګرځېدو، ښه ستړي شو، خو د موزيم اکثره برخې مو وکتلې. البته د موزيم تر ودانۍ بهر چمنونه او پارکونه يې هم راوښودل چې هلته هم د درنو وسلو عملي بېلګې ايښودل شوې وې، خو موږ ډېر ستړي وو. نو ځکه مو چای غوره وباله.

کله چې ښه ستړي شو، نو چای ته مو ښه اشتها راغله، زموږ يو ملګري وويل: ((همدلته لاندې په موزيم کې کانتين دی، ښه چای په کې شته او د خوراک ځښاک شيان په کې پرېمانه دي. هملته لانديني پوړ ته کښته شو، کيک، بسکټ، ډول ډول چاکليټونه، قهوه، تور او شنه چايونه ټول پيدا کېدل. دغه کانتين ډېر لوی نه و، پر يوه وخت يې د شلو پنځه ويشتو کسانو د ځايونې وړتيا درلوده، هملته مو چای راوغوښت، ښه په مړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپه مو وشبنه، دمه مو ښه راسته شوه، ستړیا مو ووته، بېرته راتازه شو او بیا د بل پلان د تطبیق په لټه کې شو. له اندېوالانو مو پوښتنه وکړه، چې زموږ هغه بل ګروپ سره به چېرته ګورو؟ هغوی وویل: ((نن ماښام په مسکو کې د افغاني سوداګرو ټولنې مېلمستیا کړې، ټول هلته راځي، هلته بېرته سره یوځای کېږو.)) کله چې له موزیمه راووتو، نو زموږ د سورلۍ موټر مخې ته یو ښاغلی ولاړ و، چې پر سینه یې ډول ډول مډالونه ځړېدلي وو. هغه وویل: ((ما په دویمه نړیواله جګړه کې ګډون کړی او نورې

د پخواني شوروي د جګړو د ډګر یو «اتل» د افغاني هئیت له ځینو غړو سره

ډېرې سوبې مې ګټلي، نو ځکه یې دا مډالونه ماته راکړي.)) دا ښاغلی د کمونیستي پېر د حالاتو محصول و، له خبرو یې داسې ښکارېده چې پر سینه ځړېدلي مډالونه یې د ژوند ټوله پانګه ده او د پخواني ژوند ارمان یې ثرګنداوه. ده وویل: ((تاسو سره یو یادګاري عکس اخلم.)) موږ هم ورسره عکس واخیست او بیا په موټر کې سواره شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه ماښامنۍ له افغان سوداګرو سره

کله چې د وسلو له موزیمه راووتو، نو د افغاني سوداګرو د مرکز پر لوري وخوځېدو، پنځه بجې او پنځه لس دقیقې وې چې

دي مرکز ته ورسېدو. دا سیمه یا مرکز (سېواستوپل) هوټل نومېږي او د مسکو ښار په یوه ارزښتمن اقتصادي ځای کې موقعیت لري. دې غونډې ته نور ګڼ شمېر مسکو مېشتي مطرح افغانان رابلل شوي وو. په یوه سالون کې چې نږدې دوه سوه کسان په کې ځایېدل، ټول کېناستو. د دفاع پخواني وزیر جنرال عبدالقادر،

(c) ketabton.com: The Digital Library

حیات الله زیارمل تر (۱۳۷۱ل) کال دمخه دولت یو زیات شمېر نور لوړ رتبه چارواکي هم راغلي وو. دا غونډه نه یوازې یوه مېلمستیا وه، بلکې د موسیقۍ پروګرام هم ورسره مل و او ویناوو ته هم په کې وخت په پام کې نیول شوی و.
ښاغلي (امان اشکرېز) چې په افغانستان کې یې یو زیات شمېر

ښاغلی امان اشکرېز او نور مسکو مېشتي افغانان، مېلمنو ته د هرکلي پر مهال

خلک له غږ او هنر سره اشنا دي، غونډه په خپل یو لنډ شعر پیل کړه، ویې ویل: ((د ګرانو مېلمنو اصطلاح چې کاروم، دلته یوه مروجه ژبه ده که نه دلته ټول یو حیثیت لرو، خو یوازې هغه کسان چې نوي او تازه له افغانستانه راغلي، هغوی نظر موږ ته یو څه مېلمانه ښکاري. دا هوټل (سېواستوپل) نومېږي، د افغانانو کاري مرکز دی، دلته موږ زیاتو افغان مېلمنو ته هرکلی وایو. په دې ځای کې افغان سوداګر یوځای شوي دي. (۲۰۰۰) افغانان دلته کار کوي او ماښام بېرته خپل کور ته ځي. په (نوید روز) ورځپاڼه کې د مسکو مېشتو افغانانو په باب معلومات راغلي دي. کله چې زموږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې قدرمن افغاني هئيت دلته تشريف راوړ، نو موږ ټولو هيله لرله چې دوی ته يوه ډوډۍ وکړو. ښاغلی غلام محمد جلالي چې د دې مرکز رئيس دی، هم دلته تشريف راوړ، تاسې دلته د ټولو مېلمانه ياست. دلته چې کوم افغانان اوسي د روسيې پر اوږو بار نه دي. د افغانانو په دې مرکز کې لومړی کار دا وشو چې دلته يو مسجد جوړ شو، اوس دلته لمونځونه کېږي، فاتحې اخيستل کېږي او نور ديني مراسم اداکېږي. دوه ورځپاڼې (نويد روز) او (هموطن) دلته خپرېږي. دلته ټول (۵۵۲) افغان شرکتونه دي. افغان ټلويزيون دلته کار کوي. دلته مو يو ښوونځی هم تاسيس کړی، يوه دوره فارغان يې هم ورکړي دي. ورکتون هم لرو، فارغان مو بيا روسي ښوونځيو ته معرفي کړي دي. په دې ښوونځي کې پښتو، دري او د ديني علومو زده کړې کېږي. دلته حلاله غذا پيدا کېږي. دا څلورم کال دی چې فرهنګي غونډې جوړوو. د نوروز غونډه مو هم جوړه کړه. د مسکو ښاروال او د پنځو نورو هېوادونو استازو په کې ګډون کړی و. په (۱۴) هېوادونو کې اول شو. ټول په ګډه فرهنګي کار کوو. د فرهنګ د ودې ټولنې له خوا يو وړوکی کنسرټ هم په پام کې نيول شوی دی.)) ښاغلي اشکرېز تر دې خبرو وروسته ښاغلي نبي شينواري ته د شعر بلنه ورکړه.

(نبي شينواري) خپل شعر ولوست، هغه يو شعر زما په ستاينه کې هم ليکلی و، چې دلته يې ولوست بيا يې په همدې غونډه کې ماته راکړ او مخکې يې په الوتکه کې راته ويلي وو چې يو شعر مې درته ليکلی، ته مې تر اوسه ليدلی نه وې، خو په غياب کې مې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دربانديې وياړ كاوه. وروسته (چاوش صيب) خپل شعر ولوست، بيا (عمر تنګيار صيب) خپل طنز ولوست، تر هغه وروسته ډوډۍ راوړل شوه. څرنګه چې د افغانانو مېلمستيا وه،

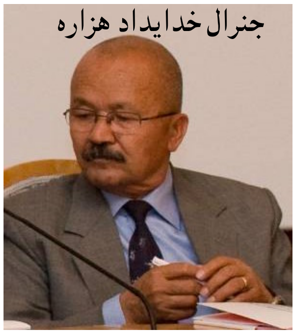

نو ځکه خو يې ښه خوندوره افغاني غذا برابره كړې وه، هم ښه وه هم پرېمانه او هم زمونږ پر ذوق برابره. تر ډوډۍ وروسته د موسيقۍ ډله دعوت شوه، بيا د موسيقۍ يوه نغمه وغږول شوه. تر دې وروسته (جنرال صيب خدايداد هزاره) ته چې د افغانستان د مخدره موادو پرضد دمبارزې وزارت وزير دی، بلنه وركړل شوه چې خبرې وكړي. جنرال صيب په خپلو خبرو كې د جمهور رئيس تاوده سلامونه او نېكې هيلې مسكو مېشتو افغانانو ته ورسول او ويې ويل: ((زه د حكومت په استازۍ روسيې مېشتو افغانانو ته بلنه وركوم چې د افغانستان په بيا جوړونه كې خپله ونډه واخلي.)) ده په لنډيز سره د مخدره موادو پرضد د دولت پاليسي هم واضح كړه او په دې لاره كې ترلاسه شوي برياليتوبونه يې هم په ګوته كړل.

ماته هم په پيل كې دوستانو په ډېر ټينګار وويل چې خبرې وكړه، خو ما ونه غوښتل خبرې وكړم. ورپسې (صديق پتمن صيب) چې اوس د پوهنې وزارت اداري

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرستیال دی، خبرې وکړې هغه په خپلو خبرو کې وویل: ((تاسو ټول د وطن خاطرې په زړه کې لرئ، ځینې دوستان به داسې وي، چې ټوله غمیزه یې دلته تېره کړې وي، خو په افغانستان کې یوه غمیزه داده، چې د سواد کچه ډېره ټیټه ده. اوس (۷) ملیونه زده کوونکي ښوونځي ته ځي. همدا اوس (۴۰۰) ښوونځي تړل شوي ، تاسو څخه غوښتنه کوم، چې ښوونځي جوړ کړئ. موږ (۲۱۰) زره پرسونل لرو، پر تاسو مو سترګې دي کې شوي، سیاست باید موږه ټول نورو ته پرې نه ږدو. موږ باید خپله یوه ملي طرحه ولرو، تاریخ ثابته کړې ده، چې بهرنیان د ډېرې مودې لپاره نه شي پاتې کېدلی. نو موږ او تاسې باید د خپلو مشکلاتو د حل لپاره خپله حل لاره پیدا کړو.))

کروپنوف

پـتمن صیب پسې د روسیې د وګړپوهنې انسـتیتیوت رئیس ښاغلي یوري کروپنوف ته نوبت ورسېد ، هغه په خپلو خبرو کې وویل: ((اوس به زه تاسې ته دوستان ووایم، ځکه چې موږ تاسې درک کړئ. په روسیې فدراسیون کې ځینې خلک د افغانستان له درک پرته هغه یو غریب هېواد ګڼي او د یوه ماشوم په شان چې څنګه پر لاره لاړ شي ورته ګوري. زه باید یوه پوښتنه وکړم، چې افغانستان لرغونی هېواد دی که روسیه؟ ځینې هېوادونه کېدی شي

اوس قوي وي، خو وروسته بیا ضعیفېږي. خو ځینې بیا پخوانی کلتور لري. افغانستان اوس ضعیف دی، روسیه هم لس کاله

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې ضعيفه وه. حالات بدلېږي خو ولسونه پاتې کېږي. دا جرګه د دې سبب شوه چې موږ يو بل درک کړو. ټول هغه شيان چې زموږ په زړه کې وو، هغه وويل شول، دا چې اينده کې به څه کېږي؟ ما ډېر کتابونه ليکلي، غواړم يو بل کتاب هم وليکم؛ افغانستان څه دی؟ روسيه څه ده؟ دا چې نړيوال له افغانستان سره مرسته کوي، ښه داده چې روسيه هم مرسته وکړي.

ځکه نو صنعت، اقتصاد او نور شيان بايد پرمخ يوسو او خلکو ته ښه کارونه پيدا کړو. په روسيې او افغانستان کې بايد بېکاري له منځه يوسو. مهم شی روح او ارواح دي. افغانان او روسان يو بل ښه پېژني، کولای شي يو پر بل باور وکړي، يو بل په غېږ کې ونيسي، تر څو يو بل ښه درک کړي، راځئ، چې د خپلو هېوادونو د راتلونکي لپاره کار وکړو، ځينې عادي پروژې که هم په پام کې ونيسو، راتلونکي کې موږ ته ګټه رسوي. په کابل او مسکو کې کلتوري مرکزونه په پام کې ونيسو، څه شی چې مسکو پورې اړه لري، زه به ډېر کوښښ او مرسته کوم، په کابل کې هم داسې ځمکه شته چې روسيه هغه په اجاره راونيسي، کله چې روسيه کمزورې شوه، په کابل کې د روسي کلتوري مرکز پر يوه کنډواله بدل شو، خو موږ غواړو بېرته يې د پخوا په څېر ورغوو، راځئ! چې په ګډه سره کار وکړو.

که څوک مشخص وړانديز لري، راځئ! چې بحث پرې وکړو. له کابله راغلي افغانان پوهېږي چې مسکو مېشتي افغانان له موږ سره څه ډول کار کوي. په مسکو کې له افغاني ټولنې څخه مننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرګندوم. زه وړاندیز کوم چې د روسانو او افغانانو یوه بله جرګه دې په کابل کې جوړه شي.))

دې خبرو پسې په ولسي جرګه کې د پکتیکا د خلکو استازي ښاغلي نادرخان کټوازي ته بلنه ورکړل شوه، چې خپلې خبرې وکړي. نادرخان کټوازي په پیل کې وویل: ((له ټولو افغان او روسي دوستانو مننه کوم. زه خو وایم چې له دې افغانانو څخه باید موږ په عمل کې ګټه واخلو، دا کدرونه د دې پرځای چې دلته پر دوکاندارۍ مصروف شي، له دوی څخه باید د افغانستان په بیارغونه کې ګټه پورته شي.)) نادرخان

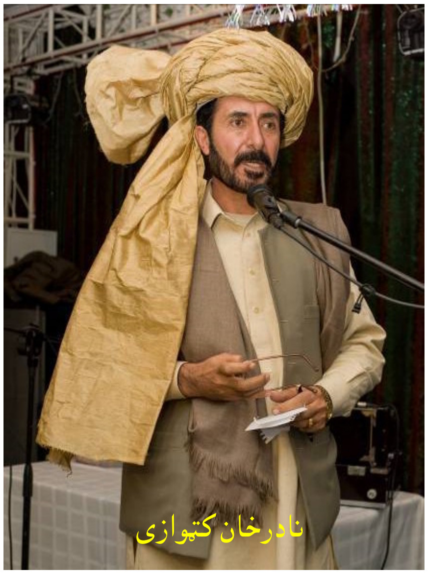

کټوازي د ځینو نورو وړاندیزونو ترڅنګ د حکومت نیمګړتیاوو ته هم ګوته ونیوله او ویې ویل: ((هرڅوک چې دلته بهر ته راشي بیا بهرمېشتو افغانانو ته د ورتګ بلنه او غوړې وعدې ورکوي، خو له دوی څخه چا پوښتلي، هغه کدرونه چې هلته د هېواد په داخل کې دي، د هغو قدر چا کړی که نه؟ چې اوس نورو بهر مېشتو ته بلنه ورکول کېږي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښاغلي نادرخان په خبرو پسې ښاغلي فاروق فردا د (لېوني) په نامه خپل يو شعر ولوست او بيا (ملاحيات الله) د دې غونډې وروستۍ دعا واوروله او په همدې سره غونډه په رسمي ډول پايته ورسېدله. د غونډې په بهير کې پتمن صيب راته وويل: ((زه او خليلي صيب، سراج صيب او نور دوستان چې اسلامي مرکز ته لاړو، نو زموږ يې ډېر زيات قدر و عزت وکړ، د دې ځای مسلمانانو زموږ ليدو ته ډېر تږي وو، ان زموږ په ليدو يې په سترګو کې اوښکې راغلې، دا مهال ماته داسې تصور پيدا شو؛ يو څوک چې په کوم ځای کې ځان محروم احساسوي، هغو کې د خپلو همفکرو او همدينو د ليدو تنده او احساس ډېر زيات وي.

د افغاني هئيت ځيني غړي د روسي مسلمانانو له استازو سره

نو زموږ په ليدو د روسي مسلمانانو دا ټولنه ډېره زياته خوشاله شوه، موږ ته يې تحفې هم راکړې. زموږ ورتګ د دوی لپاره يو ښه ډاډ و. دوی په کمونيستي واکمنۍ کې ډېر ځپل شوي دي. اوس ورته مذهبي ازادي شته، خو بيا هم پخواني تاثيرات لا تر اوسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري پرې ځرګند برې.)) د غونډې ترپایته رسېدو وروسته ځینو
نورو دوستانو سره هم معرفي شوم، یادګاري عکسونه مو هم

ببرک شینواری او یون له مسکو مېشتو افغانانو سره

واخیستل، بیا له هغه ځایه د مېلمستون پر لوري رهي شو، نږدې
یو نیم ساعت کې مېلمستون ته ورسېدو. په موټر کې راسره (عوض
خان) هم و. تنکی عوض خان د عبدالله خان زوی دی، لکه څنګه چې
په پیل کې یادونه کړې عبدالله اصلاً د لغمان اوسېدونکی دی، خو
تر یوې نیمې لسیزې زیات وخت کېږي چې په مسکو کې اوسېږي،
عوض خان اوس (۹) کلن دی، خو د خدای په فضل ډېر لایقه دی، د
خپل ټولګي اول نومره دی، نه یوازې په خپل ټولګي کې اول نومره
دی، بلکې په روسي ژبه کې هم دومره تکړه دی، چې د خپل پلار
ګرامري تېروتنې هم سموي. نه یوازې په روسي، بلکې په پښتو ژبه
کې یې هم د ځینو هغو کسانو ژبنۍ تېروتنې سمولې چې په پښتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

یې خبرې کولې او پښتو کې به یې د عربي، دري، روسي او نورو ژبو لغتونه ورګډول، ده به ورته سملاسي پښتو انډول پیدا کاوه.

په دې عمر کې چې څوک داسې استعداد ولري او داسې ملي روحیه، نو د سړي په زړه کې دا هیلې غوړېږي چې نه څوک دا ملت وژلای شي او نه یې دا ژبه. بهر مېشتو افغانانو ته خو زموږ اکثره تشویش په همدې کې وي چې له خپل نوي نسل سره به څه کوي؟ خو څوک چې کله داسې تنکي ګلان وګوري، تشویشونه یې ټول باد یوسي. د شپې یوولس بجې وې چې مېلمستون ته ورسېدو، ښه ستړي وو. له ښاغلي عبدالله، عوض خان، طاهرخان شینواري او نورو انډیوالانو څخه مې خدای پاماني واخیسته او خپلې خونې ته لاړم، چېرکټ ته له تګ سره سم راباندې د خوب څپه راغله.

عوض خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرېکړه لیک وروستی متن

د مې (۱۷) مه نېټه د یکشنبې ورځ وه، سهار وختي له خوبه پاڅېدم، تشناب کې مې پرځان اوبه تېرې کړې، لمونځ او سپورت مې وکړ او بیا مې د پرېکړه لیک د وروستي متن پر لیکلو پیل وکړ. پرون شپه ناوخته مې چې کوم پرېکړه لیک د لومړنۍ مسودې پر بنسټ ترتیب کړی و، هغه مې پرون سهار په موټر کې د افغاني لوري برخوالو ته ولوست، په موټر کې مایک تیار ایښی و او ټولو ته غږ په ښه ډول رسېده. دلته افغاني هئیت په څو بېلابېلو اتاقونو او ودانیو کې تیت و، نو تر ټولو ښه ځای همدا موټر و، چې ټول په کې راټول وو. په بل ځای کې د ټولو راټولول ناشوني وو، نو همدا (۳۰۲) موټر تر ټولو ښه ځای و، چې د پرېکړه لیک په هکله پرېکړه وکړو. ما د پخوانۍ مسودې او د څو ورځنیو خبرو پر بنسټ ترتیب شوی متن دوی ته ولوست، په ټولیز ډول دوی دا پرېکړه لیک تائید کړ، خو اوه اته ځایه یې د جزیي تغیراتو غوښتنه وکړه. پرېکړه لیک مې له سره ترتیب کړ، په همدې وخت کې بیا راباندې یوه سترګه خوب راغی.

د پرېکړه لیک وروستی متن مې پر همدې ورځ روسي لوري ته تسلیم کړ، هغوی تر کتنې وروسته ماته وویل: ((ډېر ښه لیکل شوی)) تر کتنې وروسته یې یوازې یو څو ځایه څو جملې په کې بدلې کړې وې او یو څو ځایه یې لږ بدلون په کې راوستی و، خو دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر اساسي بدلون نه و. په پای کې پرېکړه لیک دغه لاندې بڼه خپله کړه:

د روسیې او افغانستان د مناسباتو په اړه د ګډې جرګې پرېکړه لیك

مسکو - روسیه
د (۲۰۰۹ م) کال د مې (۱۴) مه نېټه

د (۲۰۰۹ میلادي) کال د مې میاشتې پر (۱۴)مه نېټه ، د روسیې او افغانستان د ډپلوماتیکو اړیکو د نوي یمې کالیزې په ویاړ د دواړو هېوادونو تر منځ د مناسباتو په اړه ګډه جرګه (علمي او څېړنیز کنفرانس) د روسیې په پلازمېنه مسکو ښار په (جمهوري ریاست هوټل) کې جوړه شوه .

دغه علمي - څېړنیز کنفرانس (فوروم) د روسیې (د نفوس پوهنې، مهاجرتونو او سیمه ییزې پرمختیا انستیتوت)د نادولتي، مستقلې علمي موسسې په نوښت او هلو ځلو ، د روسیې د بهرنیو چارو وزارت او ملي شورا په همکارۍ جوړ شوی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې علمي کنفرانس (جرګه) کې د دواړو هېوادونو يو شمېر لوړ پوړو حکومتي چارواکو، د مدني ټولنو، علمي او ټولنيزو بنسټونو استازو، او د ملي شورا يو شمېر غړو برخه اخيستې وه.

د کنفرانس په پيل کې د روسيې د صدراعظم مرستيال ايګور سېچېن، د افغانستان د جمهور رئيس مرستيال کريم خليلي، د روسيې د امنيت شورا رئيس نيکولای پاتروشېف او دمخدره موادو پر ضد د روسيې د دولتي کمېټې رئيس ويکتر ايوانوف غونډې ته د هرکلي پرانيستونکې ويناوې وکړې.

په کنفرانس کې، په بېلابېلو ډګرونو کې د افغانستان او روسيې اړيکي په هر اړخيز ډول وڅېړل شول او د دوه اړخيزو مناسباتو پر پراختيا، پرمختيا، ټينګښت او سمون ټينګار وشو.

د کنفرانس برخوالو د خپل کار په پای کې، د نتيجې په توګه، دغه لاندې پرېکړه ليك تصويب کړ:

الف - په کلتوري برخه کې:

١ - د دواړو هېوادونو له حکومتونو څخه هيله کېږي، چې د دوه اړخيزو کلتوري مناسباتو د پراختيا لپاره، د کلتوري همکاريو يو تړون لاسليك کړي.

٢ - يو بل ته د دواړو هېوادو د ولسونو د کلتور د ښه وروپېژندلو لپاره، د دواړو خواوو له دولتي چارواکو څخه هيله کېږي، چې په مسکو کې د افغانستان د يو داسې کلتوري مرکز د جوړېدو چارې سمبال کړي، چې يو ښوونځی، کتابتون، جومات او د غونډو يو منځنی سالون ولري. دغه راز د روسيې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت څخه هیله کېږي، چې په کابل کې خپل کلتوري مرکز (د شوروي اتحاد دعلم او فرهنګ خونه) له سره ورغوي او فعال یې کړي.

۳ – د روسیې له دولتي مقاماتو څخه هیله کېږي، چې د افغان کدرونو د روزنې لپاره، افغانستان ته هر کال په بېلابېلو برخو کې لږ تر لږه (۵۰۰) تحصیلي بورسونه او لس د اسپیرانتورۍ او دکتورا بورسونه ورکړي. د افغانستان له حکومت څخه هیله کېږي، هغو روسي محصلینو ته، چې پښتو او دري ژبې زده کوي، د لنډ مهالو او اوږدمهالو کورسونو او تحصیلي بورسونو په برخه کې مرستې او اسانتیاوې برابرې کړي.

۴ – د روسیې له دولتي مقاماتو څخه هیله کېږي، چې په لومړي ګام کې د ښه نیت په هیله، د افغانستان په څلورو لویو ولایتونو (کندهار، هرات، ننګرهار او بلخ) کې یوه یوه مسلکي لېسه له ټولو معاصرو اسانتیاوو سره فعالې کړي او وروسته د امکاناتو په صورت کې دا لړۍ نورو ولایتونو ته هم وغځوي.

۵– د روسیې له چاروا کو څخه هیله کوو، چې د افغانستان د تعلیمي او تحصیلي نصاب د کتابونو په چاپ، د چاپخونو په جوړونه او د دولتي ټلویزیوني او راډیویي تاسیساتو په بیا رغونه او نویو جوړونه کې د افغانستان له حکومت سره مرسته وکړي.

ب: په اقتصادي برخه کې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د کنفرانس برخوالو له دواړو حکومتونو څخه وغوښتل، چې د خوراکي موادو، انرژۍ، صنعتي پرمختیا او کرنې د عصري کولو لپاره د خپلمنځي(بین الحکومتي) همکاریو تړون لاسلیک کړي.

۲ – په کنفرانس کې ټینګار وشو، روسیه دې په افغانستان کې د هغو (۱۴۲) پروژو پر بیا رغونه لاس پورې کړي، چې د پخواني شوروي اتحاد پر وخت د روسي او شوروي ماهرانو له خوا جوړې شوې او د جګړو پر مهال یې اکثره ببرته له کاره غورځېدلې دي. سربېره پر دې له روسیې څخه غوښتنه وشوه، چې په افغانستان کې د نورو نویو او لویو اقتصادي پروژو سرببره پخوانۍ (۳۲) ناتکمیله ودانۍ تکمیل او د (۱۰۰) هغو پروژو پر عملي تطبیق لاس پورې کړي، چې د عملي کېدو پلان یې جوړ شوی و.

۳ – د کنفرانس برخوالو وویل: د روسیې له حکومت څخه هیله کوو، چې په افغانستان کې، د نویو برېښنا بندونو او اوبه خور سیستم په جوړونه کې د افغانستان له حکومت سره مرسته او همکاري وکړي.

۴ – د روسیې او افغانستان له حکومتونو څخه هیله کوو، چې د دواړو هېوادونو تر منځ د تجارتي - اقتصادي همکارۍ د بین الحکومتي کمیسیون د جوړولو امکانات وڅېړي، او همدارنګه د روسیې،افغانستان او مرکزي اسیا د هېوادونو د اقتصادي همکارۍ لپاره دې د شانګهای د همکارۍ د سازمان،

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولګټو (مشترك المنافع) هېوادونو د يوروايشيا اقتصادي همکارۍ ، د ګډ امنيت د تړون هېوادونو ، پارلماني جرګو او نورو سيمه ييزو سازمانونو امکانات وکاروي.

۵ – په کنفرانس کې د روسيې له دولت څخه هيله وشوه ، چې په افغانستان کې د روسيې تجارتي- اقتصادي نماينده ګۍ د پرانيستلو امکانات وڅېړي .

۶- له روسيې څخه هيله کوو ، چې د افغانستان د حکومت د غوښتنې په حالت کې ، د افغانستان اسلامي جمهوريت ته د اوږدې مودې دولتي کرېډېټ (پور) ورکړي ، او همدارنګه پر (۱۹۹۱ م) کال د روسيې په بهرني اقتصادي بانک کې د افغان سوداګرو کنګل شوي حسابونه بېرته ازاد کړي . د دې تر څنګ د روسيې له چارواکو څخه هيله کوو ، چې روسيې ته د افغانستان د توليداتو او پيداوارو د صادرولو په برخه کې په ګمرکي محصولاتو کې کمی او اسانتيا راولي او د افغانستان له حکومت څخه هيله کوو ، چې په افغانستان کې د روسي توليداتو د صدور او پانګونې په برخه کې له روسي سوداګرو او پانګوالو سره مرسته او همکاري وکړي. د دې ترڅنګ د دواړو هېوادو له حکومتونو څخه هيله څرګنده شوه ، چې افغانستان ته د روسيې او روسيې ته د افغانستان د صادراتو د اسانتياو لپاره د منځنۍ اسيا له هېوادونو سره د ترانزيتي او ترانسپورتي لګښتونو د کمولو په باب د بين الحکومتي کميسيون په سطحه خبرې اترې وکړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷ – د دواړو هېوادونو د تجارت د اتاقونو تر منځ دې د دايمي همکارۍ زمينه برابره شي .

۸ - د کنفرانس برخوال د افغانستان د اسلامي جمهوريت له حکومت څخه هيله کوي، چې په افغانستان کې د روسيې د بانکونو د څانګو د کار او فعاليت لپاره لازمې او ممکنې اسانتياوې برابرې کړي، له دې لارې به په افغانستان کې د پانګونې او تجارتي معاملاتو د تر سره کولو لپاره د پورونو او کرېډېټونو امکانات اسانه شي .

۹- په کنفرانس کې د روسيې له دولت څخه هيله وشوه، چې د کابل او مسکو تر منځ هره ورځ د (ايروفلوټ) د هوايي شرکت د الوتکې پرواز تنظيم کړي، همدا ډول د مسکو او کابل تر منځ د پروازونو د زياتولو لپاره (د اريانا افغان هوايي شرکت) سره د روسيې توليد يوې مسافر وړونکې الوتکې د پېرودلو په چاروکې مرسته وکړي.

ج : په امنيتي برخه کې :

۱ - د کنفرانس برخوالو په افغانستان کې د بحران د حل لپاره، يوازې پوځي لار بې ګټې وبلله، ټينګار يې وکړ، چې د امنيت د ټينګښت لپاره بايد له نورو سوله ييزو لارو چارو څخه هم کار واخيستل شي. دوی له روسيې او افغانستان څخه هيله وکړه، چې په امنيتي چاروکې له يو بل سره ناپوځي همکاري وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – مخدره توکي، تروریزم او نا امني یو له بل سره تړلي دي، د دغو پدیدو پر وړاندې مبارزه، نه یوازې د افغانستان د حکومت دنده ده، بلکې د روسیې په ګډون ټول هېوادونه باید په دې مبارزه کې د افغانستان د حکومت ملاتړ وکړي، د مخدره توکو د لېږد رالېږد لپاره خپل سرحدونه او مارکېټونه کنترول کړي، چې د دې توکو تقاضا اصلاً له منځه لاړه شي.

۳ - د کنفرانس برخوالو له روسیې او نړیوالې ټولنې څخه غوښتنه وکړه، چې له افغان بزګرانو سره د یوې بلې کرنې (بدیل کښت) په باب فکر او مرسته وکړي، دغه راز له بزګرانو سره دې د هغوی د کرنیزو محصولاتو د لوړولو په مقصد د اصلاح شویو تخمونو او کېمیاوي سرې مرسته وکړي. د کنفرانس برخوالو همدا ډول له روسیې او نړیوالې ټولنې څخه هیله وکړه، چې د افغانستان د کرنې په عصري کولو کې له افغانستان سره مرسته وکړي. د کرنې عصري کول نه یوازې د زراعتي محصولاتو په لوړولو کې مثبت نقش لري، بلکې د کوکنارو د کرنې کار وبار هم له منځه وړي او د امنیت له ټینګښت سره هم مرسته کوي.

۴ – له روسیې څخه په ټینګار غوښتنه وشوه، چې په افغانستان کې د یو غښتلي مرکزي حکومت ملاتړ وکړي، یوازې له مرکزي حکومت سره خپل روابط وساتي او له هغه سره مرسته وکړي. د مرکزي حکومت استحکام د امنیت په ټینګښت کې تر ټولو ډېر موثر نقش لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ - د کنفرانس برخوالو تروریزم او مخدره مواد ، بشري ضد پدیدې وګڼلې او افغانستان یې تر ټولو زیات د دې پدیدو قرباني شوی هېواد وګاڼه، ټینګار یې وکړ، چې د دې نړۍ دښمنه پدیدو د له منځه وړلو لپاره، د ټولې نړۍ ګډې همکارۍ ته ضرورت دی .

۶- د کنفرانس برخوالو د افغانستان سیاسي - جغرافیایي موقعیت له اقتصادي، بشري او فرهنګي پلوه خورا مهم وارزاوه او دغه هېواد یې د دریو بشري حوزو (جنوبي اسیا ، منځنۍ اسیا او منځني ختیځ) تر منځ د وصل کړۍ وبلله، ټینګار یې وکړ، که له افغانستان سره مرسته وشي، چې له خپل دغه موقعیت څخه په تېره بیا د تجارتي ترانزیت په برخه کې کار واخلي، نو نه یوازې دا چې د افغانستان او سیمې له اقتصادي ودې سره به مرسته وکړي ، بلکې سیمې او نړۍ ته به د ثبات د راوستلو تر څنګ، د ترهګرۍ او مخدره موادو پر وړاندې هڅې ګړندۍ کړي .

د روسیې او افغانستان تر منځ د متقابل باور د دایمي او غیر رسمي ډیالوګ لپاره په کار ده، چې د دواړو هېوادونو تر منځ د لومړنۍ ګډې جرګې (فوروم) د سازمان ورکوونکو او برخوالو په ګډون د دواړو هېوادو د اړیکو یو دایمي غیر دولتي سازمان ـ دایمي ګډه جرګه (ګډ فوروم) منځته راشي. د دغې دایمي جرګې په مشرتابه کې به د روسیې او افغانستان استازي او همدارنګه په روسیه کې د مېشتو افغانانو د ټولنې استازي ګډون ولري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه دايمي سازمان ته وظيفه ورکول کېږي چې د روان (۲۰۰۹ م) کال په مني کې د روسيې او افغانستان د اړيکو دويمه جرگه په کابل کې جوړه کړي .

تر هغه ځايه، چې په روسيه کې دمېشتو افغانانو علمي، مسلکي او کاري پوتنسيال هم د روسيې او هم د افغانستان په ټولنيزه فرهنگي او اقتصادي وده کې ټاکلي مثبت نقش او اغېز لري، ښايي په روسيه کې د اوسېدونکو افغانانو رول، د افغانستان په بيا رغونه او د دواړو هېوادونو د اړيکو په ټينگښت کې پياوړی شي . روسيه ميشتي افغانان چې، د دواړو هېوادونو د ولسونو کلتوري او اقتصادي ځانگړتياوې او امکانات تر ټولو ښه درك کوي، کولای شي د دواړو هېوادونو امکانات وڅېړي او د بشري، کلتوري او اقتصادي همکاريو په برخه کې د عملي اقداماتو لارې چارې په گوته کړي .

پر پورتنيو پرېکړو او غوښتنو سربېره د کنفرانس برخوال په خپلو څو ورځنيو بحثونو کې پر دې موافق شول او غوښتنه يې وکړه، چې د افغانستان او روسيې د پارلماني مناسباتو د ټينگښت په مقصد دې، د دواړو هېوادونو د پارلمانونو تر منځ د پارلماني دوستۍ کميسيونونه جوړ شي، دا کار به د دواړو هېوادونو ترمنځ سياسي تفاهم غښتلی کړي . د دې تر څنگ غوښتنه وشوه، چې د مرکزي اسيا او ټولگټو (مشترك المنافع) هېوادو د پارلمانونو تر منځ دې هم گډ کميسيونونه جوړ شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پرېکړه لیک پر موادو د کنفرانس (گډې جرگې) د دواړو خواو ټولو برخوالو موافقه کړې، متن يې په روسي، پښتو او دري ژبو يو له بل سره کتل شوی، يو ډول دی.

یادښت: د پرېکړه لیک دا وروستی متن، هغه بشپړ متن دی، چې د جرگې د دواړو غاړو د برخوالو په استازی د گډې جرگې د پرېکړه لیک د لیکنې هیئت (ډاکتر شېرحسن حسن، سېرافیم مېلېنتیف، عبدالغفور لېوال او د جرگې جوړونکو یوري کروپنوف او محمد بشر بشردوست) کره کړی، لاسلیک کړی او تائید کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مسکو کې یوه پخوانۍ کلیسا

د مې (۱۷) مه نېټه وه، سهار کې پر پرېکړه لیک تر کار وروسته لږ شان ستړی شوم، تر یوې ځپې خوب وروسته (۹) بجې چای ته لاړو، تر چای وروسته بېرته اتاق ته راغلم، ښاغلی (میرویس ویال) چې په مسکو کې د نړیوالو اړیکو په څانګه کې درس لولي او ورسره ملګری (مشتاق احمد واحدزی) چې دی هم هلته د طب پوهنځي محصل دی، دواړه زما لیدو ته راغلي وو. یوه پنجه ورسره اتاق کې کېناستم، د زړه خواله مو سره وکړل بیا د پروګرام مطابق د یوې زړې کلیسا د لیدو لپاره له اتاق ووتو، څو شېبې وروسته په موټر کې کېناستو، پاوکم یوولس بجې موټر حرکت وکړ. مشتاق احمد په موټر کې راته وویل: ((زه (د خلکو دوستي پوهنتون) کې محصل یم. په دې پوهنتون کې د (۱۰۷) هېوادونو محصلین زده کړه کوي. د (۷۰۰) بېلابېلو مذهبونو پیروان په کې دي. د مذهبي او ملي مراسمو لپاره هر یو ته وخت ورکوي. یوه ورځ ما ورته یوه پښتو سندره (ستا په اننګو کې چې د چا د وینو رنګ دی) اجرا کړه، د ټولو ډېره خوښه شوه. دا خلک په عام ډول پښتانه ډېر خوښوي. اوس مور په دې پوهنتون کې ټول (۷۰) تنه افغان محصلین یو، (۲۰) تنه یې په امادګۍ پوهنځي کې دي او نور یې په نورو ټولګیو کې. یو افغان چې (سرور) نومېږي، هغه په کې استاد دی، اینده کې د نورو د استادۍ امکان هم شته، ځینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

استادان لـه افغـان او نـورو محصلينو سره ښـه وضع نه کوي، يـوه استاده ده چې ماته يې هېڅکله لس نومرې رانـه کړې، ماتـه يې يـو وخت په امتحان کې وويل: ((افغانان مې بـدې راځـي.)) يـوه ورځ يـې رانـه امتحـان نـه اخيسـت، علـت يـې دا و چـې پخـوا يـې خپلـوان افغانستان کې وژل شوي وو. له همدې کبلـه بيـا بـل اسـتاد او نـورو استادانو راڅخه ازموينه واخيسته، بيـا بـل ګروپ تـه تبديل شـوم، خو د دې پرعکس نور ډېر مينه ګرکي استادان هم شته.))

مشتاق د خپـل پوهنتـون د محصلينو پـه بـاب وويـل: {هغـه ورځ چې کريم خليلي صيب دلته زموږ پوهنتون ته راغلی و، نو کله چې له عمومي کنفرانس څخه راخلاص شو، بيـا پـه دې پوهنتـون کې لـه هزاره محصلينو سره (دابيتيان) په نوم هوټل ته چې اصلاً د هـرات د خلکو دی او پوهنتـون تـه مخامخ موقعيت لـري، لاړ. پرتـه لـه هـزاره محصلينو څخه يې نور هېڅ بل افغان نه دی خبر کړی. کله چې مـا يو هزاره محصل ته وويل چې ولې مو موږ خبر نـه کړو. هغـه وويـل: ((خود خليلی صاحب همين قسم تقاضا داشت.)) مشتاق ګيلـه کولـه چې که هرڅوک د افغانستان د دولت په استازۍ دلته راځي هغه هم بيا داسې يو لوړ رتبه هئيت، نو په کـار ده چې ټولـو افغانانو تـه پـه يوه سترګه وګوري، دلته خپل قومي او سمتي مسـايل ونـه پـالي.}

په همدې خبرو خبرو کې وو، چې کليسا ته ورسېدو وخت پر محلي وخت يوولس بجې او شل دقيقې و. کله چې موټر نـه کښـته شـو نـو لـومړی يـوې مغـازې تـه لاړو، چې انتيـک شـيان پـه کـې ايښـي وو. اکثـره شـيان پـه کې داسې وو چې د روسـي کلتـور څرګندونـه يـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یون او یو مسکو مېشتی افغان (خالد) په یو چایخونه کې

کوله، موږ څه وانه خیستل، تر دې کتنې وروسته هلته نږدې یوه چایخونه وه، هلته لاړو. چای مو وڅښه خوند یې وکړ، لږ ارام شو. بیا د کلیسا پر لوري وخوځېدو، دا یوه ډېره لویه کلیسا وه، د کلا دېوال یې ښه دنګ و، لکه د پخوانیو بالاحصارونو په شان و. دا کلیسا په (۱۷)مه پېړۍ کې جوړه شوې وه. له دې کلیسا څخه د یوې دفاعي مورچې په توګه ګټه پورته شوې ده. روسانو له همدې کلیسا څخه پولینډي ځواکونو ته ماتې ورکړې وه. کلیسا ته چې نږدې شو یو سړی پر عبادت لګیا و. دا خلک د عبادت لپاره مخصوص لباس لري. ښځې هم چې دې عبادتځي ته راځي، نو پړوني پر سروي. د کلیسا تر لوی دېواله چې وردننه شې بیا نوري بېلابېلې کلیساوې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې غبرګوني سرګيف لاورا کليسا: دا د روسيې معنوي زړه ګڼل کېږي، چې (۲۵۰) کاله دمخه يې د (سرګي) له خوا بنسټ

افغاني هئيت ځينې غړي د کليسا مخې ته

اېښودل شوی، (۷۸) کاله يې دلته ژوند کړی دی. هغوی داسې مذهبي کسان وو، چې د (۷۰) داسې نورو کليساوو بنسټونه يې اېښي دي. دا د مقدسې دروازې په نامه يادېږي. دا ټول عبادتځايونه يو ځل او پر يوه وخت نه دي جوړ شوي، دا وخت پر وخت جوړ شوي دي. په کمونيستي پېر (له ۱۹۲۲ څخه تر ۱۹۹۲م پورې) کې دا عبادتځايونه ټول تړلي وو او خلکو ته اجازه نه وه چې دلته عبادت ته راشي. پر مذهبي خلکو بنديزونه وو. دلته يو موزيم هم و، پخواني خلک به دلته راتلل. (۵۰) کاله يې دوام وکړ. فعلاً (۳۲۰) کشيشان دلته شته، هلته شاته يوه مدرسه ده چې (۷۰۰)

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنه په کې ديني زده کړې کوي. دا يو بل تعمير (۳۲۰) کاله د مخه جوړ شوی دی.

وخت پر وخت دې تعميرونو کې بدلون راغلی دی. تابلوګانې يې په اتلسمه پيړۍ کې جوړې شوي. په يوه هال کې د حضرت ادم(ع) او بي بي هوا تابلوګانې هم پر دېوال ځړېدلې او په ډېر ظريفانه ډول انځور شوې وې، د حضرت جبرائيل امين يوه تابلو هم وه چې لاسونو پورې يې وزرونه هم درلودل.

د (ايکون) مجسمه هم وه. دا ودانۍ پر (۱۹۴۸م) کال بيا جوړه شوې، لرګي ته يې د سرو زرو د اوبو رنګ ورکړل شوی و.

قمر خوستۍ، سليمان لايق، خالد او يون د کليسا په يو هال کې

هلته وړاندې د خبرونې لپاره يو زنګ و، چې (۸۸) متره لوړ و، دا په نړۍ کې تر ټولو لوړ زنګ و، چې د يوې کليسا په پورتنۍ برخه کې ځوړند و. (۷،۵) ټنه وزن لري، په اتو تنو د دغې زنګولې د منځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسپنه خوځوي چې زنګ ووهل شي. په دې کليسا کې هره مياشت دوه ځله زنګ وهل کېږي او عبادت کېږي، خو په ورځ کې (۹) ځله عادي عبادت کېږي. لنډه دا چې دننه مو ډېر ځايونه وکتل، تر (۲) بجو پورې په دې کليسا کې وګرځېدو، بيا ټول راټول شو، د کليسا

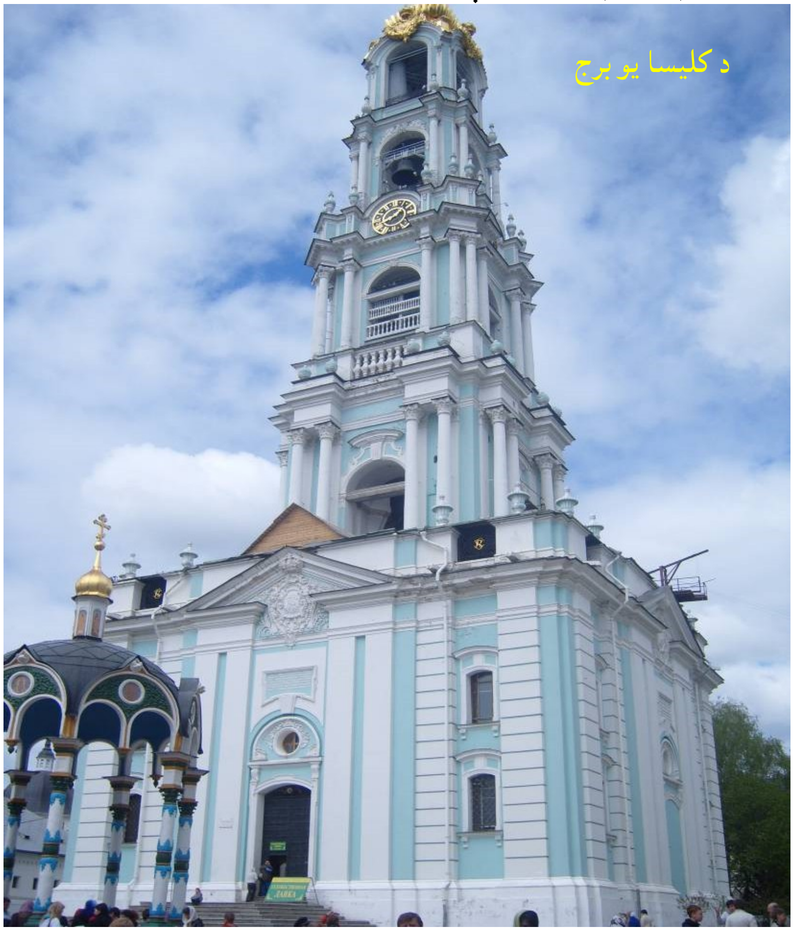

مخې ته مو يو عمومي عکس واخيست. بيا خپل موټر ته پورته شو، پنځه لس دقيقې وروسته موټر حرکت وکړ. تر څه کم يو ساعت مزله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته بېرته د مېلمستون پر لوري رهي شو ، خو مخکې تر دې چې مېلمستون ته ورسېږو ، ښاغلي عبدالله خپله پرونۍ خبره يو ځل بيا تکرار کړه او هغه دا چې نن غرمه موږ دده مېلمانه يو ، عبدالله لا پرون موږ ته پر نن غرمه د مېلمستيا بلنه راکړې وه ، نن يې يوځل بيا په موټر کې ټولو ته اعلان وکړ ، ځينې دوستان ډېر ستړي وو او غوښتل يې مېلمستون ته ولاړ شي او دمه وکړي ، خو اکثرو د عبدالله خپګان ونه شو زغملای او له هغه سره د غرمنۍ لپاره چې دا وخت په حقيقت کې ماسپښينۍ وه ، لاړل. ښاغلي عبدالله ډېره لوکسه او پرېمانه ډوډۍ تياره کړې وه ، چې که ټول افغاني هئيت هم ورغلی وای ، بيا به يې هم کمی نه و احساس کړی ، ډوډۍ مو ښه په خوند وخوړه ، ګپ او شپ مو هم ولګاوه ، دا مهال نو د ټولو زړه و چې مېلمستون ته ولاړ شي او دمه وکړي ، زه هم ښه ستړی وم ، خو طاهر شينواري راته وويل چې يو بل پروګرام هم پاتې دی. هغه دادی چې د روسيې له يو انټرنېټي ټلويزيوني کانال سره بايد هم مرکه وکړو ، موږ چې د مزي ستړي وو ، نورې مې مرکې هم له لاسه نه کېدې ، خو دوی ډېر ټينګار وکړ ، نو مجبور کړم مرکې ته لاړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روسيې له يو انټرنېټي ټلويزيوني چينل سره مرکه

د دې کانال ادرس مو پيدا کړ. تر يو څه سرګردانۍ وروسته هلته ورسېدو. په مرکه يا ګردې مېز کې ما (يون) ، نادرخان کتوازي، ډاکتر برهان الله شينواري او د روسيې په استازۍ ښاغلي کروپنوف ګډون درلود. مرکه د ماښام پر (۷) بجو پيل شوه او په ژوندۍ بڼه خپرېدله. دې مرکې يو ساعت دوام وکړ. انټرنټي ټلويزيوني چينلونه داسې دي چې د انټرنېټ له لارې ويډيويي خپرونې لري. هغه څوک چې انلاين، انټرنېټ ته ناست وي هغه کولای شي، په ژوندۍ بڼه يې تعقيب کړي او هغوی چې انلاين نه وي، هر وخت کولای شي تېرې شوې خپرونې وګوري. په دې مرکه کې ډېرې زياتې پوښتنې مطرح شوې، د بهرنيو ځواکونو شتوالی، د روسيې بيا راګرځېدنه، په افغانستان او سيمه کې د ثبات لارې چارې او نورې ګڼې پوښتنې چې د ټولو راوړل دلته لازم نه برېښي، خو پر يو شي چې ما ټينګار وکړ، هغه دا و چې روسيه بايد خپلې تېرې تېروتنې بيا له سره تکرار نه کړي. افغانستان کې هغه وخت طبيعي ثبات راتلای شي، چې نظام يې د خلکو د طبيعي جوړښت، کميت او کيفيت له مخې برابر شي، يوه محدوده ډله يا اقليت نه شي کولای، په ټول هېواد کې طبيعي ثبات وساتي، دا داسې مثال لري لکه موږ چې د ټولې روسيې واک د تاتارستان او يا

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم د چیچنیا ځو لړکیو ته ورکړو او بیا تري دا هیله هم وکړو، چې په ټوله روسیه کې امنیت او ثبات په بشپړ ډول ټینګ کړي. دا خلک که روسیې او د هغې له امنیت سره مینه هم ولري، خو د یوه لوی ملک د واک انحصار د دې سبب کېږي چې په اتومات ډول ثبات له منځه لاړ شي. په افغانستان کې د پخواني شوروي غټه تېروتنه همدا وه چې د داسې لړکیو او محدودو ډلو تر شا ودرېده،

چې هغوی د ټول هېواد د کنټرول طبیعي ظرفیت نه درلود، نو له دې امله هغه کار شوروي ته په لوړه بیه پرېوت، اوس امریکایان هم همغه تېروتنه تکراروي. که دوی ژر خپله دا تېروتنه اصلاح نه کړي، نو کېدی شي پر همغه برخلیک اخته شي. مرکه په مجموعي ډول ډېره خوندوره او ګرمه وه، افغاني لوري نادرخان کټوازي او ډاکتر برهان الله شینواري هم ښه ځوابونه ورکړل. زموږ په خبرو کې پوره هماهنګي وه. کروپنوف هم زموږ د ډېرو خبرو تائید وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له هغه ځایه بېرته د مېلمستون پر لوري رهي شو. کله چې مېلمستون ته راغلو، ښه ستړي وو. څو شېبې مو ډاکتر صیب شېرحسن حسن، بشرصیب، کاڼي صیب، برهان الله شینواري او نادرخان کتوازي، عبدالله خان او طاهر شینواري، سره بنډار وکړ او بیا خپلې خونې ته د تلو په تکل کې شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسکو ښار یوه شپه

کله چې مو له اندېوالانو رخصت واخیست او خوب ته مو ځان برابراوه، نو طاهر شینواري او عبدالله خان وویل: ((یون صیب دومره ملاقاتونه دې وکړل او دومره مصروف وې، چې د مسکو ښار ښکلا ته مو هېڅ پام نه شو، نن مو اخري شپه ده او سبا روانېږې. که ډېر ستړی نه یې، راځې! چې لاړ شو د مسکو ښار ځینې برخې به وګورو، مسکو په شپه کې ډېر ښکلی ښکاري، که وخت و لږه موسیقي به هم واورو.)) د دوی په ډېر ټینګار زه (یون) (زاهد صیب) (عبدالله خان) او (طاهر شینواری) څلور واړه د زاهد صیب په موټر

کې کېناستو او د مسکو ښار پر لوري وخوځېدو، هغه مزل چې موږ مخکې په یوه یو نیم ساعت کې واهه، اوس په نیم ساعت کې ترسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو، ځکه چې ګڼه ګونه نه وه او سړکونه ډېر ارام وو. د مسکو ښار واټونه خورا ښکلي ښکارېدل، د ښار دنګې ماڼۍ او ښکلي رنګارنګ ګروپونه د سړک په منځ کې داسې انځورېدل، لکه د سمندر غاړې ودانۍ او رڼاګانې چې د شپې له خوا د سمندر په تل کې ښکاري. د شپې له خوا چې ګڼه ګونه کمه وي، د مسکو ښار د واټونو ننداره کېدلی شي. يوه هوټل ته پورته شو، ګڼه ګونه په کې

د مسکو ښار يوه برخه د شپې پرمهال

خورا کمه وه، يا دا چې د شپې ناوخته و، طاهر شينواري د ځښاک او خوراک شيان راوغوښتل، وروسته د شرقي موسيقۍ غږ راخرګند شو. څو نجونو لکه عربي نڅا غوندې نڅا وکړه، لباس يې هم همغسې اغوستی و، موسيقي او د دې ښکلا ننداره بده نه وه، خو څرنګه چې موږ ډېر ستړي وو، نو عبدالله خان او طاهر شينواري ته مې وويل چې که څه هم موسيقي يې خوندوره ده، خو خوب به تر دې ډېر خوندور وي، هغوی راته وويل: ((لکه چې ښه ستړی يې.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیا هغوی دواړو لکه په کلیو او بانډو کې چې به پخوا سندرغاړو ته مشرانو یا ځوانانو یو موټی پیسې ورکولې، هغوی ته یو موټی پیسې ور ډالۍ کړې او همداسې له هوټله د مېلمستون پر

مسکو په شپه کې

لوري را رهي شو. کله چې خونې ته ورسېدم، د دریشۍ تر بدلانه وروسته را باندې د خوب ځپې یرغل وکړ او د ارام غېږې ته لاړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسکو نړیوالو اړیکو انستیتیوت

د مې (۱۸) مه نېټه د دوشنبې ورځ وه. پر شل کم لس بجو مو د مسکو نړیوالو اړیکو د انستیتیوت پر لوري حرکت وکړ. په موټر کې مو له ښاغلي (سلیمان لایق) او ښاغلي (حاجي محمد نوزادي) سره څو شېبې پر ادبیاتو او معیاري ژبې بحث وکړ.

د پښتو او دري ژبې له زده کوونکو سره د افغاني هئیت یو یادګاري عکس

ښاغلی حاجي محمد نوزادي او ښاغلی (بشریار) له ډنمارکه دې غونډې ته رابلل شوي وو. نوزادي صیب وویل: ((زیار صیب ماته هر وخت لیکي: (کله چې، کوم چې، کوم څوک چې) او داسې نور اضافي ترکیبونه مه کاروه، دا د اردو او انګلیسي ژبې تاثیرات دي چې پښتو ته راغلي دي؛ په سمه پښتو کې دا نه شته.)) د نوزادي صیب له خبرو داسې څرګندېدله چې هغه د زیار صیب له دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټينګار سره موافق نه و، خو ما نوزادي صيب ته وويل: ((که له زيار صيب سره د ځينو سوچه پښتو لغتونو په زياته او يا کمه کارونه کې اختلاف لرې، دا دې خپل کار دی، خو په ګرامر کې ورسره ځکه اختلاف مه کوه، چې ګرامر د رياضي د فورمول په څېر دی او زيار صيب تر هر چا زيات پر دې فورمولونو پوهېږي، نو بايده دې چې خبرې يې ومنل شي.))

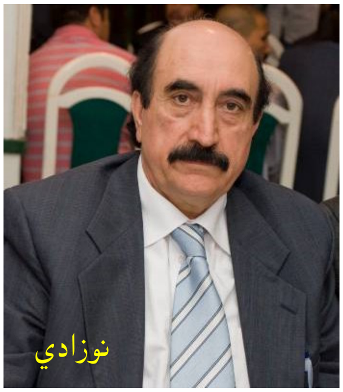

لايق صيب هم د ګرامر په برخه کې د زيار صيب صلاحيت تائيد کړ.

موږ خپلو خبرو ته دوام ورکاوه، موټر هم په ډېر سرعت حرکت کاوه. نږدې يو ساعت وروسته له مخکني پلان سره سم د مسکو د نړيوالو اړيکو انستيتيوت ته ورسېدو. ساعت يوولس نيمې بجې و. د روسيې د نړيوالو اړيکو انستيتيوت کې پنځه تنه د پښتو او پنځه تنه نور د درې ژبې پر زده کړه بوخت دي. کله چې د انستيتوت مخې ته ودرېدو نو روسي ژباړونکي ښاغلي الکساندر ماته وويل: ((ته همدلته لږ صبر وکړه! تاسې پسې بل موټر راځي، تاسې بايد د اطلاعاتو او کلتور وزارت له معين سره وګورئ. له افغانستان څخه دوه معينان: ښاغلی پتمن صيب (د پوهنې وزارت معين) او ښاغلي فراهي صيب (د اطلاعاتو او کلتور وزارت معين) هم په دې ملاقات کې شامل دي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روسيې اطلاعاتو او کلتور وزارت له مرستيال سره کتنه

څو دقيقې وروسته موږ پسې يو ځانګړی موټر راغی، زه موټر کې پورته شوم او زموږ نور ټول انډيوالان دې انستيتيوت ته داخل شول. عبدالله خان د ژباړونکي او (خالد) چې نوی راغلی و، هم د

ژباړونکي په توګه هلته راسره لاړل. دولس بجې وې، چې هلته ورسېدو. پتمن صيب او فراهي لا دمخه جلسه پيل کړې وه. ښاغلي لطيف بهاند يې ژباړه کوله. د روسيې د اطلاعاتو او کلتور وزارت مرستيال ښاغلي (پاول خروشلوف) وويل: ((د پخواني او نوي تړون

(c) ketabton.com: The Digital Library

له مخې کولای شو، نوې همکاري سره وکړو)). فراهي صیب وویل: ((د لرغونو اثارو د رغونې لپاره د کدرونو روزنه موږ ته مهمه ده، نورو هېوادونو هم په دې برخه کې مرسته کړې ده، ستاسو مرستې ته هم اړتیا ده.))

د روسیې د اطلاعاتو او کلتور وزارت مرستیال وویل: ((که د موزیمونو په هکله څه لرئ، نو له همدا اوسه درسره مرستې پیلوو. د جولای تر (۵) پورې موږ ته په کتابتون او هنري برخه کې خلک معرفي کولای شئ، چې درته ویې روزو. تیاتر، موسیقۍ او نورو برخو کې ستاسې زده کوونکي روزلای شو، د سینما په برخه کې هم امکانات لرو، د هنر پېژندنې په برخه کې هم امکانات لرو، د موزیم د متخصصینو د روزنې په برخه کې هم ونډه اخیستلای شو. موږ ته باید لږ تر لږه (۵) تنه ژر تر ژره رامعرفي کړئ چې موږ یې دلته ژر پر روزنه لاس پورې کړو.))

دې پسې ما (یون) د خبرو نوبت واخیست او خپل نظر مې داسې څرګند کړ: ((که پر مشخصو وړاندیزونو غور وکړو، ښه به وي، زما یو وړاندیز دادی چې که د ننګرهار د هډې د نامنقول موزیم پر جوړونه لاس پورې کړئ، ښه به وي، که په پیل کې لږ تر لږه یوه احاطه ترې راتاوه شي چې د نورو کیندنو مخه ونیسي، هم ښه به وي، دلته د بودیزم مهال نور تاریخي اثار هم شته او همدارنګه په ننګرهار کې نور تاریخي اثار چې باید ساتنه یې وشي. دغه راز د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد په نورو سيمو او ولايتونو کې تاريخي اثار خونديتوب ته اړتيا لري، چې کېدی شي د افغانستان د اطلاعاتو او کلتور وزارت يې د هر يوه په باب مشخص وړانديز ولري، خو ما يې يوازې دا يوه بېلګه ياده کړه.)) دوی ته زما وړانديز په زړه پورې و. ويې ويل: ((ښه به وي چې په پيل کې يو هئيت دا سيمه وڅېړي.)) د روسيې د اطلاعاتو او کلتور وزارت له معين سره غونډه ښه پای ته ورسېده. هغوی د بورسونو ژمنه هم وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مسکو کې وروستۍ غرمنۍ

کله چې د روسیې د اطلاعاتو او کلتور وزارت، مرستیال سره تر کتنې وروسته راووتو، نو بېرته د مسکو د نړیوالو اړیکو د انستیتیوت پر لوري لاړو، ځکه چې له نورو انډیوالانو سره مو هم هملته وعده وه. کله چې هلته ورسېدو، نو بېرته ټول په لوی (۳۰۲) موټر کې سره راټول شو او د ډوډۍ لپاره مو حرکت وکړ، تر څو

دقیقو مزله وروسته یې یو هوټل ته چې د موټرو لپاره یې ښه مناسب پارکینګ درلود، ودرولو.

دې هوټل هم لکه د قفقازیانو د هوټل په شان تاریخي او کلتوري ښه درلوده، ډوډۍ یې هم افغاني ډوډۍ ته ورته وه، لوی هېوادونه لکه روسیه، امریکا، هندوستان، جرمني او نور چې د ډېرو بهرنیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېوادونو د هئيتونو د ورتګ تجربه لري، کوښښ کوي دا هئيتونه همغو هوټلونو ته بوځي، چې يا ښېخي د دوی د کلتور ښکارندوی وي او يا هم ورسره ورته کلتور ولري. په بېلابېلو هېوادونو کې د سفر پر مهال د خپلې خوښې او خپل ذوق غذا پيداکول، هغه ستونزه ده، چې هر څوک ورسره په بل هېواد کې مخامخ وي. د سياسي او رسمي سفرونو پر مهال کله کله غذا د پروتوکول يوه برخه وي، خو موږ چې کله دې هوټل کې کښته شو، ډوډۍ راته پردۍ ښکاره نه شوه عيناً لکه افغاني ډوډۍ. ما تر ډوډۍ دمخه لږ سوپ راواخيست، سوپ مې لاخلاص کړی نه و چې غږ شو: ((هغه کسان چې په بهرنيو چارو وزارت کې ملاقات لري، هغه دې خپله ډوډۍ ژر خلاصه کړي، وخت ډېر کم پاتې دی.)) که څه هم ډوډۍ يې ډېره خوندوره وه خو زه يې پر ډېر خوند پوه نه شوم او همدارنګه زموږ هغه ملګري، چې د بهرنيو چارو وزارت په کتنه کې شامل وو، هغوی يې هم پر خوند پوه نه شول. ژر ژر مو يو څو مړۍ تر خولو کړې او له هوټله رابهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بهرنیو چارو وزارت کې کتنه

کله چې د غرمې ډوډۍ څخه رابهر شو، نو ټول ملګري په دوو ځانګړو ورو ګاډو کې کېناستو، د پولیسو ګاډی مو مخې ته و، چې لاره صافه کړي، په مسکو کې هم دا مهال ګڼه ګوڼه خورا زیاته وي. تر شل پنځه ویشت دقیقو مزله وروسته د روسیې د بهرنیو چارو وزارت ودانۍ ته ورسېدو. دا ډېره دنګه او لوکسه ودانۍ وه، نږدې پنځوس پوړه لري، دا له هغو ودانیو څخه یوه ده چې «د ستالین خویندې» په نامه یادېږي. ستالین د خپلې واکمنۍ پر مهال د مسکو ښار په څو مهمو برخو کې ډېرې دنګې او محکمې ودانۍ جوړې کړې او هره یوه یې د خپلې یوې خور په نامه کړې ده، که څوک د مسکو ښار پر یوه برخه او یا هم د کومې لوړې ودانۍ پر سر ودرېږي، نو د «ستالین خویندې» ټولې ودانۍ لیدلای شي. دا ودانۍ هم د همغو ودانیو له جملې څخه وه چې هم تاریخي ښکاري، هم دنګه ده، هم محکمه او هم لوکسه. د دې ودانۍ په دخولي دروازه کې د کمونیستي پېر نښانونه نصب وو. پر درېیو بجو مو په همدې وزارت کې د اسیا د دویم ډیپارټمنټ مرستیال ښاغلي (مصطفی بېلین علي میتهادویچ) سره تعارف وشو او بیا د دغه وزارت مرستیال (باراداافکین الکسي نیکولایویچ) سره ملاقات وشو بیا مو د افغانستان د برخې له مسوول کس سره ملاقات پیل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو. هغه د افغانستان له مسایلو ښه خبر و او هم یې په مسکو کې د اوسني افغاني هئیت له کتنو او فعالیت څخه پوره معلومات درلودل. د روسي هئیت مشر په پیل کې وویل: ((ډېر خوشاله یم چې تاسو ته ښه راغلاست وایم. تاسو یوه مهمه ناسته کې ګډون درلود. په دې جرګه کې ستاسو د اجرائیه او مقننه قوې استازو برخه اخیستې وه، دا کال ډېر ارزښتمن دی ځکه چې زموږ د دوو ګاونډیو هېوادونو ترمنځ د روابطو (نوي کاله) پوره کېږي. د روسیې او افغانستان لپاره بیا هم ځکه ډېر مهم دی چې موږ باید یو بل سره ښه ډیپلوماتیک مناسبات وساتو. زموږ په دوه اړخیزو اړیکو کې مختلف حالات موجود وو، کړکېچن حالات هم وو او له خوشبینۍ ډک حالات هم وو، خو موږ کوښښ کوو یو بل سره د ښو مناسباتو اړیکي ولرو. د روسیې دولت هیله لري، دغسې نېکو او ښو مناسباتو ته وده ورکړي. زه فکر کوم تاسو لس شپې او ورځې دلته مېلمانه وئ، زموږ د ښو اړیکو احساس به مو کړی وي. کله چې زموږ استازي لاوروف (د روسیې د بهرنیو چارو وزیر) ستاسو د هېواد له استازي سره خبرې مطرح کړې، موږ یې ملاتړ کوو. موږ بیا هم پر دې ټینګار کوو چې لومړی اقتصادي او تجارتي مناسباتو ته وده ورکړو او له دې لارې د زراعت او صنعت پرمختګ ته لاره اواره کړو، دا ډول همکاري چې د دوو هېوادونو متقابله ګټه په پام کې ونیسو، لکه د نغلو برېښنا بند چې د برق (۵۰) په سلو کې اړتیا پوره کوي، پر نورو کوچنیو پروژو هم کار روان دی، موږ په خوښۍ سره غواړو چې د سالنګ تونل بیا ورغوو. موږ د کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولیتخنیک لپاره دوه ملیونه ډالر او همدارنګه د لوړو زده کړو لپاره نورې پیسې تخصیص کړې دي. موږ کوښښ کوو چې افغانستان ته تر (۹۰) پورې د لوړو زده کړو بورسونه ورکړو. موږ په دې باور یو، چې ستاسو د پولیسو روزنه هم دلته کېدلای شي. موږ به پر خپلې همکارۍ سربېره بشري مرستې هم وکړو. (۱۷) زړه تنه غنم همدا اوس له افغانستان سره مرسته شوې ده، موږ به د افغانانو نورو هغو غوښتنو ته هم مثبت ځواب ورکړو چې زموږ له امکاناتو سره سمون ولري، زموږ نورې ګډې اقتصادي همکارۍ به په افغانستان کې په سولې او ثبات پورې اړه ولري. دا کال به د افغانستان لپاره دروند کال وي، ځکه چې هلته انتخابات راروان دي. د روسیې دولت پر دې باور دی چې هلته په افغانستان کې انتخابات په ډیموکراټیک شکل پرمخ لاړ شي، هیله ده نړیواله ټولنه د ټاکنو په درشل کې سوله او امنیت ټینګ کړي. موږ ډېر خوشاله یو چې د شانګهای مسله یوه سیمه ییزه مسله ده. د سیمې هېوادونو ته دا امکان ورکړی شوی چې د افغانستان د سولې په ټینګښت کې برخه ولري. موږ تیار یو چې د تروریزم او مخدره موادو پرضد کار وکړو. موږ غواړو ووایو چې موږ د ملګرو ملتو د پرېکړې له مخې په افغانستان کې د شتو قوتونو په باب هم څه ووایو: سمه ده چې اوس د سولې او ثبات ټینګښت نړیوالو قوتونو پورې اړه لري، خو موږ غواړو دا ټول مسوولیت د افغانستان پوځ ته وسپارل شي. موږ د افغانستان له مشرتابه سره موافق یو چې د بمباریو په نتیجه کې باید بې ګناه کسان ونه وژل شي او دا بمبارۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

باید ودرول شي. یو ځل بیا غواړم خپلو خبرو ته راشم، هغه دا چې د ملګرو ملتونو قواوې باید د افغانستان په مسله کې له ډېر احتیاط څخه کار واخلي او د ملکي خلکو د وژنې مخنیوی وکړي.

غواړم ستاسو پام له افغانستان څخه روسیې ته دمخدره موادو د قاچاق مسلې ته هم راوګرځوم، موږ د هغو اقداماتو هرکلی کوو چې د افغانستان دولت له خوا په دې برخه کې ترسره شوي دي. په دې خوشاله یو چې په (۲۲) ولایتونو کې د کوکنارو کښت له منځه تللی دی. موږ د پخوا په شان وینو چې دا مواد قاچاقېږي، موږ هیله لرو افغانستان خپل اقدامات لاپسې ګړندي کړي، چې دا بهیر ودرول شي. سره له دې چې دا یو درووند مسوولیت او مشکل کار دی، په داخل کې هم مبارزه غواړي، د هیروینو د جوړېدو لپاره خام مواد له بهره راځي، دا ټول یو مشکل کار دی، خو بیا هم ستاسو پام ورته را اړوو. د دې موضوع بل اړخ دادی چې بزګران د کوکنارو له کښت څخه لاس واخلي، زموږ نظر دادی چې هغوی ته باید یو بدیل برابر شي. ډېره زیاته مننه! ستاسو د نظریاتو د اورېدو په هیله!))

د روسیې د دې هئیت د مشرتابه له لوري چې کله خبرې ختمې شوې، نو ښاغلي سید اسحق ګیلاني د افغاني هئیت په مشرۍ خبرې پیل کړې، خو روسي او افغاني هئیت دواړو تر خبرو دمخه خپله لنډه لنډه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژندنه وکړه. په روسي هئيت کې درې تنه شامل وو. په افغاني هئيت کې پنځه تنه او ښاغلي طاهر شينواري دواړو غاړو ته ژباړه کوله.

د افغاني هئيت غړي په دې ډول وو.

۱- ښاغلی سيد اسحق ګيلاني د افغانستان په ولسي جرګه کې د بهرنيو اړيکو د کمېسيون غړی.

۲- ښاغلی نادرخان کټوازی په ولسي جرګه کې د پکتيکا د خلکو استازی.

۳- ښاغلی بريالی صابر بريا د افغانستان د بهرنيو چارو وزارت استازی.

۴- ښاغلی عبدالغفور لېوال د افغانستان د علومو اکاډمۍ د سيمه ييزو مطالعاتو د مرکز مشر.

۵- او زه (محمد اسمعيل يون).

ښاغلي سيد اسحق ګيلاني خپلې خبرې داسې پيل کړې:

((له تاسو نه تشکر کوم چې ما او زما ملګرو ته مو د خبرو بلنه راکړه او همدارنګه ډېره مننه چې څو مهمو ټکو ته مو اشاره وکړه. له تاريخي روابطو (۹۰) کالو څخه نيولې، ښو او بدو شرايطو ته تاسو اشاره وکړه، د ورونو په منځ کې کله کله خفګان پيدا کېږي، کله ښه او کله بد وي، خو زموږ توقع دا ده چې زموږ مشران ورونه پر کشرانو شفقت وکړي او د دوستۍ لاس ورکړي. زه ستاسو توجه مشخصو نقطو ته راګرځوم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نغلو بند او د سالنگ تونل جوړول تقدیروو، دا هغه پروژې دي چې تاسو پرې کار کړی، چې تاسې یې جوړې نه کړئ، نور څوک یې نه شي جوړولای. د تحصیل په باب مو خبرې وکړې، اوس حتی ډېر واړه ملکونه موږ ته ډېر بورسونه راکوي، هندوستان په کال کې (۵۰۰) او پاکستان (۱۰۰۰) بورسونه منلي، تاسې خو یو لوی ملک یاست، د تاریخي دوست په توگه مو (۹۰) بورسونه په پام کې نیولي، دا ډېر کم دي. په روسیه کې زیات شمېر تحصیل کړي افغانان شته، د پولیتخنیک په انستیتیوت کې که تر دې زیاته مرسته وکړئ، ښه به شي. پولیس چې تاسې تربیه کوئ دا په بحر کې د یوه څاڅکي په توگه دي، که تاسې د افغانستان د پولیسو اکاډمۍ جوړه کړئ، دا به ډېره ښه وي، موږ ستاسو وړاندیزونه د سر په سترگو منو، هر کلي یې کوو. موږ غواړو په افغانستان کې ډیموکراتیک انتخابات وشي، خو باور دی چې افغانستان کې به ډیموکراتیک انتخابات ونه شي، افغانستان به خپل انتخابات په خپله ونه کړای شي، دا د افغانستان د خلکو حق دی، خو دا حق ترې اخیستل شوی دی. له درېو میاشتو راهیسې کوم قانوني اقدام نه دی شوی، هغه ملکونه چې د ډیموکراسۍ دعوه کوي، دا هسې وعدې دي. د مجاهدینو پر وخت یې موږ وهابیانو او همسایه گانو ته پرېښودو، خارجي قوتونه په افغانستان کې یو حقیقت دی. ځینې یې په خپل سر او ځینې یې د ملگرو ملتو د پرېکړې له مخې راغلي دي، نه د افغانستان خلک او نه حکومت د دې وس لري چې د دوی د غلطو کارونو مخنیوی وکړي، دوی چې هرڅومره افغانان

(c) ketabton.com: The Digital Library

وژني، افغانان د دفاع حق نه لري، بنديان د دفاع حق نه لري. موږ په قطعي ډول دا نه منو چې په (۲۲) ولايتونو کې کوکنار صفر شوي دي، موږ د دې فورمول سخت مخالف يو چې کوکنار او مخدرات تروريزم سره اړيکي لري.))

ښاغلي سيد اسحاق ګيلاني زياته کړه: ((کرزی د جوزا تر (۱) نېټې وروسته د افغانستان قانوني جمهور رئيس نه دی، روسيه بايد مرسته وکړي چې کرزی له واکه لرې او بيا ټاکنې ترسره شي. د جنګسالارانو په وجود کې سمې ټاکنې نه شي ترسره کېدلی او کرزی هم په ناقانونه توګه تر دې وروسته خپل واک ته دوام ورکوي.)) ښاغلي ګيلاني صيب ښاغلي کرزي ته وړاندې نورې ستوغې او سپوره خبرې هم حواله کړې او له واکه يې د هغه په لرې کولو کې د روسيې د مرستو هيله وکړه.

ښاغلي ګيلاني پسې زما (يون) نوبت و. زه سره له دې چې د ښاغلي ګيلاني له اکثرو خبرو سره موافق وم، خو د يوه روسي چارواکي پر وړاندې د کرزي په باب د ځينو ناضروري الفاظو کارول او يا دا چې روسيه دې د هغه د واک په اختتام کې مرسته وکړي، همنظری نه وم او چندان ښې هم راباندې ونه لګېدې، ما وويل: ((په افغانستان کې د قدرت درې برخې موجودې دي، حکومت دی، ستره محکمه ده او ملي شورا ده. ستري

(c) ketabton.com: The Digital Library

محکمې د مشروعیت بحران د ختمولو لپاره تر انتخاباتو پورې د جمهور رئیس د کار موده منلې او د ملي شورا اکثرو غړو هم دا نظر تائید کړی دی. همدا د مشروعیت سرچینې دي، پر دې وخت تر دې بله غوره لاره نه وه.)) دا مهال اغاصیب سید اسحق ګیلاني وویل: ((یون صیب د ملي شورا نمایندګي مه کوه.)) ما وویل: ((زه نه غواړم دلته ډیالوګ جوړ کړم، خو د ملي شورا اکثرو غړو د سترې محکمې پرېکړه تائید کړې.)) ما خپلو خبرو ته دوام ورکړ، ومې ویل: ((پر دې وخت تر دې بله مشروع لاره نه وه، تېر انتخابات نسبتاً شفاف وو او د راتلونکو انتخاباتو په اړه هم موږ مخکې تر مخکې حکم نه شو صادرولای چې شفاف به وي که نه؟ خو موږ د روسیې په ګډون له ټولې نړیوالې ټولنې او میډیا غوښته هیله کوو چې د انتخاباتو د مشروعیت او شفافیت د رامنځته کولو لپاره له ټولو قانوني لارو څخه هڅه وکړي. د کوکنارو د کښت په باب باید ووایم چې دا له تروریزم سره ارتباط لري او د هغوی د تغذیې منبع ده، خو داسې هم نه ده چې ترهګر یوازې د مخدره توکو ګټې ته ناست دي، دا د هغوی د تمویل په سرچینو کې یوه ده، مخدره توکي او تروریزم یوه نړیواله پدیده ده چې ټوله نړۍ باید په ګډه د هغو مخه ونیسي. روسیه باید له افغانستان سره په ټولو ډګرونو کې ناسیاسي مرستې وکړي. اقتصادي پروژې باید له سیاسي هغو څخه لرې وساتي، د افغانستان ثبات د سیمې او روسیې له ثبات سره مرسته کوي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په خبرو پسې ښاغلي ګیلاني صیب غوښتل څه نور څه ووایي، خو ښاغلي نادرخان کتوازي نوبت واخیست، هغه وویل: ((افغاني هئیت پر اقتصادي، کلتوري، امنیتي او سیاسي برخو خبرې وکړې، روسیه که په زراعتي برخه کې له افغنستان سره مرسته وکړي دا به د کوکنارو د کښت په مخنیوي کې مهم رول ولوبوي، کوکنار او مخدره مواد ربښتیا هم یو بل سره اړیکي لري، دا پدیدې نړیوالې پدیدې دي، باید پر ضد یې نړیواله مبارزه وشي. روسیه باید د افغانستان له مرکزي حکومت سره مرسته وکړي، موږ هیله لرو چې شفاف انتخابات رامنځته شي، خو په وروسته پاتې ټولنو کې سل په سلو کې شفاف انتخابات شوني نه دي. د انتخاباتو ځنډول د نړیوالو امکاناتو او د انتخاباتو د کمېسیون له خوا د اګست پر (۱۸) مه نېټه اعلان شوي، نړیوالې ټولنې او د ټاکنو کمېسیون خپل معذرت وړاندې کړ، سره له دې چې جمهور رئیس پر خپل وخت د ټاکنو د دایرېدلو فرمان صادر کړی و. له نړیوالې ټولنې څخه هیله کوو چې انتخاباتو کې د شفافیت لپاره هلې ځلې وکړي.))

دې پسې ښاغلي ګیلاني صیب بیا نوبت واخیست، ویې ویل: ((په مخدره موادو کې د هر لوړ پوړي چارواکي لاس لري، د هغو ترڅنګ نړیواله مافیا ده چې هغه نورې نړۍ ته انتقالوي. په اینده

(c) ketabton.com: The Digital Library

انتخاباتو کې به بیا جنګسالاران انتخاب شي. په تېرو انتخاباتو کې جمهور رئیس (بوش) وویل چې زه د کرزي ملاتړ کوم، نه له اساسي قانون او نه له افغان ولس څخه.))

په ښاغلي ګیلاني صیب پسې د افغانستان د بهرنیو چارو وزارت یو استازي بریالي صابر بریا صیب خبرې پیل کړې، هغه وویل: ((موږ له روسیې څخه مننه کوو چې دا کنفرانس یې جوړ کړ او هغه کنګل چې تر دې وخته موجود و، هغه مات شو، د روسیې له خوا چې کومې مرستې شوي او کومې پروژې چې هلته دوی جوړې کړي، له

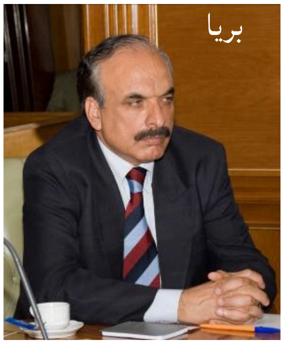

دوی پرته یې نور څوک نه شي جوړولای، د افغانستان دولت هیله لري چې ازاد انتخابات وشي، جمهور رئیس یو فرمان صادر کړ چې د هغه له مخې هېڅ دولتي شخص حق نه لري چې په انتخاباتو کې مداخله وکړي. له روسیې څخه هیله لرو چې د افغانستان له بهرنیو چارو وزارت سره د بورسونو او روزنې په برخه کې مرسته وکړي.

موږ هیله لرو چې زموږ روابط سره زیات شي.))

دې پسې ښاغلي عبدالغفور لېوال خپلې خبرې پیل کړې: ((یوه لنډه یادونه لرم، زه د سیمه ییزو مطالعاتو د مرکز

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسول یم. موږ د بهرنیو چارو وزارت کې ناست یو، دا هغه مرکز دی چې دلته باید بهرنۍ پالیسي مطرح کړو، یو وړاندیز لرم هغه دادی چې د روسیې او لویدیزې نړۍ ترمنځ اختلافات وو او اوس هم شته، خو شکلونه یې بدلېږي، له بده مرغه موږ د تاریخ په یوه مقطع کې د دغو اختلافاتو قرباني شو، دې اختلافاتو افغانستان، روسیه او لویدیځ هم وځپل، لکه مخدره مواد او روسیه، زموږ پېشنهاد دادی چې تاسې خپل خارجي سیاستونه داسې اعیار کړئ چې ستاسو اختلافات له غرب سره هر ډول چې وي، هغه دې وي، خو افغانستان کې باید مثبت رقابت وکړئ، روسیه او نور باید افغانستان باثباته کړي چې ټولو ته مشکل پیدا نه کړي. که روسیه دا ډول سیاست غواړي، باید اعلان یې کړي. پیل یې له همدې ځایه څخه وشي چې یوازې له مرکزي حکومت سره خپلې همکارۍ وکړئ، نه له نورو ډلو ټپلو سره.))

همدې خبرو سره د افغاني هئیت خبرې پایته ورسېدې. وروسې د روسیې هئیت مشر وویل: ((ډېره مننه! موږ به له خپل طرفه پر دې مسایلو یوه دقیقه څېړنه وکړو او بیا به یوه نتیجه ترې راوباسو، موږ د روسیې دولت پر دې باندې ټینګار کوو چې کله هلته امن وي، موږ به دلته ارام اوسو.

ډېره زیاته مننه!))

وروسته د روسیې د وګړپوهنې انستیتیوت مرستیال ښاغلی (سېرافیم مېلېنتېف) چې د افغان- روسیې د ګډې جرګې د کمېټې په استازۍ یې خبرې کولې، وویل: ((دا هئیت زموږ په بلنه راغلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. زه د انستیتیوت د ټول مشرتابه له خوا له تاسې تشکر کوم چې د دې هئیت لپاره مو د خبرو اترو زمینه برابره کړه، زه غواړم د مننې اظهار وکړم، بیا هم مننه کوو چې تاسو د دې زمینه برابره کړه چې له افغانستانه داسې خلک راشي، چې هلته مخور خلک دي، موږ یو ځل بیا له تاسو څخه هیله کوو، چې موږ د روسیې او افغانستان په باب ګټورو نتیجو ته سره ورسېږو. موږ هیله لرو چې زموږ خبرنې د روسیې او افغانستان لپاره ښې نتیجې ولري. یو ځل بیا مننه!))

کله چې غونډه خلاصه شوه، نو ګیلاني صیب په قهر غوندې شو، لاندې دهلېزو کې یې یو ځل بیا وویل: ((تېر انتخابات نه شفاف وو، نه عادلانه.)) ما ورته وویل: ((که د جمهوري ریاست تېر انتخابات شفاف نه وو، نو بیا خو دا قاعده پر ولسي جرګې هم تطبیقېږي)) هغه خپله لهجه لږه نوره هم سخته کړه: ((په ولسي جرګه کې چې کوم کسان یوناما راوړي دا ټول جعلي دي.)) مانه غوښتل ګیلاني صیب سره نوره خبره تاوه کړم، ځکه چې ډېره مبارزه یې کړې او زه ورته ډېر احترام لرم، خو دومره مې ورته وویل: ((موږ د یوه مشترک هئیت په توګه راغلي وو، زموږ اختلافات تر کور دننه دي، دلته ضروري نه دي چې موږ روسانو ته خپلې داخلي ستونزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

او اختلافونه بیان کړو او خپل ځان سپک کړو، موږ باید له دوی سره پر داسې مسایلو بحث وکړو، چې د دواړو هېوادونو ګټې ورپورې تړلې دي، دا ډول مسایل فکر کوم زموږ په ګټه نه دي او که بیا هم تاسو د کرزي ډېر مخالفت کوئ، کله چې د کابل هوايي ډګر کې کښته شوئ، ټول داخلي ژورنالیستان راوغواړه، بیا چې هغوی ته هر څه وایې موږ یې دفاع نه کوو. خو دلته ماته مناسبه نه برېښي.)) همدې سره د روسیې د بهرنیو چارو وزارت له ودانۍ رابهر شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل پر لوري د تګ تیاري

کله چې د روسيې د بهرنيو چارو وزارت لـه ودانۍ راووتو، نو مستقيماً د مېلمستون پر لـوري وخوځېـدو، اوه نيمې بجې ډوډۍ ته لاړو، دا نو د مسکو په دې مېلمستون کې زمـوږ وروستۍ ډوډۍ وه. تر ډوډۍ وروسته بېرته خونو ته راغلو، هر چا خپل بيکونه منظم کړل، (۹) بجې مو خونې تخليه کړې. لس کم لس بجې د هوايي ډګر پر لوري وخوځېـدو، تر ميدانه پورې مو پـه مـوټر کـې ډېرې ټـوکې ټکالې وکړې. يـوولس بجې هـوايي ډګـر تـه ورسـېدو. تـر يـوې بجـې پـورې پـه هـوايي ډګـر کـې وو. دلتـه پـه (VIP) ترمينـل کـې اکثـره

د کنفرانس د ټول جريان فوټوګرافره (مارينا)

افغانان او زموږ روسي کوربانه زموږ مخه ښې ته راغلي وو. تحفې يـې هـم ځـان سـره راوړې وې. هـر يـو برخـوال تـه يـې د کنفـرانس د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصویرونو یو یو البوم، یو یو فلش او څه نور سوغاتونه ورکړل. د کنفرانس عکاسې (مارینا) چې یوه هڅانده پېغله وه او تل به یې خوله له خندا ډکه وه، ان د دې برخې عکسونه هم واخیستل، ټول افغانان چې دلته راغلي وو، دې کنفرانس پرې ډېر مثبت تاثیر کړی و. ډاکټر صیب شېرحسن حسن، کاڼی صیب، نبي شینواری او یو شمېر نور ملګري په لومړي پړاو کې له موږه رخصت شول، عبدالله، فاروق فردا، طاهر شینواری، عمر ننګیار او ځینې نور ملګري ترپایه موږ سره حاضر وو، ان تر هغه وخته چې نور نو زموږ له سترګو پناه شول، لس کم یوه بجه د (VIP) ترمینل له لارې هوایي ډګر ته ورداخل شو، هلته د (VIP) د یوه ځانګړي موټر په واسطه د الوتکې تر سینې پورې ورسول شو. یوه بجه الوتکه کې کېناستو، زموږ اکثره انډیوالان د بزنس کلاس تر شا پر لومړیو څوکیو ځای پرځای شول، خو زما څوکۍ د الوتکې په وروستۍ برخه کې وه (۲۷P) څوکۍ وه. په الوتکه کې اکثره افغانان وو، خو د پخوا په انډول د بهرنیانو شمېر هم په کې ډېر شوی و، تر یوې بجې او لسو دقیقو پورې اکثره څوکۍ ډکې شوې، داسې ښکارېده چې د الوتکې یوه څوکۍ به هم تشه پاتې نه شي، پنځه لس کم دوه بجې الوتکې ځغاستلیکې ته ځان برابر کړ. کله چې الوتکه والوته نو تر څو دقیقو وروسته یې ګروپونه مړه شول. زه چې څو ورځني کار ښه ستړی کړی وم، خوب رابانديې راغی، زما عادت دی، چې په الوتکه، موټر او د سفر په نورو وسایطو کې رابانديې خوب راځي، زموږ یو لیکوال ملګری (وکیل شینواری) وایي: ((کاشکې ما هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې عادت درلودلای، زه خو په موټر او الوتکه کې هېڅ خوب نه شم کولای.)) وکیل شینواري رښتیا وایي، یو وخت زه او دی له پېښوره لاهور ته روان وو. د شپې (۱۱) بجې موټر کې کېناستو، سهار (۸) بجې لاهور ته ورسېدو، ما ټوله شپه په موټر کې خوب وکړ او ده تر سهاره پورې سترګه پټه نه کړه، اوس هم چې کله خوب راباندې راغی، نو هغه وخت بېرته ویښ شوم چې د څوکۍ ترڅنګ بل مسافر چې غالباً روسی به و، وخوځولم. کله چې مې مخې ته وکتل نو پر غوړېدلي مېز یې راته ډوډۍ اېښې وه. درې بجې او لس دقیقې لومړنۍ ډوډۍ وه چې په الوتکه کې تیاره شوې وه. تر درې نیمو بجو پورې له ډوډۍ راخلاص شو او دغه یادښت مې ولیکه، نور نو الوتکې خپل مزله ته دوام ورکاوه.

تر ډوډۍ وروسته راباندې د خوب بله څپه راغله، یو وخت مې د الوتکې د پیلوټ غږ واورېد، چې د (باکو) نړیوال هوایي ډګر کې د کېناستو په حال کې و، کله چې الوتکه پر ځمکه کېناستله نو په غوږس او جمپونو یې پوه شو، (۴) بجې او شل دقیقې وې، رڼایي نه وه، بیا راباندې خوب راغی. الوتکه له هوایي ډګره والوته، سترګې مې رڼې کړې، د کسپین بحیرې پر غاړه ودان ښار او ودانۍ مې تر سترګو شول، بیا نو لاندې نور بحر ښکارېده، یو ځل بیا راباندې خوب غلبه وکړه، د روسیې پر وخت شپږ نیمې بجې یې ډوډۍ راوړه، تر اوه نیمو بجو پورې مو ډوډۍ وخوړه، اوس نو چې د پخواني شوروي اتحاد له خاورې افغانستان ته نږدې کېدو غوارم خپل ساعت هم د افغانستان پر ټایم برابر کړم. دا دی سر له همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپېږ يې د افغانستان پر وخت برابروم، د روسيې او افغانستان اوسنى ټايم نيم ساعت توپير لري، خو په روسيه کې وختونه، وخت پر وخت بدلون کوي. پنځه کم اته بجې د باميانو پر سر وو، پيلوټ اعلان وکړ، چې شل دقيقې وروسته کابل ته رسېږو. اته بجې او پنځه لس دقيقې وې، چې الوتکه د کابل نړيوال هوايي ډګر کې د ترمينل مخې ته راورسېده.

د کابل په نړيوال هوايي ډګر کې د چک او تلاشۍ له معمولو اصولو راتېر شو، خپل بيک او نورې کڅوړې مې په خپل موټر کې کېښودل او تر نيم ساعت ځنډ وروسته کور ته ورسېدم. کور کې مو

مېرمن او ماشومان ټول منتظر وو، کله چې کور ته داخل شوم، ټول راباندې وغورېدل، (ودان) او (سوله) مې پر يوه او بله اوږه کېناستل. د خپلو ماشومانو مينې او صميميت د سفر ستړې کوونکې وختونه ټول راخخه له ياده وايستل او يو ځل بيا مې د خپل هېواد او خپل کور په غېږه کې د ارامۍ احساس وکړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محمد اسمعیل یون لنډه پېژندنه

محمد اسمعیل یون د حاجي محمدخان زوی پر (۱۳۴۲ل) کال، د لغمان ولایت د الینګار ولسوالۍ دنیازیو په یوې روښنفکرې کورنۍ کې زېږېدلی دی.

لومړنۍ زده کړې یې د الینګار ولسوالۍ د سلینګار په لومړني ښوونځي کې سرته ورسولې، تر هغه وروسته کابل ته راغی او په خوشال خان لېسه کې شامل شو. پر (۱۳۶۲ل) کال له نومړې لېسې څخه په دویم نومره بریالی او پر (۱۳۶۷ل) کال د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې محصل شو. پر (۱۳۷۰ل) کال له نومړې څانګې څخه اول نومره بریالی او پر همدې کال بېرته دپښتو څانګې د کدر غړی شو. پر (۱۳۸۵ل) کال په نومړې څانګه کې د ماسترۍ دوره پیل شوه، یون

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډېر ښه او برياليي ډول دا دوره پايته ورسوله او د ماسترۍ ډيپلوم يې ترلاسه کړ.

محمد اسمعيل يون له (۱۳۷۰ ل) کال څخه بيا تر ننه پورې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي تدريسي غړی او د «پوهندوی» علمي پوړۍ ته رسېدلی دی، پر استادۍ سربېره، استاد يون د «کابل پوهنتون»، «هيلې» او «شمشاد» مجلو د چلوونکي دنده هم په ښه ډول ترسره کړې ده. په پېښور کې د چاپېدونکې «معارف» مجلې کتونکی غړی هم و. همدارنګه ديو شمېر نورو چاپي خپرونو همکار هم پاتې شوی دی.

استاد يون پر (۱۳۸۱ل) کال، په جلال اباد کې، د بېړنۍ لويې جرګې لپاره د ختيزو ولايتونو د انتخاباتي دفتر مشر شو، ددې جرګې لپاره تر ټاکنو وروسته د جرګې غړی، بيا د جرګې د غړو له خوا د بېړنۍ لويې جرګې دلومړي منشي په توګه انتخاب شو. استاد يون په دې جرګه کې تر خپل وروستي وسه خپل ملي او تاريخي مسوليت ادا کړ او د هېواد دښمنه عناصرو د توطيو مخه يې ونيوله.

تر دې جرګې وروسته، کله چې د افغانستان د اساسي قانون د تدوين بهير پيل شو، نو استاد يون بيا ددې بهير لپاره د ختيزو ولايتونو د دارالانشاد دفتر مشر وټاکل شو. په ختيزو ولايتونو کې د اساسي قانون د لويې جرګې لپاره انتخابات هم د همدې دفتر له خوا ترسره شول. استاد يون د اساسي قانون د تصويب په لويه جرګه کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوموړې جرګې د دارالانشا د غړي په توګه خپل فعال رول ادا کړ. ټاکل شوې وه، استاد یون په ختیزو ولایتونو کې، د افغانستان د جمهوري ریاست لپاره، د عمومي ټاکنو د دفتر مسول شي، خو په کابل کې د لویو جنګسالارانو او ځینو تنظیمي مشرانو له خوا پر حکومت او ملګرو ملتونو د زیات فشار له امله له کاره ګوښه شو. ملګرو ملتونو (UNAMA) استاد یون ته وړاندیز وکړ، چې په کابل کې به تر دې لوړه دنده دروسپارو، خو استاد یون ونه منله او خپلې استادۍ ته یې دوام ورکړ.

درې کاله وروسته یې د ځینو ملګرو په زیات ټینګار او غوښتنه، د جمهوري ریاست د ملي امنیت شورا په دفتر کې د فرهنګي چارو د ریاست دنده ومنله او په کابل پوهنتون کې پر استادۍ سربېره لا تر اوسه دا دنده پر مخ وړي. استاد یون پر (۱۳۸۵ل) کال د افغانستان او پاکستان د امن ګډې جرګې لپاره د افغانستان له خوا د منشي په توګه غوره شو او دا دنده یې هم په ښه ډول ترسره کړه.

استاد پر (۱۳۸۹ل) کال د سولې د ملي مشورتي جرګې غړی و، په دې جرګه کې یې د تنظیمواکانو، غټو جنګسالارانو او انحصارګرو پر وړاندې په ټینګه مبارزه وکړه. په همدې وجه انحصارګرو ددې جرئت ونه کړ چې د ټاکنو له لارې ځان د جرګې ریاست ته ورسوي، نو ځکه یې د انتصاب لاره غوره کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

استاد یون د خپلواک لیکوال په توګه په تېرو شلو کلونو کې ګڼ شمېر فرهنګي او ټولنيز خدمتونه ترسره کړي، په ګڼو چاپي، راديويي او ټلويزيوني مرکو کې يې د واقعيتونو او حقايقو د څرګندبيان له امله د خلکو په زړونو کې ځای نيولی دی. که څه هم ډېر خلک د یون ليکنې، مرکې او نظريات خوښوي، خو يو شمېر داسې خلک هم شته، چې د یون سرسختي مخالفين دي، د هغه ملي او ګټورو نظرياتو ته هم غلط رنګ او تعبير ورکوي، دا ډول اشخاص، چې اکثره يې زورواکي، ځينې يې درباري غوړه مالان او ځينې يې د سياسي ډلو ټپلو غړي او مشران دي، د استاد یون نظريات خپلو شخصي او تنظيمي ګټو ته خطر بولي، نو ځکه يې په ټينګه مخالفت کوي. زه ددې شاهد يم، هر کله چې یون کومه ليکنه او مرکه کړې، نو دده پر وړاندې يې مثبت او منفي غبرګونونه دواړه راپارولي دي، منفي غبرګونونه اکثره وخت د هغو اشخاصو او ډلو له خوا وي، چې په تېر کړکېچن سياسي بهير کې يې ډېرې نامشروع ګټې ترلاسه کړي او ځانونه يې مطرح کړي دي.

مثبت غبرګونونه اکثره د ولس دمشرانو، روښنفکرانو او نورو مخورو له خوا وي، خو استاد یون په دغسې سختو اغزنو او تنګو شرايطو کې بيا هم خپل فرهنګي، سياسي او ټولنيز کار ته دوام ورکوي. که يوازې په رسنيزه برخه کې مورږ د یون صيب سياسي اخلاقي مبارزې او جرئت ته پام وکړو، نو دا مبارزه ددې سبب شوه چې په افغانستان کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یو مشخص تنظیم رسنیز انحصار مات کړ او د یو زیات شمېر ځوانانو د جرئت وزرونه وغوړېږي، د تنظیمي دېوانو د میډیایي وهم په ماتولو کې د یون صیب رول تر هر چا زیات جوت و.

دا اوسنی فرهنګي کار و، چې تاسو یې اوس په مسلسل ډول ګورئ، دا د تېرو شلو کلونو کارونه دي، چې له تېرو دوه درې کلونو راهیسې پرې په منظم ډول کار شوی، او ډل شوي او دادی ستاسو مخې ته ایښودل کېږي، په داسې یو دولتي دفتر کې چې بوختیاوې په کې ډېرې وي، د منظم او ستر فرهنګي کار سرته رسول اسانه کار نه دی. استاد یون پر خپلو فرهنګي کارونو سربېره د ګڼو فرهنګي ټولنو د غړي، همکار او موسس غړي په توګه هم خپل فرهنګي رول ادا کړی دی، په پېښور کې یې د دوو المان مېشتو فرهنګي ټولنو (دافغانستان د کلتوري ودې ټولنې) او (د پښتني فرهنګ د ودې پراختیا ټولنې) د همکار په توګه د بېلابېلو لیکوالو په لسګونو اثار، ایډېټ او چاپ کړي دي، دغه راز یې په سلګونو کورنیو مشاعرو، ادبي غونډو او سیمینارونو کې ونډه اخیستې ده، خپله یې هم په لسګونو مشاعرې، سیمینارونه او علمي ورکشاپونه جوړ کړي دي. استاد یون په هېواد کې د یو شمېر علمي او رسنیزو مرکزونو په جوړونه کې هم خپل رول ادا کړی دی، د (کونړ پوهنتون)، (لغمان پوهنتون) او (ژوندون راډیو ټلویزیون) په تاسیس کې دده رول خورا اساسي و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سربېره پر دې، په يو زيات شمېر، ملي او نړيوالو کنفرانسونو کې يې په ښه ډول د خپل هېواد استازي کړې ده. دلته به يې د اثارو يادونه وکړو:

اثار

الف پنځونې:

کتاب نوم	خرنګوالی	چاپکال
• متکور	لومړۍ شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• په اورونو کې سندرې	دويمه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷

ب راټولونې:

• هيلې	ګډه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• نيمګړي ارمانونه	د حيران شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د لوونو فصل	ګډه شعري ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د نازو انا ياد	د سيمينار د ليکنو ټولګه	دويم ۱۳۸۷
• د استاد الفت نثري کليات	داستاد الفت نثرونه	درېيم ۱۳۸۷
• سيندونه هم مري	د اسحق ننګيال شعري منتخبات	دويم ۱۳۸۷

ج ژباړنې:

• د ټولنپوهنې له نظره: په افغانستان کې د واک جوړښتونه	دپوهنوال روستارتره کي اثر	دويم ۱۳۸۷
• د افغانستان فرهنګي ميراثونو ته يوه کتنه	د نينسي دوپرې اثر	دويم ۱۳۸۷
• په افغانستان کې د جګړې جنايتکارانو محاکمه	د پوهنوال روستار تره کی اثر	دويم ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یونلیکنې:

- د اماراتو سفر   د اماراتو یونلیک   دویم ۱۳۸۷
- که یون دی یون دی   د اروپا یونلیک   لومړی ۱۳۸۷
- دپښتاګون ترڅنډو   د واشنګټن یونلیک   لومړی ۱۳۸۷
- د کرېملین په زړه کې   د مسکو یونلیک   لومړی ۱۳۸۹
- د ډیلي تخت هېرومه   د هندوستان یونلیک   لومړی ۱۳۸۹

هـ څېړنې او شننې:

- د محمدګل خان مومند اند و ژوند ته یوه لنډه کتنه   دویم ۱۳۸۷
- استاد زیار د پښتني فرهنګ یو ځلاند ستوری   دویم ۱۳۸۷
- دکابل پوهنتون د ادبیاتو پوهنځي پښتو کتابښود   دویم ۱۳۸۷
- د افغانستان فرهنګ ته اوښتي زیانونه   دویم ۱۳۸۷
- د پښتو شعر هندسي جوړښت   شپږم ۱۳۸۷
- له افغانستانه د مسلکي کادرونو د فرار عوامل   دویم ۱۳۸۷
- ساینسي پرمختیاوې   دویم ۱۳۸۷
- ببرڼۍ لویه جرګه ولسواکي او زورواکي   دویم ۱۳۸۷
- اندیال خوشال   لومړی ۱۳۸۷
- هیله د خپلو سریزو په لمن کې   لومړی ۱۳۸۷
- کلتوري یون   لومړی ۱۳۸۷
- فرهنګي فقر   لومړی ۱۳۸۷
- مرکه او مرکې   لومړی ۱۳۸۷
- خوشال په خپل ایډیال   لومړی ۱۳۸۷
- دکتابونو په وربمو کې   لومړی ۱۳۸۷
- افغانستان په سیاسي کړلېچ کې   لومړی ۱۳۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

- پښتو لیکنی سمون لومړی ۱۳۸۷
- اوسنۍ رسنۍ لومړی ۱۳۸۷
- که نړیوال ماته وخوري؟ لومړی ۱۳۸۷

خدای (ج) دې استاد یون ته د پر عمر ورکړي او جرئت دې ورته هم تاند لري، الله(ج) دې دی له هر ډول بدو بلاوو وژغوري، په فرهنګي کارو زیار کې ورته د نور زغم او وسپلې هیله لرم.

په درناوي

وفاالرحمن وفا

کابل افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

This document was created with Win2PDF available at http://www.daneprairie.com.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library